

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 694-695
Παρασκευή
17 Σεπτεμβρίου 1999
Δρχ. 1000

Εμφύλιος Πόλεμος: 50 χρόνια μετά

ΤΕΚΜΗΡΙΑ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

- Μ. Αλεξανδρόπουλος
- Μ. Αναγνωστάκης
- Τασούλα Βερβενιώτη
- Νίκος Γουλανδρής
- Φίλιππος Ηλιού
- Βικτωρία Θεοδώρου
- Νίκος Κοκοβλής
- Γιώργος Μαργαρίτης
- Ασαντούρ Μπαχαριάν
- Μαρία Μπέικου
- Ιωάννα Παπαθανασίου
- Μάνος Στεφανίδης
- Θανάσης Σφήκας
- Κυριάκος Τσακίρης
- Δημήτρης Χατζής

εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

κυκλοφορούν

ΜΑΛΚΟΛΜ ΜΠΡΑΝΤΜΠΕΡΥ

Ο άνθρωπος Ιστορία

Μετάφραση: Χίλντα Παπαδημητρίου

Επιμέλεια: Νεφέλη Καλογεροπούλου

Θεώρηση μετάφρασης - επίμετρο:

Βαγγέλης Αθανασόπουλος

Ο άνθρωπος Ιστορία είναι ένας διεισδυτικός, ενοχλητικός αλλά και κωμικός απολογισμός του πανεπιστημίου της δεκαετίας του '70, της εποχής όπου κυριαρχούν η αμφισβήτηση, η σεξουαλική απελευθέρωση, οι ριζοσπαστικές ιδεολογίες. Οι ήρωες του βιβλίου είναι σίγουροι πως βρίσκονται ένα βήμα πριν από τη μεγάλη κοινωνική επανάσταση, μόνο που κάτι την καθυστερεί.

Πρόκειται για ένα σημαντικό μυθιστόρημα-εκπρόσωπο του σατιρικού campus novel, που κατέστησε τον συγγραφέα τού Δεν κάνει να τρώμε ανθρώπους ευρύτερα γνωστό στο πλατύ κοινό.

ΦΙΛΙΠ ΡΟΘ

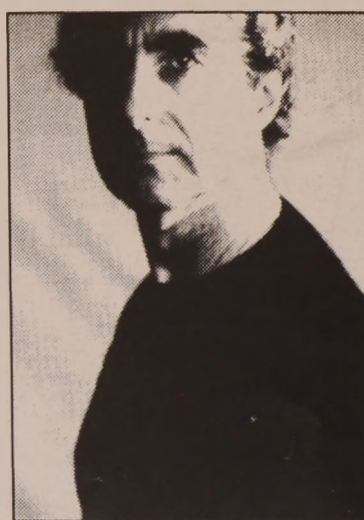
Αμερικανικό ειδύλλιο

Μετάφραση:

Τρισεύγενη Παπαϊωάννου

Επίμετρο:

Σώτη Τριανταφύλλου

Το βιβλίο μιλάει για την αγάπη –και το μίσος– για την Αμερική. Για την επιθυμία να ανήκεις –και την άρνηση να ανήκεις– στην Αμερική. Αντιπαράθετε την επιθυμία για μια ειδυλλιακή αμερικανική ζωή στη γηγενή αμερικανική παραφροσύνη.

ΒΡΑΒΕΙΟ ΠΟΥΛΙΤΖΕΡ 1998

ΟΜΗΡΟΥ 32, ΤΗΛ. 36 43 382, ΦΑΧ 36 36 501, e-mail: polis@ath.forthnet.gr

694-695

Περίοδος Β' • Έτος 26ο • Τεύχος 694-695
Παρασκευή 17 Σεπτεμβρίου 1999 • Δρχ. 1.000
**ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ANTI ON-LINE: <http://www.otenet.gr/anti>
e-mail: chrapou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Μάχη Γεωργιάδου
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστερί
Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Έτησια συνδρομή: **26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη**
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 6.500 δρχ., Ετήσια 13.000 δρχ.,
Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 50.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 10.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 41 δολ., Ετήσια: 82 δολ.,
ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:
Εξαμ. 48 δολ., ετήσια 96 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 700,

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.400

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....

ΣΕΛ. 4 Ματιές στην επικαιρότητα: Σχολιάζουν συνεργάτες του Αντί. Ο Χρ. Γιαρλέλης, με αφορμή το χτύπημα του εγκέλαδου στην Αττική, γράφει για την πολιτική απόφαση σχετικά με το κόστος ενός σεισμού, επικεντρώνοντάς το στην ποιότητα κατασκευών και στον αριθμό των θυμάτων που μπορεί να ανεχθεί μια κοινωνία.

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ 1945-1949. Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Το διπλό τεύχος που κρατάτε στα χέρια σας είχε προγραμματιστεί να κυκλοφορήσει την περασμένη Παρασκευή, τηρώντας τον κανονικό δεκαπενθήμερο ρυθμό του Αντί.

Ο καταστρεπτικός σεισμός της Αθήνας, που κόστισε πάνω από εκατό ανθρώπινες ζωές, μας επέβαλε μια μικρή σιωπή. Κρατήσαμε πάντως τον αρχικό σχεδιασμό του τεύχους, αλλά σε ένα τρισέλιδο κάνουμε μερικές επισημάνσεις για τους σεισμούς και μένουμε σε κάποιες στιγμές της επικαιρότητας. Από το επόμενο τεύχος, που θα κυκλοφορήσει την **Παρασκευή 1η Οκτωβρίου**, θα επανέλθουμε με την συνήθη ύλη. Για τον Εμφύλιο Πόλεμο θα υπάρχουν σελίδες με πολύ ενδιαφέρον υλικό στα προσεχή τεύχη του Αντί. Και φυσικά θα φιλοξενηθεί ο διάλογος πάνω σε θέματα της κρίσιμης εκείνης εποχής.

ΣΕΛ. 8 Μανόλης Αναγνωστάκης: Οι άνθρωποι εκβιάστηκαν να γίνουν ανθρωπάκια

ΣΕΛ. 9 Ιωάννα Παπαθανασίου: Ο ελληνικός εμφύλιος υπό το πρίσμα του Ψυχρού Πολέμου. Ημερολόγιο

ΣΕΛ. 38 Φίλιππος Ηλιού: Το σχήμα του εμφυλίου πολέμου

ΣΕΛ. 40 Επιστολή του Αντιβασιλέα Δαμασκηνού προς τον Μπέβιν

ΣΕΛ. 42 Γιώργος Μαργαρίτης: Στις παραμονές του εμφυλίου

ΣΕΛ. 48 Τραγωδία στην Ελλάδα. Μια έκθεση από το 1946 τριών βρετανών βουλευτών

ΣΕΛ. 52 Γελοιογραφίες της εποχής

ΣΕΛ. 56 Φίλιππος Ηλιού: Η προετοιμασία του εμφυλίου πολέμου. Πέντε κείμενα

ΣΕΛ. 64 Θανάσης Δ. Σφήκας: Η ειρήνη που δεν έγινε ποτέ

ΣΕΛ. 72 Τασούλα Βερβενιώτη: Από το ημερολόγιο της Μαρίας Μπέικου

ΣΕΛ. 76 Ιωάννα Παπαθανασίου: Σελίδες από το ημερολόγιο του Κυριάκου Τσακίρη

ΣΕΛ. 82 Μήτσος Αλεξανδρόπουλος: Κόκκινα συντριβάνια στο χιόνι

ΣΕΛ. 86 Βικτωρία Θεοδώρου: Ποιήματα απ' την εξορία

ΣΕΛ. 88 Μην κλάψετε, μη μαυροφορέσετε. Μαρτυρίες των **Θανάση Γαλύφα, Κώστα Τσιλοχρήστου, Θανάση Καπερνέκα και Β. Ξυραφά** για τον εμφύλιο από τις φυλακές Αίγινας

ΣΕΛ. 95 Μάνος Στεφανίδης: Τα λιτά φαγιούμ ενός χρέους

ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΗ

- Οι εκλογές του 1946 και η αποχή • Ο εμφύλιος στην Κρήτη
- Η Μάχη της Φλώρινας • Ημερήσιες διαταγές του κυβερνητικού στρατού • Ο Δημήτρης Χατζής γράφει για τον Κ. Βιδάλη • Αιγυπτιώτες στον Δημοκρατικό Στρατό • Η παρανομία στις πόλεις • Αφανισμένα χωριά

Ματιές στην επικαιρότητα

Το χάος, το «εγώ» και το «εμείς»

Πάλι ένα φυσικό φαινόμενο στάθηκε αρκετό για να βγάλει κάποιους από την τεχνητή τους μακαριότητα και ν' αποκαλύψει τις δυσπλασίες που ταλανίζουν τον τόπο επί δεκαετίες σε κρατικό, συλλογικό αλλά και ατομικό επίπεδο. Λάθη, απάτες, χρηματισμοί, παραβάσεις καθήκοντος, αισχροκέρδειες, λαθροχειρίες, παραλείψεις, παρανομίες συνθέτουν το ζοφερό πλαίσιο του δράματος που όλοι σήμερα (ξανα)συνειδητοποιούμε. Ενός δράματος όμως, του οποίου οι ρίζες ανιχνεύονται αρκετά παλιά: στα πρώτα χρόνια της στρεβλής «ανάπτυξης» μετά τον εμφύλιο και στην αστυφιλική παράνοια της δικτατορίας, κατά την οποία σημειώνεται η χρυσή εποχή των εργολάβων των επανωσηκωμάτων, των καταπατήσεων των αυθαίρετων κτισμάτων και της αντιπαροχής. Πόλεις ολόκληρες ξεπρόβαλαν εν μία νυκτί χωρίς πολεοδομικό σχεδιασμό σε αποψιλωμένα δάση, σε μπαζωμένα ρέματα, σε κοίτες χειμάρρων ή σε παρόχθια εδάφη. Μίζες, δουλειές του ποδαριού, «χρυσές» ευκαιρίες, αμαρτωλές σχέσεις ιδιωτών και κρατικών λειτουργών, ανεπάρκεια της πολιτείας να προγραμματίσει, να ελέγξει, να τιμωρήσει και κυρίως να καλλιεργήσει ήθος και παιδεία στους πολίτες οδήγησαν στο

σημερινό χάος των καταστροφών, οι οποίες ακόμη δεν έχουν προσμετρηθεί σ' όλη τους την έκταση· και οι οποίες είναι δυσανάλογα μεγαλύτερες σε σύγκριση με το φυσικό γεγονός που τις προκάλεσε. Πάλι μια συμφορά μάς δείχνει το μέγεθος της αγνοίας μας· την αλαζονική μας αυταρέσκεια και την παχυλή μας ευήθεια: το κράτος συλλαμβάνεται απαράσκευο, οι πολίτες εύκολα μετατρέπονται σε αγέλη, κάποιοι «έξυπνοι» –από τα media ως τους μπουκαδόρους– είναι έτοιμοι να αισχροκερδήσουν και οι πάντες δεν διστάζουν να ψευθούν ενσυνειδήτως. Κοιτάξτε, για παράδειγμα, τα περισπούδαστα, πλην ένοχα, βλέμματα των πολιτικών όταν κάνουν δηλώσεις, για να καταλάβετε τι εννοώ.

Κι όμως, μέσα στην τόση μελαγχολία των ημερών, στους τόσο προβληματικούς φορείς –κρατικούς ή τοπικούς– έρχονται τα παραδείγματα των σεμνών και γεμάτων αλτρουισμού σωστικών συνεργείων για να μας δώσουν όχι άνευρα, θεωρητικά μαθήματα, αλλά ζωντανά υποδείγματα συμπεριφοράς: Να μας μιλήσουν για την χαμένη μας συλλογικότητα, για το κοινωνικό καθήκον που δεν επιβάλλεται αλλά αναβλύζει αυθόρμητα, για την προσφορά προς τον

διπλανό μας άγνωστο, για την αγάπη ανάμεσα στους ανθρώπους ιδιαίτερα ότε συμφέροντα ή προκαταλήψεις τούς σπρώχνουν να νιώθουν εχθροί.

Παραδείγματα που ούτε ο κλήρος, ούτε επαγγελματίες πολιτικοί μας, ούτε οι «προσωπικότητες» του τόπου κατάφεραν να εμπνεύσουν σ' έναν λαό που το καθεμιά μοιάζει να συντείνει στον εκμαυλισμό το

Αντίθετα, οι ξένοι και οι έλληνες διασώστες πρόβαλαν το υπόδειγμα μιας άλλης κουλτούρας, μιας διαφορετικής κοσμοαντίληψης. Στη θέση του ατομοκεντρικού καταναλωτισμού και της κτητικής υστερίας τοποθέτησαν την αυταπάρηση και την ανιδιοτέλεια. Αντί του «εγώ» υπερέβησαν το «εμείς».

Σκάνδαλο, θα πείτε, για τους ψηφοφόρους του Χρηματιστηρίου και τους ηγέτες τους. Χάος για τον κυρίαρχο μηχανισμό των διαπλεκομένων κι όλων όσων εξαγοράζονται ή εξαγοράζουν σ' αυτόν τον τόπο.

Η αξιοπρέπεια της στάσης τους και η συγκινητική τους αυταπάρηση θα μπορούσαν, τέλος, να θεωρηθούν ως τα κύρια ζητούμενα για μίαν σημερινή αριστερή συνείδηση και για όσους αληθινά θα ήθελαν να την στελεχώσουν.

Μάνος Στεφανίδης

ΣΕΙΣΜΟΙ: Πολιτική και κοινωνική η απόφαση πο

Είναι δύσκολο να γράφεις αμέσως μετά από έναν καταστροφικό σεισμό που άφησε πίσω του τόσα θύματα. Είναι όμως απαραίτητο, τη στιγμή που η ανάγκη για ενημέρωση είναι μέγιστη και ο φόβος απέναντι στις δυνάμεις της φύσης μεγιστοποιείται από την άγνοια.

Οι γνώσεις μας για τους σεισμούς έχουν προχωρήσει πολύ τα τελευταία 30 χρόνια. Αυτό αποτυπώνεται και στους τελευταίους κανονισμούς –τον αντισεισμικό και τον κανονισμό κατασκευής έργων από σκυρόδεμα– που υιοθέτησε η χώρα μας. Οι κανονισμοί αυτοί δεν είναι μόνο τελειότεροι επειδή ενσωματώνουν πιο σύγχρονες επιστημονικές απόψεις όπως προέκυψαν από τη μελέτη σχετικά με τις βλάβες από προηγούμενους σεισμούς, αλλά κυρίως γιατί

επιβάλλουν μια διαφορετική φιλοσοφία αντισεισμικού σχεδιασμού.

Σύμφωνα με αυτόν, η μελέτη γίνεται για τρία διαφορετικά επίπεδα σεισμού: **μικρό, μεσαίο και μεγάλο.**

Στους μικρούς και πολύ συχνούς σεισμούς, η κατασκευή δεν πρέπει να παρουσιάζει βλάβες ούτε στα φέροντα στοιχεία (σκελετός) ούτε στα μη φέροντα (τοιχοποιίες, σοβάδες κ.λπ.). Στους μεσαίους σεισμούς η κατασκευή δεν πρέπει να παρουσιάζει βλάβες στα φέροντα στοιχεία και θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν μικρές οι βλάβες στα μη φέροντα (για τον μηχανικό η βλάβη στην τοιχοποιία ή στην επένδυση του μπάνιου δεν θεωρείται σοβαρή, γιατί παρά το κόστος της είναι αντιστρέψιμη, δηλαδή επιδιορθώσιμη). Στους

μεγάλους σεισμούς, η κατασκευή δεν πρέπει να καταρρεύσει, παρά το γεγονός ότι οι βλάβες στον φέροντα οργανισμό μπορούν να είναι τεράστιες. Το τελευταίο πραγματοποιείται με σχεδιασμό τέτοιο που να κατευθύνει τις βλάβες σε επιλεγμένες θέσεις του φέροντος οργανισμού (π.χ. αν αστοχήσει –καταστραφεί– κάποιος κόμβος –σημείο που ενώνεται η δοκός με το υπόστυλωμα– η αστοχία να συμβεί στη δοκό). Ίσως δείχνει περίεργο ο μηχανικός να «σχεδιάζει» και την καταστροφή της κατασκευής του, όμως πρέπει να ξέρουμε ότι μελέτη λαμβάνει υπ' όψιν ένα μέγεθος σεισμού που, όσο υψηλό και να είναι, πάντοτε θα υπάρχει άλλο που να το ξεπερνά. Σ' αυτή την περίπτωση η καταστροφή δεν πρέπει να είναι ανεξέλεγκτη και ο κατάλληλος

ΑΜΜΑ ΑΠ' ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

πό τον συνεργάτη-ανταποκριτή μας στην Άγκυρα, Αλή Ταρτάνογλου, λάβαμε την ακόλουθη επιστολή συμπαράστασης για τον σεισμό που έπληξε την Αττική στις 7 Σεπτεμβρίου:

Αγαπητοί φίλοι,

Όταν άκουσα για το σεισμό στην Αθήνα προσπάθησα να σας τηλεφωνήσω ξανά και ξανά. Από τη μέρα εκείνη προσπάθησα να σας βρω στο τηλέφωνο. Τις μέρες αυτές παύει στο πατρικό μου στο Ικόνιο (Κόνη) να δω τη μητέρα μου. Και από κει προσπαθούσα να τηλεφωνήσω. Όπως βλέπετε δεν είναι μόνον ο μπακλαβάς, οι ντολμάδες, η ρακή, η μουσική, ο χορός κ.ά. που μας συνδέουν αλλά και οι σεισμοί...

Τα συλλυπητήριά μου,

Αλή Ταρτάνογλου,

Άγκυρα, 13 Σεπτεμβρίου 1999

ΠΡΟΓΝΩΣΕΙΣ

Οι σεισμοί δεν είναι ακόμα προβλέψιμοι, παρά τα όσα αντίθετα δηλώνονται στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων. Η πρόγνωση των οικοδομών μπορεί να προβλεφθεί κάπως περισσότερο, ιδίως αν ληφθεί υπόψη η φιλοτιμία του μπετόν αρμέ. Άλλωστε, μέχρι στιγμής, έχουν βλαφτεί τα λιγότερα κτίρια. Ωστόσο, ακόμα περισσότερο προβλέψιμη είναι η αντίδραση της άθικτης κυβέρνησης σε σεισμούς, λοιμούς και καταποντισμούς, και μάλιστα δεν είναι προβλέψιμο μόνο το περιεχόμενο αλλά και η ακολουθία των πράξεων: Πρώ-

τον, δηλώνεται πανηγυρικά ότι η κυβέρνηση ήταν απολύτως προετοιμασμένη και παρενέβη εγκαίρως. Δεύτερον, προτείνονται καίρια δημοσιονομικά μέτρα προς ανακούφιση των πληγέντων, όπως λ.χ. σχεδιασμένες καθυστερήσεις στην καταβολή φόρου. Τρίτον, και σπουδαιότερο, ανατίθεται στη Δικαιοσύνη να αναζητήσει και να πατάξει τους ενόχους με την τρέχουσα νομοθεσία όπως-όπως, ή ακόμα και με δρακόντεια εξέλιξή της.

Στέλιος Π. Καφαντάρης

Ο ΣΕΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΑΓΓΙΞΕ ΠΛΗΘΜΕΛΩΣ ΤΟ ΣΤΑΙΗΤ ΝΤΗΠΑΡΤΜΕΝΤ

Πληροφορούμαι ότι οι ΗΠΑ συνεισέφεραν μόλις πενήντα χιλιάδες δολάρια υπέρ των σεισμοπαθών και μάλιστα σε δύο μέρη, τα είκοσι πέντε εξ αυτών μέσω Ερυθρού Σταυρού, προφανώς ανησυχώντας για τον αποτελεσματικό έλεγχο της βοήθειας εάν στέλνονταν σ' έναν παραλήπτη.

Σε τέτοιες καταστροφές η βοήθεια είναι πρωτίστως ηθική και η οικονομική συνεισφορά έχει συμβολικό χαρακτήρα. Ωστό-

ΠΡΟΤΙΜΑ ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ

Ο σχεδιασμός σημαίνει ότι δεν θα υπάρξουν ανθρώπινα θύματα.

Δύο είναι τα εύλογα ερωτήματα: **για ποιο μέγεθος σεισμού γίνεται ο σχεδιασμός και πώς καθορίζεται.** Ως προς το μέγεθος σχεδιασμού, θεωρείται λανθασμένα ότι είναι ανάλογο του αριθμού Richter. Στην πραγματικότητα ο αριθμός Richter αντιστοιχεί στην ενέργεια που εκλύεται, όπως ακριβώς η ενέργεια μιας βόμβας εκτιμάται σε μεγατόνους. Το αποτέλεσμα έχει σχέση με το πώς θα κατευθυνθεί και πού τελικά θα διοχετευτεί αυτή η ενέργεια, όπως ακριβώς συμβαίνει και με το ωστικό κύμα της βόμβας. Έτσι, ο αριθμός αυτός μόνο μια πρόχειρη ένδειξη μπορεί να παρέχει για τις ζημιές που θα προκληθούν και είναι μία μόνο από τις παραμέτρους που χαρακτηρίζουν ένα σεισμό.

Υπό κατάλληλες προϋποθέσεις μια δόνηση 4 βαθμών της κλίμακας Richter μπορεί να προκαλέσει περισσότερες βλάβες από μία 6 βαθμών. Δεν μπορεί να γίνει με βάση τα Richter ο σχεδιασμός, γίνεται όμως με βάση τα χαρακτηριστικά της εδαφικής κίνησης και κυρίως την επιτάχυνση του εδάφους – όχι κάτι πιο πολύπλοκο από την επιτάχυνση ενός αυτοκινήτου.

Ο σχεδιασμός γίνεται ως εξής: Η χώρα χωρίζεται σε περιοχές και στην καθεμία αντιστοιχεί μια τιμή εδαφικής επιτάχυνσης που εξαρτάται από το μέγεθος του σεισμού, το οποίο αναμένεται στην περιοχή, και διαφέρει από την τιμή των γειτονικών. Οι τιμές αυτές αποτελούν τη βάση για την αντισεισμική μελέτη. Εδώ έρχεται το δεύτερο ερώτημα: πώς προκύπτουν αυτές οι

τιμές; Οι τιμές είναι θέμα πολιτικής απόφασης που στηρίζεται σε οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια. Μεγάλες τιμές σημαίνουν αυξημένο κόστος κατασκευής, που οδηγεί σε στεγαστικό πρόβλημα. Δεν προκύπτουν, δηλαδή, από την επιστήμη του μηχανικού, που το μόνο που δίνει είναι μια σχέση μεταξύ τους (π.χ. αν η Α περιοχή σχεδιαστεί γι' αυτή την τιμή, τότε με βάση τα επιστημονικά δεδομένα η Β περιοχή πρέπει να σχεδιαστεί για τη διπλάσια).

Τελικά, δυστυχώς, το πρόβλημα επικεντρώνεται στο **κόστος**. Και η πολιτική απόφαση που το εκτιμά βασίζεται στο ποια ποιότητα κατασκευών και πόσα θύματα αποδέχεται μια κοινωνία.

Χρήστος Γιαρλέλης
Πολιτικός μηχανικός

σο, δεν μπορεί να παραβλεφθεί ότι στην περίπτωση του δικού μας σεισμού οι Αμερικανοί, ευρύτατα γνωστοί τόσο για τον ανθρωπισμό τους όσο και για την οικονομική τους επιφάνεια, υπήρξαν ιδιαιτέρως σφιχτοί. Δύο εξηγήσεις προτείνονται: Είτε ο πόλεμος με την Γιουγκοσλαβία στοίχισε ακριβότερα απ' όσο περίμεναν, και πρέπει, πάση θυσία, να κάνουν οικονομίες στην περιοχή, ή ακόμα, ίσως αποταμιεύουν την εν δυνάμει βοήθεια εν όψει της εξαγοράς (αντί 8,5 δισ. δρχ.) του οικοπέδου του Μετοχικού Ταμείου Πολιτικών Υπαλλήλων, που τώρα χρησιμοποιείται ως χώρος στάθμευσης των αυτοκινήτων της πρεσβείας (αντί συμβολικού ενοικίου περίπου 80.000 δρχ. το μήνα).

Στέλιος Π. Καφαντάρης

ΧΩΡΙΣ ΣΧΟΛΙΑ

Ο Αριστομένης Προβελλέγγιος μού είχε πει πριν από ένα χρόνο στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*: «Για να κτίσεις πρέπει να πάρεις γη. Και την κλέψανε. Από πού; Από την Ελλάδα. Από το δάσος, από το ρέμα κ.λπ. Από τη δημόσια γη. Το κράτος καλύπτει αυτή την κλοπή. Είδατε να πιάσουν κανέναν; Είναι το εκλογικό μέσον, είναι ο μπερσιζμός ο ελληνικός: άσ' τους να κλέψουν, τους κρατάμε και τους απειλούμε και τους αφήνουμε». C' est tout, που λένε και οι Γάλλοι.

Απόστολος Διαμαντής

ΕΞΥΠΝΑΔΕΣ

Ο θεωρητικός του εκσυγχρονισμού, ο κ. **Ι.Κ.Πρετεντέρης**, άσκησε δριμεία κριτική στους ιδιώτες, οι οποίοι είναι ανήθικοι, σε αντίθεση με το κράτος, δηλαδή το ΠΑΣΟΚ, το οποίο κάνει ό,τι μπορεί. Τι έκανε το κράτος τόσα χρόνια για την αυθαίρετη δόμηση, για την παράνομη εκτέλεση; Έδινε άδειες μέσω λαδώματος – αυτό έκανε. Και, για να μην ταράξει την εκλογική πελατεία, συμπράττει στη γενική παρανομία. Ο πρώτος και ίσως μοναδικός υπεύθυνος για τους νεκρούς και τους άστεγους της Αθήνας είναι το ΥΠΕΧΩΔΕ και φυσικά η κυβέρνηση – όλα τα άλλα έπονται...

Απόστολος Διαμαντής

Η ΖΩΗ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

Η διαρκής άνοδος του χρηματιστηρίου είναι μια ισχυρή ένδειξη ότι η ζωή συνεχίζεται στο θανατηφόρο λεκανοπέδιο. Η αργία των φαρμακείων κατά την ημέρα του εορ-

τασμού της Ανόρθωσης του Τιμίου Σταυρού είναι μια εξίσου ισχυρή – αν όχι ισχυρότερη – ένδειξη. Αλλά το ασφαλέστερο κριτήριο είναι η συνέχεια της αρθρογραφίας του συνεργάτη του *Βήματος* **Θ.Π.Λιανού**, καθηγητή Πολιτικής Οικονομίας, περί έργων μοντέρνας τέχνης, όπου καταλήγει: «Φυσικά υπάρχουν έργα που θεωρούνται από πολλούς σπουδαία έργα τέχνης. Αλλά δεν είναι σπουδαία έργα επειδή αρέσουν σε πολλούς ή έστω σε όλους. Είναι επειδή ο καθένας ξεχωριστά τα θεωρεί σπουδαία» (*Βήμα* 12.9.99). Είναι ενδιαφέρον για τις μέρες που ζούμε ότι αφορμή για την αρχική αρθρογραφία Λιανού ήταν ένα σακί τσιμέντου ως έργο τέχνης, η δε ανταπάντηση δίνεται μετασεισμικά στον καθηγητή σκυροδέματος **Θ.Π. Τάσσιο**.

Στέλιος Π. Καφαντάρης

Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΜΕΣΑΙΩΝΑΣ II

Στο *Αντί* (τχ. 693/27.8.99, σ. 10) δημοσιεύθηκε η καταγγελία της **Ευφροσύνης Δοξιάδη** και του **Νίκου Μουζέλη**, που αφορούσε την «τύχη» ενός πολωνού συμπολίτη μας, ο οποίος συνελήφθη στο πλαίσιο των «πολιτισμικών» εκκαθαρίσεων, υπό μορφή «σκούπας», που η σοσιαλιστική μας κυβέρνηση έχει από καιρό εγκαινιάσει. Ως γνωστόν, η «σκούπα» αυτή σκοπό έχει να καθυστερήσει τους φόβους μιας κοινωνίας και ενός λαού που θέλει τον (λαθρο)μετανάστη να τον εκμεταλλεύεται, αλλά συγχρόνως τον απωθεί ως απειλή της πολιτισμικής και φυλετικής της καθαρότητας.

Από την πλευρά μου, θέλω να καταγγείλω μια παρόμοια (μέσα στις χιλιάδες) περίπτωση παράνομης στέρησης της ελευθερίας ενός αλλοδαπού συμπολίτη μας. Τις ημέρες του μεγάλου καύσωνα (20.8) συνελήφθη χωρίς λόγο ο νόμιμα εγκατεστημένος στη χώρα μας αλβανός πολίτης κ. **Φώτης Νάνο**. Σε σύγκρουση που προκάλεσαν έλληνες αστυνομικοί, παραβιάζοντας (όπως συνηθίζουν) το κόκκινο σήμα του φωτεινού σηματοδότη και δημιουργώντας φθορές στο αυτοκίνητό του, συνελήφθη ο κ. Νάνο με τη δικαιολογία ότι είχε προ δεκαπενθήμερου λήξει ο χρόνος ισχύος της αλβανικής άδειας οδήγησης που διέθετε. Για το λόγο αυτό και μόνο ο κ. Νάνο κρατείται μέχρι σήμερα (13.9) σε ένα μικρό δωμάτιο στην Τροχαία Αγ. Κωνσταντίνου Ομοιοίας.

Ο κ. Νάνο είναι εγκατεστημένος από το 1994 με την οικογένειά του στην Ελλάδα, έχει άδεια παραμονής και εργασίας που οι ελληνικές αρχές χορηγούν, έχει σταθερή δουλειά, ενώ στο διάστημα αυτό της παρα-

μονής του στην Ελλάδα γεννήθηκε και ο γιος του. Για την απελευθέρωση του κ. Νάνο κινητοποιήθηκαν αμέσως η βουλευτής του Συνασπισμού **Στέλλα Αλφιέρη** και επίσης βουλευτής του Συνασπισμού και πρώην υπουργός **Φώτης Κουβέλης**. Όμως, η κράτηση του κ. Νάνο συνεχίζεται για τέταρτη εβδομάδα, θέτοντας σε άμεσο κίνδυνο την έτσι κι αλλιώς επισφαλή υγεία του και σπρώχνοντας σε απόγνωση και οικονομική καταστροφή την οικογένειά του.

Το αρμόδιο υπουργείο δεν έχει μόνο υποχρέωση να προβεί αμέσως στην απελευθέρωση του κ. Νάνο, αλλά θα πρέπει και να του ζητήσει συγγνώμη για την τλαιπωρία στην οποία ανεύθυντοι τον υπέβαλαν. Επιπλέον, το ελληνικό κράτος είναι υποχρεωμένο να του καταβάλει την αντίστοιχη χρηματική αποζημίωση, την οποία σε παρόμοια περίπτωση αναγνωρίζουν οι ελληνικοί νόμοι σε κάθε έλληνα πολίτη.

Επιτέλους θα πρέπει να πάψει το ελληνικό κράτος απ' τη μια μεριά να μεταχειρίζεται τους μετανάστες ως πολίτες χωρίς δικαιώματα και από την άλλη να επιτρέπει την ασύστολη εκμετάλλευση της εργατικής τους δύναμης· η ελληνική κοινωνία θα πρέπει, επίσης, να πάψει να στρουθοκαμηλίζει αγωνιούσα για την εισαγόμενη εγκληματικότητα που τάχατες την απειλεί. Το μεγαλύτερο και μακράς διάρκειας έγκλημα που τα τελευταία χρόνια διαπράττεται είναι σε βάρος των μεταναστών (νόμιμων ή παράνομων δεν έχει σημασία), βυθίζοντας την Ελλάδα σε έναν διαρκή μεσαίωνα!

Ηλίας Κατσούλης

Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

ΤΡΑΓΙΚΟ ΑΤΥΧΗΜΑ

Την ώρα που σύρονται αυτές οι γραμμές έφτασε η τραγική είδηση για το ατύχημα του προεδρικού **Falcon** κατά τη διαδρομή του προς το Βουκουρέστι. Ο αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών **Γιάννος Κρανιδιώτης**, συνοδευόμενος από τον γιο του, μέλη του υπουργικού γραφείου και δημοσιογράφους, επέβαινε της μοιραίας πτήσης προκειμένου να συμμετάσχει στη Διαβαλκανική Σύνοδο. Από το σύνολο των δεκατριών επιβατών έχασαν τη ζωή τους έξι, μεταξύ των οποίων και ο αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών. Το *Αντί* εκφράζει τα θερμά του συλλυπητήρια στις οικογένειες των θυμάτων.

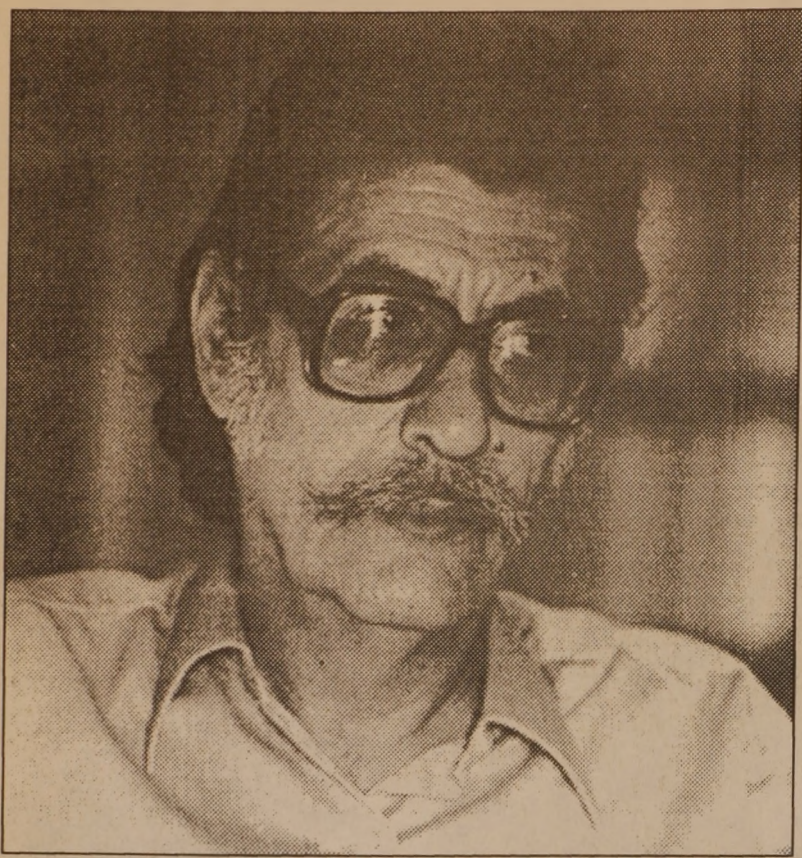
*Αφιερώνεται σε όλα
τα θύματα του εμφυλίου.
Στους πολίτες που βίωσαν
τα ματωμένα χρόνια.*

Το Αντί εγκαινιάζει με το σημερινό ειδικό
εύχος ένα μεγάλο αφιέρωμα στον ελληνικό
εμφύλιο πόλεμο· συμβολή στη συζήτηση που
παραμένει επίκαιρη και «ανοιχτή».

Το μεγαλύτερο μέρος των τεκμηρίων που
παρουσιάζονται προέρχονται από τις
συλλογές των Αρχείων Σύγχρονης Κοινωνικής
Ιστορίας (ΑΣΚΙ). Ευχαριστούμε θερμά
για την συνεργασία. Ευχαριστούμε επίσης
το Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό

Αρχείο (ΕΛΙΑ), την Εταιρεία Διάσωσης
Ιστορικών Αρχείων (ΕΔΙΑ), τον εκδοτικό
οίκο ΕΞΑΝΤΑΣ, την Εταιρεία Αρχείων
και Μελετών ΜΝΗΜΕΣ, τη Χριστίνα
Μπαχαριάν, τον Αλέξανδρο Ζαούση,
τους Νίκο και Αργυρώ Κοκοβλή
και όλους όσοι μας παραχώρησαν
τεκμήρια ή κατέθεσαν τις μαρτυρίες τους
οι οποίες θα δημοσιευτούν
στα επόμενα τεύχη.

**Στην περίοδο του
εμφύλιου
οι άνθρωποι
εκβιάστηκαν
να γίνουν ανθρωπάκια,
οι μεγάλοι να σκύψουν,
να ταπεινωθούν, να
τσακίσουν, να γίνουν
ανώνυμος πολτός...**

«... Πιστεύω πως η περίοδος του εμφύλιου στη
Ελλάδα υπήρξε η πιο σκληρή, η πιο τραγική, η π
άγρια· θα πρόσθετα και πολλά άλλα επίθετα ακόμ
όπως ταπεινωτική ή ανέντιμη, μέσα σ' όλη τη νεοε
ληνική ιστορία. Μ' όλη τη δραματικότητά της η Κα
τοχή ήταν και μια εποχή έξαρσης, ανάτασης, ελπί
δας. Τα ανθρωπάκια έγιναν ξαφνικά Άνθρωποι,
μικρός κι ο ανώνυμος τεντώθηκε στα όρια του μεγα
λείου. Στην περίοδο του εμφύλιου οι άνθρωποι
εκβιάστηκαν να γίνουν ανθρωπάκια, οι μεγάλοι ν
σκύψουν, να ταπεινωθούν, να τσακίσουν, να γίνου
ανώνυμος πολτός. Αν στην Κατοχή, εμείς οι τότε νέο
αποκτήσαμε συνείδηση της ανθρωπιάς, στα κατοπι
νά χρόνια υποχρεωθήκαμε να πιούμε ως τον πάτο το
δηλητήριο της απανθρωπιάς. Στην Κατοχή το χαμό
γελο δεν έλειψε από τα χείλη, το ανέκδοτο έπαιρνε κ
έδινε, οι αναμνήσεις μας σήμερα μπλέκονται με π
κρές νοσταλγίες και με ήχους ακορντεόν. Κανείς δε
αποπειράθηκε –γιατί δεν μπορεί– να μιλήσει με χι
ούμορ για τα χρόνια του 1946-50. Η Κατοχή είναι
ένας πολύχρωμος πίνακας όπου το μαύρο δένει πα
ράδοξα αρμονικά με το κόκκινο, με το γαλάζιο, με
όλα τα χρώματα της ίριδας. Το χρώμα του εμφύλιου
είναι το μαύρο, ένα απέραντο απ' άκρη σ' άκρη
μαύρο κι η μνήμη δεν μπορεί να ρίξει πουθενά μια
ευφρόσυνη ματιά...».

Μανόλης Αναγνωστάκης

Ο ελληνικός εμφύλιος υπό το πρίσμα του Ψυχρού Πολέμου

Η Μ Ε Ρ Ο Λ Ο Γ Ι Ο

της Ιωάννας Παπαθανασίου

Αν η πρόταση για μια ιστορία των γεγονότων και των πρωταγωνιστών δεν υπακούει πλέον παρά σε μια μακρινή και παρωχημένη αντίληψη για την ιστορική έρευνα, οι νέες προσεγγίσεις και οι σύγχρονες τάσεις της ιστοριογραφίας δεν μπορούν να καλλιεργηθούν χωρίς τις αναγκαίες αναφορές σε μείζονα γεγονότα που ορίζουν, έστω και συμβατικά, ένα ιστορικό πλαίσιο. Οι σταθερές και οι μεταλλάξεις που προσδιόρισαν την πραγματικότητα, όπως αυτή διαμορφώθηκε, οι τομές και οι συνέχειες στο ιστορικό γίνεσθαι, δεν μπορούν να εξαχθούν χωρίς την αναλυτική, εξαντλητική καταγραφή των δεδομένων. Και οι διαφορετικοί τόποι της ιστορίας δεν επιτρέπουν την ανάδειξη των κανονικότητων ή της ιδιαιτερότητας, του μείζονος ή του ελάσσονος, χωρίς την αποτύπωση του συγκεκριμένου.

Η ιδέα για ένα ημερολόγιο του εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα δεν εκφράζει προσκόλληση στην ημερολογιακή ιστορία, στην "histoire au jour le jour". Πολύ περισσότερο, ένα ημερολόγιο δεν υποκαθιστά με τη μορφή των συνοπτικών εγγραφών του τη συμβαντολογική (événementielle) ιστορία της περιόδου. Η ιδέα γεννήθηκε από τη συνειδητοποίηση ενός κενού στην ανάγκη του ιστορικού ερευνητή να τοποθετεί με ασφάλεια τα γεγονότα στο χρόνο, να εντοπίζει τον ορίζοντα που διαγράφει η συγκυρία αλλά και να διαθέτει για την έρευνά του ένα έγκυρο χρονολόγιο που επιτρέπει την ενσωμάτωση του επιμέρους. Η χρήση του, ωστόσο, δεν εξαντλείται στις ανάγκες του ερευνητή. Το ημερολόγιο –χωρίς να υποκαθιστά την ιστορία– φιλοδοξεί να λειτουργήσει αυτόνομα σαν μια κωδικοποιημένη γραφή η οποία, παρά τον αποσπασματικό και πληροφοριακό της χαρακτήρα, επιδιώκει να αναδείξει τις βασικές συνιστώσες και τα κομβικά σημεία του ελληνικού εμφυλίου όπως και τη διεθνή του πλαισίωση στα χρόνια του Ψυχρού Πολέμου. Και η ενσωμάτωσή του σε ένα

12 Φεβρουαρίου 1945. Στη Βάρκιζα μετά την υπογραφή της συμφωνίας. Από αριστερά: Ελευθ. Σκομπορίνας, Στ. Σαράφης, Γ. Σιάντος, Ηλ. Τσιριμώκος, Ιω. Σοφιανόπουλος, Δ. Παρτσαλίδης, Περ. Ράλλης και στη δεύτερη σειρά, στο κέντρο ο Ιω. Μαρκόπουλος. Φωτογρ. Αρχείο ΑΣΚΙ.

ειδικό τεύχος αφιερωμένο στον εμφύλιο πόλεμο προκρίθηκε σαν μια συνεισφορά στη μελέτη της ιστορίας του, η οποία παραμένει εν πολλοίς ανολοκλήρωτη.

Σήμερα, πενήντα ακριβώς χρόνια από το τέλος του, με τις αρχειακές διαθεσιμότητες που δημιουργούν τα «ανοικτά αρχεία» και η πρόσβαση στα πάσης φύσεως τεκμήρια, αλλά κυρίως απαγκιστρωμένοι ιδεολογικά από τις μανιχαϊστικές λογικές, οι οποίες οργάνωσαν κατά βασικό λόγο και για μεγάλο χρονικό διάστημα την ιστοριογραφία της περιόδου, μπορούμε πλέον να συμφωνήσουμε: ο εμφύλιος πόλεμος στην Ελλάδα δεν ήταν προϊόν μιας «κομμουνιστικής ανταρσίας» που απέβλεπε στην ανατροπή της καθεστηκυίας τάξης και στην διά των όπλων επιβολή και επικράτηση της «επανάστασης». Δεν ήταν, επίσης, το αποκλειστικό αποτέλεσμα μιας πολιτι-

κής βίας και εξόντωσης που άσκησε σταθερά το «κράτος των δωσιλόγων και μοναρχοφασιστών» με την πλήρη ενίσχυση του «βρετανικού και αμερικανικού ιμπεριαλισμού» απέναντι στη λαϊκοδημοκρατική πρόταση εξουσίας της ΕΑΜικής Αριστεράς. Ως γενικευμένη σύγκρουση, ο εμφύλιος προέκυψε μέσα από τη δυναμική που δημιούργησαν μια σειρά από επιμέρους, κοινωνικές και πολιτικές, περιφερειακές και κεντρικές, κρίσεις, οι οποίες δημιούργησαν ιδεολογικές δεσμεύσεις και ενορχήστρωσαν τις πολιτικές επιλογές στο ρυθμό της ένοπλης αναμέτρησης.

Αυτός ο ακήρυκτος πόλεμος δρομολογείται από την επομένη της υπογραφής της συμφωνίας της Βάρκιζας με τη μορφή της «λευκής τρομοκρατίας» εναντίον της Αριστεράς και εκτονώνεται περιστασιακά από την πλευρά της με τον Μπαρούτα και

Αντάρτες του ΔΣΕ. Φωτογραφικό Αρχείο ΑΣΚΙ.

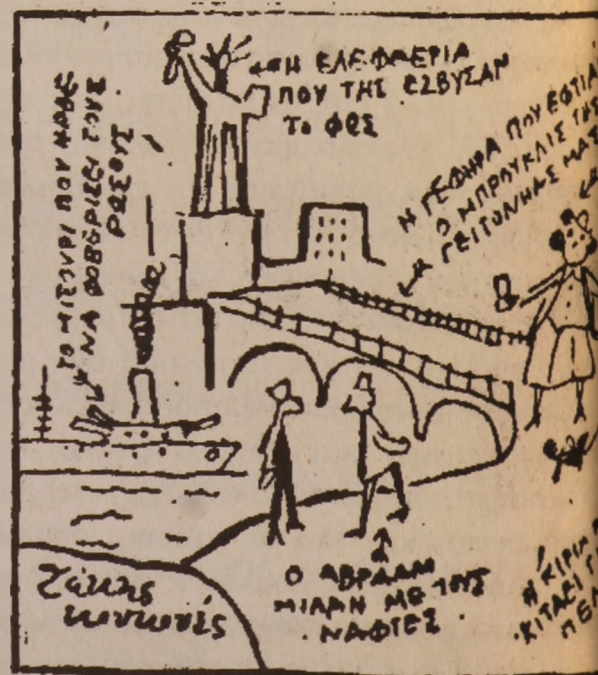
τα αναρίθμητα «μικρά Λιτόχωρα» που καταγράφονται σ' όλη την Ελλάδα το 1946. Οι πράξεις αντεκδίκησης και η δράση των συμμοριών –στην πρώτη τουλάχιστον φάση της σύγκρουσης– οργανώνονται ως επί το πλείστον με την ανοχή –αλλά συχνά και με την απουσία στην ύπαιθρο– του ελληνικού κράτους και των νόμιμων εκπροσώπων του. Η απόφαση της κομμουνιστικής Αριστεράς για οριστική ρήξη και ένοπλη σύγκρουση τον Φεβρουάριο του 1947 και η συγκεκριμενοποίησή της τον Σεπτέμβριο της ίδιας χρονιάς πιστοποιούν μάλλον μια αμυντική στάση η οποία –ανεξάρτητα από τις αιτίες και τους λόγους στους οποίους οφείλεται– δεν μπορούσε να υπακούσει σε χαράξεις επί χάρτου για «εξέγερση» και σε προ-ειλημμένες αποφάσεις προσώπων, γραφείων και ολομελειών του ΚΚΕ. Αντίστοιχα, η μετατόπιση από μια πολιτική αναχαίτισης και ελέγχου του ριζοσπαστικοποιημένου πλειοψηφικού πολιτικού ρεύματος που εκφράζει την Αριστερά, η οποία χαρακτηρίζει την κεντρική πολιτική εξουσία –όπως αυτή εκφράζεται από τον αντιβασιλέα και τις υπηρεσιακές κυβερνήσεις– προς μια πολιτική καταστολής, δίωξης και εξόντωσης του αριστερού χώρου είναι σταδιακή. Και η πολιτική συναίνεση στην «πάταξη της ανταρσίας», που υιοθετείται από το σύνολο των «κοινοβουλευτικών δυνάμεων» από το φθινόπωρο του 1947, δεν μπορούσε να εκφράσει αποκλειστικά και εκ των προτέρων την υποταγή

ολόκληρου του πολιτικού κόσμου στα βρετανικά στρατηγικά συμφέροντα και στην αντι-κομμουνιστική συσπείρωση που πέτυχε η μοναρχία.

Ο εμφύλιος υπήρξε το αποτέλεσμα πολλών ρήξεων και συγκρούσεων στους κόλπους της ελληνικής κοινωνίας, οι οποίες συσσωρεύονται στη διάρκεια του πολέμου και της κατοχής, παγιώνονται και εκτονώνονται περιστασιακά στα χρόνια της αντίστασης και ανατροφοδοτούνται συνεχώς προς ακραίες λύσεις από τις μέρες της απελευθέρωσης. Στη λογική αυτή τα Δεκεμβριανά αποτελούν μια στιγμή γενικευμένης κρίσης στην οποία, με την παρέμβαση της πολιτικής εξουσίας και την καταστολή, αναδιατυπώνονται οι όροι της σύγκρουσης και διαγράφεται το μέλλον. Για την ελληνική κοινωνία το σχήμα του εμφυλίου πολέμου υπάρχει από το 1945, με την έννοια των σταθερών που καθορίζουν και διατρέχουν την εμφύλια αναμέτρηση μέχρι το τέλος της. Η κατάσταση της «νομιμοποιημένης παρανομίας» μέσα στην οποία ζει και κινείται η Αριστερά, η προσήλωση της τελευταίας στην καταγγελία των παραβιάσεων της συμφωνίας της Βάρκιζας αλλά και στην αποφασιστική διασφάλιση και διεκδίκηση εκπροσώπησης του πλειοψηφικού ρεύματος που την εκφράζει, η σταθερή απόφαση του κυβερνητικού χώρου για τον έλεγχο της επιρροής της και, κυρίως, η ρητή επισήμανση των βρετανικών κυβερνήσεων για τη διατήρηση της προνομιακής θέσης τους

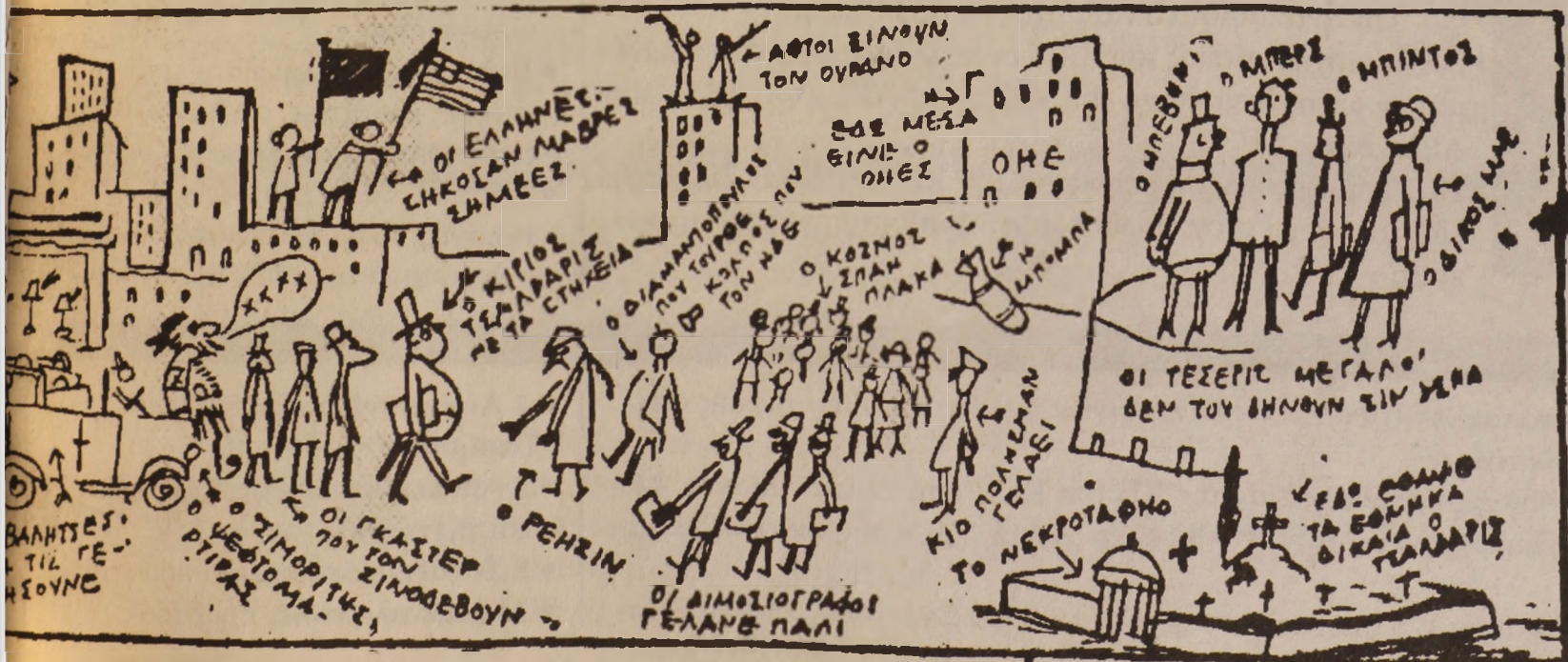
στην Ελλάδα ορίζουν τις σταθερές συνταγμένες αυτού του σχήματος. Ως γενική μένη σύγκρουση, ωστόσο, ο εμφύλιος θα αναλωθεί παρά το 1947 και δεν θα πκύψει από κανένα «ιστορικό λάθος» της Αριστεράς ή της Δεξιάς, αλλά ως ένα αμα σημείο των καιρών.

Σε έναν κόσμο εχθρικό, χωρισμένο δύο αντίπαλα στρατόπεδα, ο ελληνικός εμφύλιος εγγράφεται ως η μοναδική «θερμότητα» στην Ευρώπη του «ψυχρού πολέμου». Οντως, από την άμεση μεταπολεμική περίοδο, οι εστίες του πολέμου μετατίθενται στην Αφρική και στην Ασία στο πλαίσιο των αντι-αποικιακών κυρίως συγκρούσεων, δεσμεύοντας τις ευρωπαϊκές χώρες στη διευθέτηση και καταστολή των κινήματων διαμαρτυρίας και των συρράξεων στην περιφέρεια. Η γηραιά ήπειρος, ωστόσο, δεν θα γνωρίσει στον μεσοπολεμικό της χώρο παρά την ιδιότυπη κατάσταση μιας λεκτικής πολεμικής: ο ψυχρός πόλεμος εγκαινιάζεται μεταξύ των πρώτων συμμάχων από το 1946, για να λάβει τις πραγματικές του διαστάσεις το 1947, με την αποδοχή της αμερικανικής βοήθειας εκ μέρους των δυτικο-ευρωπαϊκών χωρών και, αντίστοιχα, με την παγιοποίηση της σοβιετικής επιρροής στις χώρες που ελεγχώθηκαν από τον Κόκκινο Στρατό. Μετά τον παροπλισμό του «βρετανικού λέοντα» από το «αμερικανικό γεράκι», η δημιουργία της Κομινφόρμ ως συντονιστικού οργάνου των ευρωπαϊκών κομμουνιστικών κομμάτων και η στρατηγική της «ελεγχόμενης επιθετικότητας» που υιοθετείται οριστικοποιούν τις εντάξεις και τη διαίρεση του κόσμου ανάμεσα στο «σοσιαλιστικό και στο καπιταλιστικό στρατόπεδο» στην ανατολή και στη δύση. Στην οπτική αυτή, ο ελληνικός εμφύλιος, ενεργός

* * *

συζητήσεις στον ΟΗΕ για το ελληνικό ζήτημα, από την καταγραφή των ειρηνευτικών πρωτοβουλιών και από τις βασικές στρατιωτικές επιχειρήσεις του κυβερνητικού στρατού και τις επιθέσεις του Δημοκρατικού Στρατού σε αστικά και σημαντικά ημιαστικά κέντρα. Ωστόσο, οι απειράριθμες κρούσεις σε σταθμούς χωροφυλακής και σε χωριά, οι καθημερινές και ταυτόχρονες συγκρούσεις του Δημοκρατικού Στρατού με τους ΜΑΪδες και μονάδες του κυβερνητικού στρατού και κυρίως η συνεχής κίνηση που τον χαρακτηρίζει όπως και η ιδιαίτερη και αυτόνομη ανάπτυξή του στις διάφορες περιοχές της μητροπολιτικής Ελλάδας και στα νησιά δεν αποτυπώνονται στο Ημερολόγιο. Απουσιάζουν επίσης οι διαδικασίες μέσα από τις οποίες η ελληνική κοινωνία βιώνει και αντιλαμβάνεται τη σύγκρουση. Η υποχρεωτική μετακίνηση στο πλαίσιο των εκκαθαριστικών επιχειρήσεων του στρατού 750.000 ατόμων από τα χωριά τους στις περιοχές που θεωρήθηκαν «θερμές ζώνες» του εμφυλίου και η «στρατοπέδευσή» τους στις παρυφές των πόλεων και στα «Ιδρύματα της Βασιλίσσης», η παρανομία και η καθημερινή σύγκρουση με τους κρατικούς κατασταλτικούς μηχανισμούς, η ζωή στις εξορίες και στις φυλακές εν αναμονή των αποφάσεων των έκτακτων στρατοδικείων, οι εκτελέσεις, όπως επίσης και οι αφόρητες πιέσεις, οι διαδικασίες αποχρωματισμού και «εθνικής αναβάπτισης» μιας κοινωνίας που φέρει το στίγμα της ένταξής της στην Αριστερά. Για τους 85.000 εκπατρισμένους και τους 30.000 περίπου πολιτικούς κρατούμενους, ο εμφύλιος πόλεμος σίγουρα δεν τελείωσε στο Γράμμο στις 29 Αυγούστου του 1949· ως μνήμη και τραύμα, άλλωστε, δεν έχει τελειώσει για ολόκληρη την ελληνική κοινωνία μέχρι τις μέρες μας...

11

Η «Ελεύθερη Ελλάδα», από τον Ρίζο της Δευτέρας, 29.9.1947.

1945 ΜΕΤΑ ΤΗ ΒΑΡΚΙΖΑ, Η ΛΕΥΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

Φ Ε Β Ρ Ο Υ Α Ρ Ι Ο Σ

- **12** Μετά ένα δεκαήμερο διαπραγματεύσεων στη Βάρκιζα, υπογράφεται στη βίλλα Κα-νελλοπούλου, η ομώνυμη συμφωνία μεταξύ της κυβερνητικής αντιπροσωπείας υπό τον Ι. Σοφιανόπουλο και της αντιπροσωπείας του ΕΑΜ από τον γ. γραμ. του Δ. Παρτσαλί-δη, τον γραμ. του ΚΚΕ Γ.Σιάντο και τον αρχηγό της σοσιαλιστικής ΕΛΔ Ηλ.Τσιριμώκο
- **16** Ο στρατηγός Στ.Σαράφης και ο καπετάνιος Αρης Βελουχιώτης υπογράφουν την ημε-ρήσια διαταγή για τη διάλυση του ΕΛΑΣ
- **21** Στο ειδικό δικαστήριο αρχίζει η «δίκη των δοσιλόγων» πολιτικών και στρατιωτικών που συνεργάστηκαν με τις αρχές κατοχής. Η δίκη που θα διαρκέσει 100 ημέρες θα ολο-κληρωθεί στις 2/6
- **23** Με διάβημά τους στον αρχιεπίσκοπο αντιβασιλέα Δαμασκηνό ως εκπρόσωποι της ΚΕ του ΕΑΜ οι Δ. Παρτσαλίδης και Γ. Ζεύγος ζητούν την εφαρμογή των άρθρων της συμφωνίας της Βάρκιζας από τα κρατικά όργανα

- **4-11** Στη Γιάλτα της Κριμαίας διεξάγονται οι εργασίες της δεύτερης συνάντησης των τριών συμμάχων [Τσώρτσιλ, Ρούζβελτ, Στάλιν]

Μ Α Ρ Τ Ι Ο Σ

- **1** Η ηγεσία της αριστεράς επιστρέφει από τα Τρίκκαλα στην Αθήνα
- **13** Συνομιλίες του βρετανού υπουργού για θέματα της Μεσογείου Χ. Μακ Μίλλαν με τον πρωθυπουργό στρατηγό Ν. Πλαστήρα και κυβερνητικούς εκπροσώπους
- **14** Υπόμνημα του ΕΑΜ προς τις κυβερνήσεις των 4 συμμάχων [ΗΠΑ, ΕΣΣΔ, Μεγάλης Βρετανίας και Γαλλίας] για τη «κατάφωρη παραβίαση της Βάρκιζας»
- **18** Δημιουργείται το Κόμμα των Εθνικών Φιλελευθέρων από τον Στ. Γονατά
- **28** Δηλώσεις των Θ.Σοφούλη και Γ.Καφαντάρη υπέρ της διατήρησης της κυβέρνησης Πλαστήρα

- **26** Οι αμερικανικές δυνάμεις μπαίνουν στην Φρανκφούρτη
- **28** Ο Κόκκινος Στρατός διασχίζει τα αυστριακά σύνορα

Α Π Ρ Ι Λ Ι Ο Σ

- **2** Το Λαϊκό Κόμμα ζητεί από τον πρωθυπουργό Ν.Πλαστήρα τη δημιουργία νέας υπη-ρεσιακής κυβέρνησης και την άμεση διεξαγωγή του δημοψηφίσματος
- **4-5** Εκπρόσωποι του κινήματος της Εθνικής Αντίστασης με υπόμνημά τους προς τον αντιβασιλέα και τον πρωθυπουργό καταγγέλλουν «τον εκφασισμό της χώρας»

Ν.Πλαστήρας

- **5-10** Συγκαλείται στην Αθήνα η 4η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ
- **7** Παραίτηση του στρατηγού Πλαστήρα από την πρωθυπουρ-γία. Τον αντικαθιστά ο ναύαρχος Π. Βούλγαρης
- **24** Μετασχηματισμός του ΕΑΜ σε πολιτικό συνασπισμό κομ-μάτων με τη συμμετοχή του ΚΚΕ, του ΑΚΕ, του ΣΚΕ, του ΔΡΚ και της ΔΕ
- **26** Υπόμνημα αντιπροσωπείας της ΚΕ του ΚΚΕ [Σιάντος, Παρτσαλίδης] στον πρωθυπουργό Βούλγαρη για την τρομο-κρατία

- **12** Μετά το θάνατο του προέδρου Ρούζβελτ, νέος πρόεδρος των ΗΠΑ ορκίζεται ο Χ.Τρούμαν
- **13** Απελευθέρωση της Βιέννης
- **23** Ο σοβιετικός στρατός μπαίνει στο Βερολίνο
- **25** Εναρξη της Συνδιάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών στον Άγιο Φραγκίσκο
- **30** Μετά τη σύλληψή του από ιταλούς αντάρτες, ο Μουσολίνι εκτελείται στο Μιλάνο
- **30** Στις Γαλλικές δημοτικές εκλογές, το Κομμουνιστικό Κόμμα συγκεντρώνει το 40% των ψήφων

Μ Α Ι Ο Σ

- **1** Με τηλεγράφημα από τον Άγιο Φραγκίσκο ανακοινώνεται ότι ο Ν. Ζαχαριάδης απε-λευθερώθηκε από το Νταχάου
- **11** Διάβημα διαμαρτυρίας αντιπροσωπείας της ΚΕ του ΚΚΕ από τους Γ. Σιάντο, Μ. Παρτσαλίδη και Μ. Πορφυρογένη στον Αντιβασιλέα για τη δίωξη του κινήματος της Εθνικής Αντίστασης
- **13-17** Επίσκεψη του αντιβασιλέα στα Δωδεκάνησα

- **1** Αυτοκτονία των Χίτλερ και Γκαίμπελς
- **5** Απελευθέρωση της Ολλανδίας και της Δανίας
- **8** Συνθηκολόγηση της Γερμανίας
- **13** Επαναληπτικές δημοτικές

- 29 Ο Ν.Ζαχαριάδης επιστρέφει στην Αθήνα
- 30 Διάβημα της ΚΕ του ΕΑΜ στον αντιβασιλέα για τη σύγκληση κοινής σύσκεψης των πολιτικών αρχηγών και την ανάγκη δημιουργίας αντιπροσωπευτικής πολιτικής κυβέρνησης

Ο Ζαχαριάδης στην Αθήνα.

- εκλογές στη Γαλλία. Επικράτηση των συνδυασμών των κομμουνιστών, των σοσιαλιστών και των ριζοσπαστών
- 27 Ο Τίτο διατυπώνει στο λόγο του στη Λουμπλιάνα τις γιουγκοσλαβικές προτάσεις για το ζήτημα της Τεργέστης

Ι Ο Υ Ν Ι Ο Σ

- 1 Συνεδρίαση του Π.Γρ. του ΚΚΕ «υπό την προεδρία του Ν.Ζαχαριάδη» με θέμα «Η εσωτερική κατάσταση και εξέλιξη»

- 5 Διάβημα της ΚΕ του ΕΑΜ για την «εσωτερική ησυχία και την οικονομική κατάσταση»
- 12 Δημόσια καταγγελία εναντίον του Άρη Βελουχιώτη. Στις 16, στη διάρκεια συμπλοκής, ο Βελουχιώτης αυτοκτονεί
- 25-27 Συγκαλείται η 12η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ
- 26 Τηλεγράφημα της ΚΕ του ΕΑΜ προς τους «τρεις μεγάλους συμμάχους» για την κατ' εξακολούθησιν παραβίαση των συμφωνιών της Βάρκιζας και της Γιάλτας
- 30 Διάβημα διαμαρτυρίας αντιπροσωπείας [15μελούς] του ΚΚΕ στον πρόεδρο της κυβέρνησης για την τρομοκρατία

- 3 Κρίση στην Εγγύς Ανατολή [Λίβανος- Συρία]
- 25 Υπογράφεται ο «Καταστατικός Χάρτης» του ΟΗΕ στον Άγιο Φραγκίσκο
- 26 Σοβιετική διακοίνωση στην Τουρκία για τα Δαρδανέλια, στην οποία προτείνεται η αναθεώρηση της συνθήκης του Μοντραί (1936) και η δημιουργία σοβιετικής στρατιωτικής βάσης στα Στενά
- 28 Κυβέρνηση εθνικής ενότητας στην Πολωνία

Ι Ο Υ Λ Ι Ο Σ

Ι. Σοφιανόπουλος

- 4 Απόφαση του Π.Γρ. του ΚΚΕ «για την κατάσταση στη χώρα και τον κίνδυνο πραξικοπήματος που προετοιμάζεται από τον Στρατιωτικό Σύνδεσμο και τις παρ' αυτό οργανώσεις»
- 6 Έντονο διάβημα των Θ. Σοφούλη, Γ. Καφαντάρη, Ν. Πλαστήρα, Εμ. Τσουδερού και Αλ. Μυλωνά στον αντιβασιλέα και στον πρωθυπουργό για την τρομοκρατία
- 17 Νέο διάβημα των Θ. Σοφούλη, Γ. Καφαντάρη, Ν. Πλαστήρα, Εμ. Τσουδερού και Αλ. Μυλωνά στον πρωθυπουργό και στους υπουργούς Εσωτερικών και Δικαιοσύνης για τους κρατουμένους, την τρομοκρατία και τις εκλογές

- 19 Απόφαση του Π.Γρ. του ΚΚΕ «πάνω στη σημερινή κατάσταση στη χώρα και την εξάπλωση της τρομοκρατίας»
- 20 Διάβημα αντιπροσωπείας του ΕΑΜ [Παρτσαλίδης, Λούλης, Πρωϊμάκης, Οικονόμου] στον υπουργό Δικαιοσύνης για τις συνεχιζόμενες συλλήψεις αλλά και το «μεσαιωνικό καθεστώς» στις φυλακές.
- 22 Παραίτηση του υπουργού Εξωτερικών Ι. Σοφιανόπουλου μετά την επιστροφή του από τον Άγιο Φραγκίσκο. Δηλώσεις του για την ανάγκη δημιουργίας «αντιπροσωπευτικής κυβέρνησης».
- 30 Σύνοδος της ΚΕ του ΕΑΜ. Διάβημα στον αντιβασιλέα και στον πρωθυπουργό για να επιτραπεί συγκέντρωση για τα τετράχρονα από την ίδρυση του ΕΑΜ

Η Συνδιάσκεψη στο Πότσδαμ.

- 17 Έναρξη της Συνδιάσκεψης των τριών [Τσώρτσιλ, Τρούμαν, Στάλιν] στο Πότσδαμ. Οι εργασίες θα ολοκληρωθούν στις 2/8
- 23 Αρχίζει στη Γαλλία η δίκη του Φ.Πεταίν. Ο Πεταίν καταδικάζεται στην ποινή του θανάτου στις 15 Αυγούστου, αλλά η ποινή μετατρέπεται σε ισόβια με την παρέμβαση του Ντε Γκωλ
- 25 Ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των εκλογών της 5ης Ιουλίου στη Μεγάλη Βρετανία. Οι Εργατικοί, με 390 έδρες, αποκτούν την απόλυτη πλειοψηφία

Α Υ Γ Ο Υ Σ Τ Ο Σ

- 1 Απόφαση του Π.Γρ. της ΚΕ του ΚΚΕ «για την πολιτική κατάσταση»
- 3 Άρση της υποστήριξης του κόμματος των Φιλελευθέρων προς την Κυβέρνηση Βούλγαρη. Οι δηλώσεις του Θ. Σοφούλη προκαλούν κυβερνητική κρίση.
- 4 Αρχίζουν οι διαβουλεύσεις του αντιβασιλέα με τους αρχηγούς των κομμάτων για το νέο κυβερνητικό σχήμα
- 7 Δήλωση του Π.Γρ. της ΚΕ του ΚΚΕ για αποχή του ΕΑΜ από τις εκλογές αν δεν δημιουργηθεί «αντιπροσωπευτική κυβέρνηση»
- 9 Παραίτηση της κυβέρνησης Βούλγαρη. Στις 11 ορκίζεται νέα κυβέρνηση Βούλγαρη
- 20-30 Συγκεντρώσεις του ΕΑΜ στη Βόρειο Ελλάδα [Καβάλα, Θεσσαλονίκη, Βέροια, κ.λπ.]
- 26 Ο ΕΡΓΑΣ πλειοψηφεί στις εκλογές στα Εργατικά Κέντρα Αθήνας και Πειραιά

- 6 Η πρώτη ατομική βόμβα πέφτει στην Χιροσίμα
- 8 Η ΕΣΣΔ επιτίθεται κατά της Ιαπωνίας στη Μαντζουρία
- 10 Συμμαχικό τελεσίγραφο για τη συνθηκολόγηση της Ιαπωνίας
- 28 Ο Μάο Τσε Τουγκ φθάνει στο Τσουγκ-Κιγκ

Σ Ε Π Τ Ε Μ Β Ρ Ι Ο Σ

- 7 Απόφαση του Π.Γρ. της ΚΕ του ΚΚΕ για την τρέχουσα κατάσταση και την προετοιμασία του Συνεδρίου
- 7-22 Επίσημη επίσκεψη του Αντιβασιλέα Δαμασκηνού στο Λονδίνο και στο Παρίσι
- 7 Διάβημα του ΕΑΜ στην κυβέρνηση για την τρομοκρατία
- 19 Δηλώσεις των 3 χωρών [Γαλλίας, ΗΠΑ, Μεγ. Βρετανίας] για τις ελληνικές εκλογές και τη συμμετοχή ξένων παρατηρητών
- 27 Συγκέντρωση του ΕΑΜ στο Παναθηναϊκό Στάδιο
- 29 Διάβημα των Γ.Καφαντάρη, Θ. Σοφούλη, Ν. Πλαστήρα, Αλ. Μυλωνά και Εμ. Τσουδερού στον πρωθυπουργό και δήλωση για αποχή λόγω της πλημμελούς προετοιμασίας των εκλογών

Στην επίσκεψή του στο Λονδίνο ο Δαμασκηνός συνομιλεί στη δεξίωση του αγγλικού Ναυαρχείου στο Λονδίνο, με τον Έλληνα πρέσβη Αγνίδα (δεξιά) και τον Τούρκο ομόλόγό του (αριστερά).

- 2 Μετά την τελετή παράδοσης της Ιαπωνίας, ο Πρόεδρος Τρούμαν αναγγέλλει το οριστικό τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου
- 2 Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας του Βιετνάμ. Στις 26/11 οι γαλλικές αρχές επανεγκαθίστανται στη Σαίγκον. Έναρξη του πολέμου της Ινδοκίνας
- 8 Αρχίζει στο Λονδίνο η διάσκεψη των 5 υπουργών Εξωτερικών [Γαλλίας, ΕΣΣΔ, ΗΠΑ, Μεγ. Βρετανίας, Ιταλίας] για τη συνθήκη Ειρήνης. Η διάσκεψη λήγει στις 2/10 χωρίς αποτέλεσμα και εν μέσω διαφωνιών
- 18 Δηλώσεις του Μολότωφ για το ελληνικό ζήτημα στο πλαίσιο της Διάσκεψης του Λονδίνου
- 25 έως 5/10 Το Παγκόσμιο Εργατικό Συνέδριο συγκαλείται στο Παρίσι. Ιδρύεται η Παγκόσμια Συνδικαλιστική Ομοσπονδία (ΠΣΟ)

Ο Κ Τ Ω Β Ρ Ι Ο Σ

- 1 Συνέρχεται στην Αθήνα, στον κινηματογράφο *Τιτάνια*, το 7ο Συνέδριο του ΚΚΕ
- 3 Δηλώσεις των Γ. Καφαντάρη, Θ. Σοφούλη και Εμ. Τσουδερού για τη συγκρότηση «αντιπροσωπευτικής» κυβέρνησης
- 6 Η ΚΕ του ΕΑΜ χαρακτηρίζει ως «κυβερνητικό πραξικόπημα» την προκήρυξη των εκλογών στις 20/1/1946. Δηλώσεις Σοφούλη για τη «μη γνήσια σύνταξη των εκλογικών καταλόγων»
- 8 Τηλεγραφική διαμαρτυρία του ΕΑΜ προς τις κυβερνήσεις Αγγλίας, Αμερικής και Γαλλίας για το «πραξικόπημα των εκλογών»
- 9 Παραίτηση της κυβέρνησης Π. Βούλγαρη
- 10 Απόφαση του Π.Γρ. της ΚΕ του ΚΚΕ για την τρέχουσα πολιτική κατάσταση και την επεξεργασία των αποφάσεων του Συνεδρίου
- 11-31 Κυβερνητική κρίση. Διαβουλεύσεις πολιτικών αρχηγών και προσωπικοτήτων με τον αντιβασιλέα για το νέο κυβερνητικό σχήμα. Αναθέσεις εντολής σε Θ.Σοφούλη και Σ. Βενιζέλο, που αποτυγχάνουν
- 17 Ορκωμοσία νέου κυβερνητικού σχήματος με την ανάληψη της πρωθυπουργίας από τον ίδιο τον αντιβασιλέα και αρχιεπίσκοπο Δαμασκηνό. Οι διαβουλεύσεις συνεχίζονται για τη δημιουργία «πολιτικής κυβέρνησης»
- 25 Υπόμνημα της Ένωσης Δημοκρατικών Συλλόγων για την «παύση της μονοπώλησης της εξουσίας από τον ΣΑΝ και τη Χ» και τη συγκρότηση πολιτικής δημοκρατικής κυβέρνησης

- 11 Προσωρινή συμφωνία Μάο Τσε Τουγκ και Τσανγκ Κάι-Σεκ
- 12 Το ΚΚ Τσεχοσλοβακίας

πλειοψηφεί στις κοινοβουλευτικές εκλογές. Στην Αργεντινή παραιτείται ο δικτάτορας Περόν

- 22 Ανακοίνωση των εκλογικών αποτελεσμάτων στη Γαλλία. Οι Γάλλοι υπερψηφίζουν τα κόμματα και τις ομάδες που οργάνωσαν την αντίσταση. Το ΚΚΓ έρχεται πρώτο σε ψήφους. Στις 13/11 ο στρατηγός Ντε Γκωλ θα εκλεγεί πρωθυπουργός από την Εθνοσυνέλευση

Ν Ο Ε Μ Β Ρ Ι Ο Σ

- 1 Ορκίζεται νέα κυβέρνηση υπό τον Π.Κανελλόπουλο
- 12 Άφιξη του υφυπουργού Εξωτερικών της Μεγάλης Βρετανίας, Εκτορ Μακ Νηλ, στην Ελλάδα. Το ταξίδι θα διαρκέσει μέχρι τις 24/11
- 16 Αντιπροσωπεία του ΕΑΜ [Παρτσαλίδης, Γαβριηλίδης, Λούλης, Κρητικός, Οικονόμου] συναντάται με τον Μακ Νηλ και καταθέτει στοιχεία και εκθέσεις για το μεταβαρ-κιζιανό καθεστώς
- 17 Δήλωση των κομμάτων του ΕΑΜ: «πρόθυμα θα στηρίξουμε μια πολιτική δημοκρα-

- 3 Εκλογές στην Ουγγαρία. Τα συνεργαζόμενα κόμματα της Αριστεράς πλειοψηφούν και σχηματίζουν κυβέρνηση στις 5/11 με πρωθυπουργό τον διαμαρτυρόμενο κληρικό Ζολιτάν Τίλντν

ΜΑΚ ΝΗΛ

Ο άγγλος
πρέσβης Μακ Νηλ
υποδέχεται τον
Μακ. (αριότατο)...
Από τον Ρωμηό,
25.11.1945.

Ο Μακ. Αντιδασιλεύς ώρκισε την νέαν κυβέρνησιν.
κ. Σοφούλη.

(Φωτορεπορτάζ «Ρωμηού»)

τική κυβέρνηση»

- 20 Συνάντηση αντιβασιλέα και πολιτικών αρχηγών για την αναβολή του δημοψηφίσματος. Εντολή σχηματισμού νέας κυβέρνησης στον Θ. Σοφούλη
- 22 Παραίτηση του αντιβασιλέα αρχιεπισκόπου Δαμασκηνού. Διάγγελμα Γεωργίου Β' από το Λονδίνο. Την ίδια μέρα, απόφαση του Π.Γ.ρ. της ΚΕ του ΚΚΕ για την υπό όρους στήριξη της κυβέρνησης Σοφούλη μέχρι τη διεξαγωγή των εκλογών
- 24 Ανάκληση της παραίτησης του αντιβασιλέα ύστερα από μήνυμα του υπουργού Εξωτερικών της Μεγάλης Βρετανίας Μπέβιν
- 27 Ο Ραντιόνωφ διορίζεται πρέσβης της ΕΣΣΔ στην Ελλάδα. Την επομένη ο πρωθυπουργός Θ. Σοφούλης και ο υπουργός Εξωτερικών Ι. Σοφιανόπουλος χαιρετίζουν την κίνηση που τη χαρακτηρίζουν ως «αποκατάσταση των σχέσεων της ΕΣΣΔ με την Ελλάδα»

Δ Ε Κ Ε Μ Β Ρ Ι Ο Σ

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ. (15. 12. 1945). — Μεταξύ της Έθνικης Αντιπροσωπείας και της Άγγλης κυβέρνησης διεπιστώθη πλήρης ταυτότης γνώμων

Ειρωνικός σχολιασμός
για την επίσκεψη
της αντιπροσωπείας του ΕΑΜ
στο Λονδίνο. Από το Ρωμηό,
9.12.1945.

- 5-10 Συγκαλείται στο Λονδίνο Παγκόσμιο Συνέδριο Νεολαίας. Ιδρύεται η ΠΟΔΝ
- 11 Εκλογές έπειτα από 16 χρόνια στη Γιουγκοσλαβία. Η νίκη του Λαϊκού Μετώπου χαρακτηρίστηκε ως «απόλυτος θρίαμβος της πολιτικής του Τίτο»
- 17 Πολιτική κρίση μετά την παραίτηση Ντε Γκωλ στη Γαλλία. Στη νέα κυβέρνηση που ορκίζεται στις 19/11 οι κομμουνιστές συμμετέχουν με πέντε υπουργικά χαρτοφυλάκια
- 19 Ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των εκλογών για τη Λαϊκή Εθνοσυνέλευση στη Βουλγαρία. Νίκη του Πατριωτικού Μετώπου με ποσοστό 88,2%
- 20 Αρχίζει στην Νυρεμβέργη η δίκη για τα εγκλήματα του πολέμου. Εξέγερση στο Αζερμπαϊτζάν του Ιράν. Στις 28/11 σχηματίζεται αυτόνομη κυβέρνηση
- 23 Παραίτηση της κυβέρνησης Πάρρι στην Ιταλία
- 25 Εκλογές στην Αυστρία. Νίκη των Καθολικών που σχηματίζουν στις 27 κυβέρνηση συνασπισμού με τους σοσιαλιστές και τους κομμουνιστές
- 28 Αρχίζει το Διεθνές Συνέδριο Γυναικών στο Παρίσι. Ίδρυση της ΠΔΟΓ

- 3 Επίσκεψη αντιπροσωπείας του ΕΑΜ υπό τον Δ. Παρτσαλίδη στο Λονδίνο. Η επίσκεψη και οι επαφές ολοκληρώνονται στις 2/1/1946 και η αντιπροσωπεία θα αναχωρήσει για το Παρίσι
- 5 Κατάθεση υπομνήματος των κομμάτων της Αριστεράς στον υπουργό Δικαιοσύνης για την γενική πολιτική αμνηστία
- 5 Απομάκρυνση του Κ. Βεντήρη από την υπαρχηγία

- 4 Ο χριστιανοδημοκράτης Ντε Γκασπερι σχηματίζει κυβέρνηση συνασπισμού 5 κομμάτων στην Ιταλία
- 6 Ανακοίνωση της Αγγλο-αμερικανικής οικονομικής συμμαχίας
- 6 Ανακοίνωση των εκλογικών αποτελεσμάτων στη Βραζιλία. Νίκη του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος
- 10 Νίκη του Εργατικού Κόμματος στις δημοτικές εκλογές στη Νορβηγία
- 15-26 Σύνοδος των Υπουργών Εξωτερικών ΕΣΣΔ, ΗΠΑ και Μεγάλης Βρετανίας στη Μόσχα. Στη διάρκεια των εργασιών της το ΕΑΜ [19/12] καταθέτει υπόμνημα για τις παραβιάσεις των συμμαχικών συμφωνιών στην

του Γενικού Επιτελείου Στρατού

- 11 Απόφαση της ΚΕ του ΕΑΜ για την άρση της υποστήριξης και της ανοχής του προς την κυβέρνηση Σοφούλη
- 18 Εκλογές για τη διοίκηση της ΓΣΕΕ. Νίκη του ΕΡΓΑΣ, που συγκεντρώνει το 71% των ψήφων
- 23 Συγκέντρωση στο γήπεδο του «Παναθηναϊκού» για τη γενική πολιτική αμνηστία και την αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης. Στη συγκέντρωση συμμετέχουν, σύμφωνα με την εφημερίδα *Ριζοσπάστης*, 200.000 άτομα
- 26 Πολιτικό Μνημόσυνο του Δ. Γληνού
- 30 Λόγος του Ν. Ζαχαριάδη στην Ολομέλεια της Περιφερειακής Επιτροπής Μακεδονίας-Θράκης του ΚΚΕ. Επαναδιατύπωση του αιτήματος για τη συμμετοχή του ΕΑΜ στην κυβέρνηση
- 30 Άφιξη του ρώσου πρεσβευτή, ναυάρχου Ραντιόνωφ, στην Αθήνα
- 31 Συγκέντρωση στο Ποδηλατοδρόμιο του Πειραιά για τη γενική πολιτική αμνηστία

Ελλάδα

- 17 Διακήρυξη της Αυτόνομης Δημοκρατίας του Αζερμπαϊτζάν
- 22 Η Μεγάλη Βρετανία και οι ΗΠΑ αναγνωρίζουν τη Λαϊκή Δημοκρατία της Ομοσπονδιακής Γιουγκοσλαβίας
- 26 Απόπειρα δολοφονίας του Π. Τολιάτι στη Ρώμη 3 ημέρες πριν από την έναρξη των εργασιών του Συνεδρίου του Ιταλικού Κομμουνιστικού Κόμματος
- 26 Η Γαλλία αναγνωρίζει τη Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας

1946: Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΡΗΞΗΣ

Ι Α Ν Ο Υ Α Ρ Ι Ο Σ

- 3-20 Επίσκεψη και επαφές της αντιπροσωπείας του ΕΑΜ στο Παρίσι
- 4 Συμφωνία του Σ. Βενιζέλου με το Λαϊκό Κόμμα για τη διεξαγωγή των εκλογών και για μετεκλογική συνεργασία
- 8 Απόφαση της ΚΕ του ΕΑΜ και διάβημα αντιπροσωπείας του στον αντιβασιλέα και στον Πρωθυπουργό για την ανάγκη συμμετοχής του στην κυβέρνηση
- 13-19 Διεξάγεται στην Αθήνα το Συνέδριο της ΕΠΟΝ
- 16 Ανακοίνωση του Π.Γρ. του ΚΚΕ και διάβημα διαμαρτυρίας στον πρωθυπουργό για τις φήμες περί επαναστάσεως που προετοιμάζει το ΚΚΕ
- 17 Τραυματίζονται οι Γ. Ζεύγος και Μ. Πρωϊμάκης στην Κόρινθο
- 18 Ο Αντιβασιλέας υπογράφει το διάταγμα για τη διεξαγωγή εκλογών στις 31/3. Συνομιλίες για διεύρυνση του κυβερνητικού σχήματος
- 19 Διάβημα διαμαρτυρίας του ΕΑΜ στον αντιβασιλέα για την εντατικοποίηση της τρομοκρατίας και επαναδιατύπωση του αιτήματος για συμμετοχή στην κυβέρνηση
- 19-22 Μοναρχικοί και χίτες εισβάλλουν στην Καλαμάτα, καταλύουν τις αρχές και δολοφονούν 40 άτομα
- 20 Συγκέντρωση στο γήπεδο του «Παναθηναϊκού» και στους γύρω χώρους με πρωτοβουλία των Δημοκρατικών Συλλόγων, ομιλία του προέδρου Αλ. Οθωναίου. Συμμετέχουν σύμφωνα με την εφημερίδα *Ριζοσπάστης*, 500.000 άτομα
- 21 Απόφαση του Π.Γρ. της ΚΕ του ΚΚΕ για την έξαρση της τρομοκρατίας και τα γεγονότα της Καλαμάτας: «Σήμερα η Ελλάδα βρίσκεται ουσιαστικά σε κατάσταση εμφυλίου πολέμου»
- 23 Τηλεγράφημα διαμαρτυρίας του ΕΑΜ στη Συνέλευση του ΟΗΕ και διάβημα στους πρεσβευτές ΕΣΣΔ και ΗΠΑ για την αποχώρηση των βρετανικών στρατευμάτων από την Ελλάδα
- 23 Άφιξη της αντιπροσωπείας του ΕΑΜ στη Μόσχα που ολοκληρώνεται στις 30/1
- 24 Ο Ι. Τσουδερός υπογράφει στο Λονδίνο την οικονομική συμφωνία για την ενίσχυση της Ελλάδας
- 21 Αντικατάσταση του Ι. Σοφιανόπουλου από τον Ρέντη στο υπουργείο Εξωτερικών

- 10 Πρώτη τακτική Συνέλευση του ΟΗΕ και εκλογή του Αντρέ Σπάακ στην προεδρία του Οργανισμού. Στις 11/1 ο αρχηγός της ουκρανικής αντιπροσωπείας Ντ. Μανουιλίνσκι εκλέγεται πρόεδρος της Επιτροπής Ασφαλείας. Οι εργασίες της πρώτης Συνέλευσης θα ολοκληρωθούν στις 14/2
- 15 Καταγγελία εκ μέρους της ιρανικής κυβέρνησης εναντίον της ΕΣΣΔ για το ζήτημα του Αζερμπαϊτζάν στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ
- 20 Παραίτηση του στρατηγού Ντε Γκωλ από την πρωθυπουργία. Κυβέρνηση Φ. Γκουέν στις 29/1
- 21 Σοβιετική και ουκρανική καταγγελία στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ για την παρουσία των αγγλικών στρατευμάτων στην Ελλάδα και την Ιορδανία

Φ Ε Β Ρ Ο Υ Α Ρ Ι Ο Σ

- 8 Απόφαση της ΚΕ του ΕΑΜ για την αποχή των κομμάτων του συνασπισμού από τις εκλογές
- 12 Με αφορμή την πρώτη επέτειο της Συμφωνίας της Βάρκιζας, δημοσιεύονται στον *Ριζοσπάστη* πίνακες στους οποίους καταγράφονται οι τρομοκρατικές ενέργειες: Δολοφονίες 1.192, τραυματισμοί 6.413, βασανισμοί-κακοποιήσεις 31.640, συλλήψεις 73.091, βιασμοί 159, κουρέματα-διαπομπεύσεις 873, ληστείες-καταστροφές 6.567, επιδρομές-ανατινάξεις γραφείων και τυπογραφείων 551
- 12 Διάβημα του ΕΑΜ στον πρωθυπουργό για τη νοθεία των εκλογικών καταλόγων και διατύπωση αιτήματος να παραταθούν οι προθεσμίες εγγραφής στους εκλογικούς κατα-

- 1 Η Ουγγαρία ανακηρύσσεται Δημοκρατία
- 1-6 Εισήγηση Βισίνσκυ και συζήτηση του ελληνικού ζητήματος στο Συμβούλιο Ασφαλείας
- 1 Ο Νορβηγός Τρύγκβε Λι χρίζεται πρώτος Γραμματέας του ΟΗΕ. Στις 13/2 ως μόνιμη έδρα

Ο Σ. Βενιζέλος. Σκίτσο του Φωκίωνα Δημητριάδη.

λόγους. Το αίτημα θα απορριφθεί από την Κυβέρνηση στις 13/2

- **12-15** Δεύτερη Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ. Στη διάρκεια των εργασιών της συγκαλείται σύσκεψη των στρατιωτικών στελεχών του ΚΚΕ η οποία δεν ανακοινώνεται
- **19** Διάβημα της ΚΕ του ΕΑΜ προς την κυβέρνηση για την εξασφάλιση εγγυήσεων ως προς τη διεξαγωγή των εκλογών
- **20** Ο Στ. Μερκούρης απομακρύνεται από το Υπουργείο Δημοσίας Τάξεως
- **21** Ανακοινώνεται η δημιουργία της «Εθνικής Πολιτικής Ενώσεως» συνασπισμού του νεοσυσταθέντος (20/2) Κόμματος των Βενιζελικών Φιλελευθέρων υπό τον Σ. Βενιζέλο, του Δημοκρατικού Σοσιαλιστικού Κόμματος του Γ. Παπανδρέου και του Εθνικού Ενωτικού Κόμματος του Π. Κανελλόπουλου
- **21** Απόφαση του Π.Γρ. του ΚΚΕ: έκκληση για ελεύθερες εκλογές

του ΟΗΕ ορίζεται η Νέα Υόρκη

- **8** Το Συμβούλιο Ασφαλείας συζητεί το Ινδονησιακό
- **10** Εκλογές στην ΕΣΣΔ για την ανάδειξη των 1.200 αντιπροσώπων των Σοβιέτ
- **14-16** Συζήτηση στο Συμβούλιο Ασφαλείας για τη βρετανική στρατιωτική παρουσία στη Συρία και στον Λίβανο
- **16-19** Αντι-βρετανικές διαδηλώσεις στο Κάιρο και παραίτηση της αιγυπτιακής κυβέρνησης. Ταραχές στην Ινδία και σύγκληση του Πανινδικού Συνεδρίου
- **17** Θάνατος του Οικουμενικού Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βενιαμίν του Α'
- **29** Ο Φράνκο κλείνει τα γαλλο-ισπανικά σύνορα. Παγκόσμιο μέτωπο εναντίον του καθεστώτος στην Ισπανία. Στις 9/4 ο Πολωνός αντιπρόσωπος Λάγκε θέτει το ζήτημα στην ημερήσια διάταξη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ

Μ Α Ρ Τ Ι Ο Σ

- **2-7** Συγκαλείται το 8ο Συνέδριο της ΓΣΕΕ με τη συμμετοχή 1.800 αντιπροσώπων
- **2** Κοινή διακήρυξη του πολιτικού συνασπισμού του ΕΑΜ, της Ένωσης Δημοκρατικών Αριστερών, των Αριστερών Φιλελευθέρων, του ΣΚ-ΕΛΔ και των Δημοκρατικών Συλλόγων για την αποχή τους από τις εκλογές
- **2** Διατύπωση κυβερνητικής πρότασης για αναβολή των εκλογών προς τον άγγλο πρέσβη Ρ. Λήπερ
- **4** Αρνηση της κυβέρνησης Σοφούλη να δεχτεί την επίσκεψη της 4μελούς γαλλικής κοινοβουλευτικής επιτροπής που ζήτησε να εξετάσει την εσωτερική κατάσταση. Η αντιπροσωπεία επιστρέφει από τη Νάπολι στο Παρίσι
- **10** Προγραμματισμένη από το 8ο Συνέδριο της ΓΣΕΕ πανεργατική συγκέντρωση στο γήπεδο του Παναθηναϊκού. Σύμφωνα με το *Ριζοσπάστη* συμμετέχουν 400.000 άτομα
- **11** Μετά την καταγγελία της «εκλογικής κωμωδίας» από τον αντιπρόεδρο της κυβέρνησης Καφαντάρη, ο ίδιος και 10 υπουργοί που πρόσκεινται στις πολιτικές του θέσεις παραιτούνται από την κυβέρνηση
- **13** Εγκύκλιος-προκήρυξη των παρατηρητών της ΑΜΦΟΓΕ για τις εκλογές
- **14** Τηλεγράφημα των κομμάτων της αριστεράς προς τις κυβερνήσεις των 4 Δυνάμεων: «να σχηματισθεί κυβέρνηση ελεύθερη στις κινήσεις της, να δοθεί αμνηστία στους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης, να γίνει εκκαθάριση του κρατικού μηχανισμού και επαλήθευση των εκλογικών καταλόγων»
- **14** Στο θέατρο Απόλλων αρχίζει το πρώτο Πανελλήνιο Δημοκρατικό Συνέδριο με τη συμμετοχή 250 αντιπροσώπων. Οι εργασίες ολοκληρώνονται στις 18/3 με την εκλογή του 75μελούς διοικητικού συμβουλίου της Ομοσπονδίας Δημοκρατικών Συλλόγων
- **15** Δημοσιεύεται η απόφαση του Π.Γρ. της ΚΕ του ΚΚΕ για την πολιτική κατάσταση
- **18** Μετά την λήξη της θητείας και την αναχώρηση του Ρ. Λήπερ στις 8/3, έφθασε στην Αθήνα ο νέος βρετανός πρέσβης Κλ. Νόρτον
- **19** Με τηλεγράφημά του προς τον Ερ. Μπέβιν, ο Δαμασκηνός ζητεί 15νήμερη αναβολή των εκλογών. Τις ίδιες μέρες εκδηλώνονται επίσης σοβαρές διαφωνίες μεταξύ των παρατηρητών της ΑΜΦΟΓΕ για την αξιοπιστία των εκλογών. Η παραίτηση από την επιτροπή του αμερικανού παρατηρητή Νιούμαν στις 27/3 είναι ενδεικτική

ΤΣΩΡΤΣΙΛ: Εγώ αγαπητέ Ιωσήφ σε αγαπώ και σε θαυμάζω και σε λατρεύω...
ΣΤΑΛΙΝ: Αμ'εγώ Ονίνι μου;

Μετά το λόγο Τσώρτσιλ στο Φούλτον
Από το *Ρωμηό*, 10.3.1946.

- **5** Λόγος του Τσώρτσιλ στο Φούλτον. Η ομιλία του ταυτίστηκε εκ των υστέρων συμβολικά με την έναρξη του «ψυχρού πολέμου»
- **13** Ο Στάλιν χαρακτηρίζει τον Τσώρτσιλ ως εμπρηστή ενός νέου πολέμου και συνεχιστή της χιτλερικής φυλετικής τραγωδίας
- **16** Η γαλλική κοινοβουλευτική επιτροπή εξωτερικών ζητεί από τη γαλλική κυβέρνηση να αξιώσει από την Μεγάλη Βρετανία και τις

των διαφωνιών που διατυπώνονται

- **24** Στο ποδηλατοδρόμιο του Πειραιά γίνεται η πρώτη συγκέντρωση υπέρ της αποχής. Τις επόμενες ημέρες 25-26/3 συγκεντρώσεις οργανώνονται σε όλη τη χώρα με το σύνθημα «Αποχή-Δημοκρατία-Ανεξαρτησία»
- **26** Ανακοίνωση της ΚΕ του ΕΑΜ: «Αντισταθείτε με την Αποχή»
- **28** Προκήρυξη του Π.Γ. της ΚΕ του ΚΚΕ υπέρ της Αποχής
- **28-31** Διεξάγονται στην Πράγα οι εργασίες του 8ου Συνεδρίου του Τσεχοσλοβάκικου Κομμουνιστικού Κόμματος. Συμμετέχει ελληνική αντιπροσωπεία από τους Ν. Ζαχαριάδη και Μ. Πορφυρογένη. Μετά το τέλος των εργασιών του Συνεδρίου, ο γραμματέας του ΚΚΕ πραγματοποιεί άτυπο ταξίδι μέσω Σόφιας στην Κριμαία, όπου συναντάται με τον Στάλιν και άλλα μέλη της ηγεσίας του ΚΚΣΕ. Το ταξίδι ολοκληρώνεται στις 9/4.
- **29** Διάβημα-καταγγελία της κομμουνιστικής αριστεράς στους ξένους παρατηρητές
- **30** Πανδημοκρατική προεκλογική συγκέντρωση υπέρ της Αποχής με βασικό ομιλητή τον Ι. Σοφιανόπουλο
- **31** Διεξαγωγή των εκλογών. Τη νύχτα της 30ής προς 31η γίνεται επίθεση ανταρτών εναντίον τμήματος χωροφυλακής στο Λιτόχωρο Πιερίας. Η επίθεση θεωρήθηκε αργότερα ως το σημείο έναρξης του εμφυλίου πολέμου

Ριζοσπάστης
31.3.1946

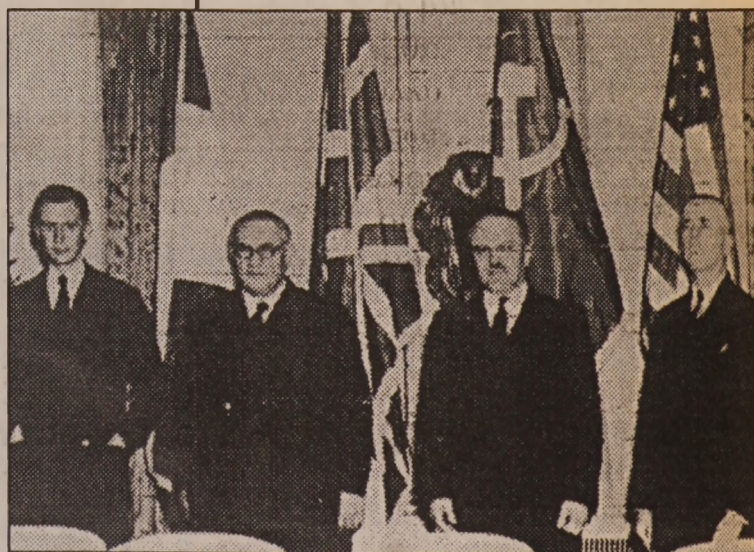
ΗΠΑ την αναβολή των εκλογών και τον έλεγχο των καταλόγων στην Ελλάδα

- **18** Ο Γκαίριγκ αποκαλύπτει στη Νυρεμβέργη τη σκηνοθεσία των χιτλερικών για τον εμπρησμό του Ράιχσταγκ

Α Π Ρ Ι Λ Ι Ο Σ

- **1** Παραίτηση της κυβέρνησης Σοφούλη. Ανάθεση εντολής στο Λαϊκό Κόμμα
- **2** Ανακοινώνεται η παραίτηση Δαμασκηνού από την αντιβασιλεία, η οποία είχε αναγγελθεί από τις 15/3. Η παραίτηση θα ανακληθεί ύστερα από βρετανική πίεση στις 11/4
- **4** Σε ανακοίνωσή τους τα κόμματα της αριστεράς καταγγέλλουν την εκλογική νοθεία, τονίζουν ότι η αποχή ξεπέρασε το 55% και απευθύνουν πρόσκληση για τη δημιουργία ενός πανδημοκρατικού μετώπου. Ζητούν την ακύρωση του εκλογικού αποτελέσματος και το σχηματισμό νέας κυβέρνησης που θα διεξάγει γνήσιες εκλογές
- **4** Διάβημα του Γεωργίου Β' στον Ερ. Μπέβιν για τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος μέχρι το Σεπτέμβριο
- **5** Ορκωμοσία νέας κυβέρνησης υπό τον πρόεδρο του Συμβουλίου Επικρατείας Π. Πουλίτσα. Υποστηρίζεται από το Λαϊκό Κόμμα και την Εθνική Πολιτική Ένωση των Βενιζέλου, Παπανδρέου, Κανελλόπουλου
- **9** Πρόταση της ΚΕ του ΕΑΜ για τριμερή αντιβασιλεία στην οποία θα εκπροσωπούνται οι τρεις πολιτικοί χώροι (δεξιά-κέντρο-αριστερά)
- **10** Υπόμνημα των κομμάτων της Αριστεράς στην ΑΜΦΟΓΕ για ακύρωση των εκλογών
- **12** Δημοσιεύεται περίληψη της έκθεσης των παρατηρητών της ΑΜΦΟΓΕ για τις εκλογές
- **15** Ο Κ.Τσαλδάρης εκλέγεται αρχηγός του Λαϊκού Κόμματος
- **17** Παραίτηση της κυβέρνησης Πουλίτσα. Ανάθεση εντολής στον Κωνσταντίνο Τσαλδάρη
- **17-18** Συνεδρίαση της ΚΕ του ΚΚΕ με θέμα «την εξέλιξη στην Ελλάδα μετά το εκλογικό πραξικόπημα και την παραπέρα προοπτική»
- **18** Στο πλαίσιο διεθνών επαφών επισκέπτεται την Αθήνα ο τ. υπουργός και βουλευτής των Βρετανών Συντηρητικών Χ. Μακ Μίλλαν. Η επίσκεψη ολοκληρώνεται στις 20/4
- **18** Κυβέρνηση Λαϊκού Κόμματος υπό τον Κ.Τσαλδάρη
- **20** Συνέδριο των Τσεχοσλοβάκων Παρτιζάνων στην Πράγα. Η κυβέρνηση δεν εκδίδει διαβατήριο στον στρατηγό Εμ. Μάντακα για να παραστεί ως αντιπρόσωπος της «Ένωσης Αγωνιστών του Εθνικοαπελευθερωτικού Αγώνα 1941-1945 ΕΛΑΣ»
- **27** Υστερα από πρόσκληση της Ομοσπονδίας Δημοκρατικών Συλλόγων φθάνουν στην Αθήνα οι άγγλοι βουλευτές του Εργατικού Κόμματος Λ. Σόλλεϋ, Σ. Τίφανυ και Ν. Ντοτς συνοδευόμενοι από τη γραμματέα του «Συνδέσμου για τη Δημοκρατία στην Ελλάδα» Νταϊάνα Πυμ
- **30** Απόφαση-διαμαρτυρία της ΚΕ του ΕΑΜ για «την ένταση της τρομοκρατίας μετά την ανάληψη της εξουσίας από τους μοναρχικούς»

- **14** Αρχίζει στο Συμβούλιο Ασφαλείας η συζήτηση για το Αζερμπαϊτζάν
- **19** Εγκρίνεται το νέο Σύνταγμα στη Γαλλία με τις ψήφους υποστήριξης των σοσιαλιστών και κομμουνιστών
- **22** Σε κοινό συνέδριο στο Βερολίνο επισημοποιείται η ενοποίηση του Γερμανικού Κομμουνιστικού Κόμματος και του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος και η δημιουργία του Ενιαίου Σοσιαλιστικού Γερμανικού Κόμματος
- **25** Διάσκεψη των 4 υπουργών Εξωτερικών [ΕΣΣΔ, ΗΠΑ, Μεγάλης Βρετανίας, Γαλλίας] στο Παρίσι με σκοπό τη συμφωνία για τους όρους ειρήνευσης με την Ιταλία. Οι εργασίες της ολοκληρώνονται στις 9/5

Η Διάσκεψη των τεσσάρων υπουργών Εξωτερικών. Από αριστερά: Κουβ ντε Μιρβίλ, Μπέβιν, Μολότωφ, Μπερνς.

- 3 Το Υπουργικό Συμβούλιο αποφασίζει την επανασύσταση των «Επιτροπών Ασφαλείας»
- 3 Ανακοίνωση των θέσεων της ΚΕ του ΕΑΜ για τις εθνικές διεκδικήσεις
- 5 Κοινό διάβημα της ΚΕ του ΕΑΜ, της ΕΠΟΝ και της Εθνικής Αλληλεγγύης προς τον πρωθυπουργό για την τρομοκρατία. Επισυνάπτεται ο «κατάλογος του αίματος» [λεπτομερής κατάλογος για 116 δολοφονίες πολιτών τον Μάρτιο του 1946]
- 6 Απόφαση του Π.Γρ. της ΚΕ του ΚΚΕ για την «αποχαλίνωση της τρομοκρατίας». Ακολουθεί την επομένη (7/5) διάβημα αντιπροσωπείας του ΚΚΕ στον πρωθυπουργό. Τις ίδιες μέρες διαβήματα του ΕΑΜ στους ξένους πρέσβεις στην Αθήνα
- 13 Αποστρατεύσεις ανωτέρων αξιωματικών και αλλαγές στο στράτευμα. Στη θέση του αρχηγού του Επιτελείου ο αντιστράτηγος Σπηλιωτόπουλος, Διοικητής του Α' Σώματος ο αντιστράτηγος Γιαντζής
- 14 Αρχίζει τις εργασίες της η Βουλή. Στον καθιερωμένο «λόγο του θρόνου» ο Δαμασκηνός ανακοινώνει ότι το Δημοψήφισμα θα διεξαχθεί την 1/9
- 20 Ολοκληρώνεται η συζήτηση επί των προγραμματικών δηλώσεων. Η κυβέρνηση Τσαλδάρη παίρνει την ψήφο εμπιστοσύνης
- 22 Φθάνει στην Αθήνα ο Πωλ Ελυάρ
- 22 Εκδικάζεται στο Συμβούλιο Επικρατείας η προσφυγή κατά του 8ου Συνεδρίου της ΓΣΕΕ
- 25 Ανακοίνωση της ΚΕ του ΕΑΜ και των Αριστερών Φιλελευθέρων: «Συναγερμός για τη Δημοκρατία»
- 25 Δηλώσεις του Ν. Πλαστήρα για την αδυναμία συγκρότησης «πανδημοκρατικού μετώπου»
- 26-29 Συνέρχεται στην Αθήνα το Α' Πανελλαδικό Γυναικείο Συνέδριο. Ίδρυση της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Γυναικών
- 26 Συμφωνία για την ίδρυση Ελληνο-αγγλικού Εμπορικού Οργανισμού

Ο πρωθυπουργός του Αζερμπαϊτζάν Πισεβαρί μεταβαίνει στην Τεχεράνη.

- 5 Στη Γαλλία εγκρίνεται με Δημοψήφισμα το νέο Σύνταγμα
- 6-8 Ένταση στην Παλαιστίνη. Αραβες διαδηλωτές σκοτώνονται σε διαδηλώσεις για την παραμονή των βρετανικών στρατευμάτων
- 7 Ολοκληρώνεται η εκκένωση του Αζερμπαϊτζάν από τα σοβιετικά στρατεύματα
- 26 Νίκη του Τσεχοσλοβάκικου Κομμουνιστικού Κόμματος στις εκλογές για Συντακτική Συνέλευση. Ο Κλ. Γκότβαλντ παίρνει εντολή για σχηματισμό κυβέρνησης
- 30 Η Γαλλία δηλώνει ότι δεν θα στείλει παρατηρητές για το Δημοψήφισμα στην Ελλάδα

Ι Ο Υ Ν Ι Ο Σ

- 1 Νέο διάβημα του ΕΑΜ για την τρομοκρατία. Στη Βουλή ο βουλευτής Κολουμβάκης χαρακτηρίζει το ΚΚΕ ως «τερατώδη εγκληματική συμμορία»
- 2-7 Διεξάγεται το 5ο Συνέδριο του Αγροτικού Κόμματος Ελλάδας (ΑΚΕ)
- 7 Κατατίθεται προς ψήφιση στη Βουλή το Γ' Ψήφισμα «Περί εκτάκτων μέτρων κατά των επιβουλευομένων την τάξιν και την ακεραιότητα της χώρας». Ακολουθεί έκτακτη Σύνοδος της ΚΕ του ΕΑΜ και απόφαση του Π.Γρ. του ΚΚΕ. Η ΓΣΕΕ αποφασίζει 24ωρη πανελλαδική απεργία διαμαρτυρίας για τις 18/6
- 22 Στην Αθήνα ο αρχηγός του Βρετανικού Επιτελείου στρατηγός Μοντγκόμερυ
- 25 Σε ένδειξη διαμαρτυρίας αποχωρούν από τη συζήτηση στη Βουλή για το Δημοψήφισμα οι βουλευτές των Φιλελευθέρων

- 2 Με Δημοψήφισμα στην Ιταλία αποφασίζεται η έκπτωση του Ουμβέρτου της Σαβοΐας. Εθνικές εκλογές στη Γαλλία
- 15 Αρχίζει στο Παρίσι η νέα «Διάσκεψη της Τετραμερούς»
- 27 Η «Τετραμερής» αποφασίζει την απόσπαση από την Ιταλία της Δωδεκανήσου και την απόδοσή της στην Ελλάδα

Ι Ο Υ Λ Ι Ο Σ

- 2,5 Δηλώσεις του πρωθυπουργού Τσαλδάρη στο Παρίσι υπέρ της παλινόρθωσης της μοναρχίας και της βρετανικής παρουσίας στην Ελλάδα, όπως και περί της «εμπόλεμης» κατάστασης μεταξύ της Ελλάδας και των βορείων γειτόνων
- 5 Στην Ποντοκερασιά του Κιλκίς 20 στρατιώτες εγκαταλείπουν τις τάξεις του λόχου τους και προσχωρούν σε ομάδα ανταρτών με τον οπλισμό τους
- 6,7 Συναντήσεις του πρωθυπουργού με τους υπουργούς Εξωτερικών των ΗΠΑ [Μπερνς] και ΕΣΣΔ [Μολότωφ] στα περιθώρια των συζητήσεων της «Τετραμελούς»
- 7 Διάβημα διαμαρτυρίας αντιπροσωπείας της ΕΠΟΝ στον υπουργό Δικαιοσύνης για συκοφαντικά δημοσιεύματα που σκοπεύουν στη διάλυσή της
- 7-8 Πανελλαδική Συνδιάσκεψη του πολιτικού συνασπισμού του ΕΑΜ
- 12 Απόφαση του Π.Γρ. της ΚΕ του ΚΚΕ για τη «Συμφιλίωση» με αφορμή τη βομβιστική επίθεση της Χ στο σπίτι του Μ. Πορφυρογένη
- 13 Αντιπροσωπεία του ΕΑΜ στον προεδρεύοντα αντιπρόεδρο της κυβέρνησης Στ. Γονατά καταθέτει στοιχεία για την τρομοκρατία στη μεταβαρκιζιανή περίοδο
- [15:] Ο Μάρκος Βαφειάδης λαμβάνει εντολή για το συντονισμό της δραστηριότητας

- 6 Διακήρυξη της ανεξαρτησίας των Φιλιππίνων
- 9 Παραίτηση της κυβέρνησης Βαν Άκκερ στο Βέλγιο
- 13 Η «Τετραμερής» ολοκληρώνει τις εργασίες της χωρίς να ικανοποιήσει τα ελληνικά αιτήματα στο ζήτημα των πολεμικών επανορθώσεων
- 23 Λαϊκή Δημοκρατική εξέγερση στη Βολιβία
- 29 Αρχίζει τις εργασίες της, στο Παρίσι στο παλάτι του Λουξεμβούργου, η «Διάσκεψη της Ειρήνης» με τη συμμετοχή 21

των ανταρτών

- **16** Αρχίζουν οι εκτελέσεις καταδικασμένων από έκτακτα στρατοδικεία
- **20-23** Ο πρωθυπουργός Τσαλδάρης βάλλεται από όλους τους πολιτικούς χώρους για τον ανεπιτυχή χειρισμό των ελληνικών διεκδικήσεων στο Παρίσι αλλά και κατά την επίσκεψή του στην Αγγλία
- **23** Με ανακοίνωσή της η ΚΕ του ΕΑΜ προτείνει τη δημιουργία «κυβέρνησης εθνικής συμφιλίωσης»
- **25** Παύεται η διοίκηση της ΓΣΕΕ με υπουργικό διάταγμα. Σε απάντηση συγκαλείται στις 29/7 το Γενικό Συμβούλιο της Συνομοσπονδίας. Ο γάλλος αντιπρόεδρος της Παγκόσμιας Συνδικαλιστικής Ομοσπονδίας, Λ. Ζουώ, δηλώνει ότι αναγνωρίζει την νόμιμα εκλεγμένη απο το 8ο Συνέδριο διοίκηση
- **26** Εκτελείται με άλλους 6 κρατούμενους στα Γιαννιτσά η πρώτη γυναίκα στην ελληνική ιστορία, η σλαβομακεδόνισσα δασκάλα Ειρ. Γκίνη
- **28** Ο νέος βρετανός αρχιστράτηγος στη Μέση Ανατολή Ντέμσεϋ επισκέπτεται την Αθήνα

Ο
πρωθυπουργός
Κωνσταντίνος
Τσαλδάρης.

κρατών. Της ελληνικής αντιπροσωπείας ηγείται ο πρωθυπουργός Κ.Τσαλδάρης. Οι εργασίες της θα ολοκληρωθούν στις 15/10

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

- **2** Δηλώσεις του Γεωργίου Β' σε παρισινή εφημερίδα για την πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα
- **8** Καθαίρεση των διοικήσεων των Εργατικών Κέντρων Αθήνας και Πειραιά
- **9** Δηλώσεις του προεδρεύοντος της κυβερνήσεως Στ. Γονατά για τις πρώτες εκκαθαριστικές επιχειρήσεις του κυβερνητικού στρατού : «Δεν περιμέναμε θεαματικά αποτελέσματα»
- **11** Πανδημοκρατική συγκέντρωση στο γήπεδο του Παναθηναϊκού
- **16-27** Στην επίσκεψή της στην Αθήνα, η βρετανική κοινοβουλευτική αντιπροσωπεία υπό τον Σ. Κοξ πραγματοποιεί επαφές και συνομιλίες με πολιτικούς παράγοντες. Στις 19/8 συναντάται με τον Ν. Ζαχαριάδη και με εκπροσώπους της ηγεσίας του ΕΑΜ
- **16** Συλλήψεις του προσωπικού της εφημερίδας *Λαϊκή Φωνή* στη Θεσσαλονίκη. Στις 13/10 το Στρατοδικείο θα αποφασίσει το κλείσιμο της εφημερίδας για ένα χρόνο και στις 2/11 ο υπεύθυνος της εφημερίδας καταδικάζεται σε ισόβια δεσμά
- **17** Διάβημα βουλευτών του κόμματος των Φιλελευθέρων στον προεδρεύοντα Στ. Γονατά για τη δράση των δεξιών συμμοριών στην ύπαιθρο με την κυβερνητική συνενοχή
- **17** Συλλαμβάνεται και δολοφονείται από μέλη της συμμορίας Σούρλα ο δημοσιογράφος του *Ριζοσπάστη* Κ. Βιδάλης
- **19** Συνέντευξη τύπου των παρατηρητών της AMFOGE 2 για την εγκυρότητα των νέων εκλογικών καταλόγων που συντάχθηκαν για το Δημοψήφισμα
- **21** Σε δηλώσεις του, ο Θ.Σοφούλης κατηγορεί την κυβέρνηση ότι «υποδαυλίζει τον εμφύλιο πόλεμο» και για το «νόθο δημοψήφισμα»
- **21** Μετά την επίσημη ανάκλησή του, ο πρέσβης της Γιουγκοσλαβίας Τσάγκαρ εγκαταλείπει την Αθήνα
- **23** Με ανακοίνωσή τους το ΕΑΜ και οι Αριστεροί Φιλελεύθεροι καλούν για συμμετοχή στο δημοψήφισμα
- **28** Πεθαίνει ο Γ. Καφαντάρης
- **28** Προεκλογικές πανδημοκρατικές συγκεντρώσεις στο γήπεδο του Παναθηναϊκού και σε όλη την Ελλάδα

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

- **1** Διεξαγωγή του Δημοψηφίσματος
- **4** Σε απόφασή της η ΚΕ του ΕΑΜ χαρακτηρίζει «άκυρο» και «ανύπαρκτο» το δημοψήφισμα και καλεί για τη δημιουργία «κυβέρνησης των κομμάτων που αποδέχονται τη λαϊκή κυριαρχία» και «εκλογές για Συντακτική Συνέλευση»
- **4** Καταγγελία του περιφερειακού διευθυντού της ΟΥΝΡΑ για την πλημμυρή διανομή τροφίμων στην Ελλάδα και ειδικά στις φυλακές
- **7** Υπόμνημα της ΚΕ του ΕΑΜ στον προεδρεύοντα Στ. Γονατά για τις εκτοπίσεις
- **8** Έκκληση της ΚΕ του ΕΑΜ για γενική συνεργασία στο πλαίσιο χάραξης εθνικής πολιτικής
- **8** Πολιτικό μνημόσυνο του Κ. Βιδάλη

- **2** Κυβέρνηση συνασπισμού στο Βέλγιο με τη συμμετοχή των κομμουνιστών υπό τη πρωθυπουργία του σοσιαλιστή Κ.Χίτσμαν. Την ίδια μέρα, κατατίθεται στον πρόεδρο Τρούμαν η έκθεση για την πυρηνική δοκιμή στο Μπικίνι
- **18** Νέες διαδηλώσεις και συγκρούσεις στην Καλκούτα. Οι ταραχές επεκτείνονται τις επόμενες ημέρες στο Δελχί και τη Βομβάη
- **20** Έπειτα από συνεχείς παραβιάσεις του εναερίου χώρου, αμερικανικό αεροπλάνο υποχρεώνεται σε αναγκαστική προσγείωση στη Γιουγκοσλαβία. Έντονο αμερικανο-γιουγκοσλαβικό διπλωματικό επεισόδιο
- **28** Ιδρύεται η «Παγκόσμια Σπουδαστική Ομοσπονδία» στην Πράγα στο πλαίσιο των αποφάσεων του Παγκόσμιου Συνεδρίου Σπουδαστών (18-28/8)
- **29** Ο αμερικανικός στόλος καταπλέει στη Μεσόγειο

- **3** Αρχίζει στο Συμβούλιο Ασφαλείας η συζήτηση της ουκρανικής προσφυγής για το «ελληνικό»
- **4** Συνάντηση των 4 Υπουργών Εξωτερικών στο Παρίσι [ΗΠΑ, ΕΣΣΔ, Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία] στο πλαίσιο του Συνεδρίου της Ειρήνης
- **8** Δημοψήφισμα για τη βασιλεία στη Βουλγαρία. Νίκη με 93% του

- **11** Με ανακοίνωσή του το Π.Γρ. του ΚΚΕ «αποκρούει αποφασιστικά την κατηγορία ότι το ΚΚΕ ανασυσταίνει τον ΕΛΑΣ» και καλεί για «ισότιμη δημοκρατική συνεννόηση και συνεργασία»
- **11** Έκκληση της Εθνικής Αλληλεγγύης στον αμερικανικό, γαλλικό, ρωσικό, ελβετικό, σουηδικό και ελληνικό Ερυθρό Σταυρό για «βοήθεια των θυμάτων του φασισμού στην Ελλάδα»
- **12** Στο περιθώριο του Συνεδρίου της Ειρήνης πραγματοποιείται συνάντηση του Κ. Τσαλδάρη με τον υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ Τζ. Μπερνς για τις ελληνικές διεκδικήσεις
- **12** Με τον τίτλο «Για τη κατάσταση στην Ελλάδα και τα επείγοντα προβλήματα του κινήματός μας» η έκθεση με τη παρουσίαση της Κατάστασης στην Ελλάδα όπως τη βλέπει η ηγεσία του ΚΚΕ τον Αύγουστο του 1946 και τα αιτήματα του ελληνικού κόμματος κατατίθεται από τον Γ. Ιωαννίδη στον Γκεόργκι Δημητρώφ στη Σόφια και μεταβιβάζεται στην ηγεσία του ΚΚΣΕ
- **13** Αρχίζουν οι πολιτικές διαπραγματεύσεις για το μετά την άφιξη του Γεωργίου, νέο κυβερνητικό σχήμα
- **15** Το Υπουργικό Συμβούλιο αρνείται να επιτρέψει τη διεξαγωγή του Συνεδρίου του ΕΑΜ και τον εορτασμό των 5 χρόνων από τη σύστασή του. Στις 16/9 η ΚΕ του ΕΑΜ καταγγέλλει την κυβερνητική απόφαση
- **24** Τμήματα των ανταρτών καταλαμβάνουν την Δεσκάτη. Ιδρύεται το Αρχηγείο Ανταρτών περιοχής Θεσσαλίας
- **25** Στο λόγο του στη Θεσσαλονίκη, ο πρωθυπουργός χαρακτηρίζει τους βόρειους γείτονες ως εμπρηστές του πολέμου στην Ελλάδα
- **26** Απόφαση του Π.Γρ. της ΚΕ του ΚΚΕ θέτει τους όρους για «συμφιλίωση και ισότιμη συνεργασία για να σταματήσει ο αλληλοσπαραγμός»
- **27** Ο Γεώργιος Β' επιστρέφει στην Αθήνα

Βασιλόφρονες στην υποδοχή του Γεωργίου Β'.

δημοκρατικού μετώπου

- **10** Λόγω της παράτασης των εργασιών του Συνεδρίου της Ειρήνης, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ αναβάλλεται για τις 23/10
- **12** Οι αναφορές στο λόγο του υπουργού Εμπορίου των ΗΠΑ, Χ. Ουάλλας, στην βρετανική εξωτερική πολιτική προκαλούν θύελλα αντιδράσεων

Ο Κ Τ Ω Β Ρ Ι Ο Σ

- **2** Αντάρτες μπαίνουν στη Νάουσα. Ανατινάζουν τα κτίρια της Ασφάλειας και παραμένουν στην πόλη όλη τη νύχτα
- **2-3** Πολιτικές διαπραγματεύσεις Λαϊκών - Φιλελευθέρων μετά την παραίτηση της κυβέρνησης Τσαλδάρη και την ανάθεση νέας εντολής από τον Γεώργιο. Σχηματισμός της νέας κυβέρνησης Κ. Τσαλδάρη
- **12** Δημοσιεύονται στην εφημερίδα *Ριζοσπάστης* ονομαστικές καταστάσεις των απολυθέντων ανωτάτων δημοσίων υπαλλήλων για τα κοινωνικά τους φρονήματα
- **16** Επίθεση ανταρτών στο σταθμό Χωροφυλακής στη Σιάτιστα
- **18** Ολοκληρώνεται η πρώτη φάση «εξυγίανσης» του κρατικού μηχανισμού
- **26** Στην Τσούκα Αντιχασίων ιδρύεται το Γενικό Αρχηγείο των ανταρτών
- **28** Με την αφορμή της εθνικής επετείου, κατατίθενται υπομνήματα και οργανώνονται στην Κύπρο μαζικές διαδηλώσεις με αίτημα την Ένωση με την Ελλάδα

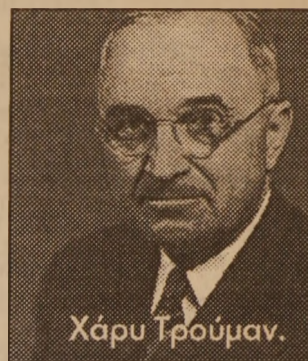

Στο Βίτσι. Από λεύκωμα του Δ.Σ.Ε.

- **31** Συγκαλείται το Συμβούλιο του Στέμματος. Προσκαλούνται και συμμετέχουν μόνο τα κοινοβουλευτικά κόμματα. Πιέσεις στους Παπανδρέου, Βενιζέλο, Κανελλόπουλο για τη διεύρυνση του κυβερνητικού σχήματος
- **31** Το Π.Γρ. της ΚΕ του ΚΚΕ διαψεύδει με ανακοίνωσή του τις φήμες για στρατολογία ανταρτών. Την ίδια μέρα το Γραφείο Τύπου του ΕΑΜ δίνει στη δημοσιότητα κατάσταση 1.262 αξιωματικών των Ταγμάτων Ασφαλείας που υπηρετούν στο στρατό
- **11** Στρατιωτικό κίνημα στην Πορτογαλία εναντίον του καθεστώτος Σαλαζάρ
- **14** Κύμα διαδηλώσεων στην Αίγυπτο για την αποχώρηση των βρετανικών στρατευμάτων. Έκτακτα στρατιωτικά μέτρα
- **15** Λήγει η Συνδιάσκεψη της Ειρήνης στο Παρίσι. Η κυβέρνηση βάλλεται για «την καταβαράθρωση των εθνικών διεκδικήσεων»
- **23** Στο πλαίσιο της συζήτησης για τη βρετανική εξωτερική πολιτική η Βουλή των Κοινοτήτων ασχολείται διεξοδικά με το ελληνικό ζήτημα και τα θέματα της παραμονής των βρετανικών στρατευμάτων. Οξεία κριτική στην πολιτική Άιτλυ-Μπέβιν από τους Εργατικούς αλλά και από την συντηρητική αντιπολίτευση
- **29** Ιδρύεται στο Παρίσι η Διεθνής Ένωση Νομικών στο πλαίσιο απόφασης του Διεθνούς Συνεδρίου Νομικών. Στο Γραφείο της Ένωσης εκλέγεται και ο Μ. Πορφυρογένης

- 1 Συνέντευξη του Ν. Ζαχαριάδη στο *Νιους Κρόνικλ* του Λονδίνου
- 1-2 Σύσκεψη της ηγεσίας του στρατεύματος με τον πρωθυπουργό και τον υπουργό Στρατιωτικών για τις πολεμικές επιχειρήσεις και την κατάσταση του στρατεύματος
- 2 Οι πρέσβεις των ΗΠΑ και της Μεγάλης Βρετανίας ζητούν αναβολή του ταξιδιού του Κ. Τσαλδάρη στις ΗΠΑ
- 3 Μετά την αποτυχία διεύρυνσης, ορκίζεται νέα κυβέρνηση υπό τον Κ. Τσαλδάρη. Στις 6/11 η κυβέρνηση παίρνει οριακά την ψήφο εμπιστοσύνης μετά την κατάθεση από 40 κυβερνητικούς βουλευτές, την ΕΠΕ και τον Ζέρβα πρότασης για σχηματισμό κυβέρνησης «εθνικής σωτηρίας»
- 9 Ανασυγκροτείται το Σώμα Ελλήνων Προσκόπων
- 11 Ο Τσαλδάρης αποδέχεται τις προτάσεις του βρετανού κυβερνητικού απεσταλμένου Μπρέιν για τη λύση του συνδικαλιστικού ζητήματος. Η έκπτωτη διοίκηση θέτει ως προϋπόθεση διαλόγου την πλήρη αποκατάσταση των νομίμων διοικήσεων
- 11 Με υπόμνημά της προς την «Τετραμερή» η κυβέρνηση μειώνει στο 1/4 τις διεκδικήσεις προς τη Βουλγαρία
- 12 Συζήτηση στη Βουλή για το σκάνδαλο Γονατά-Ρειζίνη
- 13 Συζήτηση στη Βουλή για τους αντάρτες και την κατάσταση του στρατεύματος. Την ίδια μέρα κατατίθεται «Ψήφισμα περί μέτρων επιεικείας»
- 15 Προ του οικονομικού αδιεξόδου η κυβέρνηση ενεχυριάζει μέρος του χρυσού της Ελλάδας
- 15 Αναχωρεί από την Ελλάδα ο άγγλος οικονομικός εμπειρογνώμων Τζων Ντίξον
- 16 Έφθασε στην Αθήνα 5μελής κυπριακή αντιπροσωπεία από τους μητροπολίτες Πάφου Λεόντειο και Κυρηνείας Μακάριο και τους Ι. Κληρίδη, Δ. Δημητρίου και Ξ. Ρωσίδη. Η αντιπροσωπεία θα αναχωρήσει για το Λονδίνο στις 10/12 για να καταθέσει το αίτημα για την Ένωση
- 19 Το Αρχηγείο του Δημοκρατικού Στρατού Βορείου Ελλάδος με ανακοίνωσή του διαψεύδει ότι ο ΔΣΕ έχει σχέσεις και εφοδιάζεται από ξένους γείτονες
- 21 Η νέα διορισμένη διοίκηση της ΓΣΕΕ συμμετέχει στη Διεθνή Διάσκεψη Εργασίας στο Μόντρεαλ
- 21 Ο αρχηγός ΓΕΣ στρατηγός Σπηλιωτόπουλος διαπραγματεύεται στο Λονδίνο την ενίσχυση και την υποστήριξη του ελληνικού στρατού
- 25 Υπόμνημα του Σ. Βενιζέλου στον Γεώργιο. Έκκληση για κυβέρνηση όλων των κομμάτων με νέο πρωθυπουργό
- 26 Ανακοίνωση του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ : «Η σκηνοθετημένη επίθεση ανταρτών σε αγγλικές δυνάμεις στη Νάουσα και Χαλκίδα ομολογεί τη νέα στρατιωτική-πολεμική επέμβαση των Άγγλων»
- 27 Δριμεία κριτική της κυβέρνησης στη Βουλή : «Έχετε περιαγάγει την ελληνικήν ύπαιθρον εις κόλασιν»
- 27-29 Ο Θ. Σοφούλης αποκρούει πρόταση του Κ. Τσαλδάρη για σύμπραξη Λαϊκού Κόμματος και Φιλελευθέρων
- 29 Κίνηση βουλευτών του Λαϊκού Κόμματος εναντίον του Κ. Τσαλδάρη
- 29 Εκδικάζεται η αίτηση για διάλυση της ΕΠΟΝ στο Πρωτοδικείο Αθηνών. Εκδηλώσεις αλληλεγγύης από διεθνείς οργανώσεις. Η δίκη αναβάλλεται για τις 13/12 και στη συνέχεια για τις 17/1/1947
- 30 Η κυβέρνηση απαγορεύει συγκέντρωση για την Κύπρο στο γήπεδο του Παναθηναϊκού

- 2 Συνέρχεται στη Νέα Υόρκη το συμβούλιο των 4 Υπουργών Εξωτερικών για τα ζητήματα της Τεργέστης και του Ρουρ
- 5 Εκλογές για τη Βουλή των

Χάρυ Τρούμαν.

Αντιπροσώπων και τη Γερουσία στις ΗΠΑ. Νίκη των Δημοκρατικών. Στις 11/11

ο Χ. Τρούμαν δηλώνει ότι θα συνεχίσει την πολιτική του με την υποστήριξη και των δύο κομμάτων

- 8 Εκλογές στη Γαλλία για Εθνοσυνέλευση. Το Γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα πλειοψηφεί
- 14 Παραίτηση των 4 κομμουνιστών υπουργών στο Βέλγιο
- 20 Εκλογές στη Ρουμανία. Πλειοψηφία του Δημοκρατικού Συνασπισμού
- 23 Νέα κυβέρνηση του Πατριωτικού Μετώπου στη Βουλγαρία υπό τον Δημητρώφ
- 29 Παραίτηση της κυβέρνησης Μπιντώ στη Γαλλία

Από συγκέντρωση της ΕΠΟΝ Αθήνας.

- 2 Στην επιστροφή του από περιοδεία στα μετόπισθεν στη Μακεδονία, ο Σ. Βενιζέλος ζητά μυστική σύγκληση της Βουλής
- 2 Ο αρχηγός του Βρετανικού επιτελείου στρατάρχης Μοντγκόμερυ στην Αθήνα
- 3 Ο πρωθυπουργός Κ. Τσαλδάρης καταθέτει προσφυγή στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Ζητά τη διερεύνηση «της πάσης φύσεως βοήθειας που παρέχουν οι τρεις βόρειοι γείτονες Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία και Αλβανία προς τους έλληνες συμμορίτες»
- 3 Διαβήματα της ΚΕ του ΕΑΜ στα ανάκτορα και στα υπουργεία Στρατιωτικών και Δικαιοσύνης για τις αποφάσεις των στρατοδικείων

- 12 Κυβέρνηση Λ. Μπλουμ στη Γαλλία. Στις 17/12 το γαλλικό κυβερνητικό σχήμα γίνεται αμιγώς σοσιαλιστικό
- 12 Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ ψηφίζει υπέρ του διπλωματικού αποκλεισμού της Ισπανίας
- 13 Αρχίζει η συζήτηση της

- 7 Από το Λονδίνο, ο Ι. Σοφριανόπουλος δηλώνει ότι καμία κυβέρνηση από τη συγκεκριμένη Βουλή δεν πρόκειται να ανελκύσει τον τόπο από το χάος
- 9 Διάβημα των Βενιζέλου, Παπανδρέου, Κανελλόπουλου στον αμερικανό πρέσβη για το κυβερνητικό ζήτημα και την παροχή άμεσης οικονομικής βοήθειας στην Ελλάδα
- 10 Πριν από την αναχώρησή της για το Λονδίνο, η κυπριακή αντιπροσωπεία καταθέτει υπόμνημα στον έλληνα πρωθυπουργό
- 11 Ο πρωθυπουργός της Νοτιο-Αφρικανικής Ένωσης, στρατάρχης Σματς, σε επίσημη επίσκεψη στην Αθήνα
- 12 Συνέντευξη του Ν. Ζαχαριάδη στην αγγλική επιθεώρηση *Νιους Κρόνικλ*
- 13 Δηλώσεις Θ. Σοφούλη στη γαλλική επιθεώρηση *Μαρσεγιέζ*: «Ο κόσμος κατέφυγε εις τα βουνά διά να μη σφαγή. Υπεύθυνος της καταστάσεως μόνον ο Κ. Τσαλδάρης»
- 14 Διάβημα της ΚΕ του ΕΑΜ στον υπουργό Δημοσίας Τάξεως: «Το αιματοκύλισμα της Αθήνας από τη Βάρκιζα έως σήμερα αριθμεί 65 δολοφονίες, αλλά δεν έχει συλληφθεί ούτε ένας δολοφόνος. Επίσης στις 14.000 εκτοπίσεις δεν υπάρχει ούτε ένας δεξιός»
- 17 Προκήρυξη του ΕΑΜ για τη δημιουργία κυβέρνησης κατευνασμού από όλα τα κόμματα
- 30 Τμήμα του ΔΣΕ καταλαμβάνει την Υπάτη
- 31 Διάβημα του ΕΑΜ για την επανέκδοση των 34 επαρχιακών εφημερίδων που η κυκλοφορία τους διεκόπη από επιθέσεις και τη συστηματική κρατική δίωξη

ελληνικής προσφυγής στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Στις 19/12 αποφασίζεται η αποστολή Επιτροπής Ερεύννης του ΟΗΕ στην Ελλάδα
20 Σκληρές μάχες στην Ινδοκίνα

Ο Φράνκο

1947: Η ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ

Ι Α Ν Ο Υ Α Ρ Ι Ο Σ

- 17 Ιδρύεται το Αρχηγείο Ρούμελης του ΔΣΕ
- 18 Κυβερνητική κρίση με την παραίτηση των Αλεξανδρή και Γονατά από την Κυβέρνηση Τσαλδάρη. Την ίδια ημέρα φθάνει στην Αθήνα ο απεσταλμένος της κυβερνήσεως των ΗΠΑ, Π. Πόρτερ για την εξέταση της οικονομικής κατάστασης της χώρας. Η επισκεπή του ολοκληρώνεται στις 18/3. Η έκθεση Πόρτερ θα δημοσιευθεί δύο μήνες αργότερα
- 18 Ιδρύεται το Αρχηγείο Ηπείρου του ΔΣΕ
- 18 Βυθίζεται από πρόσκρουση σε νάρκη το ατμόπλοιο «Χειμάρρα» με 550 επιβάτες εκ των οποίων 36 πολιτικοί εξόριστοι
- 19 Το ΕΑΜ προτείνει κατάπαυση των εχθροπραξιών προ της αφίξεως της Επιτροπής Ερεύννης του ΟΗΕ
- 23 Δημοσιεύεται στον *Ριζοσπάστη* η έκκληση που υπογράφουν κορυφαίοι Λάκωνες υπέρ της συμφιλίωσης. Η έκκληση υπογράφεται από τον πρόεδρο του Συμβουλίου Επικρατείας και πρώην πρωθυπουργό Π. Πουλίτσα, τον πρόεδρο του Αρείου Πάγου Ηρ. Κυριακόπουλο, καθηγητές Πανεπιστημίου και ακαδημαϊκούς. Την ίδια μέρα η εφημερίδα αναδημοσιεύει τη συνέντευξη του Γ. Κικίτσα στην γαλλική *Μαρσεγιέζ*
- 24 Ορκωμοσία της «επτακέφαλης» κυβέρνησης Δ. Μάξιμου. Συμμετέχουν όλα τα κοινοβουλευτικά κόμματα πλην των Φιλελευθέρων. Στις 14/2 ο Μάρσαλ θα εκφράσει την ικανοποίησή του για τη διεύρυνση του κυβερνητικού σχήματος
- 29 Ο ρώσος πρέσβης Ραντιόνωφ επιστρέφει στην Αθήνα για να παρακολουθήσει τις εργασίες της Επιτροπής Ερεύννης. Είχε αναχωρήσει αμέσως μετά την επιστροφή του Γεωργίου Β'
- 30 Αφίξη στην Αθήνα και πρώτη συνεδρίαση στο ξενοδοχείο «Ακροπόλ» της Επιτροπής Ερεύννης του ΟΗΕ για την Ελλάδα

- 1 Ενοποίηση της αμερικανικής και βρετανικής ζώνης στη Γερμανία
- 21 Κυβέρνηση Ραμαντιέ στη Γαλλία με τη συμμετοχή των σοσιαλιστών, κομμουνιστών και καθολικών
- 22 Μετά την παραίτηση του υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ Μπερνς (6/1), ο στρατηγός Μάρσαλ αναλαμβάνει το υπουργείο Εξωτερικών

Ο Μπερνς πριν την παραίτησή του θα υπογράψει το σύμφωνο ειρήνης με τους δορυφόρους του Άξονα: Ιταλία, Ουγγαρία, Ρουμανία και Βουλγαρία.

Φ Ε Β Ρ Ο Υ Α Ρ Ι Ο Σ

- 1 Με ανακοίνωσή του το ΕΑΜ επαναλαμβάνει την πρότασή του για ανακωχή και διακηρύσσει «το ιερό και απαραβίαστο της ακεραιότητας του ελληνικού εδάφους»
- 7 Πραγματοποιείται πολεμικό συμβούλιο των πολιτικών αρχηγών των 7 κομμάτων που συμμετέχουν στην κυβέρνηση Δ. Μάξιμου και της στρατιωτικής ηγεσίας στην οποία εγκρίνεται το ήδη καταρτισθέν από το ΓΕΣ «Σχέδιο Τέρμινους». Στο νέο πλαίσιο, ο στρατηγός Κ. Βεντήρης αντικαθιστά στην αρχηγία του ΓΕΣ τον στρατηγό Σπηλιωτόπουλο. Διοικητής της στρατιάς ορίζεται ο στρατηγός Γιατζής
- 7 Με τα συνθήματα «Συμφιλίωση», «Να φύγουν οι Άγγλοι», «Κυβέρνηση με το ΕΑΜ» «Λεύτερες εκλογές», «Να σταματήσουν οι εκτελέσεις» πραγματοποιείται συ-

- 1 Στην Ιταλία ο Ντε Γκασπερι σχηματίζει κυβέρνηση συνεργασίας καθολικών, κομμουνιστών και σοσιαλιστών
- 8 Ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ Τρύγκβε Λη ζητεί την αναστολή των εκτελέσεων στην Ελλάδα μέχρι την ολοκλήρωση του έργου της Επιτροπής Ερεύννης

γκέντρωση έξω από το ξενοδοχείο «Ακροπόλ», όπου συνεδριάζει η Επιτροπή του ΟΗΕ

- **10** Ανακοινώνεται η απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας σύμφωνα με την οποία η Επιτροπή Ερεύννης έχει το δικαίωμα να ζητεί την αναστολή των εκτελέσεων όταν οι κατάδικοι πρέπει να εξετασθούν ως μάρτυρες
- **12** Δικάζεται η ΚΕ του ΕΑΜ για το πρόγραμμα της Λαϊκής Δημοκρατίας. Ο εισαγγελέας ζητεί την αθώωσή της και το δικαστήριο εκδίδει αθωωτική απόφαση
- **15** Μυστική απόφαση του Π.Γρ. της ΚΕ του ΚΚΕ : «Το δημοκρατικό κίνημα, συνεχίζοντας την πλήρη εκμετάλλευση όλων των νόμιμων δυνατοτήτων, πρέπει να θεωρεί ότι η ένοπλη πάλη γίνεται κυρίαρχη»
- **17** Αντιπροσωπεία της ΚΕ του ΕΑΜ εκθέτει στην Επιτροπή Ερεύννης τις απόψεις της για την κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα και διατυπώνει τις προτάσεις της για τη λύση του ελληνικού ζητήματος. Την ίδια μέρα πεθαίνει ο δημοσιογράφος Ν. Καρβούνης, διευθυντής του Γραφείου Τύπου του ΕΑΜ
- **18** Καταθέτουν τις απόψεις τους στην Επιτρ. Ερεύννης οι Δ. Παπαρήγας ως εκπρόσωπος της διοίκησης της ΓΣΕΕ, ο Ηλ. Τσιριμώκος εκ μέρους του ΣΚ-ΕΛΔ και οι Ν. Γρηγοριάδης και Στ. Χατζήμπεης εκ μέρους του κόμματος των Αριστερών Φιλελευθέρων
- **27** Απόφαση του Πρωτοδικείου Αθηνών για τη διάλυση της ΕΠΟΝ. Η αστυνομία κλείνει τα γραφεία της
- **27** Δημοσιεύεται στην εφημερίδα *Ριζοσπάστης* «Υπόμνημα των 20.000 ελλήνων προσφύγων στο Μπούλκες προς την Επιτροπή Ερεύννης»

- **10** Υπογράφονται στο Παρίσι οι συνθήκες ειρήνης Ιταλίας, Φινλανδίας, Ρουμανίας, Ουγγαρίας, Βουλγαρίας
- **16** Συλλαλητήριο στη Λευκωσία ζητεί την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα

Μ Α Ρ Τ Ι Ο Σ

Ο Γιάννης Ζεύγος στο *Ριζοσπάστη* την ημέρα της δολοφονίας του. Η φωτογραφία χρονολογείται από την επίθεση εναντίον του στην Κόρινθο στις 17.1.1946

μάκιο της Επιτροπής Ερεύννης του ΟΗΕ υπό τον βέλγο αντιστράτηγο Ντελβουά ανεχώρησε προς συνάντηση με τον στρατηγό Μάρκο. Μετά πενήνήμερη περιπλάνηση στο Γράμμο το κλιμάκιο επιστρέφει. Ο Μάρκος συναντάται τελικά με τους αντιπροσώπους της ΕΣΣΔ και της Πολωνίας στις 22/3 στη Χρυσομηλιά Καλαμπάκας και τους παραδίδει γραπτό υπόμνημα

- **17** Η ΚΕ του ΕΑΜ απευθύνει τηλεγράφημα διαμαρτυρίας για την αμερικανική παρέμβαση στην Ελλάδα στη Διάσκεψη των 4 Υπουργών Εξωτερικών στη Μόσχα
- **18** Ιδρύεται το Αρχηγείο Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης του ΔΣΕ
- **20** Ο Γιάννης Ζεύγος δολοφονείται στη Θεσσαλονίκη. Έκτακτες συνεδριάσεις της ΚΕ του ΚΚΕ και του ΕΑΜ
- **22** Ο Ν. Ζαχαριάδης με τον Κ.Καραγιώργη φθάνουν στη Θεσσαλονίκη, την επομένη της κηδείας του Γ. Ζεύγου
- **31** Η διοίκηση της Δωδεκανήσου παραδίδεται από τη Μεγάλη Βρετανία στις ελληνικές αρχές

- **3** Οι αντιπρόσωποι των Δημοκρατικών Συλλόγων και της ΕΠΟΝ καταθέτουν τις απόψεις τους στην Επιτροπή Ερεύννης του ΟΗΕ
- **4** Κυβερνητική εξαγγελία περί «παροχής αμνηστίας εις τους παραδιδόμενους συμμοριτάς». Ακολουθεί κύμα συλλήψεων αριστερών πολιτών. 556 άτομα εξορίζονται στην Ικαρία
- **6** Διάβημα διαμαρτυρίας αντιπροσωπείας της ΚΕ του ΕΑΜ στον πρωθυπουργό Δ. Μάξιμο για τις συλλήψεις
- **12** Την ίδια μέρα κλι-

- **1** Ανακοίνωση του αιτήματος της Μεγάλης Βρετανίας προς τις ΗΠΑ να αναλάβουν την οικονομική ενίσχυση της Ελλάδας
- **10** Αρχίζει στη Μόσχα η διάσκεψη των 4 Υπουργών των Εξωτερικών. Η διάσκεψη τερματίζει τις εργασίες της στις 24/4 άνευ αποτελέσματος
- **11** Παραίτηση των κομμουνιστών υπουργών από τη βελγική κυβέρνηση
- **12** Ο πρόεδρος Τρούμαν ανακοινώνει την πρόθεση των ΗΠΑ να στηρίξουν την Ελλάδα και την Τουρκία (Δόγμα Τρούμαν)
- **12** Επιστρέφει από το Λονδίνο στην Αθήνα η κυπριακή αντιπροσωπεία. Στις 24/3 το Εθνικό Συμβούλιο της Κύπρου αποφασίζει τη συγκρότηση «Ενιαίου Εθνικού Μετώπου»
- **25-30** Επίσκεψη της Επιτροπής Ερεύννης του ΟΗΕ στη Σόφια
- **27** Ο λόρδος Ουίτνερ, νέος κυβερνήτης της Κύπρου, φθάνει στη Λευκωσία
- **31** Αφιξη της Επιτροπής Ερεύννης του ΟΗΕ στο Βελιγράδι. Στις 3/4 η Επιτροπή επισκέπτεται το Μπούλκες

- 1 Θάνατος του Γεωργίου Β'. Τον διαδέχεται στον ελληνικό θρόνο ο αδελφός του Παύλος
- 3 Ο πρεσβευτής της ΕΣΣΔ, ναύαρχος Ραντιόνωφ εγκαταλείπει οριστικά την Αθήνα
- 5 Στο πλαίσιο του σχεδίου «Τέρμινους» αρχίζει η εαρινή εκστρατεία του κυβερνητικού στρατού στα συγκροτήματα Αγράφων-Γράμμων-Όθρυος
- 6 Ο Ν. Ζαχαριάδης φτάνει με πλήρη μυστικότητα παράνομα στη Γιουγκοσλαβία. Η έξοδός του κρατείται μυστική και το ΚΚΕ θα καλλιεργήσει μέχρι τέλος την εντύπωση ότι ο γραμματέας του βρίσκεται κρυμμένος στην Αθήνα
- 9 Εναρξη ευρείας κλίμακας εκκαθαριστικών επιχειρήσεων του κυβερνητικού στρατού στο πλαίσιο του σχεδίου «Τέρμινους» εναντίον του ΔΣΕ υπό την αιγίδα του αρχηγού του ΓΕΣ αντιστρατήγου Κ. Βεντήρη, του υπαρχηγού ΓΕΣ στρατηγού Θρ. Τσακαλώτου και του διοικητού στρατιάς αντιστρατήγου Γιατζή.
- 17 Στο ραδιοηλεκγράφημα των Ζαχαριάδη και Ιωαννίδη προς τον Μάρκο διαγράφονται οι νέοι στόχοι του ΚΚΕ για την απελευθέρωση της Βόρειας Ελλάδας και τη δημιουργία ελεύθερης περιοχής με πρωτεύουσα τη Θεσσαλονίκη. Οι στόχοι αυτοί θα μορφοποιηθούν οριστικά τον Σεπτέμβριο του 1947
- 21 Συνάντηση του Ν. Ζαχαριάδη με τον στρατάρχη Τίτο. Τη συνάντηση ακολουθεί η σύνταξη υπομνήματος που αποστέλλεται στις 22/4 στον γιουγκοσλάβο ηγέτη και στο οποίο ο γενικός γραμματέας του ΚΚΕ συνοψίζει τις απόψεις που διατύπωσε

- 14 Ο στρατηγός Ντε Γκωλ αναγγέλλει στη Γαλλία την ίδρυση του «Συναγερμού του Γαλλικού Λαού»
- 15 Συνάντηση Στάλιν-Μάρσαλ
- 7 Αρχίζουν στη Γενεύη οι συνεδριάσεις για τη σύνταξη του πορίσματος της Επιτροπής Ερεύνες του ΟΗΕ.
- 23 Η αμερικανική Γερουσία υπερψηφίζει την πρόταση για βοήθεια στην Ελλάδα με 67 ψήφους έναντι 23
- 28/4-15/5 Η Έκτακτη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ εξετάζει το ζήτημα της Παλαιστίνης

- 2 Το Συμβούλιο Επικρατείας διορίζει προσωρινή διοίκηση στη ΓΣΕΕ
- 9 Ο Ευρ. Μπακιρτζής αυτοκτονεί στους Φούρνους Ικαρίας όπου βρίσκεται εξόριστος
- 12 Κυβερνητικοί βουλευτές καταθέτουν σχέδιο ψηφίσματος για να τεθεί εκτός νόμου το ΚΚΕ. Η κυβέρνηση δεν προωθεί τη συζήτηση του σχεδίου
- 12 Νέα φάση των εκκαθαριστικών επιχειρήσεων του κυβερνητικού στρατού στη Ρούμελη
- 14 Ο Ν. Ζαχαριάδης ζητεί με επιστολές του συνάντηση με τους Στάλιν και Μολότωφ στη Μόσχα. Υπόμνημα του Ν. Ζαχαριάδη προς την ηγεσία του ΚΚΣΕ με τίτλο «Για την κατάσταση στην Ελλάδα»
- 20 Πεθαίνει στην Αθήνα από ανακοπή καρδιάς ο Γ. Σιάντος
- 22 Συνομιλία Ζαχαριάδη - Ζντάνωφ στη Μόσχα. Στη διάρκεια της επίσκεψης ο Ν. Ζαχαριάδης φέρεται ότι συναντήθηκε στη συνέχεια με το Στάλιν και άλλα μέλη της σοβιετικής ηγεσίας
- 29-31 Επιθέσεις τμημάτων του ΔΣΕ στο Λιτόχωρο, στη Λάρισα, στη Φλώρινα και στο Κιλκίς

Ασυρματιστές του ΔΣΕ. Φωτογραφικό Αρχείο ΑΣΚΙ.

- 4 Οι κομμουνιστές υπουργοί στη Γαλλία απομακρύνονται από την κυβέρνηση Ραμαντιέ
- 9 Το αμερικανικό κοινοβούλιο εγκρίνει την βοήθεια προς την Ελλάδα με ψήφους 287 υπέρ και 107 κατά
- 23 Ολοκληρώνονται οι εργασίες για τη διατύπωση του πορίσματος της Επιτροπής Ερεύνες του ΟΗΕ. Παρά τις συμβιβαστικές προσπάθειες, το προσχέδιο Έθεριτζ δεν υπογράφεται από τους αντιπροσώπους της ΕΣΣΔ και της Πολωνίας, οι οποίοι καταθέτουν δική τους έκθεση, ενώ ο γάλλος αντιπρόσωπος απέχει της ψηφοφορίας. Η έκθεση ανακοινώνεται επισήμως στις 25/6
- 30 Μετά τις εκκαθαρίσεις της αντιπολιτεύσεως και τη σύλληψη του γραμματέα του κόμματος των Μικροϊδιοκτητών Κόβατς στις 25/2 στην Ουγγαρία, ο πρωθυπουργός της χώρας Νάγκυ παραιτείται και καταφεύγει στην Ελβετία. Η νέα ουγγρική κυβέρνηση υπό τον Ντινύες που σχηματίζεται στις 31/5, θα διενεργήσει εκλογές στις 31/8 που δίνουν την πλειοψηφία στο συνασπισμό της κομμουνιστικής Αριστεράς
- 31 Νέα κυβέρνηση Ντε Γκασπερι στην Ιταλία χωρίς τη συμμετοχή των κομμουνιστών και των συνεργαζομένων με το Ιταλικό Κομμουνιστικό Κόμμα σοσιαλιστών

- 2 Η κυβέρνηση θέτει ζήτημα αυξήσεως του στρατού στο μέτρο που οι εαρινές συστηματικές επιχειρήσεις εναντίον του ΔΣΕ δεν αποφέρουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Διαπραγματεύσεις για τη διεύρυνση του κυβερνητικού σχήματος
- 8 Απόφαση του Π.Γρ. της ΚΕ του ΚΚΕ για την επέμβαση των ΗΠΑ στην Ελλάδα : «η αμερικανική βοήθεια δε συνιστά συμβολή στην οικονομική ανασυγκρότηση του τόπου, αλλά σημαίνει τροφοδότηση του εμφυλίου πολέμου που μόνο ερείπια συσσωρεύει»
- 10 Αντάρτες του ΔΣΕ στο Σουφλί
- 16-22/7 Επιχειρήσεις του κυβερνητικού στρατού στην περιοχή Βόρειας Πίνδου (Γράμμος) με την επιμέρους ονομασία «Κόραξ»
- 16 Η ΚΕ του ΕΑΜ με ανακοίνωσή της καλεί τα κόμματα που πιστεύουν στη Δημοκρατία να «συμβάλλουν έστω και την τελευταία ώρα στη συνεννόηση και στη συμφιλίωση»
- 19 Φθάνει στην Αθήνα ο αρχηγός της Αμερικανικής Στρατιωτικής Αποστολής, στρατηγός Λάισβαιν
- 20 Υπογράφεται στην Αθήνα από τους Κ. Τσαλδάρη και Λ. Μακ Βη η ελληνο-αμερικανική συμφωνία για τη διαχείριση της βοήθειας
- 20 Το Γενικό Αρχηγείο του ΔΣΕ καταγγέλλει στη διεθνή κοινή γνώμη τις επεμβάσεις των αγγλικών και αμερικανικών αρχών στην Ελλάδα. Στη διαμαρτυρία τονίζεται ότι ο εμφύλιος πόλεμος που συνεχίζεται και επεκτείνεται, οργανώνεται, καθοδηγείται και υποστηρίζεται από τις δυνάμεις αυτές. Η καταγγελία δημοσιεύεται στον *Ριζοσπάστη* της 15/7
- 24 Διάβημα των κομμάτων της Αριστεράς [ΕΑΜ, Αριστερών Φιλελευθέρων και ΣΚ-ΕΛΔ] στον Εμ. Τσουδερό: «οι ευθύνες του "Κέντρου" για τις εκτελέσεις αγωνιστών της Αριστεράς»
- 27 Στο συνέδριο του Γαλλικού Κομμουνιστικού Κόμματος στο Στρασβούργο, ο Μ. Πορφυρογένης προαναγγέλλει τη δημιουργία «μιας λεύτερης δημοκρατικής Ελλάδας, με τη δική της κυβέρνηση και δική της υπόσταση». Ο Ν. Ζαχαριάδης δεν παρίσταται στο συνέδριο, παρά την προβολή που γίνεται από τον *Ριζοσπάστη*

Μιλτιάδης Πορφυρογένης.

- 3 Ο βρετανός πρωθυπουργός Κλ. Άττλυ ανακοινώνει την απόφαση για την ανεξαρτησία των Ινδιών
- 5 Εξαγγελία του «Σχεδίου Μάρσαλ» για την οικονομική ανασυγκρότηση της Ευρώπης
- 6 Σύλληψη του ηγέτη των Αγροτιστών και αρχηγού της αντιπολίτευσης Πετκώφ στην Βουλγαρία. Στις 12/6 αφαιρείται η ασυλία 23 αγροτιστών βουλευτών. Στις 29/7 ο Πετκώφ καταδικάζεται σε θάνατο και, παρά τις διεθνείς διαμαρτυρίες, εκτελείται στις 23/9
- 7 Μετά το δημοψήφισμα που διενεργεί η κυβέρνηση Φράνκο, η Ισπανία ανακηρύσσεται τυπικά βασίλειο
- 25 Ελληνική προσφυγή στο Συμβούλιο Ασφαλείας μετά τη δημοσιοποίηση του πορίσματος της Επιτροπής Ερεύνες του ΟΗΕ. Η διαπίστωση της επεμβάσεως των βορείων γειτόνων χαρακτηρίζεται ως επιθετική πράξη. Η συζήτηση για την ελληνική προσφυγή αρχίζει στις 27/6. Την ίδια μέρα κατατίθεται υπόμνημα του ΕΑΜ στο Συμβούλιο Ασφαλείας
- 27 Συνάντηση στο Παρίσι των 3 υπουργών Εξωτερικών (Μπέβιν, Μολότωφ, Μπιντώ) για το Σχέδιο Μάρσαλ. Στις 2/7 η ΕΣΣΔ απορρίπτει την πρόταση Μάρσαλ

- 3 Ανακοίνωση της ΚΕ του ΕΑΜ: «πολιτική μας είναι η εδαφική ακεραιότητα, η πολιτική ανεξαρτησία και η εθνική ενότητα». Την ίδια μέρα, με δηλώσεις του, ο Κ. Βεντήρης εκφράζει τις ανησυχίες του για την αποτυχία των στρατιωτικών επιχειρήσεων
- 5 Υπόμνημα του Γενικού Αρχηγείου του ΔΣΕ προς τον ΟΗΕ για τη δημιουργία κυβέρνησης όλων των κομμάτων
- 7 Το ΕΑΜ δημοσιοποιεί το σύνολο των υπομνημάτων που υπέβαλε στην κυβέρνηση και στους πολιτικούς αρχηγούς με σκοπό την επίτευξη πολιτικού συμβιβασμού
- 9-12 Επαναδιατύπωση των συμβιβαστικών προτάσεων του ΕΑΜ. Διαπραγματεύσεις με Θ. Σοφούλη και Εμ. Τσουδερό. Τις ίδιες ημέρες αρχίζουν μεγάλης εκτάσεως συλλήψεις στην Αθήνα, στον Πειραιά και στη Θεσσαλονίκη. Ο αριθμός τους θα ξεπεράσει τις 10.000, σύμφωνα με την εφημερίδα *Η Ελευθερία*
- 12-14 Μετά την επιτυχία του ΔΣΕ στο Δερβένι και Μπουραζάνι απειλούνται σοβαρά τα Γιάννενα
- 14 Φθάνει στην Αθήνα ο αρχηγός της ΑΜΑΓ Ντουάιτ Γκρινσγουόλντ.
- 16 Ο Ραδιοφωνικός Σταθμός «Ελεύθερη Ελλάδα» αρχίζει τις εκπομπές του. Ραδιοφωνικό διάγγελμα του Μ. Βαφειάδη για τον επικείμενο σχηματισμό προσωρινής δημοκρατικής κυβέρνησης
- 25 Με τηλεγράφημά της στο Διεθνή Ερυθρό Σταυρό η ΚΕ του ΕΑΜ τον καλεί για να σώσει τους 30.000 εξορίστους που κινδυνεύουν από την πείνα και τις αρρώστιες. Την ίδια μέρα με υπόμνημά της στον Θ. Σοφούλη επαναδιατυπώνει τους όρους για την ειρήνευση
- 27 Διακήρυξη του Π.Γρ. της ΚΕ του ΚΚΕ «για την εσωτερική και διεθνή κατάσταση»

- 9 Ο νέος κυβερνήτης της Κύπρου ανακοινώνει τη σύγκληση Συμβουλευτικής Συνέλευσης. Στις 13/7 ο αρχιεπίσκοπος απορρίπτει την βρετανική πρόταση και ζητεί την Ένωση με την Ελλάδα
- 11 Αιγυπτιακή προσφυγή στο Συμβούλιο Ασφαλείας για την παραμονή των βρετανικών στρατευμάτων στην Αίγυπτο
- 12 Μετά την άρνηση συμμετοχής των κυβερνήσεων των 6 κρατών της Ανατολικής Ευρώπης, αντιπροσωπείες των 16 ευρωπαϊκών χωρών συναντώνται στο Παρίσι για την προετοιμασία της εφαρμογής του Σχεδίου Μάρσαλ. Το πόρισμα της διάσκεψης ανακοινώνεται στις 16/9
- 15 Σύλληψη του δρος Μάνιου και άλλων 100 μελών της

- 28 Μετά την επίθεση στα Γρεβενά, στις 26/7, συνδυασμένη επίθεση του ΔΣΕ στη Φλώρινα και στο Αμύνταιο. Την ίδια μέρα τμήμα του ΔΣΕ μπαίνει στο Λιδωρίκι

Μαχητές του ΔΣΕ. Από το λεύκωμα *Τα δίχρονα του Δημοκρατικού Στρατού*.

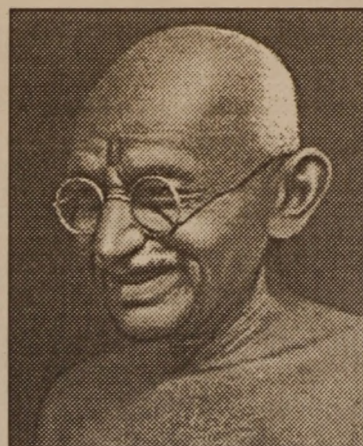
- 30-31 Επίθεση του ΔΣΕ στην Αλεξανδρούπολη, ενώ άλλα τμήματα μπαίνουν στο Διδυμότειχο και στο Σουφλί
- 31 Νέα ελληνική προσφυγή στο Συμβούλιο Ασφαλείας, που ζητεί την «επιβολή κυρώσεων κατά των γειτόνων διά να σταματήσει η έντασις και η επέκτασις του ακηρύκτου πολέμου»

αντιπολιτεύσεως στη Ρουμανία. Στις 28/7 το Αγροτικό Κόμμα Ρουμανίας διαλύεται. Στις 11/11 ο Μάνιου καταδικάζεται σε ισόβια δεσμά

- 16 Δίνεται στη δημοσιότητα το κείμενο της βουλγαρο-ρουμανικής συμφωνίας
- 26 Θάνατος του αρχιεπισκόπου της Κύπρου Λεοντίου
- 29 Σοβιετικό «βέτο» στο Συμβούλιο Ασφαλείας για το ελληνικό ζήτημα. Η συζήτηση αναβάλλεται. Συζήτηση για το Ινδονησιακό

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

- 2-6 Συναντήσεις και ανταλλαγές υπομνημάτων μεταξύ αντιπροσώπων της ΚΕ του ΕΑΜ και του αρχηγού των Φιλελευθέρων για την εξεύρεση πολιτικού διεξόδου
- 4,13 Τμήματα του ΔΣΕ μπαίνουν στην Αράχωβα
- 8 Απόφαση της ΚΕ του ΕΑΜ: «Για τη σωτηρία της ελληνικής πατρίδας- ουδετερότητα και εσωτερικός συμβιβασμός»
- 6,8 Δηλώσεις Θ. Σοφούλη και Ν. Πλαστήρα σε ξένες εφημερίδες για την αποτυχία της κυβέρνησης και προτάσεις για ευρύτερα κυβερνητικά σχήματα
- 9 Κυβερνητικό υπόμνημα στον αμερικανό πρέσβη Λ. Μακ Βη για την αύξηση της βοήθειας των ΗΠΑ προς την Ελλάδα
- 16 Τμήματα του ΔΣΕ στη Σιάτιστα και στη Νάουσα (17/8)
- 22 Ανακοίνωση της παραίτησης των Σ. Βενιζέλου, Γ. Παπανδρέου και Π. Κανελλόπουλου από την κυβέρνηση Μάξιμου
- 23 Παραίτηση της Κυβέρνησης Δ. Μάξιμου. Κυβερνητική κρίση
- 29 Σχηματισμός 10μελούς «μονόπλευρου» κυβερνητικού σχήματος υπό τον Τσαλδάρη
- 30 Ο διευθυντής των Ανατολικών Υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ, Λού Χέντερσον, φθάνει ως έκτακτος αποσταλμένος της Ουάσινγκτων στην Ελλάδα

Μαχάτμα Γκάντι.

- 2 Υπογράφεται στο Μπλεντ μεταξύ Δημητρώφ και Τίτο βουλγαρο-γιουγκοσλαβική συμφωνία
- 15 Ανακήρυξη της ανεξαρτησίας των Ινδιών

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

- 1 Δημοσιεύεται στους *Τάιμς* του Λονδίνου συνέντευξη του Μάρκου Βαφειάδη για τους σκοπούς του ΔΣΕ
- 3 Δημοσιεύεται απόφαση της ΚΕ του ΕΑΜ: «η μόνη λύση: ειλικρινής συνεννόηση και τίμιος συμβιβασμός»
- 7 Υπό την προεδρία του Θ. Σοφούλη ορκίζεται κυβέρνηση συνεργασίας Φιλελευθέρων και Λαϊκών. Στις 12/9 δημοσιεύεται απόφαση της ΚΕ του ΕΑΜ: «Σοφούλης και Λαϊκοί θα αυξήσουν τη λαϊκή αιματοχυσία»
- 10 Δηλώσεις του Μ.Βαφειάδη στους *Τάιμς* του Λονδίνου
- 15 Αρχίζει η εφαρμογή του Ψηφίσματος «περί αμνηστείας εις τους παραδιδομένους συμμορίτας». Στη λήξη της προθεσμίας στις 15/11 είχαν παραδοθεί 1.142 ένοπλοι
- 11-12 Συνέρχεται η 3η ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ στην ελληνο-γιουγκοσλαβική μεθόριο. Στη διάρκεια των εργασιών πραγματοποιείται και στρατιωτική σύσκεψη όπου εξετάζεται το «Σχέδιο Λίμνες» για την απελευθέρωση της Βόρειας Ελλάδας. Οι αποφάσεις της Ολομέλειας και το «Σχέδιο Λίμνες» δεν ανακοινώθηκαν
- 13 Διάβημα αντιπροσωπείας του ΕΑΜ στον υπουργό Δικαιοσύνης για την κατάργηση του κάτεργου της Γιούρας, την αναστολή των καταδικαστικών αποφάσεων των Στρατοδικείων και την αποκατάσταση της κυκλοφορίας του αριστερού Τύπου που έχει απαγορευθεί στις περισσότερες πόλεις
- 15 Διάβημα της ΚΕ του ΕΑΜ στον πρωθυπουργό Σοφούλη και στον αντιπρόεδρο της κυβέρνησεως Τσαλδάρη για την αποκατάσταση της ελευθεροτυπίας, την κατάργηση των μέτρων τάξης, την απόλυση των εξορίστων, την κατάργηση των στρατοπέδων στη Γιούρα, τη Μακρόνησο και στα άλλα νησιά, την κατάργηση των Επιτροπών Ασφαλείας και την αποκατάσταση των συνδικαλιστικών και των ατομικών ελευθεριών

Ο πρωθυπουργός Θεμιστοκλής Σοφούλης.

- 2 Υπογραφή της συμφωνίας παναμερικανικής αμύνης στο Ρίο ντε Τζανέιρο
- 15 Μετά τη διατύπωση του σοβιετικού «βέτο» το ελληνικό

- 15 Τμήματα του ΔΣΕ καταλαμβάνουν προσωρινά το Ροδολαίβος Σερρών
- 16 Υπόμνημα της Ομοσπονδίας Δημοκρατικών Συλλόγων στον πρωθυπουργό Σοφούλη για τη μεταβολή του καθεστώτος που «ατιμάζει την ιστορία της χώρας»
- 18 Προσωρινή κατάληψη των Δελφών από τμήμα του ΔΣΕ
- 24 Οι μητροπολίτες Ιωακείμ Κοζάνης και Αντώνιος Ηλείας ζητούν με επιστολή τους στον πρωθυπουργό τον τερματισμό της εμφύλιας σύγκρουσης
- 24 Επίθεση του ΔΣΕ στην Κατερίνη
- 26 Φτάνει στην Αθήνα ο αρχηγός της αμερικανικής υπηρεσίας πληροφοριών, στρατηγός Τσάμπερλιν, για τη μελέτη της στρατιωτικής κατάστασης
- 27 Το κλιμάκιο της ΚΕ του ΚΚΕ που βρίσκεται στην Αθήνα επικυρώνει τις αποφάσεις της 3ης Ολομέλειας
- 28 Ο υπουργός Εξωτερικών Κ.Τσαλδάρης αναπτύσσει τις ελληνικές θέσεις στη Συνέλευση του ΟΗΕ

- ζήτημα διαγράφεται από την ημερήσια διάταξη του Συμβουλίου Ασφαλείας και παραπέμπεται κατόπιν αιτήσεως των ΗΠΑ στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ
- 16 Η Τεργέστη κηρύσσεται ελεύθερη ζώνη
- 22-27 Στη Σκλάρσκα Πορέμπα της Πολωνίας διεξάγονται οι εργασίες της Ιδρυτικής Διάσκεψης της Κομινφόρμ με τη συμμετοχή 9 ευρωπαϊκών κομμουνιστικών κομμάτων

Ο Κ Τ Ω Β Ρ Ι Ο Σ

- 8 Δημοσιεύεται στον *Ριζοσπάστη* ανακοίνωση για τις αποφάσεις της 3ης Ολομέλειας της ΚΕ του ΚΚΕ
- 10 «Η ΕΠΟΝ δεν διαλύεται»: ανακοίνωση του Κεντρικού της Συμβουλίου της ΕΠΟΝ
- 17 Δημοσιεύεται στον *Ριζοσπάστη* έκκληση του Μάρκου: «Ελληνες πατριώτες ...πάρτε το όπλο... όλοι στα βουνά»
- 18 Διατάσσεται η απαγόρευση της κυκλοφορίας των εφημερίδων *Ριζοσπάστης* και *Ελεύθερη Ελλάδα*
- 18-23 Επίθεση του ΔΣΕ στο Μέτσοβο
- 22 Κύρωση εκ μέρους της Ελλάδος της συνθήκης ειρήνης με την Ιταλία. Τα Δωδεκάνησα προσαρτώνται επισήμως στην Ελλάδα
- 28 Αλλαγές στο στράτευμα. Ο στρατηγός Γιατζής αναλαμβάνει την αρχηγία του ΓΕΣ και ο Κ. Βεντήρης τη διοίκηση της στρατιάς

- 6 Ανακοινώνεται η δημιουργία της Κομινφόρμ
- 19 Δημοτικές εκλογές στη Γαλλία. Ο «Συναγερμός» του Ντε Γκωλ αποκτά σχετική πλειοψηφία
- 21 Απόφαση συγκρότησης νέας Επιτροπής Ερεύνης του ΟΗΕ στην Ελλάδα με έδρα τη Θεσσαλονίκη. Οι αντιπρόσωποι των κρατών της Ανατολικής Ευρώπης με δήλωσή τους αρνήθηκαν να συμμετάσχουν στην Επιτροπή.

Ν Ο Ε Μ Β Ρ Ι Ο Σ

Διεθνείς Ταξιαρχίες στην Ελλάδα, όπως τις βλέπει ο *Ρίζος* της *Δευτέρας* (22.9.47), ή μήπως η νέα επιτροπή έρευνας του ΟΗΕ για τα Βαλκάνια;

- 3 Ο πρόεδρος Τρούμαν εγκρίνει την αποστολή στην Ελλάδα αμερικανικού συμβουλευτικού επιτελείου. Η Αμερικανική Στρατιωτική Συμβουλευτική και Επιτελική Ομάδα θα φθάσει στην Αθήνα τον Δεκέμβριο και θα αρχίσει να λειτουργεί στις αρχές του 1948
- 21 Ο πρωθυπουργός Θ. Σοφούλης με το λόγο του προς τις στρατιωτικές δυνάμεις στη Θεσσαλονίκη κηρύσσει «την έναρξιν του Εθνικού Συναγερμού κατά των συμμοριτών»
- 25 Ανακοινώνεται η συγχώνευση των Βενιζελικών Φιλελευθέρων με τους Φιλελευθέρους

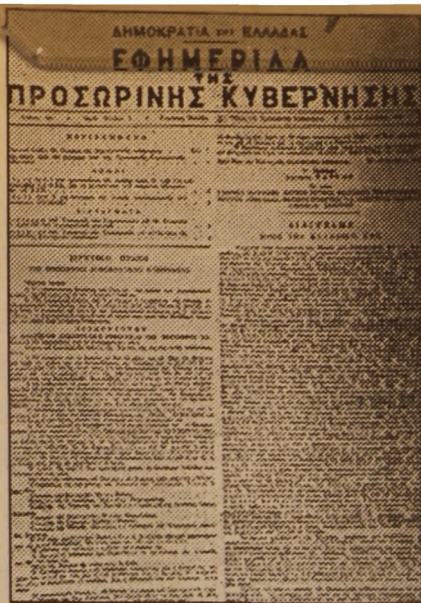
- 1,4 Δημοτικές εκλογές στη Μεγάλη Βρετανία. Μείωση της δύναμης των Εργατικών
- 3 Ο αρχηγός του Αγροτικού Κόμματος της Πολωνίας καταφεύγει στο Λονδίνο
- 6 Απομακρύνονται από τη ρουμανική κυβέρνηση οι μη κομμουνιστές υπουργοί
- 15 Κύμα απεργιακών κινητοποιήσεων στη Γαλλία και στην Ιταλία. Οι απεργίες που καταλήγουν συχνά σε συγκρούσεις με την αστυνομία θα συνεχιστούν μέχρι τις 10/12 και στις δύο χώρες
- 21 Κατάργηση των κομμάτων της αντιπολίτευσης στην Πολωνία και Ουγγαρία
- 23 Κυβέρνηση υπό τον Ρ. Σουμάν στη Γαλλία
- 25 Αρχίζει στο Λονδίνο η διάσκεψη των 4 Υπουργών των Εξωτερικών, η οποία προ των αδιεξόδων αναβάλλεται στις 15/12 επ' αόριστον
- 26 Στη Βάρνα της Βουλγαρίας υπογράφεται μεταξύ Τίτο και Δημητρώφ συνθήκη συμμαχίας μεταξύ Γιουγκοσλαβίας και Βουλγαρίας
- 28/11-1/12 Σύνοδος των σοσιαλιστικών κομμάτων στην Ανβέρ. Ίδρυση της Επιτροπής της Διεθνούς Σοσιαλιστικής Συνδιάσκεψης (COMISCO)

Δ Ε Κ Ε Μ Β Ρ Ι Ο Σ

- 16 Οι δηλώσεις του Κ. Τσαλδάρη οξύνουν τις ενδοκυβερνητικές αντιθέσεις μεταξύ Λαϊκών και Φιλελευθέρων. Η κυβερνητική κρίση αποφεύγεται με την επίδοση στις 18/12 διακοίνωσης του αμερικανού επιτετραμένου Κ. Ράνκιν στους Σοφούλη και Τσαλδάρη στην οποία δηλώνεται ότι θα διακοπεί η βοήθεια προς την Ελλάδα σε περίπτωση οξύνσης της κυβερνητικής κρίσης
- 24 Ανακοινώνεται ο σχηματισμός της «Προσωρινής Κυβέρνησης της Ελεύθερης Ελλάδας». Αρχηγός της Κυβέρνησης και υπουργός Στρατιωτικών ο Μάρκος Βαφειάδης

- 1 Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ αποδέχεται την πρόταση της Επιτροπής Ερεύνης και αποφαινεται υπέρ του χωρισμού της Παλαιστίνης σε δύο κράτη
- 7 Υπογράφεται στη Βουδαπέστη συνθήκη συμμαχίας μεταξύ

Το πρώτο
φύλλο της
Εφημερίδας
της
Προσωρινής
Δημοκρατικής
Κυβέρνησης
(ΠΔΚ).

- 25-29 Επίθεση του ΔΣΕ στην Κόνιτσα. Οι προσπάθειες για την κατάληψή της αποτυγχάνουν
- 27 Ψηφίζεται ο αναγκαστικός νόμος 509 «περί μέτρων ασφαλείας του κράτους και του κοινωνικού καθεστώτος». Το ΚΚΕ, το ΕΑΜ, η Εθνική Αλληλεγγύη και οι προσκείμενες στην κομμουνιστική Αριστερά οργανώσεις τίθενται εκτός νόμου

- Ουγγαρίας και Γιουγκοσλαβίας
- 16 Υπογράφεται στη Φιλιππούπολη συνθήκη συμμαχίας μεταξύ Αλβανίας και Βουλγαρίας
- 18 Υπογράφεται στο Βουκουρέστι η συνθήκη συμμαχίας μεταξύ Γιουγκοσλαβίας και Ρουμανίας
- 24 Εκλέγεται αρχιεπίσκοπος Κύπρου ο Κυρηναίος Μακάριος

1948: Ο ΚΡΙΣΙΜΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

Ι Α Ν Ο Υ Α Ρ Ι Ο Σ

- 1 Αμερικανικό διάβημα στη Μόσχα και στο Βελιγράδι για τη μη αναγνώριση της «Κυβέρνησης της Ελεύθερης Ελλάδας»
- 5 Αποφασίζεται η αριθμητική ενίσχυση του Στρατού και της Εθνοφρουράς
- 6 Τμήματα του ΔΣΕ μπαίνουν στην Αράχωβα
- 13-15 Κύμα συλλήψεων στην Αθήνα, στον Πειραιά και στην Ηλεία
- 15-16 Σύσκεψη πολιτικών και στρατιωτικών στελεχών του ΔΣΕ : «Όλοι στ' άρματα, όλα για τη Νίκη»
- 29 Υπόμνημα των Αριστερών Φιλελευθέρων [Ν. Γρηγοριάδη] στον πρωθυπουργό Σοφούλη με συμβιβαστικές προτάσεις
- 31 Κατάργηση της Στρατιάς της Βορείου Ελλάδος

- 1 Καθαίρεση του βασιλιά της Ρουμανίας Μιχαήλ
- 28 Δημοσιεύεται στην Πράβντα το πλήρες κείμενο των δηλώσεων του Δημητρώφ της 17/1 για τη διευρυμένη Βαλκανική Ομοσπονδία. Άμεση αντίδραση του Στάλιν
- 30 Δολοφονείται στην Ινδία ο Μαχάτμα Γκάντι

Φ Ε Β Ρ Ο Υ Α Ρ Ι Ο Σ

- 4 Δημοσιεύεται η έκθεση Λού Χέντερσον για την Ελλάδα
- 5 Ο στρατηγός Τζ. Βαν Φλητ διορίζεται αρχηγός της Αμερικανικής Στρατιωτικής Συμβουλευτικής και Επιτελικής Ομάδας σε αντικατάσταση του στρατηγού Λάισβεϋ
- 9 Επίθεση του ΔΣΕ εναντίον της Θεσσαλονίκης με βλήματα πυροβολικού
- 14 Ο στρατηγός Στ. Ρώλινς αντικαθίσταται στην αρχηγία της βρετανικής στρατιωτικής αποστολής από τον υποστράτηγο Ερ. Ντάουν
- 20 Στην ανανέωση της ψήφου εμπιστοσύνης που ζητεί από τη Βουλή, η Κυβέρνηση παίρνει μόνο τις ψήφους των 2 συνεργαζομένων κυβερνητικών κομμάτων
- 23 Τμήματα του ΔΣΕ στο Γύθειο απελευθερώνουν 24 κρατούμενους από τις φυλακές. Στις 24/2 γίνεται επίθεση στο Αίγιο
- 25 Η Βουλή διακόπτει τις εργασίες της μέχρι τις 10/5
- 26 Ο Τζ. Μάρσαλ ζητεί από αμερικανικό κοινοβούλιο 275.000.000 δολάρια για τη βοήθεια της Ελλάδας και της Τουρκίας
- 28 Άφιξη του στρατηγού Τζ. Βαν Φλητ στην Αθήνα
- 28/2-1/3 Η εξέγερση των στρατιωτών στη Μακρόνησο καταπνίγεται από τις αρχές του στρατοπέδου. Απολογισμός: 17 νεκροί, 61 τραυματίες και 250 παραπομπές σε στρατοδικεία

- 10 Στη συνάντησή του με τη Γιουγκοσλαβική αντιπροσωπεία [Μ. Τζήλας, Εντ. Καρντέλι] που επισκέπτεται τη Μόσχα, ο Στάλιν εκφράζει τις επιφυλάξεις του για τις προοπτικές του αγώνα του ΔΣΕ
- 16 Διακήρυξη της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κορέας (Βόρεια)
- 24 Πραξικοπηματική κατάληψη της εξουσίας από τους κομμουνιστές στην Πράγα.

Πράγα, 1948

Μ Α Ρ Τ Ι Ο Σ

- 6 Εορτασμός για την ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου
- 10 Διακήρυξη της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης (ΠΔΚ) προς τον ελληνικό λαό
- 27 Κυβερνητική καταγγελία για το «παιδομάζωμα» στον ΟΗΕ. Την ίδια μέρα αρχίζουν οι εργασίες του 9ου Συνεδρίου της ΓΣΕΕ
- 28 Φτάνει στο Γράμμο ύστερα από σκληρή πορεία η φάλαγγα 1.200 αόπλων

Ο Μάζαρυκ νεκρός.

- 10 Αυτοκτονία του υπουργού Εξωτερικών της Τσεχοσλοβακίας Γ. Μάζαρυκ. Λίγες μέρες πριν είχε δεχτεί πρόταση του Κ. Τσαλδάρη να αναλάβει μεσολαβητική προσπάθεια στο ελληνικό ζήτημα
- 13 Προσφυγή της Χιλής στον ΟΗΕ για τα γεγονότα της Τσεχοσλοβακίας
- 15 Ολοκληρώνονται στο Παρίσι οι εργασίες της Διάσκεψης των 16 κρατών του σχεδίου Μάρσαλ
- 17 Στις Βρυξέλλες, η σύναψη της πενηνταετούς συμμαχίας

που ξεκίνησε στις 18/2 από τη Βράχα Ευρυτανίας

«Ανταρτόπληκτοι» στις παρυφές των αστικών κέντρων.

Αγγλίας, Γαλλίας και των τριών χωρών της Μπενελούξ αποτελεί το προελούδιο για την υπογραφή του Ατλαντικού Συμφώνου το 1949

- 20 Οι Σοβιετικοί αποχωρούν από το Διασυμμαχικό Συμβούλιο του Βερολίνου
- 29 Εκλογές στη Λαϊκή Δημοκρατία της Ρουμανίας

Α Π Ρ Ι Λ Ι Ο Σ

- 1 Άφιξη του Τούρκου υπουργού Εξωτερικών στην Αθήνα
- 10 Διεθνής Διάσκεψη των Επιτροπών Βοηθείας στον ελληνικό λαό στο Παρίσι. Συμμετέχουν αντιπρόσωποι από 22 χώρες
- 12 Τμήματα του ΔΣΕ μπαίνουν στα Καλάβρυτα
- 14 Δημοσιεύεται απόφαση του Π.Γρ. του ΚΚΕ για το Αρχηγείο Ρούμελης του ΔΣΕ
- 16 Έναρξη των επιχειρήσεων του Α' Σώματος του κυβερνητικού στρατού υπό τον στρατηγό Τσακαλώτο στη Ρούμελη με βάση το σχέδιο «Χαραυγή». Οι επιχειρήσεις ολοκληρώνονται στις 16/5
- 20 Η Ελλάδα λαμβάνει από το σχέδιο Μάρσαλ 106.000.000 δολάρια

- 1 Η Ισπανία αποκλείεται από το σχέδιο Μάρσαλ
- 2 Το αμερικανικό κοινοβούλιο επικυρώνει το πρόγραμμα βοήθειας προς την Ευρώπη
- 18 Κοινοβουλευτικές εκλογές στην Ιταλία. Το Χριστιανοδημοκρατικό κόμμα αποκτά σχετική πλειοψηφία

Μ Α Ϊ Ο Σ

- 1 Δολοφονία του υπουργού Δικαιοσύνης Χρ. Λαδά στην Αθήνα
- 7 Ανασχηματισμός της κυβέρνησης Σοφούλη-Τσαλδάρη
- 10 Με βασιλικό διάταγμα παρατείνεται η διακοπή των εργασιών της Βουλής μέχρι τις 10/6
- 10 Επιστολή Κ. Τσαλδάρη προς τον Θ. Σοφούλη περί του «πολιτικού εξοπλισμού» της χώρας. Την ίδια ημέρα ο πρωθυπουργός αναχωρεί για τη Θεσσαλονίκη
- 14 Ανακοινώνεται ότι από τις 9/5 εξαφανίστηκε ο αμερικανός δημοσιογράφος Τζ. Πολκ. Στις 16/5 το πτώμα του Πολκ θα εκβρασθεί στην παραλία της Θεσσαλονίκης
- 20 Ανακοινώνεται ο διορισμός του νέου πρέσβη των ΗΠΑ στην Αθήνα, Γκρέιντνι
- 29 Ο Κ. Τσαλδάρης δηλώνει ότι «θα παταχθούν αι συμμορίες της δεξιάς».
- 31 Δήλωση της ΠΔΚ: «έτοιμη να δεχθεί κάθε πρωτοβουλία και από οποιαδήποτε πλευρά... με μια προϋπόθεση, ότι θα εξασφαλιστεί ανεπιφύλακτα η δημοκρατική ζωή του λαού και ότι θα κατοχυρωθεί χωρίς οποιαδήποτε ξενική ανάμειξη, η εθνική αυτοτέλεια και ανεξαρτησία...»

- 14 Ίδρυση του κράτους του Ισραήλ
- 2 Συγκαλείται στην Κύπρο η Συμβουλευτική Συνέλευση για την έγκριση του σχεδίου συντάγματος που υπέβαλε ο άγγλος Κυβερνήτης στις 11/5.

Ι Ο Υ Ν Ι Ο Σ

Η δολοφονία του αμερικανού δημοσιογράφου Τζωρτζ Πολκ δημιούργησε τεράστιο θόρυβο. Η υπόθεση παρέμεινε για πολλά χρόνια σκοτεινή.

- 5 Δυνάμεις του ΔΣΕ στο Λιτόχωρο
- 8 Δήλωση της ΠΔΚ: «είναι πάντα έτοιμη να δεχτεί και να ενθαρρύνει οποιαδήποτε πρωτοβουλία και από οποιαδήποτε πλευρά που θα έτεινε να βοηθήσει την Ελλάδα στο να βρει τον εαυτό της και την ησυχία της»
- 10 Επανάληψη των εργασιών του Κοινοβουλίου
- 14 Έναρξη της μεγαλύτερης έως τότε εκστρατείας του κυβερνητικού στρατού στη Βόρεια Πίνδο στη βάση του σχεδίου «Κο-

- 5 Αναγνώριση της ανεξαρτησίας του Βιετνάμ στο πλαίσιο της Γαλλικής Ενώσεως
- 6 Παραίτηση του Ε. Μπένες από την προεδρία της δημοκρατίας στην Τσεχοσλοβακία. Λίγους μήνες αργότερα, θα ακολουθήσει ο θάνατός του στις 3/9
- 10 Ανακωχή στην Παλαιστίνη μεταξύ Εβραίων και Αράβων. Οι εχθροπραξίες δεν σταματούν αλλά οξύνονται κυρίως από τις 9/7
- 16 Όξυνση του γερμανικού ζητήματος. Σοβιετική διακοίνωση προς τους συμμάχους
- 19-23 Συγκαλείται στο Βουκουρέστι η Β' Σύνοδος της Κομινφόρμ. Η ρήξη Στάλιν-Τίτο

ρωνίς»

- 21 Ο αρχηγός της AMAG Ντ. Γκρινσγουόλντ, κάνει τον επίσημο απολογισμό του α' έτους οικονομικής βοήθειας των ΗΠΑ στην Ελλάδα
- 25 Ο πρωθυπουργός επισκέπτεται την Κοζάνη
- 30 Καταστρεπτικός σεισμός στη Λευκάδα. Την ίδια μέρα τμήματα του ΔΣΕ μπαίνουν στην Αμφιλοχία

Ι Ο Υ Λ Ι Ο Σ

- 6 Αρχίζει στη Βουλή η συζήτηση για το Σύνταγμα
- 8 Άφιξη στην Αθήνα του αμερικανού υφυπουργού Στρατιωτικών Ντράιπερ
- 10 Τμήματα του ΔΣΕ στη Φιλιππιάδα
- 12 Φτάνουν στο μέτωπο της Β. Πίνδου ο βασιλιάς Παύλος και ο στρατηγός Βαν Φλητ για να ενισχύσουν το ηθικό του κυβερνητικού στρατού
- 14 Επαναδιατύπωση της πρότασης ειρήνευσης της ΠΔΚ της 31/5
- 15 Ο αμερικανός δημοσιογράφος Ομ. Μπίγκαρντ συναντά τον Μ. Βαφειάδη στο Γράμμο
- 19 Παραίτηση της κυβέρνησης Σουμάν στη Γαλλία. Στις 26/7 θα ορκιστεί η κυβέρνηση Μαρί.
- 27 Συνέντευξη του Παύλου στους *Τάιμς της Νέας Υόρκης* για την Κύπρο και την εσωτερική κατάσταση στην Ελλάδα
- 28 Τμήματα του ΔΣΕ στον Πολύγυρο Χαλκιδικής
- 28-29 Συγκαλείται στην έδρα του Γενικού Αρχηγείου του ΔΣΕ, στην Πέτρα - Μούκα του Γράμμου, η 4η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ. Το ΚΚΕ υιοθετεί την καταγγελία της Κομινφόρμ εναντίον της «γιουγκοσλαβικής αίρεσης». Η απόφαση δεν δημοσιοποιείται άμεσα

Α Υ Γ Ο Υ Σ Τ Ο Σ

- 7 Ταξίδι του πρωθυπουργού στην Καστοριά
- 11 Ομάδα βουλευτών του Λαϊκού Κόμματος προτείνει το σχηματισμό ισχυρής μη κομματικής κυβέρνησης. Την ίδια μέρα 25 βουλευτές των Φιλελευθέρων υπό τον Σ. Βενιζέλο προτείνουν την αποχώρηση του κόμματός τους από τον συνασπισμό. Η κρίση αποσοβείται λόγω των επιχειρήσεων στο Γράμμο
- 14 Εκθέσεις και δηλώσεις για την εφαρμογή του Προγράμματος Ευρωπαϊκής Βοήθειας στην Ελλάδα
- 15 Υπομνήματα της ΠΔΚ και του Μάρκου Βαφειάδη στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ

Ο Μ. Βαφειάδης.

- 20-21 Ο Γράμμος καταλαμβάνεται από τον κυβερνητικό στρατό. Έπειτα από επιχειρήσεις 70 ημερών, οι δυνάμεις του ΔΣΕ εκκενώνουν τον Γράμμο και μετακινούνται προς το Βίτσι
- [21;] Ο Μάρκος απομακρύνεται από την αρχηγία του ΔΣΕ
- 25 Απόφαση του Π.Γρ. της ΚΕ του ΚΚΕ με τίτλο «Πολιτικά και στρατιωτικά συμπεράσματα από την εποποιία της Β.Πίνδου [Γράμμος]»
- 26 Επιχειρήσεις στο Καϊμακτσαλάν
- 27 Ιδρύεται το Ανώτατο Πολεμικό Συμβούλιο του ΔΣΕ. Την προεδρία αναλαμβάνει ο Ν. Ζαχαριάδης. Ακολουθεί η ανασυγκρότηση: Τα αρχηγεία περιοχών του ΔΣΕ μετονομάζονται μεραρχίες

Σ Ε Π Τ Ε Μ Β Ρ Ι Ο Σ

- 2-5 Επιχειρήσεις στο Μάλι-Μάδι
- 6 Ανατίναξη σκάφους με πυρομαχικά που προοριζόταν για τον ΔΣΕ στον όρμο Φωκιανού
- 13-17 Επιχειρήσεις στην Ήπειρο. Η κατάληψη της Μουργκάνας από τον κυβερνητικό στρατό στις 17/9 επιτυγχάνεται μετά την επιτυχή αναδίπλωση των μονάδων του ΔΣΕ προς το Γράμμο
- 14 Αναχώρηση της ελληνικής αντιπροσωπείας υπό τον Κ. Τσαλδάρη για τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ
- 15 Παραίτηση του Ντ. Γκρινσγουόλντ από τη θέση του αρχηγού της AMAG
- 16 Ο αυστραλός δημοσιογράφος Σέπαρντ δηλώνει ότι μεταφέρει στη Συνέλευση του

μετατρέπεται σε σύγκρουση του διεθνούς κομμουνιστικού κινήματος με τη Γιουγκοσλαβία.

- 29 Η Κομινφόρμ καταγγέλλει δημόσια τη «γιουγκοσλαβική εθνικιστική απόκλιση»

Π.Τολιάτι.

- 14 Δολοφονική απόπειρα εναντίον του Π.Τολιάτι
- 19 Παραίτηση της κυβέρνησης Σουμάν στη Γαλλία. Στις 26/7 θα ορκιστεί η κυβέρνηση Μαρί.
- 21 Ο Τίτο χαράσσει τη Γιουγκοσλαβική εκδοχή για τη σύγκρουση με την Κομινφόρμ στο Συνέδριο του Κομμουνιστικού Κόμματος Γιουγκοσλαβίας
- 29 Η Μεγάλη Βρετανία δηλώνει ότι αρνείται κάθε συζήτηση για την απόδοση της Κύπρου στην Ελλάδα

- 12 Μετά την απόρριψη του σχεδίου συντάγματος και την επιστροφή του από το Λονδίνο, ο λόρδος Ουίτνερ διαλύει την Συμβουλευτική Συνέλευση. Η βρετανική πρόταση για νέο σύνταγμα στην Κύπρο εγκαταλείπεται προσωρινά και ο κυβερνήτης παραιτείται στα μέσα του Νοεμβρίου της ίδιας χρονιάς
- 15 Διακήρυξη της Δημοκρατίας της Κορέας (Νότια)
- 17 Ολοκλήρωση των εργασιών της Διασκέψεως του Δουνάβεως
- 18 Κατάθεση της πρώτης έκθεσης της Βαλκανικής Επιτροπής στον ΟΗΕ
- 27 Όξυνση της κατάστασης στο Βερολίνο
- 30 Θάνατος του Α. Ζντάνοφ

- 10 Κυβέρνηση Κέιγ στη Γαλλία
- 11 Θάνατος του πρωθυπουργού του Πακιστάν Αλή Τζίναχ
- 13 Κατάθεση της δεύτερης έκθεσης της Βαλκ. Επιτροπής στον ΟΗΕ
- 13 Εμφύλιος στο Χαϊντεραμπάτ και στο Κασμίρ που διεκδικούν αυτονομία από την Ινδία. Αποσόβηση της ινδο-πακιστανικής ρήξης
- 17 Δολοφονία του μεσολαβητή του

ΟΗΕ στο Παρίσι τις θέσεις της κυβέρνησης της «Ελεύθερης Ελλάδας»

- 19 Υπόμνημα της ΠΔΚ προς τον γενικό γραμματέα και τη γενική Συνέλευση του ΟΗΕ
- 20 Αρχίζουν οι εργασίες της 3ης Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ στο Παρίσι. Διάβημα της ΠΔΚ στον ΟΗΕ
- 21 Ο πρωθυπουργός επισκέπτεται και πάλι την Μακεδονία
- 22 Επίθεση του ΔΣΕ εναντίον της Καστοριάς
- 25 Τμήματα του ΔΣΕ στο Σωχό Λαγκαδά και στα Νέα Μουδανιά Χαλκιδικής
- 29 Τμήμα του Ιππικού του ΔΣΕ στη Λάρισα
- 30 Στη συνάντησή του με τον Μάρσαλ στο Παρίσι, ο Κ.Τσαλδάρης ζητεί την αύξηση του ελληνικού στρατού και της αμερικανικής βοήθειας

ΟΗΕ, κόμητος Μπερναντότε, στην Ιερουσαλήμ

- 23 Ομιλία του Τζ. Μάρσαλ στον ΟΗΕ για το ελληνικό ζήτημα
- [25;] Απομάκρυνση Γκομούλκα από τη θέση του γ.γρ. του ΚΚ Πολωνίας. Αντικαθίσταται από τον Μπιερουτ.
- 27 Ναυάγιο των συνομιλιών της Μόσχας για το ζήτημα του Βερολίνου. Οι Δυτικοί ασκούν προσφυγή στο Συμβ. Ασφαλείας

Ο Κ Τ Ω Β Ρ Ι Ο Σ

- 4 Εκλογή του Ι. Θεοτόκη στη θέση του προέδρου της Βουλής
- 6 Η Κομματική Οργάνωση Αθήνας του ΚΚΕ καθαιρείται με απόφαση του Π.Γρ του ΚΚΕ
- 8 Ο Κ.Τσαλδάρης ζητά τη τροποποίηση του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ
- 10 Δήλωση της ΠΔΚ προς τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ
- 14 Τμήμα του ΔΣΕ στο Δομοκό
- 15 Καταγγέλλονται στη Βουλή «σκάνδαλα» του Λαϊκού Κόμματος
- 16-18 Επίσκεψη του Τζ. Μάρσαλ στην Αθήνα
- 19 Ο πρωθυπουργός προτείνει τον διορισμό αρχιστρατήγου. Την ίδια μέρα κατατίθεται το πόρισμα των ανακρίσεων για την υπόθεση Πόλκ
- 20 Κατάθεση δηλώσεων 13 βουλευτών περί της αποσχίσεως τους από το Λαϊκό Κόμμα
- 22-23 Ενίσχυση των θέσεων του ΔΣΕ στο Βίτσι
- 25 Ιδρύεται στο «βουνό» η Πανελλαδική Δημοκρ. Ένωση Γυναικών (ΠΔΕΓ)
- 28 Ενίσχυση των θέσεων του ΔΣΕ στο Γράμμο. Την ίδια μέρα φθάνουν αεροπορικώς στη Φλώρινα ο στρατηγός Τσακαλώτος που ανέλαβε προσωρινά την διοίκηση του Β' Σώματος Στρατού και ο στρατηγός Βαν Φλήτ
- 29 Η ισχύς του στρατιωτικού νόμου επεκτείνεται σε όλη τη χώρα

- 5 Έκθεση του προέδρου Τρούμαν στο αμερικανικό κοινοβούλιο για την Ελλάδα
- 25 Αρχίζει η συζήτηση για το ελληνικό ζήτημα στην Πολιτική Επιτροπή του ΟΗΕ. Την ίδια μέρα κατατίθεται η τρίτη έκθεση της Βαλκανικής Επιτροπής. Στις 26/10 κατατίθεται πρόταση για την λήψη απόφασης της Πολιτικής Επιτροπής στο ελληνικό ζήτημα
- 25 Σοβιετικό «βέτο» στο Συμβούλιο Ασφαλείας για το ζήτημα του Βερολίνου

Ν Ο Ε Μ Β Ρ Ι Ο Σ

- 1 Απόφαση του Π.Γρ του ΚΚΕ για την πολιτική και στρατιωτική κατάσταση και για την ικανότητα των τμημάτων του Κλιμακίου του Γενικού Αρχηγείου Νότιας Ελλάδας (ΚΓΑΝΕ)
- 2 Δημοσιεύεται το νομοσχέδιο Μελά για τις αγοροπωλησίες επί κατοχής
- 6 Η Αυστραλία καταθέτει μεσολαβητική πρόταση στην Πολιτική Επιτροπή του ΟΗΕ για το ελληνικό ζήτημα. Στις 10/10 η πρόταση της Αυστραλίας υπερψηφίζεται όπως επίσης και η πρόταση της Πολιτικής Επιτροπής για το ελληνικό. Στις 11/11 η Πολιτική Επιτροπή ψηφίζει τη πρόταση για το «παιδομάζωμα». Στις 18 θα αρχίσουν οι διαπραγματεύσεις για την εφαρμογή της αυστραλιανής πρότασης
- 7 Τηλεγράφημα 9 πολιτευτών προς τον μεσολαβητή Εβατ προκαλεί σάλο διαμαρτυριών
- 12 Παραίτηση της κυβερνήσεως Φιλελευθέρων-Λαϊκών. Την ίδια μέρα τμήματα του ΔΣΕ μπαίνουν στη Σιάτιστα
- 18 Ορκωμοσία της νέας κυβερνήσεως Φιλελευθέρων-Λαϊκών
- 19 Διάσπαση του κόμματος των Φιλελευθέρων. 54 βουλευτές ανακηρύσσουν τον Σ.Βενιζέλο πρόεδρο του Κόμματος των Φιλελευθέρων
- 20 Προκήρυξη του Π.Γρ του ΚΚΕ για τα 30χρονα του κόμματος. Την ίδια μέρα τμήματα του ΔΣΕ στην Πτολεμαίδα
- 22 Η νέα κυβέρνηση Σοφούλη-Τσαλδάρη λαμβάνει πλειοψηφία μιας ψήφου [168 υπέρ, 167 κατά]. Την ίδια μέρα η Βουλή διακόπτει τις εργασίες της μέχρι την 1/2/1949
- 27 Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ εγκρίνει την απόφαση της Πολιτικής Επιτροπής για το ελληνικό μέ ψήφους 47 υπέρ και 6 κατά
- 30 Αυστηροί περιορισμοί στην κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος στην Αθήνα

Από την τελετή ενθρόνισης του Πατριάρχη Αθηνάγορα.

- 1 Εκλογή του επισκόπου Αμερικής Αθηνάγορα στο θρόνο του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Η ενθρόνιση θα γίνει στις 27/1/49
- 2 Προεδρικές εκλογές στις ΗΠΑ. Νίκη των Δημοκρατικών και επανεκλογή του προέδρου Χ. Τρούμαν
- 2 Παραίτηση της κινεζικής κυβέρνησης. Ο Λαϊκός Στρατός στη «χειμερινή του επίθεση» παίρνει στην κατοχή του το 1/3 της χώρας
- 29-30 Ενώ ο Τσαγκ Κάι Σεκ μεταβαίνει στην Ουάσιγκτον σε αναζήτηση άμεσης βοήθειας, ο Λαϊκός Στρατός υπό τον Μάο Τσε Τουγκ πολιορκεί το Νανκίν

Μακρόνησος. Κουβάλημα νερού.

- 1 Καλούνται προς κατάταξη οι στρατεύσιμοι του εξωτερικού
- 1-8 Τμήματα του ΔΣΕ μπαίνουν 4 φορές στην Καλαμάτα
- 6 Εκθεση του προέδρου Τρούμαν στο αμερικανικό κοινοβούλιο για την Ελλάδα. Την ίδια μέρα ο Άττλν δηλώνει στη Βρετανική Βουλή των Κοινοτήτων ότι «η

ρίζα των προβλημάτων της χώρας είναι η επέμβαση των βορείων γειτόνων» και αρνείται να ζητήσει από τον ΟΗΕ την ανάληψη μεσολαβητικής προσπάθειας

- 8 Ο αμερικανός πρέσβης Χ. Γκρέιντν αναχωρεί για τις ΗΠΑ. Αντικαθίσταται από τον έκτακτο πρέσβη Αβ. Χάρριμαν που θα φθάσει στην Αθήνα στις 29/12
- 12 Ο ΔΣΕ επιτίθεται εναντίον της Καρδίτσας
- 14 Η μεσολαβητική προσπάθεια Έβατ ναυαγεί
- 15 Ο υπουργός Στρατιωτικών των ΗΠΑ, Ρόαγιαλ, φθάνει στην Αθήνα. Την ίδια μέρα αποκαλύπτεται σκάνδαλο δισεκατομμυρίων στο υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας
- 21-22 Επίθεση του ΔΣΕ εναντίον της Έδεσσας και της Νάουσας
- 24-25 Πυροβολικό του ΔΣΕ κτυπά τη Θεσσαλονίκη
- 25 Τμήματα του ΔΣΕ στη Νιγηρία
- 27 Στη φάση προκαταρκτικών κινήσεων του κυβερνητικού στρατού στην Πελοπόννησο συλλαμβάνονται 4.500 άτομα. Οι περισσότεροι μεταφέρονται αυθημερόν στη Μακρόνησο

- 1 Συγκαλείται στη Βουδαπέστη το Β' Διεθνές Συνέδριο της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Δημοκρατικών Γυναικών. Στο Συνέδριο συμμετέχει 12μελής αντιπροσωπεία της ΠΔΕΓ.
- 2 Ο Χάρτης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ψηφίζεται από τον ΟΗΕ
- 2 Σύνοδος των ευρωπαϊκών σοσιαλιστικών κομμάτων στο Λονδίνο
- 13 Ο Αβδουλλάχ της Υπεριορδανίας ανακηρύσσεται και βασιλεύς της Παλαιστίνης
- 20 Επίθεση της Ολλανδίας κατά της Ινδονησίας
- 21 Εγκαθιδρύεται τριμερής δυτική διοίκηση στο Βερολίνο
- 28 Δολοφονία του πρωθυπουργού της Αιγύπτου Νοκράκι Πασά
- 29 Ο Τσαγκ Κάι Σεκ ζητεί συμβιβασμό με τους κομμουνιστές
- 29 Εβραϊκά στρατεύματα εισβάλλουν στην Αίγυπτο

1949: ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΕΤΡΙΝΗ ΣΙΩΠΗ

Ι Α Ν Ο Υ Α Ρ Ι Ο Σ

- 4 Αρχίζει η εκκαθαριστική επιχείρηση του Α' Σώματος του κυβερνητικού στρατού στην Πελοπόννησο με την ονομασία «Περιστερά», υπό τον στρατηγό Τσακαλώτο
- 8 Επιχειρήσεις του κυβερνητικού στρατού στο Παγγαίο
- 11 Νέα επίθεση του ΔΣΕ στην Έδεσσα
- 11-14 Ο ΔΣΕ καταλαμβάνει τη Νάουσα
- 15 Παραίτηση της κυβερνήσεως Σοφούλη
- 19 Ορκίζεται η νέα κυβέρνηση Σοφούλη στην οποία συμμετέχει ο Σπ. Μαρκεζίνης
- 20 Ο Αλ. Παπάγος αναλαμβάνει την αρχιστρατηγία
- 19-21 Ο ΔΣΕ καταλαμβάνει το Καρπενήσι
- 22 Επιβάλλεται προληπτική λογοκρισία των στρατιωτικών ειδήσεων
- 26 Νέα ειρηνευτική πρόταση και μήνυμα της ΠΔΚ προς τον ελληνικό λαό
- 30-31 Συνέρχεται η 5η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ. Επικύρωση της καθαίρεσης του Μάρκου Βαφειάδη

- 7 Παραίτηση του Τζ. Μάρσαλ. Νέος υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ ορκίζεται ο Ντ. Άτσενσον
- 20 Μετά τη διακοπή της αμερικανικής βοήθειας στο καθεστώς του Κουο-Μι Ταγκν, ο Τσαγκ-Κάι-Σεκ παραιτείται υπέρ του αντιπροέδρου Λι-Τσουγκ-Ζεν
- 21 Παραίτηση Γκομούλκα και από την πολωνική κυβέρνηση
- 22 Ο Λαϊκός Στρατός μπαίνει στο Πεκίνο

Φ Ε Β Ρ Ο Υ Α Ρ Ι Ο Σ

- 2 Τμήματα του ΔΣΕ στα Τρίκαλα
- 4 Η νέα κυβέρνηση παίρνει την ψήφο εμπιστοσύνης της Βουλής (245 υπέρ, 50 κατά). Την ίδια μέρα ελεύθεροι σκοπευτές του ΔΣΕ μπαίνουν στη Σιάτιστα
- 8 Τμήματα του ΔΣΕ στις Σέρρες
- 10 Απόφαση του Π.Γρ. του ΚΚΕ για τις επιχειρήσεις στην Έδεσσα-Αριδέα-Νάουσα
- 12-13 Μάχη της Φλώρινας
- 18 Συλλαμβάνεται στο Καράκας της Βενεζουέλας ο καταχραστής του λιμενικού Μπακόπουλος
- 20 Θάνατος του Μ.Παπαρήγα στην Ασφάλεια Αθηνών. Ανακοίνωση του Π.Γρ. του ΚΚΕ

- 22 Οι δηλώσεις του Μ.Τορέζ για

Μορίς Τορέζ.

τον Ψυχρό Πόλεμο και τις σχέσεις των γάλλων κομμουνιστών με τη Μόσχα προκαλούν θύελλα αντιδράσεων

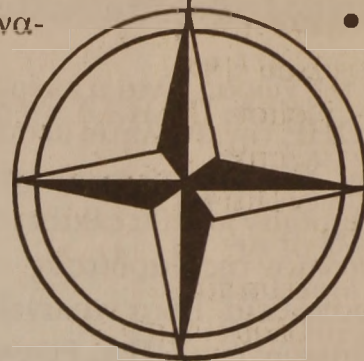
Μ Α Ρ Τ Ι Ο Σ

- 1 Τμήματα του ΔΣΕ στο Λιδωρίκι
- 3 Συνέρχεται η Α' Συνδιάσκεψη της ΠΔΕΓ στην «Ελεύθερη Ελλάδα»
- 5-6 Κομματική Σύσκεψη των καθοδηγητικών στρατιωτικών και πολιτικών στελεχών του ΔΣΕ
- 7 Επιχειρήσεις του κυβερνητικού στρατού στην περιοχή Κεδρυλλίων
- 14 Ανακοινώνεται επισήμως ότι ολοκληρώθηκε «η εκκαθάρισις της Πελοποννήσου»
- 25 Συγκαλείται στο Βίτσι το Β' Συνέδριο του ΝΟΦ
- 29 Κατατίθεται νομοσχέδιο για την παροχή ψήφου στις γυναίκες
- 31 Δηλώσεις Τσαλδάρη για επικείμενη συμμαχία με τη Γιουγκοσλαβία

- 4 Ο Βισίνσκυ αντικαθιστά τον Μολότωφ στη θέση του υπουργού Εξωτερικών της ΕΣΣΔ
- 18 Δίνεται στη δημοσιότητα το κείμενο του Ατλαντικού Συμφώνου
- 29 Σοβαρά άρρωστος ο Γκεόργκι Δημητρώφ μεταβαίνει στη Μόσχα
- 30 Εκδηλώνεται στρατιωτικό κίνημα στη Συρία

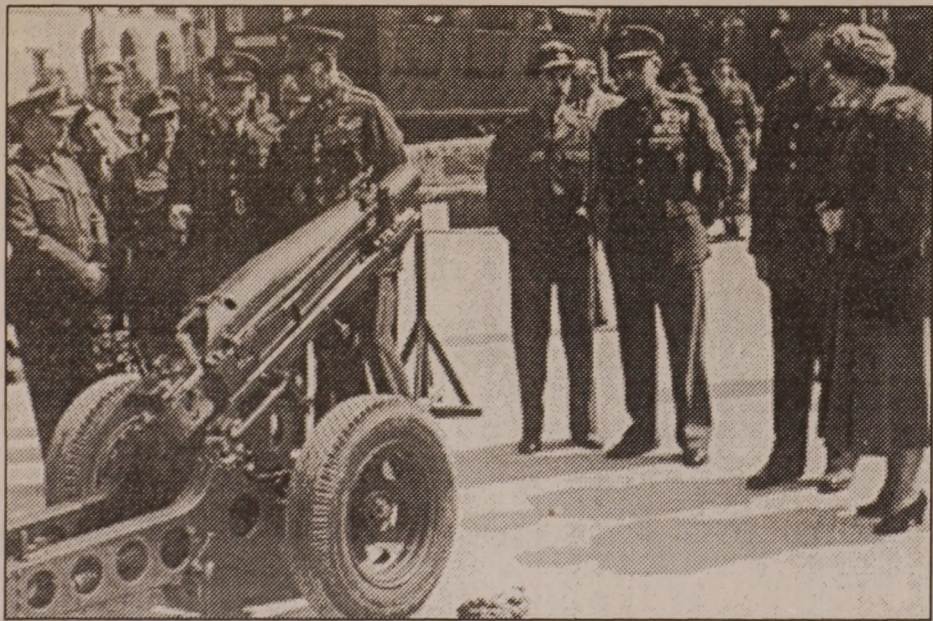
Α Π Ρ Ι Λ Ι Ο Σ

- 2 Ελιγμός του ΔΣΕ στη Β. Πίνδο καταλήγει στην ενίσχυση των θέσεών του έναντι του κυβερνητικού στρατού
- 3 Ανασχηματισμός της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης της Ελεύθερης Ελλάδας. Την προεδρία της αναλαμβάνει ο Δ. Παρτσαλίδης
- 12 Προ της απόφασης για απομάκρυνση του Σπ. Μαρκεζίνη, η κυβέρνηση Σοφούλη παραιτείται
- 12 Αρχίζει η δίκη Στακτόπουλου για την υπόθεση Πολκ
- 14 Ορκωμοσία της νέας κυβέρνησης Σοφούλη
- 19 Στο Λέικ Σάσσεξ, η μεσολαβητική επιτροπή Έβατ αναλαμβάνει τη συνέχιση των εργασιών της που διεκόπησαν στις 14/12/1948
- 20 Ειρηνευτική πρόταση της ΠΔΚ προς τον ΟΗΕ
- 27 Επαναδιατύπωση της ειρηνευτικής πρότασης της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης
- 29 Πρόταση των ΗΠΑ και της Μεγάλης Βρετανίας προς τον Αν. Γκρομύκο για τα μέτρα διακανονισμού της κατάστασης στην Ελλάδα

- 4 Δημιουργία του ΝΑΤΟ με την υπογραφή του Ατλαντικού Συμφώνου
- 20-25 Συγκαλείται στο Παρίσι το «Παγκόσμιο Συνέδριο για την Ειρήνη». Η μη χορήγηση βίζας στους αντιπροσώπους των Ανατολικών χωρών οδηγεί στην ταυτόχρονη σύγκληση «Συνδιάσκεψης για την Ειρήνη» στην Πράγα. Στη Συνδιάσκεψη συμμετέχει και αντιπροσωπεία από την «Ελεύθερη Ελλάδα» υπό τον Π. Κόκκαλη

Μ Α Ι Ο Σ

Παπάγος, Βαν Φλητ και βασιλικό ζεύγος σε έκθεση αμερικανικών πυροβόλων στην Πλατεία Συντάγματος. Απρίλιος 1949. Από το βιβλίο του Αλ. Ζαούση *Η τραγική αναμέτρηση*.

- 1 Έναρξη των επιχειρήσεων «Πύραυλος» για την εκκαθάριση της Στερεάς
- 2 Με τηλεγράφημά του στον γενικό γραμματέα του ΟΗΕ, ο Μ. Πορφυρογένης ζητεί παρέμβαση του ΟΗΕ για τη χορήγηση διαβατηρίου με σκοπό την παρουσία του στις διαπραγματεύσεις του Λέικ Σάσσεξ για το ελληνικό ζήτημα. Το αίτημα απορρίπτεται στις 11/5.
- 3 Ψήφος εμπιστοσύνης προς την κυβέρνηση (224 υπέρ και 47 κατά)
- 5 Αρχίζουν επιχειρήσεις του κυβερνητικού στρατού στη Θεσσαλία
- 6-8 Συγκρούσεις στο Ανατολικό Μπέλες
- 6 Αποκαλύψεις στη Βουλή σε βάρος του «Νέου Κόμματος» του Σπ. Μαρκεζίνη
- 19 Η μεσολαβητική προσπάθεια Έβατ αποτυγχάνει. Οι βόρειοι γείτονες αρνούνται τη ντε φάκτο αναγνώριση των ελληνο-αλβανικών συνόρων που είχε αποδεχτεί η ελληνική κυβέρνηση στις 11/5
- 20 Θάνατος του αρχιεπισκόπου Δαμασκηνού
- 30 Επιχειρήσεις στην περιοχή Πατώματα Γράμμου

- 4 Συμφωνία επί του γερμανικού. Την ίδια μέρα ο Γκρομύκο προτείνει στους εκπροσώπους των ΗΠΑ και Μεγάλης Βρετανίας στο Συμβούλιο Ασφαλείας την παύση των εχθροπραξιών και τη διεξαγωγή εκλογών στην Ελλάδα με τη «συμμετοχή των βορείων δυνάμεων».
- 5 Ίδρυση του Συμβουλίου της Ευρώπης
- 7 Στη Βόννη σχηματίζεται προσωρινή γερμανική κυβέρνηση
- 11 Αίρεται ο αποκλεισμός του Βερολίνου
- 18 Μυστικές διαπραγματεύσεις των αντιπροσώπων ΕΣΣΔ-ΗΠΑ-Μ. Βρετανίας στον ΟΗΕ [Γκρομύκο, Τζέσσαιπ, Μακ Νηλ] για το ελληνικό. Ο Γκρομύκο ζητεί τη διεξαγωγή εκλογών υπό την εποπτεία των μεγάλων δυνάμεων και τη συμμετοχή των κομμουνιστών στην κυβέρνηση. Οι προτάσεις δημοσιοποιούνται στις 20/5.
- 23 Αρχίζει στο Παρίσι η Διάσκεψη των Τεσσάρων. Οι εργασίες της ολοκληρώνονται στις 20/6
- 25 Κατάληψη της Σαγκάης, της μεγαλύτερης πόλης της Κίνας. Είχε προηγηθεί (23/5) η πτώση της πρωτεύουσας των εθνικιστών του Κουαμιτάγκ, Νανκίν

Ι Ο Υ Ν Ι Ο Σ

- 1 Φθάνει στο Γράμμο γαλλική αντιπροσωπεία από τους Π. Ελνάρ, Υ.Φαρζ, Ζ.Μ. Ερμάν, Ε. Μπασίς
- 4 Ο Ιωαννίνων Σπυρίδων εκλέγεται Αρχιεπίσκοπος Αθηνών
- 15 Έκθεση Θεοδωρακέα για την κατάχρηση Μπακόπουλου
- 19 Διακήρυξη της ΠΔΚ για το ζήτημα των παιδιών που βρίσκονται στις Λαϊκές Δημοκρατίες
- 24 Σε ηλικία 89 ετών, πεθαίνει στην Αθήνα ο πρωθυπουργός Θεμιστοκλής Σοφούλης
- 30 Ορκωμοσία της κυβέρνησης Αλ. Διομήδη
- 30 Συνένωση όλων των Φιλελευθέρων υπό την αρχηγεία του Σ. Βενιζέλου

Ι Ο Υ Λ Ι Ο Σ

Η κυβέρνηση Διομήδη. Δεξιά, προγραμματικές δηλώσεις του Αλ. Διομήδη στη Βουλή.

- 4 Μήνυμα της ΠΔΚ «προς τους αγρότες και εργαζόμενους της χώρας για την ειρήνευση»
- 4 Ανακοινώνεται η αντικατάσταση του Κ. Βεντήρη από το στρατηγό Καλογερόπουλο και η τοποθέτησή του στη διοίκηση της νεοσύστατης Στρατιάς Ηπείρου-Δυτικής Μακεδονίας. Διοικητής της Β' Στρατιάς ο στρατηγός Στυλιανός Μανιτάκης
- 6 Η κυβέρνηση Διομήδη παίρνει την ψήφο εμπιστοσύνης από τη Βουλή (199 υπέρ, 72 κατά)
- 6 Εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στο Καϊμακτσαλάν
- 10 Στο λόγο του στην Πόλα, ο Τίτο ανακοινώνει το κλείσιμο των ελληνογιουγκοσλαβικών συνόρων

- 22 Άφιξη του αμερικανού επιτετραμένου Σνάιντερ στην Αθήνα για να εκτιμήσει την κατάσταση της ελληνικής οικονομίας
- 27 Μήνυμα της ΠΔΚ προς τον κυβερνητικό στρατό: «Φτάνει πια η σφαγή. Όχι άλλο αίμα»

Α Υ Γ Ο Υ Σ Τ Ο Σ

- 1 Εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στη Σάμο
- 2 Πρώτη φάση των επιχειρήσεων «Πυρσός Α'» του κυβερνητικού στρατού στο Γράμμο
- 9 Στο πλαίσιο των επιχειρήσεων «Πυρσός Β'», αρχίζει η μάχη του Βίτσι
- 10 Παραχωρούνται από τις ΗΠΑ στην Ελλάδα 49 αεροπλάνα καθétου εφορμήσεως
- 15 Λήγει η μάχη του Βίτσι
- 18 Φθάνει στην Αθήνα ο διαχειριστής του σχεδίου Μάρσαλ, Χόφμαν
- 19 Εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στο Μπέλες
- 23 Αρχίζει η μάχη του Γράμμου. Επιχείρηση «Πυρσός Γ'»
- 24 Κατατίθεται η νέα έκθεση της Βαλκανικής Επιτροπής στον ΟΗΕ
- 26 Ο βασιλιάς Παύλος και ο Σ. Σουλτσμπέργκερ παρακολουθούν τις επιχειρήσεις στο Γράμμο που διεξάγονται υπό τις οδηγίες του Βαν Φλητ
- 29 Οι μαχητές του ΔΣΕ από τη διάβαση Μπάρα αποσύρονται στο αλβανικό έδαφος
- 30 Η μάχη του Γράμμου τελειώνει με την κατάληψη του Κάμενικ από τον κυβερνητικό στρατό

- 1 Η Κυρηναϊκή ανακηρύσσεται ανεξάρτητο κράτος
- 13 Στην Αλβανία εκτελείται ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Κότσε Ντότσε, στο πλαίσιο των «αντι-τιτοϊκών εκκαθαρίσεων»

- 2 Ανακοίνωση του θανάτου του ηγέτη του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος Γκ. Δημητρώφ στη Μόσχα. Αντιπροσωπεία της «Ελεύθερης Ελλάδας» και του ΚΚΕ υπό τον Δ.Παρτσαλίδη παρίσταται στην κηδεία του στη Σόφια
- 12 Μετά την απομάκρυνσή του από την ηγεσία του κόμματος και το υπουργείο Εσωτερικών στη Βουλγαρία, ο Τρ. Κοστώφ συλλαμβάνεται στο πλαίσιο των «αντι-τιτοϊκών εκκαθαρίσεων» στις Ανατολικές χώρες. Στις 7-12/12 της ίδιας χρονιάς διεξάγεται η δίκη του και στις 16/12 ο Κοστώφ εκτελείται
- 14 Δοκιμή της σοβιετικής ατομικής βόμβας
- 12 Ο Πάπας της Ρώμης αφορίζει όλους τους καθολικούς που είναι μέλη κομμουνιστικών κομμάτων ανά την υφήλιο
- 29 Διακόπτεται η αερογέφυρα στο Βερολίνο

Η βασίλισσα Φρειδερίκη μεταβαίνει στα ορεινά.

- 8 Αρχίζουν στο Στρασβούργο οι εργασίες του Συμβουλίου της Ευρώπης
- 13 Δολοφονία του προέδρου της Συρίας Ζαΐμ

Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΗΜΕΡΑ

Σ Ε Π Τ Ε Μ Β Ρ Ι Ο Σ

Γράμμος 1949. Το μνημείο νίκης που έστησε ο κυβερνητικός στρατός.

εγκρίνεται η πρόταση της Αυστραλίας περί συστάσεως μεσολαβητικής επιτροπής. Η τετραμελής επιτροπή υπό την προεδρία του Ρομούλο αρχίζει τις εργασίες της στις 30/9

- 7 Άφιξη του νέου αρχηγού της αμερικανικής αποστολής στην Ελλάδα, Π.Πόρτερ
- 15 Ο ραδιοφωνικός σταθμός «Ελεύθερη Ελλάδα» αναγγέλλει την κατάπαυση των εχθροπραξιών
- 16 Στη συνάντηση Στάλιν-Ζαχαριάδη στη Μόσχα χαράσσεται η νέα πολιτική στρατηγική του ΚΚΕ
- 28 Αρχίζει στην Πολιτική Επιτροπή του ΟΗΕ η συζήτηση του ελληνο-βαλκανικού. Την επομένη (29/9)

- 14 Συνομιλίες στην Ουάσιγκτον για το Βαλκανικό ζήτημα
- 15 Πρώτος καγκελάριος στη Δυτική Γερμανία εκλέγεται ο δρ Αντενάουερ
- 21 Αρχίζει η 4η Σύνοδος της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ
- 16-24 Δικάζεται ο Λάζλο Ράικ στην Ουγγαρία με την κατηγορία της «κατασκοπίας υπέρ της Γιουγκοσλαβίας»
- 23 Ανακοινώνεται ότι η ΕΣΣΔ διαθέτει ατομική βόμβα
- 29 Η ΕΣΣΔ καταγγέλλει το σύμφωνο φιλίας με τη Γιουγκοσλαβία και αναγνωρίζει την κυβέρνηση του Μάο Τσε Τουγκ στις 30/9

Ο Κ Τ Ω Β Ρ Ι Ο Σ

- 9 Συγκαλείται η 6η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ στην Αλβανία
- 17 Αποτυχία της μεσολαβητικής προσπάθειας Ρομούλο
- 31 Επίσημη ανακοίνωση για την αναχώρηση των Βρετανών από την Ελλάδα

Ο μπαρμπα Νικόλας από την Αγιάσο απόμεινε στο ξερονήσι.

- 5 Παραίτηση της κυβέρνησης Κέιγ στη Γαλλία
- 7 Εγκαθιδρύεται στο Βερολίνο η κυβέρνηση της Ανατολικής Γερμανίας
- 8 Κύμα συλλήψεων στην Τσεχοσλοβακία
- 14 Καταδίκη των 11 ηγετών του Κομμουνιστικού Κόμματος στις ΗΠΑ
- 28 Ορκίζεται η κυβέρνηση Μπιντώ στη Γαλλία
- 20 Εκλογή της Γιουγκοσλαβίας ως μέλους του Συμβουλίου Ασφαλείας

Γ ρ α φ τ ε ί τ ε σ υ ν δ ρ ο μ η τ έ ς σ τ ο Α ν τ ί

Το *Αντί* κυκλοφορεί από τη Μεταπολίτευση, συνεχίζοντας μιαν ιστορία που άρχισε μέσα στη δικτατορία. Στα τεύχη του καταγράφεται η πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας στο τελευταίο τέταρτο του 20ού αιώνα.

Γραφτείτε συνδρομητές στο *Αντί* για να εξασφαλίσετε τη συνεχή –και αντικειμενική– ενημέρωσή σας.

Με τη συνδρομή σας βοηθάτε και το περιοδικό που εξοικονομεί τεύχη για τη διανομή του στα περίπτερα.

ΚΩΣΤΑΣ ΓΚΡΙΤΖΩΝΑΣ

Τα παιδιά του εμφυλίου πολέμου

Συμβολή στην αποκατάσταση
της ιστορικής αλήθειας
για το λεγόμενο «παιδομάζωμα»

«Είναι πολύ εύκολο να συσκοτίσεις την αλήθεια και να επιβάλεις το ψέμα και την
συκοφαντία σ' έναν λαό που κάθε πρωί τού ανακοινώνεις και μία εκτέλεση».

Από την έκθεση Πέτρου Κόκκαλη που περιέχεται στο βιβλίο

Για ποιο “παιδομάζωμα” μας κατηγορείτε;

«Τον Ιούνιο του 1948 οι μπράβοι του Βαν Φλιτ φτάνουν στη Δομιάνα της Ρούμελης για να “εκκαθαρίσουν” την περιοχή. Αρπάζουν τα παιδιά της Ελισάβετ Οικονόμου, ηλικίας τεσσάρων και δύο ετών, που κρατούσε σφιχτά στην αγκαλιά της. Εκλιπαρεί γονατιστή να μην πειράξουν τα παιδιά της, κι ας κάνουν ό,τι θέλουν στην ίδια. Ένας από τους μπράβους την καθησύχασε. Πήρε το μικρότερο παιδί, υποτίθεται για να το χαϊδέψει. Το κράτησε από τα πόδια, με το κεφάλι προς τα κάτω. Του άνοιξε τα πόδια, έβαλε ένα σύντροφό του να κρατά το ένα πόδι και με μια μαχαιριά έκοψε στα δύο το κορμάκι του. Στραγγάλισαν επίσης το άλλο παιδί και κατόπιν τη μητέρα που είχε κιόλας χάσει τα λογικά της...

Απ' αυτή την τύχη θέλησε ο Δημοκρατικός Στρατός να φυλάξει τα παιδιά και αυτή την προσπάθεια τη σκέπασαν με πένθιμες τυμπανοκρουσίες και τις κραυγές της βασίλισσας Φρειδερίκης «σώστε τα παιδιά μας από το παιδομάζωμα».

Αλήθεια, για ποιο “παιδομάζωμα” μας κατηγορείτε;

Από τα Ντοκουμέντα της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης (Αρχεία
Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας) που περιέχονται στο βιβλίο

Ο Κώστας Γκριτζώνας, στέλεχος ο ίδιος του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας (ΔΣΕ) και μέλος της Επιτροπής Διάσωσης των παιδιών, με πρόεδρο τον καθηγητή Πέτρο Κόκκαλη, περιγράφει τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ο ΔΣΕ και η Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση αποφάσισαν το 1948, ενώ μαινόταν ο εμφύλιος πόλεμος, να πάρουν μέτρα για τη διάσωση χιλιάδων μικρών παιδιών με την αποστολή τους στις νεαρές τότε Λαϊκές Δημοκρατίες. Η προσωπική του μαρτυρία και η τεκμηρίωση των γεγονότων που αφηγείται με αδημοσίευτα ως τώρα ντοκουμέντα του Δημοκρατικού Στρατού, καθιστούν *Τα παιδιά του εμφυλίου πολέμου* ένα από τα ελάχιστα βιβλία που προσπαθούν να αποκαταστήσουν την αλήθεια για το πελώριο πρόβλημα της νεότερης ιστορίας μας: αυτό που βαφτίστηκε “παιδομάζωμα”, κι έμεινε συσκοτισμένο από την εποχή της βασίλισσας Φρειδερίκης και των εμφυλιοπολεμικών κυβερνήσεων της Αθήνας και του Πενταγώνου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Φιλίστωρ

Το σχήμα του εμφυλίου πολέμου

του Φίλιππου Ήλιού

Ο στοχασμός και η έρευνα για τον εμφύλιο πόλεμο στη χώρα μας, κυριαρχούνται, κατά κανόνα, από τις εντάσεις, τα δράματα και τα αδιέξοδα που δημιούργησε, ή που φανέρωσε, η εποχή. Καί σημαδεύτηκαν, κυρίως, όχι τόσο από την διερεύνηση των πραγματικών καταστάσεων, όσο από την προσπάθεια να δικαιωθούν ή να δικαιολογηθούν παλαιότεροι ή μεταγενέστεροι πολιτικοί προβληματισμοί. "Ανθισαν, έτσι, και ανθίζουν, ακόμη, πολιτικές και ιδεολογικές «έρμηνειες» που αντιμετώπισαν, με αρκετή αδιαφορία, τα πραγματικά περιστατικά.

Τριάντα χρόνια μετά από την λήξη του εμφυλίου πολέμου [τριάντα χρόνια όταν γράφονταν αυτές οι γραμμές : πενήντα χρόνια σήμερα] ίσως ήρθε ο καιρός για πιο ψύχραιμες προσεγγίσεις, απαλλαγμένες από εμπάθειες και προκαταλήψεις, και στηριγμένες στην γνώση των πηγών. Στά δικαιώματα του πολίτη θα έπρεπε να ανήκει και τό δικαίωμα να γνωρίζει την ιστορία του.

"Αν προσπαθήσει κανείς να αποκαταστήσει, όχι την ιστορία αλλά τό σχήμα του εμφυλίου πολέμου που γνώρισε ή Ελλάδα στην τετραετία 1946-1949, θά είναι υποχρεωμένος, ίσως, να αρκεστεί σε λίγες, μόνο, επισημάνσεις. Κάποιες σταθερές, που εμφανίζονται με μονιμότητα, πέρα από τις μεταλλαγές των πολιτικών γραμμών και τις μεταπτώσεις των στρατιωτικών επιχειρήσεων, και που προσδιόρισαν, αυτές κυρίως, τις πραγματικότητες που διαμορφώθηκαν.

Στην πολιτική των ξένων δυνάμεων -των "Αγγλων στην αρχή, των "Αμερικανών στην συνέχεια που υπέθαλψαν και, τε-

λικώς, επέβαλλαν τον εμφύλιο πόλεμο στην Ελλάδα- υπάρχει, παρά τις επιμέρους διακυμάνσεις, ένας σταθερός προσανατολισμός, μεγάλες δυνατότητες προσαρμογής στις εναλλασσόμενες καταστάσεις και, επιπλέον, ή δυνατότητα να διατίθενται, σε κάθε περίπτωση, όλα τά μέσα όσα απαιτούνται για να υπηρετηθεί ό επιδιωκόμενος σκοπός : ή διατήρηση της Ελλάδας στην σφαίρα επιρροής τους, πράγμα που προϋποθέτει την εξουδετέρωση ενός πανίσχυρου προοδευτικού κινήματος, έστω και μέσω της φυσικής εξόντωσης των όπαδών του.

Η στάση αυτή απορρέει από τό βασικό δεδομένο της διεθνούς συγκυρίας : τις ευρωπαϊκές και, κυρίως, τις βαλκανικές

ισορροπίες, που είχαν διαμορφώσει και αποδεχτεί οι «Μεγάλοι Σύμμαχοι», στην διάρκεια και στο τέλος του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου. Στο σχήμα του εμφυλίου πολέμου τό στοιχείο αυτό εμφανίζεται προσδιοριστικό στην διάρκεια του, στο μέτρο που : ούτε ή Σοβιετική Ένωση θεώρησε έφικτή την επιδίωξη μίας, μερικής έστω, ανατροπής του συστήματος των μεταπολεμικών ισορροπιών· ούτε ό Δημοκρατικός Στρατός κατόρ-

Τμήμα του Δημοκρατικού Στρατού. Φωτογραφικό Αρχείο ΑΣΚΙ.

θωσε να δημιουργήσει έδαφικές πραγματικότητες, ικανές να οδηγήσουν σε τροποποίηση των δεδομένων του προβλήματος. Οί βεβαιότητες και ή σταθερότητα που εκφράστηκαν στην άσκηση της αγγλικής και της αμερικανικής πολιτικής στην Ελλάδα, απορρέουν από αυτές τις πραγματικότητες.

Αντίθετα, τό ελληνικό άριστερό κίνημα και οί σύμμαχοί του στις ανατολικές χώρες, εμφανίζουν, για διαφορετικούς λόγους ό καθένας, μία ταλάντευση και ως προς τούς σκοπούς

καί ως πρὸς τὰ μέσα πού ἐπιβάλλεται νά χρησιμοποιηθοῦν, προκειμένου νά ἀντιμετωπιστοῦν οἱ καταστάσεις πού δημιουργοῦσε ὁ ἀντίπαλος.

Σέ μία πρώτη περίοδο, ἀπὸ τὴ Βάρκιζα ἕως τὰ τέλη τοῦ 1945, τὸ προοδευτικὸ κίνημα, μέ ἡγετική καί πρώτη δύναμη τὸ ΚΚΕ, μένει σταθερὰ προσανατολισμένο στὴν «ὁμαλὴ ἐσωτερικὴ δημοκρατικὴ ἐξέλιξη». Στὴν προοπτικὴ αὐτὴ ἐντάσσονται καί οἱ ἐπεξεργασίες πού παρουσιάστηκαν, τότε, γιὰ τὸ «πέρασμα στὸ σοσιαλισμὸ μέ δημοκρατικὲς μεθόδους πολιτικῆς πάλης» καί ἡ θεωρία «τῶν δύο πόλων». Παράλληλα –καί αὐτὸ ἀποτελεῖ, ἴσως, μία ἀπὸ τίς πιὸ ἀγνοημένες πλευρὲς τῆς ἱστορίας του– τὸ ΚΚΕ συντέλεσε, μέ τὴ στάση του, στὸ νά μὴν προβληθοῦν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, ἀπὸ καμιά πλευρὰ ἐδαφικὲς διεκδικήσεις σέ βάρος τῆς Ἑλλάδας.

Ὡστόσο, ἡ προοδευτικὴ ἐπιβολὴ ἑνὸς τρομοκρατικοῦ καθεστῶτος καί ἡ ἀνασυγκρότηση, μέ τὴν ἀνοχή καί τὴν ὑποστήριξη τῶν Ὑγῶν, ἐκτεταμένων καταπιεστικῶν μηχανισμῶν, ὑπονόμευαν τίς δυνατότητες ὁμαλῶν ἐξελίξεων.

Ἔτσι, μέσα στὸ ΚΚΕ ἀρχίζει νά ὠριμάζει ἡ ἰδέα ὅτι ἐμπρὸς στὸ ἀδιέξοδο πού δημιουργεῖται ἡ μόνη λύση ἔγκειται στὴν ἐνίσχυση μαζικῶν καί πολιτικῶν ἀγώνων, μέ προσφυγὴ καί σέ «ἐνοπλές μορφές πάλης», οἱ ὁποῖες δέν θά κατατείνουν στὴν ἀνατροπὴ τοῦ ἀντιπάλου –αὐτὸ δέν θεωρεῖται ἕως τίς ἀρχὲς τοῦ 1947 ἐφικτό– ἀλλὰ θά χρησιμεύουν ὡς μέσο πίεσης, γιὰ νά ὑπάρξει ἕνας συμβιβασμός– «μιά Βάρκιζα μέ καλύτερους ὅρους»– πού θά διασφαλίζει «τὴ δημοκρατικὴ τάξη καί ὁμαλότητα». Τὸ πρόβλημα εἶταν, καί αὐτὸ πρέπει νά θεωρηθεῖ ὡς σημαντικὸ στοιχεῖο στὸ σχῆμα τοῦ ἐλληνικοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ὅτι ἐνῶ οἱ δύο μορφές πάλης (νόμιμη καί ἐνοπλη) θεωρήθηκαν παραπληρωματικές, ὅπως λειτούργησαν, μέσα στὴν συγκεκριμένη πραγματικότητα τῆς ἐποχῆς, ἀλληλοακυρώθηκαν καί ὁδήγησαν σέ ἀμοιβαία συρρίκνωση.

Ἀλλὰ οὔτε καί πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση, τὴν ὁποία, ἕως τίς ἀρχὲς τοῦ 1946 ἐξακολουθεῖ νά ἀντιμετωπίζει μόνο ὡς ἐνδεχόμενο, ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ δέν θέλει νά ἀνοιχτεῖ, ἂν προηγουμένως δέν ἔχει ἐξασφαλίσει ὅ,τι θεωρεῖ πὺς ἀποτελεῖ τὴν οὐσιωδέστερη προϋπόθεση : τὴ γνώμη καί, κυρίως, τὴ συμπαράσταση τῶν Κομμουνιστικῶν Κομμάτων πού βρίσκονται στὴν ἐξουσία, στὰ Βαλκάνια καί, φυσικά, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως καί τοῦ ἴδιου τοῦ Στάλιν.

Ἡ πείρα πού ἔχει ἀποκομίσει ἀπὸ τὴν ἀγγλικὴ ἐπέμβαση τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1944, ἀλλὰ καί ἡ ἐκτίμησή του γιὰ τοὺς συσχετισμοὺς τῶν δυνάμεων, τὴν ἔχουν πείσει γιὰ ἕνα πρᾶγμα : ὅτι χωρὶς ἐξωτερικά στηρίγματα, πού θά ἀντιστάθμιζαν, ὡς ἕνα βαθμό, τὸ βάρος τῆς «ἱμπεριαλιστικῆς ἐπέμβασης», κάθε ἀποπειρὰ προσφυγῆς στὸν ἐνοπλὸ ἀγῶνα θά ἀποτελοῦσε ἐνέργεια καταδικασμένη ἐκ τῶν προτέρων.

Τὸ ἐπίσημο ταξίδι τοῦ Ν. Ζαχαριάδη, τὸν Μάρτιο τοῦ 1946, στὴν Πράγα, οἱ συναντήσεις του μέ τὸν στρατάρχη Τίτο καί ἡ μυστικὴ συνάντησή του μέ τὸν Στάλιν, στὴν Κριμαία, αὐτὸ τὸ σκοπὸ εἶχαν: νά διερευνηθεῖ ἂν ὑπῆρχε δυνατότητα, καί πρόθεση, νά ἐνισχυθεῖ ὁ ἀγῶνας τῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν. Οἱ ἀπαντήσεις πού ἔλαβε εἶταν θετικές, προφανῶς γιατί ἡ νέα κατάσταση πού διαμορφώνονταν στὴν Ἑλλάδα ἐναρμονίζονταν μέ γενικότερα σχέδια τῶν συνομιλητῶν του καί κυρίως, τοῦ Τίτο καί τοῦ Στάλιν. Τὸ νέο ἀντάρτικο μποροῦσε νά ξεκινήσει.

Προστίθεται, ἔτσι, στὸ σχῆμα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, τὸ τελευταῖο στοιχεῖο : τὸ ΚΚΕ ὑπολογίζει ὡς ἀποφασιστικὸ παράγοντα τῆς πολιτικῆς του μιὰ βοήθεια τῆς ὁποίας δέν ἔχει τὴ δυνατότητα νά καθορίσει οὔτε τὴν ἔκταση, οὔτε τοὺς ρυθμούς. Ἐξ ἀντικειμένου ὁ ἀγῶνας του θά ὑπόκειται, ἕως τὸ τέλος στίς διακυμάνσεις, τῆς πολιτικῆς ἄλλων κομμουνιστικῶν κομμάτων καί κρατῶν, μιᾶς πολιτικῆς πού τὸ ΚΚΕ δέν θά εἶναι ποτέ σέ θέση νά ἐλέγξει.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΗ

Τὸ κείμενο αὐτὸ ἔχει δημοσιευτεῖ τὸ 1979, ὡς εἰσαγωγὴ στὴν παρουσίαση ἄγνωστων καί ἀνέκδοτων, ἕως τότε, τεκμηρίων γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ ἐμφυλίου πολέμου (βλ. Φίλιππος Ἡλιοῦ, «Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος στὴν Ἑλλάδα», ἐφ. Ἡ Αὐγὴ, 2 Δεκεμβρίου 1979 ἕως 23 Ἰανουαρίου 1980). Ἐκτοτε πολλὰ καί σημαντικὰ νέα εὐρήματα ἦρθαν νά πλουτίσουν τίς γνώσεις μας καί νά διευρύνουν τοὺς ὀρίζοντες τῆς ἔρευνας (καί τῶν ἐρευνητικῶν ὑποθέσεων). Δέν νομίζω, ὡστόσο, ὅτι ὁδηγοῦν σέ τροποποιήσεις τῆς προσέγγισης πού ἐπιχειρήθηκε στὸ «Σχῆμα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου» : ἐκτός ἀπὸ ἕνα, καί ἐξαιρετικὰ σημαντικό, σημεῖο τὸ ὁποῖο ἀπαιτεῖ περαιτέρω διερευνήσεις : τὴ γιουγκοσλαβικὴ ἐμπλοκή. Στὸ θέμα αὐτὸ ἔχω τὴν πρόθεση νά ἐπανέλθω. Κατὰ τὰ ἄλλα σημειῶνω ὅτι τὰ τεκμήρια στὰ ὁποία στηρίχθηκε ἡ δημοσίευση τοῦ 1979 ἀπόκεινται, τώρα, στίς συλλογὲς τῶν Ἀρχείων Σύγχρονης Κοινωνικῆς Ἱστορίας. Καί ὅτι, μερικὲς φορές, ἡ πρώτη ἐκείνη δημοσίευση ἔγινε ἀντικείμενο συλλήσεων οἱ ὁποῖες δέν τιμοῦν ἐκείνους πού τίς διέπραξαν (βλ., ἐνδεικτικά, τὸ πρόσφατο δημοσίευμα : Ἡ τριχρόνη ἐποποιία τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ Ἑλλάδας, Ἀθήνα, ἔκδοση: Ριζοσπάστης-Σύγχρονη Ἐποχὴ, 1998).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
Ίδρυμα Τεχνολογίας καὶ Ἑρευνας
Μάνης 5, 106 81 Ἀθήνα, Τηλ.: (01) 38 18 372, Fax: 33 01 583

MARY TILES
Μπασελάρ - Επιστήμη
καὶ Ἀντικειμενικότητα

MARY TILES

Μπασελάρ - Επιστήμη
καὶ ἀντικειμενικότητα

Επιστημονικὴ ἐπιμέλεια: ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΜΠΑΛΤΑΣ

«Έθεώρησα χρέος μου όπως φέρω ὕπ' ὄψιν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος...»

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΑ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΠΕΒΙΝ (18.10.1945)

Στις 19 Σεπτεμβρίου του 1945 η Μεγάλη Βρετανία, η Γαλλία και οι ΗΠΑ δήλωναν την επιθυμία τους για άμεση διεξαγωγή κοινοβουλευτικών εκλογών στην Ελλάδα υπό την εποπτεία τους. Οι εκλογές έπρεπε να προηγηθούν του δημοψηφίσματος για το «πολιτειακό ζήτημα». Το ίδιο μήνυμα είχε λάβει ο Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός στο πλαίσιο της επίσκεψής του στο Λονδίνο και το Παρίσι στις αρχές Σεπτεμβρίου της ίδιας χρονιάς.

Η προκήρυξη των εκλογών για τις 20.1.1946 θα προκαλέσει την αντίδραση όλων των πολιτικών χώρων. Στη θύελλα των καταγγελιών και των αντιπαραθέσεων που ακολουθούν την εξαγγελία, η κυβέρνηση του ναυάρχου Βούλγαρη παραιτείται στις 11.10. Οι εντολές ανάθεσης για τη δημιουργία κυβερνητικού σχήματος κατατίθενται, οι διαβουλεύσεις αποτυγχάνουν. Στην πολιτική και κυβερνητική κρίση που δημιουργείται, ο Δαμασκηνός αναλαμβάνει προσωρινά στις 17.10 την πρωθυπουργία της χώρας. Στις 18.10, στο γράμμα του προς τον Υπουργό Εξωτερικών της Μεγάλης Βρετανίας, ο Δαμασκηνός εκφράζει με μοναδικό τρόπο τα αδιέξοδα της ελληνικής πολιτικής ζωής αλλά και τις δεσμεύσεις του κυβερνητικού χώρου απέναντι στην Μεγάλη Βρετανία.

Η επιστολή προέρχεται από το Αρχείο του Γ. Σεφέρη. Με απόσπαση από το Υπουργείο Εξωτερικών στην Αντιβασιλεία ως Γραμματέας του Δαμασκηνού, ο Γ. Σεφέρης παρακολούθησε και κατέγραψε στο πολιτικό του ημερολόγιο τις συγκρούσεις και τις ζυμώσεις του αστικού κυρίως πολιτικού κόσμου μέχρι την ημέρα της επιστροφής του Γεωργίου Β' στην Αθήνα.

Η επιστολή αυτή του Αρχιεπισκόπου Δαμασκηνού περιλαμβάνεται στο: Γιώργος Σεφέρης, Πολιτικό Ημερολόγιο, Β' τόμος, επιμέλεια Αλέξ. Γ. Ξύδη, Ίκαρος, Αθήνα 1985, σελ. 208-209

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

Κατόπιν του ὁρισμοῦ τῆς ἡμερομηνίας τῶν ἐκλογῶν τὴν 20 Ἰανουαρίου τὰ δημοκρατικά κόμματα ἐδήλωσαν ἀποχὴν, ὃ δὲ ναύαρχος Βούλγαρης ὑπέβαλε τὴν ἀμετάκλητον παραίτησίν του. Ἡ δημιουργηθεῖσα τοιοῦτοτρόπως κρίσις ἔφερεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ κατὰ τρόπον ὀξύτατον τὰς ἀντιθέσεις τῶν δύο παρατάξεων, αἵτινες, παρ' ὅλας μου τὰς προσπάθειάς, δὲν ἐννοοῦν νὰ συμπράξουν πρὸς καταρτισμὸν Κυβερνήσεως συνασπισμοῦ. Τοιοῦτοτρόπως ἡ τόσον δεινοπαθήσασα πατρίς μου εὐρίσκεται πρὸ μιᾶς κρίσεως, ἣτις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λυθῇ κατὰ τρόπον συμβιβαστικόν. Αἱ ἀντιθέσεις τῶν δύο παρατάξεων συνίστανται εἰς τὰ ἑξῆς: Οἱ βασιλόφρονες ζητοῦν α) ὑπηρεσιακὴν Κυβέρνησιν β) ἐκλογάς κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμερομηνίαν καὶ γ) πλειοψηφικὸν σύστημα. Οἱ δημοκρατικοὶ ζητοῦν α) δημοκρατικὴν πολιτικὴν Κυβέρνησιν ἄνευ τῶν κομμουνιστῶν β) ἀναβολὴν τῶν ἐκλογῶν διὰ τὴν ἀνοιξιν καὶ γ) ἀναλογικὸν σύστημα.

Προκειμένου περὶ τοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος, ἔχοντος ὅλως ἰδιάζουσαν σημασίαν διὰ τὰς προσεχεῖς ἐκλογάς, ὀφείλω νὰ σημειώσω, ὅτι ἐάν προετιμᾶτο τὸ πλειοψηφικὸν ἢ παρὰταξις

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ (1996)

Εἶναι ἑτοιμοὶ καὶ διατίθενται ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ περιοδικοῦ (Δημοχάρους 60, Αθήνα) δυο ἀκόμα τόμοι τοῦ ΑΝΤΙ που συμπεριλαμβάνουν τὰ τεύχη 595 ἕως καὶ 608 (ο 44ος) καὶ 609 ἕως καὶ 624 (ο 45ος).

Θα βρεῖτε ἐπίσης τοὺς τόμους τῶν προηγουμένων ἐτῶν
Στοὺς τόμους τοῦ περιοδικοῦ ΑΝΤΙ
αποτυπώνεται ἡ σύγχρονη ἱστορία μας.

Α' εξάμηνο 1996

Β' εξάμηνο 1996

Ο Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός συνομιλεί με τον βρετανό υπουργό Εξωτερικών Μπέβιν (αριστερά, με γυρισμένη την πλάτη) και τον Έλληνα πρέσβη στο Λονδίνο Αγνίδα (δεξιά) σε δεξίωση στο αγγλικό ναυαρχείο. Η φωτογραφία από παλαιότερη (Σεπτέμβριος 1945) επίσκεψη του Αρχιεπισκόπου στην βρετανική πρωτεύουσα.

των βασιλοφρόνων θά ἔφευγαν εἰς τὴν μέλλουσαν Βουλὴν ἰσχυρὰν πλειοψηφίαν. Ἀντιθέτως τὸ ἀναλογικόν θά ἔφευγαν ὑπερεκατόν βουλευτὰς τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, οἵτινες, ἀνεξαρτήτως τῶν ἄλλων συνεπειῶν, θά καθίστων προβληματικὴν τὴν εὐρυθμον λειτουργίαν τῶν κοινοβουλευτικῶν θεσμῶν.

Ἐάν ἐγίνετο δεκτὴ ἡ ἀποψὶς τῶν βασιλοφρόνων ἀντιμετωπίζω ἀποχὴν ἀπὸ τῶν ἐκλογῶν τῶν δημοκρατικῶν καὶ κομμουνιστῶν, ὥς καὶ δριμύτατον πόλεμον αὐτῶν ἐναντίον τῆς ἐνδεχομένης ὑπηρεσιακῆς Κυβερνήσεως, οἵα-δήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ σύνθεσίς της, ἔτι δέ πλέον τὴν ἐκ τούτου δυναμένην νά

προκύψῃ ζημίαν εἰς τὰς σχέσεις τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ὥς πληροφοροῦμαι τοῦτο παρὰ τῶν ἐνταῦθα ὑπηρεσιῶν Σας. Ἐάν ἀφ' ἑτέρου ἐγίνετο δεκτὴ ἡ ἀποψὶς τῶν δημοκρατικῶν, τοῦτο θά ἐσήμαινε, κατὰ τὰς προβλέψεις μου, διασάλευσιν τῆς τάξεως καὶ ταραχάς, αἵτινες θά προεκαλοῦντο παρὰ τῶν βασιλοφρόνων. Κατὰ συνέπειαν, μόνον λύσις ἱκανοποιούσα τὴν μίαν τῶν διαμαχομένων παρατάξεων εἶναι δυνατόν νά δοθῇ. Ἀλλ' οὐδεμίαν ἐκ τῶν δύο τούτων λύσεων δύναμαι νά προτιμήσω μόνος. Διότι ἡ ἀποψὶς τῶν δημοκρατικῶν θά μέ φέρῃ εἰς ἀντίθεσιν μέ τὴν σημερινὴν πλειοψηφίαν τοῦ λαοῦ, ἥτις ἔχει φανα-

τισθῇ κατόπιν τῶν γεγονότων τοῦ Δεκεμβρίου, θά ἐκθέσῃ δέ τὴν χώραν εἰς κίνδυνον ταραχῶν, καὶ ἡ ἄλλη ἀποψὶς, ἡ τῶν βασιλοφρόνων, φαίνεται, ὅτι θά ἡδύνατο νά φέρῃ τὴν Ἑλλάδα, δι' οὗς ἐμνημόνευσα ἀνωτέρω λόγους, εἰς ἀντίθεσιν μέ τὴν βρετανικὴν κοινὴν γνώμην, δεδομένου ὅτι θά ἀπεῖχον οἱ δημοκρατικοὶ τῶν ἐκλογῶν. Θά ἡδυνάμην μόνον νά χωρήσω εἰς μίαν τῶν δύο λύσεων, ἐφ' ὅσον μοὶ καθίστατο γνωστὴ ἡ ἀποψὶς τῆς βρετανικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐγνωστοποιεῖτο αὕτη εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Θά ἐθεώρουν μάλιστα ἐπάναγκες, ὅπως μέλος τῆς βρετανικῆς Κυβερνήσεως ἢ ἕτερον πολιτικόν πρόσωπον, ἔχον ἀνάλογον ἀρμοδιότητα, ἤρχετο νά ἐξετάσῃ τὴν κατάστασιν ἐπὶ τόπου.

Ἡ ληφθεῖσα ἀπόφασις, ὅπως ἀναλάβω τὴν προεδρίαν τῆς Κυβερνήσεως ἀπεσκόπει εἰς τερματισμὸν τῆς ἀκυβερνησίας καὶ δημιουργίαν ἀτμοσφαιρας, ἐν τῇ ὁποίᾳ θά ἡδύνατο νά εὕρεθῇ ἡ προσήκουσα λύσις. Εἶναι εὐνόητον, ὡς ἐδήλωσα καὶ δημοσίᾳ, ὅτι ἡ ἡμετέρα Προεδρία εἶναι ὅλως προσωρινή καὶ δέν θά παραταθῇ πέραν ἐλαχίστων ἡμερῶν. Κατὰ συνέπειαν, αἱ ἐν προκειμένῳ ὑμέτεραι ἀπόψεις δέον νά γνωστοποιηθοῦν ὅσον τάχιστα.

Ἐθεώρησα χρέος μου, ὅπως φέρω ὑπ' ὄψιν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος τὰ ἀνωτέρω, διότι μοὶ ἐτονίσθη ἐν Λονδίῳ καὶ ὁ ἴδιος ἀντιλαμβάνομαι ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα ἔχει γενικωτέραν σημασίαν, συνδέεται στενῶς μέ τὰ Βρετανικά συμφέροντα καὶ ἔτι πλέον, διότι ἀπευθύνομαι πρὸς θερμόν φίλον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, οὔτινος τὰ αἰσθήματα εἶχον τὴν εὐτυχίαν νά πιστοποιήσω προσωπικῶς.

Μίκη Ι. Κιτρομηλίδη
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Μίκη Ι. Κιτρομηλίδη
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

*Ένα σημαντικό βιβλίο
της Κυπριακής Λογοτεχνίας*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Μαρία Κέντρου-Αγαθοπούλου
ΣΤΟ ΔΩΜΑΤΙΟ

Μαρία Κέντρου -
Αγαθοπούλου
ΣΤΟ ΔΩΜΑΤΙΟ
(Διηγήματα)

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Στίς παραμονές τοῦ ἔμφυλιου

τοῦ Γιώργου Μαργαρίτη

Τά ἀποσπάσματα πού ἀκολουθοῦν προέρχονται κυρίως ἀπό ὑπομνήματα καί ἀναφορές κατοίκων τῆς δυτικῆς Μακεδονίας πρὸς τίς Ἀρχές, ἰδιαίτερα πρὸς τὴν Γενικὴ Διοίκηση Δυτικῆς Μακεδονίας. Συμπληρώνονται ἀπὸ μία γενικώτερη ἔκθεση τοῦ ΕΑΜ Κοζάνης πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο Δημόσιας Τάξης, ἀπὸ ἐκεῖνες πού οἱ τοπικὲς ἡγεσίες τοῦ ΕΑΜ κατέθεταν τακτικά (περίπου κάθε μῆνα στὴν περίπτωση τῆς Κοζάνης) γιὰ νὰ περιγράψουν τὴν «μετὰ τὴν Βάρκιζα» κατάσταση. Τά ἔγγραφα χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸ 1945 καί τὸ πρῶτο ἑξάμηνο τοῦ 1946 καί ἀναφέρονται σέ ζητήματα «δημόσιας τάξης», ἀρμοδιότητας τῆς Χωροφυλακῆς, ἡ ὁποία καί ἀπαντᾷ, μέ τὸν τρόπο πού ἀπαντᾷ, στὰ καταγγελλόμενα. Προέρχονται ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο τῆς Γενικῆς Διοίκησης Δυτικῆς Μακεδονίας καί σήμερα βρίσκονται στὸ Ἀρχεῖο τοῦ γράφοντος.

Διανομὴ τροφίμων στὴν ορεινὴ Ελλάδα.

Τά ἀποσπάσματα θυμίζουν τὴν κατάσταση πού ἐπικρατοῦσε στὴν ἑλληνικὴ ὑπαιθρο στοὺς κρίσιμους μῆνες πρὶν ἀπὸ τὴ γενίκευση τοῦ ἔμφυλου πολέμου. Πέρα ὅμως ἀπὸ μία γενικὴ εἰκόνα – πού θά πρέπει νὰ ἀνασυνθέ-

σουμε προσεκτικά γιὰ νὰ τὴν ἀντιληφθοῦμε στὴν πραγματικὴ τῆς διάστασι, τά κείμενα αὐτά μᾶς ὁδηγοῦν πρὸς συγκεκριμένους ἐρευνητικὲς κατευθύνσεις, στὴν προσπάθειά μας νὰ προσεγγίσουμε καί νὰ ἀναλύσουμε τίς ὑπάρχουσες ἀντι-

θέσεις: τὸ γιὰτί τσακώνονται οἱ ἄνθρωποι μέ ἄλλα λόγια. Πέρα ἀπὸ αὐτά πού περιμένουμε νὰ βροῦμε –τὸ κτίσιμο τοῦ «κράτους τῆς δεξιᾶς» καί τίς διώξεις κατὰ τῶν ἀριστερῶν– μᾶς ἐντυπωσιάζει ἡ συχνὴ καί σταθερὴ ἀναφορὰ στὴν διανομὴ καί τὸν ἔλεγχο τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας, πολλές φορές στὸ ἐπίκεντρο τῆς διαμάχης ἢ τῶν παραπόνων. Ἡ συχνότητα μέ τὴν ὁποία γίνεται μνεῖα ἀδικιών, διακρίσεων καί καταχρήσεων στὴν διανομὴ τῆς βοήθειας, προδίδει τὴν σημασία τοῦ ζητήματος.

Τὸ μετὰ τὰ Δεκεμβριανὰ καί τὴν Συμφωνία τῆς Βάρκιζας Κράτος, τὸ «Κράτος τῆς δεξιᾶς», στήριξε, ὑποψιαζόμεστε, τὴν οἰκοδόμησή του καί τὴν ἐπικράτησή του ἀπέναντι στοὺς ἀντιπάλους του, σέ δύο ἄξονες, συμπληρωματικούς ὡς πρὸς τοὺς στόχους καί τίς λειτουργίες τους. Στὴν καταστολὴ δηλαδή, στὴν φυσικὴ, δυναμικὴ, στρατιωτικὴ ἐπικράτηση ἐπὶ τῶν ἐχθρῶν του, στὴν ἐξουδετέρωση τῶν τελευταίων μέσα ἀπὸ τὸν φόβο καί τὴν ὀργανωτικὴ, μαχητικὴ τους ἀποδόμηση καί στὴν δημιουργία οἰκονομικῶν λειτουργιῶν καί πλεγμάτων πού θά στήριζαν ἢ θά δημιουργοῦσαν –ὅποτε χρειαζόταν– φιλικούς πρὸς αὐτὸ ἢ ἔστω ἐξαρτημένους ἀπὸ αὐτὸ κοινωνικοὺς χώρους. Στὰ ὑπομνήματα πού παραθέτουμε, διακρίνεται αὐτὴ ἡ διπλὴ πορεία, μέσα ἀπὸ τὴν ὀπτική γωνιά τῶν θυμάτων τῆς φυσικῆς.

Ὑπάρχει δυστυχῶς ἡ τάση, στὴν ἀναφερόμενη στὴν περίοδο τοῦ Ἐμφυλίου ἐρευνα, νὰ ἀπομονώνεται ἡ τρομοκρατία ἀπὸ τίς ὑπόλοιπες παραμέτρους, νὰ θεωρεῖται ὡς ἀπλὸ πρόβλημα συντριβῆς ὀργανωτικῶν ἰσθμῶν καί προσωπικῶν διαθεσιμοτήτων, ἀνεξάρτητη ἀπὸ τίς κοινωνικὲς λειτουργίες τῆς ἐποχῆς, τίς οἰκονομικὲς ἰδιαίτερα. Τὸ πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς ἀνόρθωσης καί ἐπαναδραστηριοποίησης τῆς ὑπαιθρου προκαλοῦσε, εἶναι αὐτονόητο, μία ἰδιαίτερα ἔντονη κοινωνικὴ ρευστότητα. Πίσω ἀπὸ τὴν πρόσοψη τοῦ πολιτικοῦ κρυβόταν ἡ ἀναδιάταξη κοινωνικῶν ὁμάδων στὸν οἰκονομικὸ καί, κατ' ἐπέκταση, στὸν κοινωνικὸ χώρο. Ἡ τρομοκρατία δὲν ἦταν τυφλὴ, ἀπλὰ ἐκδικητικὴ, ἠθικὴ. Εἶχε συγκεκριμένους στόχους: τὸν ἀποκλεισμό δηλαδή τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων πού στήριξαν τὸ ἀντιστασιακὸ φαινόμενο, ἐπωφελήθηκαν ἢ ἔστω ἀναδείχθηκαν μέσα ἀπὸ αὐτό, ἀπὸ τὴν βα-

σική πηγή εισοδήματος (είδων πρώτης ανάγκης, μιλούμε για εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες) των καιρών. Έννοούμε φυσικά την ξένη βοήθεια².

Δέν ήταν απλά και μόνο η τρομοκρατία που προκάλεσε τον εμφύλιο. Στήν ιστορία εξάλλου πολύ σπάνια τό μέσο, ή τεχνική, προσδιορίζει τίς εξέλιξεις έρήμην άλλων παραμέτρων. Όπως, από την άλλη μεριά, ή πολεμική εξέλιξη δέν ήταν προφανώς αποτέλεσμα έξωτερικής ή έσωτερικής συνωμοσίας που όδήγησε σέ απόφαση πραξικοπηματικής διεκδίκησης τής εξουσίας. Ένας πολύμηνος πόλεμος μέ δεκάδες χιλιάδες θύματα δέν μπορεί νά προκληθεί από μία πραξικοπηματική διάθεση, ούτε από μία τεχνικά άρτια συνωμοσία. Στίς κοινωνικές εξέλιξεις πρέπει νά ζητηθούν οί αίτίες. Ίσως ή μελέτη τής διαδικασίας κοινωνικής αναδιάταξης στήν ύπαιθρο και στίς πόλεις, μάς δώσει μερικά κλειδιά κατανόησης των φαινομένων.

ΚΕΙΜΕΝΟ ΠΡΩΤΟ

Υπόμνημα κατοίκων Άμυγδάλων πρὸς τόν κ. Γενικόν Διοικητήν Δυτικῆς Μακεδονίας, Κοζάνην.

Άμύγδαλα, 10.8.1944

(Γεν. Διοικ. Δυτ. Μακεδονίας, Α.Π. 6689/15.8.1945)

Λαμβάνομεν τήν τιμή οί παρακάτω ύπογεγραμμένη Έπιτροπή του χωρίου Άμύγδαλα νά Σας γνωρίσουμε τήν κατάσταση που δημιουργήθηκε στό χωριό μας από τήν άστυνομία και τούς ένοπλους συμμορίτες έθνικόφρονas και νά Σας παρακαλέσουμε νά πάρετε τά μέτρα που πρέπει για τό σταμάτημα αὐτῆς τῆς κατάστασης.

Η Έπιτροπή διανομῶν, που αὐτοδιορίστηκε, των ειδῶν τῆς ΟΥΝΡΑ⁴ μοιράζει τά τρόφιμα κατά τρόπο έντελῶς άδικο, που μονάχα κομματικά τους συμφέροντα έξυπηρετεῖ. Οί πυροπαθεῖς του χωριού μας και τά θύματα του πολέμου δέν προτιμούνται στίς διανομές αλλά προτιμούνται μονάχα εκείνοι που μπῆκαν στίς ένοπλες συμμορίες και κρατοῦν όπλα. Σαράντα ζευγάρια άρβύλεs που δοθηκαν στό χωριό μας διατέθηκαν αποκλειστικά και μόνον στούς ένοπλους συμμορίτες.

Γυναῖκες θυμάτων του κινήματος Έθνικῆς αντίστασης ύβρίζονται και

άποπέμπονται κατά τρόπο άναξιοπρεπή όπως συνέβη μέ τή συγχωριανή μας Εὐγενία Γεωργιάδου, που σέ διαμαρτυρία τῆς ότι πρέπει νά τῆς δώσουν κάτι γιατί έχασε τόν άνδρα τῆς αὐτοί χλευαστικά τῆς απήντησαν «νά πάει νά βρεῖ άλλον άντρα».

Τήν Έπιτροπή αὐτή αποτελοῦν ό δάσκαλος Σταῦρος Γεωργιάδης, Δημ. Μαλετισίδης, ό Πρόεδρος Άθ. Νάσκος, Δημ. Σαββίδης και Πολυχρόνης Πολυχρονίδης.

Ό Άστυνομικός Σταθμάρχης ένωμοτάρχης Καραβελιάς ξαπόλυσε άγρια τρομοκρατία στό χωριό μας ένάντια στούς Δημοκρατικούς πολίτες. Καθημερινά χωροφύλακες σέ συνεργασία μέ τούς ένοπλους συμμορίτες του χωριού μας προκαλοῦν τούς Δημοκρατικούς πολίτες, νά εκδηλωθοῦν για νά δικαιολογήσουν συλλήψεις.

Η πειθαρχία και ή νομιμοφροσύνη των κατοίκων του χωριού μας τούς στενοχωρεῖ πάρα πολύ γι' αὐτό προσπαθοῦν νά βροῦνε κάτι για νά δημιουργήσουν γεγονότα και νά προβοῦν σέ συλλήψεις.

Κάθε βράδυ τρομοκρατοῦν τόν κόσμο και τόν κλείνουν στά σπίτια του μέ πυροβολισμούς.

Χωρίς καμμιά αίτία, έντελῶς άδικαιολόγητα, συνέλαβαν τόν έπονίτη Βασίλη Χριστοφορίδη και άφου τόν σπάσανε στό ξύλο τόν πήγαν στό αὐτόφωρο τῆς Πτολεμαῖδας και τόν δικάσανε σέ 15μέρες φυλακή ή 7 χιλιάδες δραχμές πρόστιμο.

Επίσης ό παοτζῆς Γιάννης Τακίδης έδειρε τό μικρό Θεόδωρο Κοντοζίδη (; δυσανάγνωστο) 15 χρονῶ και ό άστυνομικός Σταθμάρχης τό μικρό Θεόφιλο Νικολαῖδη 14 χρονῶ γιατί έσβυσαν από κάποιο κάρρο μία βασιλική κορῶνα φτιαγμένη μέ κάρβουνο.

Η άστυνομία ταλαιπωρεῖ και τρομοκρατεῖ τούς γονεῖς του έλασίτη Γιάννη Έμμανουηλῖδη γιατί ό έλασίτης αὐτός πήγε στή Βέρροια για εξέύρεση δουλειᾶς και δέν βρίσκεται στό χωριό μας για νά τόν συλλάβουν. Έκοψαν τά τρόφιμα των δύο γερόντων γονέων του Έμμανουηλῖδη, του όποιου ό πατέρας εῖναι άόμματος και τούς άπειλοῦν καθημερινά.

Διαμαρτυρόμαστε έντονα για τά παραπάνω και ζητοῦμε τό σταμάτημα τῆς τρομοκρατίας τῆς άστυνομίας και των

ένοπλων συμμοριτῶν και των συλλήψεων, τόν άφοπλισμό των ένοπλων και τήν παραπομπή τους σέ δίκη σύμφωνα μέ τόν τελευταῖο νόμο περί ληστείας, τό διορισμό μιᾶς έπιτροπῆς διανομῶν των ειδῶν τῆς ΟΥΝΡΑ από πρόσωπα τίμια, άνεπηρέαστα και νά εκτιμῶνται από όλους τούς κατοίκους του χωριού μας και νά παρθοῦν μέτρα για τήν κατασκευή των καταστραφέντων σπιτιῶν μας στήν περίοδο τῆς κατοχῆς όπως και σέ άλλα χωριά.

Εὐπειθέστατη

Η Έπιτροπή

(άκολουθοῦν όκτώ ύπογραφές, οί πέντε γυναικῶν – δύο από τίς ύπογραφές προσημειώνονται μέ σταυρό για νά δηλώσουν ότι ό ύπογράφων ή ή ύπογράφουσα εῖναι άγράμματοι)

ΚΕΙΜΕΝΟ ΔΕΥΤΕΡΟ (ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ)

Πόρισμα Ένόρκου Διοικητικῆς Έξετάσεως

Πτολεμαῖδα, 31 Ίανουαρίου 1946

Έν Πτολεμαῖδι σήμερον τήν 31ην του μηνός Ίανουαρίου 1946, ήμέραν τῆς έβδομάδος Πέμπτην και ὤραν 14ην, ό ύπογεγραμμένος Έπομοίραρχος Οἰκονομίδης Χαράλαμπος, Διοικητής τῆς Έποδιοικήσεως Χωροφυλακῆς Έορδαίας, ενεργήσας Διοικήτικὴν εξέτασιν δυνάμει του άρθρου 1 του Νόμου 4636/1930 και τῆς ύπ' άριθ. 204/2/1, 11.9.45 διαταγῆς τῆς Δ.Χ. Κοζάνης επί των κατά των ὀργάνων του Σ.Χ. Άμυγδάλων και τῆς έπιτροπῆς διανομῶν τῆς ΟΥΝΡΑ καταγγελλομένων εκτίθημι τά εξῆς : λαβῶν ύπ' ὄψιν μου τάs ληφθείσας μαρτυρικάs καταθέσεις και τήν άπολογίαν του κατηγορουμένου συνήγαγον τά κάτωθι: Οί Κων/νος Κοντοζίδης, 2) Γρηγόριος Άσκονίτης, 3) Παναγιώτης Μωϋσιάδης, νεαροί κάτοικοι του χωριού Άμυγδάλων, μέλη τῆς ΕΠΟΝ του ὡς άνω χωριού κατά τήν γενομένην αὐτοῖς καθοδήγησιν συνέταξαν και υπέβαλον τό από 10-8-1945 προσηρημένον ύπόμνημα πρὸς τήν Γ.Δ.Δ. Μακεδονίας, έν γνώσει τῆς αναληθείας του περιεχομένου του, αλλά συμφώνως πρὸς τό επικρατοῦν πνεῦμα των άριστερῶν, και τήν γενικήν των κατεύθυνσιν νά ύποβάλωσιν συνεχῶς άναφορᾶs και ύπομνήματα πρὸς τάs δημόσιαs Άρχάς μέ προθέσεις δημιουργίας άνυ-

πάρκτων ζητημάτων καί μέ άπώτερον σκοπόν ν' άπασχολώσιν άφ' ενός τάς άρχάς άπό τά κύρια καθήκοντά των καί νά κατωρθώσωσιν άφ' έτέρου νά έξουδετερώσωσιν όργανα τής Δημοσίας 'Αρχής καί νά έκτοπίσωσιν μέλη των έπιτροπών διανομής ειδών τής ΟΥΝΡΑ καί είσχωρήσωσιν ούτοι.

Οί ως άνω αναφερόμενοι 'Επονίται έπεστράτευσαν διά τήν ύπογραφήν του έν λόγω ύπομνήματος καί τινάς γυναικάς του αύτου φυράματος μέ τούς ίδιους έκ των όποιών μάλιστα ή Εύγενία Γεωργιάδου έξετασθείσα έδήλωσεν ότι είνε άγράμματος καί ότι δέν ύπέγραψεν ή ίδια, πλην όμως έχει γνώσιν του περιεχομένου του ύπομνήματος (...)

ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ

'Αποφαινομαι ότι τά έν τω ύπομνήματι αναφερόμενα είνε φαντασιώδη, ψευδή καί άνυπόστατα καί ότι ό 'Υπεν/ρχης Καράμπελας Νικόλαος του Γεωργίου τότε 'Αστ. Σταθμάρχης 'Αμυγδάλων καί νυν Διοικητής του Φυλακείου Χωρ/κής 'Ολυμπιάδος άπαλλαγή παντός πειθαρχικού έλέγχου καί ή έπιτροπή διανομών παραμείνη άμετάβλητος διά νά συνεχίση τό έργον της τιμίως καί εύσυνειδήτως.

Ο 'Ενεργών τήν Διοικητικήν εξέτασιν (ύπογραφή)

ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΡΙΤΟ (ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ)

'Υπόμνημα 'Επιτροπής κατοίκων του χωριού Ρυμνίου προς τόν κ. Γενικόν Διοικητήν Δυτικής Μακεδονίας, Κοζάνην.

Ρύμνιο, 20.2.1946

(Γεν. Διοικ. Δυτ. Μακεδονίας, Α.Π. 2222/20.2.1946)

"Εχομεν τήν τιμήν νά γνωρίσωμεν 'Υμίν ότι ό Σταθμάρχης του σταθμού Ρυμνίου, Σταύρος Τζάκος, έν συνεργασία μέ τό κοινοτικό συμβούλιο του χωριού μας προβαίνει εις ένέργειες αντίβαινοντες εις τάς διακυρήξεις του Κράτους καί τής Κυβερνήσεως.

Συγκεκριμένα τήν 9-2-46 εκάλεσαν τόν 'Ηλία Στεφανίδη εις τόν 'Αστυνομικόν σταθμόν καί άφου τόν απείλησε έπετέθη νά τόν χτυπήση λέγων, «μωρέ γιατί πήγες καί κατήγγειλες καί διέδωσες στόν κόσμο πώς τό κοινοτικό συμβούλιο κλέβει άπό τά τρόφιμα τής ΟΥΝΡΑ» καί εις άπάντησίν μου ότι αυτό δέν είναι

ψέμα καί ότι αυτό θά άποδειχθῇ στό δικαστήριο.

'Εν συνεχεία ό Σταθμάρχης συνεχίζοντας τίς απειλές ειπε ότι τό στάρι αυτό άνήκε εις αυτόν καί ότι τό κοινοτικό συμβούλιο έπώλησε τό δικό του στάρι. Αυτό άποδεικνύει ότι ό παραπάνω σταθμάρχης συνεργάζεται στίς λοβιτοϋρες των διανομών των τροφίμων τής ΟΥΝΡΑ.

Σας αναφέρουμε ότι τό στάρι αυτό είναι περίσσευμα άπό τά 26 άτομα πού έχουν στήν κατάστασιν μέ τήν όποιαν πέρνουν τρόφιμα οί παραπάνω.

(...)

Ο ίδιος σταθμάρχης τίς νυκτερινές ώρες γυρίζει κάτω άπό τά παράθυρα καί τίς πόρτες των σπιτιών μας καί κρυφάκουει για νά μάθει τί συζητούμε. Δέν έπιτρέπει τρείς ανθρώπους νά συζητούν, παραπάνω άπό τρείς τούς θεωρεί παράνομη συγκέντρωση καί τούς συλλαμβάνει. (...) 'Υστερα άπό τήν 6ην μ.μ. δέν έπιτρέπεται ή κυκλοφορία στό χωριό μας

(...)

Διατελούμεν

Ευπειθέστατοι

(άκολουθούν τρείς ύπογραφές, ή πρώτη του 'Ηλία Στεφανίδη)

ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΕΤΑΡΤΟ (ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ)

'Υπόμνημα 'Επιτροπής κατοίκων του χωριού Ρυμνίου προς τόν κ. Γενικόν Διοικητήν Δυτικής Μακεδονίας, Κοζάνην.

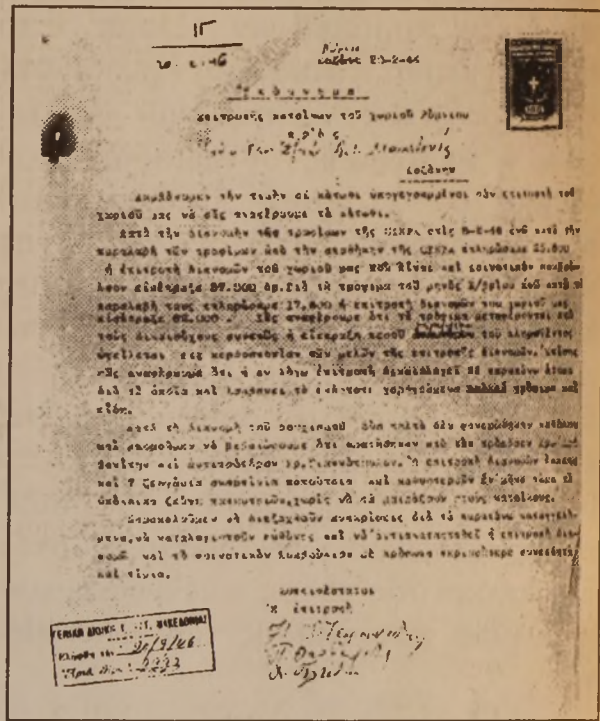
Ρύμνιο, 20.2.1946

(Γεν. Διοικ. Δυτ. Μακεδονίας, Α.Π. 2223/20.2.1946)

Λαμβάνομεν τήν τιμήν qί κάτωθι ύπογεγραμμένοι σάν έπιτροπή του χωριού μας νά σας αναφέρωμεν τά κάτωθι.

Κατά τήν διανομήν των τροφίμων τής ΟΥΝΡΑ στίς 8-2-46, ένώ κατά τήν παραλαβήν των τροφίμων άπό τήν αποθήκην τής ΟΥΝΡΑ έπληρώσαμε 25.800, ή έπιτροπή διανομών του χωριού μας πού είναι καί Κοινοτικό συμβούλιον εισέπραξε 57.000 δρ. Για τά τρόφιμα του μηνός Ν/μβρίου ένώ κατά τήν παραλαβή τους έπληρώσαμεν 17.600 ή έπιτροπή διανομών του χωριού μας εισέπραξε 82.000. Σας αναφέρουμε ότι τά τρόφιμα μεταφέρονται άπό τούς δικαιούχους

συνεπώς ή είσπραξη ποσοϋ μεγαλύτερου του πληρωθέντος ώφείλεται εις κερδοσκοπίαν των μελών τής έπιτροπής διανομών. 'Επίσης σας αναφέρουμε ότι ή έν λόγω έπιτροπή δικαιολογεί 26 παραπάνω άτομα διά τά όποια καί λαμβάνει τά εκάστοτε χορηγούμενα τρόφιμα καί είδη.

Το τέταρτο έγγραφο.

Κατά τήν διανομή του ρουχισμού δύο παλτά δέν φανερώθηκαν καθόλου καί μπορούμε νά βεβαιώσουμε ότι κρατήθηκαν άπό τόν πρόεδρον Χρ. 'Αρβανίτην καί αντιπρόεδρον Χρ. Γιαννόπουλον. 'Η έπιτροπή διανομών εκλεψε καί 7 ζευγάρια σκαρπίνια παπούτσια (...)

Παρακαλούμε νά διεξαχθούν ανακρίσεις (...)

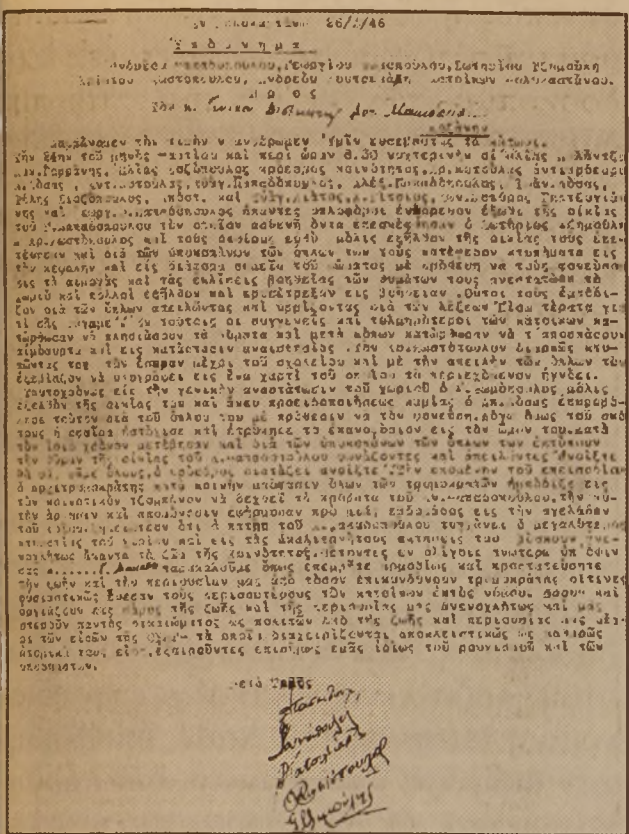
Ευπειθέστατοι

'Η έπιτροπή

(άκολουθούν τρείς ύπογραφές, ή πρώτη του 'Ηλία Στεφανίδη)

ΚΕΙΜΕΝΟ ΠΕΜΠΤΟ (ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ)

'Υπόμνημα κατοίκων του χωριού Πολυκάστανου ('Ανδρέα Παπαδόπουλου, Γεώργιου Ψωμόπουλου, Σωτηρίου Τζημούλη, Χρίστου Κωστόπουλου, 'Ανδρέου Κουτσομάρη) προς τόν κ. Γενικόν Διοικητήν Δυτικής Μακεδονίας, Κοζάνην. Πολυκάστανο, 26.3.1946 (Διαβιβάστηκε στήν 'Ανωτέρα Διοίκησιν Χωροφυλακής χωρίς νά πρωτοκολληθῇ)

Το πέμπτο έγγραφο.

Λαμβάνομεν την τιμήν νά αναφέρομεν Ὑμῖν εὐσεβάστως τά κάτωθι.

Τὴν 24ην τοῦ μηνὸς Μαρτίου καὶ περὶ ὥραν 8.30 νυχτερινήν οἱ Ἡλίας Παλάντζας, Παν. Γαβράνης, Ἡλίας Σωζόπουλος, πρόεδρος κοινότητος, Χρ. Κοτούλας, ἀντιπρόεδρος, Ἀ. Δόσας, Ἀντ. Κοτούλας, Εὐαγ. Παπαδόπουλος, Ἀλεξ. Παπαδόπουλος, Ἰωάν. Δόσας, Τέλης Σιρζόπουλος, Ἀπόστ. καὶ Εὐαγ. Λιάτος, Κ. Γίτσιος, Κων. καὶ Σπύρος Γκατζογιάννης καὶ Γεώργιος Φ. Παπαδόπουλος, ἅπαντες ὀπλοφόροι, ἐνήδρευον ἔξωθι τῆς οἰκίας τοῦ Γ. Παπαδόπουλου τὸν ὅποιον ἀσθενὴ ὄντα ἐπεσκέφθησαν ὁ Σωτήριος Τζημούλης καὶ Χρ. Κωστόπουλος καὶ τοὺς ὁποίους, εὐθύς μόλις ἐξῆλθον τῆς οἰκίας τοὺς ἐπετέθησαν καὶ διὰ τῶν ὑποκοπάνων τῶν ὄπλων των τοὺς κατέφερον κτυπήματα εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ εἰς διάφορα σημεῖα τοῦ σώματος μετὰ πρόθεσιν νά τοὺς φονεύσουν. Εἰς τὰς αἰμογὰς καὶ τὰς ἐκλίσεις βοηθείας τῶν θυμάτων τους ἀνεστατώθη τό χωριό καὶ πολλοὶ ἐξῆλθον καὶ προσέτρεξαν εἰς βοήθειαν (...) οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ τολμηρώτεροι τῶν κατοίκων κατόρθωσαν νά πλησιάσουν τὰ θύματα καὶ μετὰ κόπων κατὰφεραν νά τ' ἀποσπάσουν αἰμόφυρτα καὶ εἰς κατάστασιν ἀναισθησίας (...)

Ταυτοχρόνως εἰς τὴν γενικήν ἀναστάτωση τοῦ χωρίου ὁ Γ. Ψωμόπουλος μόλις ἐξεληθὸν τῆς οἰκίας του καὶ ἄνευ προειδοποιήσεως καμίας, ὁ Ἀπ. Δόσας ἐπυ-

ροβόλησεν τούτον διὰ τοῦ ὄπλου του μετὰ πρόθεσιν νά τὸν φονεύσῃ. Λόγω ὅμως τοῦ σκότους ἡ σφαῖρα ἡστόχισε καὶ ἐτρύπησε τό ἐπανοφόριον εἰς τὸν ὦμον του (...)

Τὴν ἐπομένην τοῦ ἐπεισοδίου ὁ ἀρχιτρομοκράτης κατὰ κοινήν ἀπόφασιν ὄλων τῶν τρομοκρατῶν ἡμπόδιζε εἰς τὸν κοινοτικὸν τζομπάνον νά δεχθεῖ τὰ πρόβατα τοῦ Ἀν. Παπαδόπουλου (...) Σημειωτέον ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Ἀ. Παπαδόπουλου τυγχάνει ὁ μεγαλύτερος κτηματίας τοῦ χωρίου καὶ εἰς τὰς ἀκαλιεργήτους ἐκτάσεις του βόσκουν ἀνενοχλήτως ἅπαντα τὰ ζῶα τῆς Κοινότητος.

Θέτοντες ἐν ὀλίγοις ἀνωτέρω ὑπ' ὄψιν σας κ..... Γ. Διοικητὴν, παρακαλοῦμε ὅπως ἐπεμβῆτε ἀρμοδίως καὶ προστατεύσητε τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν μας ἀπὸ τόσον ἐπικινδύνους τρομοκρατίας οἵτινες οὐσιαστικῶς ἔθεσαν τοὺς περισσότερους τῶν κατοίκων ἐκτὸς νόμου. Δροῦν καὶ ὀργιάζουν εἰς βάρος τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας μας ἀνενοχλήτως καὶ μᾶς στεροῦν παντός δικαιώματος ὡς πολιτῶν ἀπὸ τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας μας μέχρι τῶν εἰδῶν τῆς ΟΥΝΡΑ τὰ ὅποια διαχειρίζονται ἀποκλειστικῶς ὡς καθαρῶς ἀτομικά τους εἶδη, ἐξαιροῦντες ἐπισήμως ἐμᾶς ἰδίως τοῦ ρουχισμοῦ καὶ τῶν ὑποδημάτων.

Μετά τιμῆς
(ἀκολουθοῦν οἱ ὑπογραφές τῶν πέντε καταγγελλόντων)

ΚΕΙΜΕΝΟ ΕΚΤΟ (ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ)

Ἀναφορὰ Διοικητῇ Ὑποδιοικήσεως
Βασ. Χωροφυλακῆς Βοΐου πρὸς τὴν
Διοίκησιν Χωροφυλακῆς Κοζάνης.

Νεάπολη, 1.4.1946

(Ὑποδιοικήσεις Βασ. Χωροφυλακῆς
Βοΐου, Α.Π. 43/3/2α/1.4.1946)

«Περὶ τῶν καταγγελομένων κατὰ κατοίκων Πολυκαστάνου»
(...)

Τὴν 24ην λήξαντος μηνὸς κατὰ τὰς ἑσπερινὰς ὥρας ὁ Ἀνδρέας Παπαδόπουλος, κάτοικος τοῦ ὡς ἄνω χωρίου εἶχε συγκεντρώσει εἰς τὴν οἰκίαν του συμπολίτας του καὶ συνεβούλευεν αὐτοὺς τίνι τρόπῳ θά ἐνεργήσωσι διὰ τὴν παρεμπόδισιν τῶν ὁμοχωρίων του ἵνα μὴ ψηφίσωσι κατὰ τὰς ἐνεργηθείσας τὴν 31-3-46 βουλευτικὰς ἐκλογάς.

Ἐθνικόφρονα πρόσωπα τοῦ χωρίου

ῶτακουστούντα, ἀνεκοίνωσαν τὴν γενομένην συζήτησιν εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κοινότητος.

Ὁ τελευταῖος οὗτος παραλαβὼν καὶ ἑτέρους συμπολίτας του ἀνέμενεν τὴν ἔξοδον τῶν συσκεπτομένων ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Παπαδόπουλου.

Κατὰ τὴν ἔξοδον των ἐπλησίασαν αὐτοὺς καὶ τοὺς συνέστησαν νά μὴν διενεργῶσι παρανόμους συγκεντρώσεις διότι θά ἀνέφερον εἰς τὴν ἀστυνομίαν.

Οὐδεμία κακοποίησις ἔλαβεν χώραν ἐναντίον τῶν ὑποβαλόντων τό ὑπόμνημα οὔτε καθ' ἑτέρου προσώπου, οὐδέ τίς τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου τούτου φέρει ἢ κατέχει πολεμικὸν ὄπλον.

Ὁ Ἀνδρέας Παπαδόπουλος τυγχάνει ἀναρχικὸν στοιχεῖον τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς, ἀποφυλακισθεὶς ἐσχάτως, τυχὼν τοῦ εὐεργετήματος τῆς ἀποσυμφορήσεως, κατηγορούμενος δι' ἐγκληματικὰς πράξεις τῆς Ἑαμοκρατίας.

Οὗτος παρακολουθεῖται στενῶς ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας μου.

Ὁ Διοικητὴς τῆς Ὑποδιοικήσεως
Παν. Κωνσταντακόπουλος
ἀνθ/ρχος

ΚΕΙΜΕΝΟ ΕΒΔΟΜΟ (ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ)

Ὑπόμνημα

Πολιτικός Συνασπισμὸς Κομμάτων

Ε.Α.Μ. Νομοῦ Κοζάνης

Πρὸς τὸν ἀξιότιμον κ. Γεν. Διοικητὴν

Δυτ. Μακεδονίας

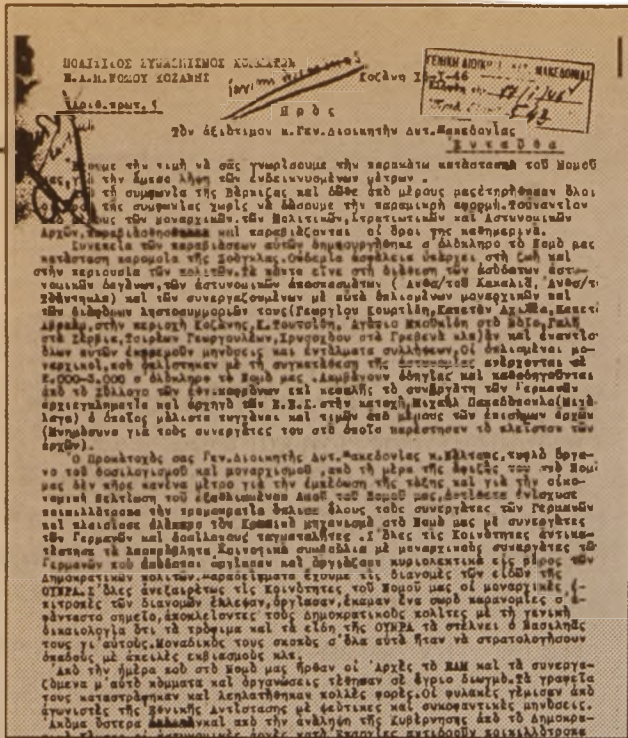
Κοζάνη, 16-1-1946

(Γεν. Διοικ. Δυτ. Μακεδονίας, Α.Π. 543/
17.1.1946)

Ἔχουμε τὴν τιμὴ νά σᾶς γνωρίσουμε τὴν παρακάτω κατάστασιν τοῦ Νομοῦ μας, γιὰ τὴν ἄμεσο λήψην τῶν ἐνδεικνυομένων μέτρων.

Ἀπὸ τὴ συμφωνία τῆς Βάρκιζας καὶ δῶθε ἀπὸ μέρους μας ἐτηρήθησαν ὅλοι οἱ ὅροι τῆς συμφωνίας χωρὶς νά δώσουμε τὴν παραμικρὴ ἀφορμὴ. Τοῦναντίον ἀπὸ μέρους τῶν μοναρχικῶν, τῶν Πολιτικῶν, Στρατιωτικῶν καὶ Ἀστυνομικῶν Ἀρχῶν, παραβιάσθησαν καὶ παραβιάζονται οἱ ὅροι τῆς καθημερινᾶ.

Συνεπεία τῶν παραβιάσεων αὐτῶν δημιουργήθηκε σ' ὁλόκληρο τό Νομός μας κατάστασις παρομοία τῆς Ζούγκλας. Οὐδεμία ἀσφάλεια ὑπάρχει στὴ ζωὴ καὶ στὴν περιουσίαν τῶν πολιτῶν.

Το έβδομο έγγραφο.

Τά πάντα εἶνε στή διάθεση τῶν ἀσύδωτων ἀστυνομικῶν ὁργάνων, τῶν ἀστυνομικῶν ἀποσπασμάτων (Ἀνθ/στοῦ Κακαλιᾶ, Ἀνθ/στοῦ Τσάντη κλπ.) καί τῶν συνεργαζομένων μέ αὐτά ὀπλισμένων μοναρχικῶν καί τῶν διαφόρων ληστοσυμμοριῶν τους (Γεωργίου Κουρτίδη, Καπετάν Ἀχιλλέα, Καπετάν Ἀβραάμ, στήν περιοχή Κοζάνης, Κ. Τσουτσιδῆ, Ἀγάπιο Μποῦκίδη στό Βόιο, Γαλή στά Σέρβια, Τσιρέων, Γεωργουλέων, Χρυσόχοου στά Γρεβενά κλπ.) ἄν καί ἐναντίον ὅλων αὐτῶν ἐκκρεμοῦν μηνύσεις καί ἐντάλματα συλλήψεων. Οἱ ὀπλισμένοι μοναρχικοί, πού ὀπλίστηκαν μέ τή συγκατάθεση τῆς ἀστυνομίας ἀνέρχονται σέ 2.000 - 3.000 σ' ὁλόκληρο τό Νομό μας. Λαμβάνουν ὁδηγίες καί καθοδηγοῦνται ἀπό τό Σύλλογο τῶν ἐθνικοφρόνων ἐπί κεφαλῆς τό συνεργάτη τῶν Γερμανῶν ἀρχιεγκληματία καί ἀρχηγό τῶν Ε.Ε.Σ. στήν κατοχή, Μιχαήλ Παπαδόπουλο (Μιχάλαγα) ὁ ὁποῖος μάλιστα τυγχάνει καί τιμῶν ἀπό μέρους τῶν ἐπισήμων ἀρχῶν (Μνημόσυνο γιά τοὺς συνεργάτες του στό ὁποῖο παρέστησαν τό πλεῖστον τῶν ἀρχῶν).

Ὁ Προκάτοχός σας Γεν. Διοικητής Δυτ. Μακεδονίας κ. Νάλτσας, τυφλό ὄργανο τοῦ δοσιλογισμοῦ καί μοναρχισμοῦ, ἀπό τή μέρα τῆς ἀφίξής του στό Νομό μας δέν πήρε κανένα μέτρο γιά τήν ἐμπέδωση τῆς τάξης καί γιά τήν οἰκονομική βελτίωση τοῦ ἐξαθλιωμένου Λαοῦ τοῦ Νομοῦ μας, ἀντίθετα ἐνίσχυσε ποικιλλότροπα τήν τρομοκρατία, ὀπλισε ὅλους τοὺς συνεργάτες τῶν Γερμανῶν καί πλαισίωσε ὁλόκληρο τόν Κρατικό μηχανισμό στό Νομό μας μέ συνεργάτες τῶν Γερμανῶν καί δοσίλογους ταγματαλῆτες. Σ' ὅλες τίς Κοινότητες ἀντικατέστησε τά λαοπρόβλητα Κοινοτικά συμβούλια μέ μοναρχικούς συνεργάτες τῶν Γερμανῶν πού ἀσύδο-

τοι ὀργίασαν καί ὀργιάζουν κυριολεκτικά εἰς βάρος τῶν Δημοκρατικῶν πολιτῶν. Παραδείγματα ἔχουμε τίς διανομές τῶν εἰδῶν τῆς ΟΥΝΡΑ. Σ' ὅλες ἀνεξαιρέτως τίς Κοινότητες τοῦ Νομοῦ μας οἱ μοναρχικές ἐπιτροπές τῶν διανομῶν ἐκλεψαν, ὀργίασαν, ἔκαμαν ἕνα σωρό παρανομίες σ' ἀφάνταστο σημεῖο, ἀποκλείοντες τοὺς Δημοκρατικούς πολίτες μέ τή γενική δικαιολογία ὅτι τά τρόφιμα καί τά εἶδη τῆς ΟΥΝΡΑ τά στέλνει ὁ Βασιλεὺς τους γι αὐτοὺς. Μοναδικὸς τους σκοπὸς σ' ὅλα αὐτά ἦταν νά στρατολογήσουν ὁπαδούς μέ ἀπειλές ἐκβιασμούς κλπ.

Ἀπὸ τήν ἡμέρα πού στό Νομό μας ἦρθαν οἱ Ἀρχές, τό ΕΑΜ καί τά συνεργαζόμενα μέ αὐτό κόμματα καί ὁργανώσεις τέθηκαν σέ ἄγριο διωγμό. Τά γραφεῖα τους καταστράφηκαν καί λεηλατήθηκαν πολλές φορές. Οἱ φυλακές γέμισαν ἀπὸ ἀγωνιστές τῆς Ἑθνικῆς Ἀντίστασης μέ ψεύτικες καί συκοφαντικές μηνύσεις. (...)

(...) Ἐπίσης τίς μέρες αὐτές στά Σέρβια ἐντελῶς ἀδικαιολόγητα ἀπαγορεύτηκε ἀπὸ τήν Ἀστυνομία ἡ κυκλοφορία πέραν τῆς 8ης ἐσπερινῆς καί ξυλοκοπήθηκαν ἄγρια, καννιβαλικά δημοκρατικοί πολίτες γιατί διαμαρτυρήθηκαν γιά τίς αὐθαιρεσίες στίς διανομές τῆς ΟΥΝΡΑ καί προκάλεσαν τήν διενέργεια ἀνακρίσεων (Παντελῆς Παράσχης κᾶ).

Λεπτομερῆ στοιχεῖα γιά τίς λοβιτοῦρες καί κλεψιές τῆς ΟΥΝΡΑ καί τῆς τρομοκρατίας ὑποβάλλονταν ταχτικά στοὺς προκατόχους σας, ὑποβλήθηκαν δέ καί στό Γεν. Γραμματέα σας κ. Ἰωάννου.

Ὁ Λαὸς τοῦ Νομοῦ μας πού ὑπέστη τεράστιες καταστροφές στὸν τελευταῖο πόλεμο, περιμένει μέ τὸν ἐρχομό σας, τό σταμάτημα τῆς ἄγριας τρομοκρατίας καί τῆς ἀσυνδοσίας τῶν μοναρχικῶν στά εἶδη τῆς ΟΥΝΡΑ καί τήν ἐπίλυση ὅλων τῶν ζητημάτων πού ἀφοροῦν τήν ἐπιβίωσή του μέ πρωταρχικὸ αἶτημα νά παραχωρηθοῦν τρόφιμα καί ρουχισμός στό Λαὸ μέ ταχτικές διανομές, ἐπαρκεῖς ζωοτροφές γιά τά ζῶα τῶν ἀγροτῶν, τά ὁποῖα οἱ ἀγρότες μας ἀναγκάζονται νά πουλήσουν γιά 100 ὀκάδες στάρι κι' ἔτσι πέφτουν στά χέρια τοῦ Μιχάλαγα, τοῦ ρυθμιστῆ τῆς ἀγορᾶς κρεάτων στό νομό μας. Εἶνε Ἑθνικὴ ἀτιμία νά γυρίζει ἀσύδοτος ὁ ἐγκληματίας αὐτός καί νά ρυθμίζει μέ

τά λεπτά πού ἔκλεψε ἀπ' τοὺς ἀγρότες μας τήν ἀγορὰ κρεάτων καί μάλιστα σάν προμηθευτῆς τοῦ Ἑθνικοῦ μας στρατοῦ. Νά ἀνοικοδομηθοῦν τά ἐρεῖπια, νά χορηγηθεῖ ἐπαρκὲς σπóρος γιά τίς ἀνοιξιάτικες σπορές, ἀροτριῶντα ζῶα, λιπάσματα, τρακτέρ, νά δημιουργηθοῦν ἐργασίες γιά τήν ἀπορρόφηση τῶν ἀνέργων μέ τιμαριθμικὸ μεροκάματο καί νά ἐνισχυθοῦν οἱ μικροεπαγγελματίες καί μικροβιοτέχνες μας μέ πρῶτες ὕλες ἀπὸ τήν ΟΥΝΡΑ.

Ἡ παραπάνω τραγικὴ κατάσταση διαιωνίζεται γιατί ἂν καί ὑποβλήθηκαν ἑκατοντάδες μηνύσεις ἐνάντια στοὺς δοσίλογους καί τρομοκράτες ἐνάντια στοὺς λοβιτορατζήδες καί γιά τήν οἰκονομικὴ ἐνίσχυση τοῦ Λαοῦ, ὑποβλήθηκαν διάφορα ὑπομνήματα, δέν πάρθηκαν μέτρα. Οὐδεὶς δοσίλογος συνελήφθη καί καμμία δίκη δέν ἔγινε μέχρι τώρα. Ἀντίθετα μέ ψεύτικες μηνύσεις παραπέμπονται στά αὐτόφορα ἑκατοντάδες πολιτῶν (...)

Σαράντα μέρες τώρα ὁ Λαὸς τοῦ Νομοῦ μας περιμένει τήν ἀφίξή σας μέ τήν πεποίθηση πῶς θά δώσετε τέρμα στήν ἀπαράδεκτη αὐτὴ κατάσταση, ἡ συνέχιση τῆς ὁποίας θά φέρει εἰς τελείαν ἀναρχίαν τὸν τόπο μας, γιατί δέν εἶνε δυνατόν ἐπ' ἄπειρο ὁ Λαὸς νά δέχεται ἐξευτελισμούς, βιασμούς, σκοτωμούς καί πατρονάρισμα ἀπὸ τὸν κρατικὸ μηχανισμό ὅλων αὐτῶν τῶν παρανομιῶν.

Ἐμεῖς σά Συνασπισμός κομμάτων θά εἴμαστε στό πλευρό σας θά βοηθήσουμε ὅλες τίς καλές σας προσπάθειες, θά συμβάλουμε στήν ἀνοικοδόμηση καί κάθε καλὴ πράξη καί ἐνέργειά σας θά τύχει τῆς ὁμοθύμου ἐγκρίσεως τοῦ Λαοῦ τοῦ Νομοῦ μας.

Πιστεύουμε ὅτι τό ὑπόμνημά μας αὐτό θά ἀποτελέσει τήν ἀπαρχὴ τοῦ περάσματος τοῦ Νομοῦ μας στήν ἰσοπολιτεία, στήν τάξη καί στήν Δημοκρατικὴ ἐξέλιξη. Μὲ τό διώξιμο ἀπὸ τὸν Κρατικὸ μηχανισμό ὅλων τῶν ταγματαλῆτῶν καί μέ τήν ἀντικατάσταση ὅλων τῶν Κοινοτικῶν συμβουλίων καί τῶν ἐπιτροπῶν διανομῶν τῆς ΟΥΝΡΑ μέ τίμιους καί εὐσυνείδητους πολίτες.

Γιὰ

Τὸν Συνασπισμὸ Κομμάτων τοῦ ΕΑΜ
Κοζάνης
Ὁ Γραμματέας
Μ. Σουμελίδης
(ὑπογραφή)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. 'Υπαινίσσομαι ότι δέν είναι δυνατή ή κατανόηση τών προβλημάτων δημόσιας τάξης πού επικρατοῦσαν στήν ὑπαιθρο τίς μέρες ἐκεῖνες ἀποκλειστικά καί μόνο ἀπό τέτοιου εἴδους πηγές. Στίς χειρότερες περιπτώσεις, στήν κορύφωση τῆς τρομοκρατίας, γιά παράδειγμα, τά θύματα δέν εἶχαν προφανῶς τήν πολυτέλεια τῆς ἀναφορᾶς στίς 'Αρχές. 'Από τήν ἄλλη, ἴσως ὡς ἀντίπραξη στίς κινήσεις τών ἀριστερῶν, ὑπῆρχε ἀφθονη παραγωγή ὑπομνημάτων καί ἀναφορῶν πρὸς τίς 'Αρχές μέ ἄξονα πραγματικές ἢ φανταστικές ἐπιθέσεις κομμουνιστῶν ἐνάντια σέ ἐθνικόφρονες φιλήσυχους πολίτες. "Ὅσο καί ἂν ἐλέγχεται ἡ ἀξιοπιστία τών ἀναφορῶν (ἢ ἀντι-ἀναφορῶν) αὐτῶν, πού προφανῶς ὑπερβάλλουν ὅταν ἀπαριθμοῦν βαρέως ἐξοπλισμένες συμμορίες «ὀχρανοβλαχοσλαυκομμουνιστῶν» (ἡ ἐκφραση πάρθηκε ἀπό σχετική ἀναφορά) τήν ὑπαρξη τών ὁποίων δέν δεχόταν ἡ Χωροφυλακή, ἄς θυμηθοῦμε

ὅτι βρισκόμαστε στήν δυτική Μακεδονία, ὅπου τά πράγματα ἦταν ἰδιαίτερος πολὺπλοκα.

2. 'Η λειτουργικότητα τῆς ξένης βοήθειας στίς πολιτικές καί κοινωνικές ἐξελίξεις ἀπασχόλησε τόν γράφοντα (γιά τήν περίοδο τῆς κατοχῆς, 1942-1943) στό βιβλίο του, *'Από τήν ἥττα στήν ἐξέγερση* (1993). Οἱ θέσεις πού ἐδῶ τίγονται, ἐξετάζονται καί στηρίζονται διεξοδικότερα σέ προσεχῆ ἐργασία γιά τόν ἐμφύλιο πού θά ἐκδοθεῖ ἴσως τόν ἐρχόμενο χειμῶνα.
3. Στά κείμενα πού μεταφέρονται ἐδῶ ἔχει γίνει προσπάθεια νά διατηρηθεῖ ἡ ὀρθογραφία, τό συντακτικό καί οἱ ἰδιωματισμοί. Πολύ μικρές παρεμβάσεις ἔχουν γίνει μόνο στά σημεία ὅπου δέν βγαίνει νόημα.
4. Τά ἀρχικά ΟΥΝΡΑ σημαίνουν : (UNRRA : United Nations Relief and Rehabilitation Administration). 'Επρόκειτο γιά τήν διεύθυνση τών 'Ηνωμένων 'Εθνῶν πού εἶχε ἀναλάβει τήν συνδρομή καί τήν στήριξη τών πληθυσμῶν πού ὁ

πόλεμος εἶχε φέρει σέ ἰδιαίτερα δυσχερῆ θέση. 'Η διεύθυνση αὐτή εἶχε ὡς κυριώτερες πηγές χρηματοδότησης καί προμηθειῶν σέ εἶδη καί τρόφιμα, τήν κυβέρνηση τών ΗΠΑ καθώς καί πολλούς ἐπίσημους ἢ ἰδιωτικούς ὁργανισμούς τῆς ἴδιας αὐτῆς χώρας.

5. Πρόκειται γιά 26 ἐπιπλέον πρόσωπα τά ὁποῖα ἦταν γραμμένα στήν κατάσταση χωρίς νά λαμβάνουν τά εἶδη πού τοὺς ἀναλογοῦσαν τά ὁποῖα καί ἔμεναν ἔτσι στήν διάθεση τών διαχειριστῶν τῆς βοήθειας. Βλ. κείμενο τέσσερα.
6. Νά σημειώσουμε ὅτι στόν Νομό Κοζάνης τό ποσοστό καταστροφῶν σέ κτίρια καί οἰκίες ἀνερχόταν ἐπὶ τοῦ συνόλου σέ : 'Επαρχία Βοῖου: 34,5%, 'Επαρχία Γρεβενῶν: 48,8%, 'Επαρχία 'Εορδαίας: 23,4%, 'Επαρχία Κοζάνης: 33,7%. 'Ο ὑπολογισμός ἔγινε μέ ἀναγωγή τών μερικῶς καταστραφέντων κτισμάτων. Πβ. 'Υφυπουργεῖον 'Ανοικοδομήσεως, *Πίνακες καταστροφῶν οἰκοδομῶν τῆς 'Ελλάδος*, 'Αθήναι, 1946.

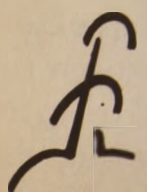
Mark Mazower

Στην Ελλάδα του Χίτλερ Η εμπειρία της Κατοχής

Η εισβολή του γερμανικού στρατού το 1941 έφερε στην Ελλάδα τη χιτλερική Νέα Τάξη, έναν κόσμο ερειπωμένων οικισμών, λιμοκτονούντων πληθυσμών και απόλυτων, κατακλυσμιαίων οραμάτων.

Η καθημερινή ζωή κάτω από τον ξένο ζυγό καθώς κι εκείνη του αντάρτικου στα βουνά της Ελεύθερης Ελλάδας παρουσιάζονται μέσα στις πρωτόγνωρες υλικές και ψυχολογικές συνθήκες του ολοκληρωτικού πολέμου: άμαχοι πολίτες και χωρικοί στο στόχαστρο εκκαθαριστικών επιχειρήσεων, Εβραίοι στο δρόμο για τα στρατόπεδα συγκεντρώσεως, αγωνιστές της Αντίστασης, ταγματασφαλίτες, μαυραγορίτες και δωσίλογοι είναι τα πρόσωπα χάρη στα οποία η ζωντανή αφήγηση ανασυνθέτει την ταραγμένη και αντιφατική εμπειρία της Κατοχής.

Πλούσια εικονογραφημένο με φωτογραφίες από γερμανικές, βρετανικές και ελληνικές πηγές, το βιβλίο προσφέρει μια αποκαλυπτική και συχνά συγκινητική θεώρηση της μεγαλύτερης ελληνικής τραγωδίας του αιώνα: αυτής που έκλεισε μια μέρα με τους πανηγυρισμούς της Απελευθέρωσης για να ξαναανοίξει την επομένη μέσα στα πυρά του Εμφυλίου Πολέμου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

ΣΟΛΩΝΟΣ 133, 106 77 ΑΘΗΝΑ τηλ. 3806 305, 3821 813 fax 3838 173, e-mail: alexcom@otenet.gr
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ: ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 / ΣΤΑΔΙΟΥ 44, 105 64 ΑΘΗΝΑ, τηλ. 3311 719

Τραγωδία στην Ελλάδα

ΜΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΒΡΕΤΑΝΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ

*Αναδημοσιεύουμε εδώ το έκτο κεφάλαιο
«Η πολιτική κατάσταση» του φυλλαδίου Τραγωδία
στην Ελλάδα. Πώς είδαν οι Άγγλοι Βουλευτές*

*Νόρμαν Ντόντς, Στάνλεϋ Τίφφανυ,
Λέσλυ Σόλλεϋ την κατάσταση στην Ελλάδα,
Έκδοση της Πανελληνίου Ομοσπονδίας
Δημοκρατικών Συλλόγων, Αθήνα, Ιούνιος 1946.*

*Πρόκειται για την έκθεση των τριών βρετανών
βουλευτών που επισκέφθηκαν τη χώρα μας στα
τέλη Απριλίου του 1946. Περιγράφοντας την
πολιτική κατάσταση στη χώρα, μιλούν διεξοδικά
για την τρομοκρατική δράση της δεξιάς, την
μεροληπτική στάση των αρχών, την αποδυνάμωση
της Δημοκρατίας και τις ευθύνες των Βρετανών και
προειδοποιούν για τη δημιουργία αντιβρετανικού
κλίματος από την παρατεινόμενη παραμονή
βρετανικών στρατευμάτων στην Ελλάδα και την
σύμπραξή τους με τις ελληνικές αρχές.*

Μέρος 1ο. Τα τελευταία ίχνη της Δημοκρατίας

Σάν αποτέλεσμα των έρευνών μας μορφώσαμε τη γνώμη ότι η πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από την καταστροφή και των τελευταίων υπολειμμάτων της Δημοκρατίας.

Δέν μπορεί ακόμα να ειπωθεί ότι υπάρχει πλήρης φασιστικό κράτος εφόσον υφίστανται οι παρακάτω συνθήκες:

1) Έπετράπη ακόμα ο γιορτασμός της Πρωτομαγιάς και μεγάλες συγκεντρώσεις των αριστερών (στις μεγάλες μόνο πόλεις και με πολυάριθμες τρομοκρατικές πράξεις και συλλήψεις).

2) Ο αριστερός τύπος είναι ελεύθερος να τυπώνει

σχεδόν ό,τι θέλει (όταν έννοείται τα τυπογραφεία του και τα γραφεία του δέν σπάζονται και οι πωλητές δέν χτυπιούνται από την δεξιά ή το στρατό). Η ελεύθερη όμως κυκλοφορία που έμποδίζεται αποτελεσματικά στην ύπαιθρο.

3) Τα εργατικά σωματεία επιτρέπεται να λειτουργούν ελεύθερα -αν και παρεμποδίζονται σε κάθε ενέργειά τους, τους απαγορεύονται οι έραννοι, συλλαμβάνονται οι ήγέτες τους κ.λπ.

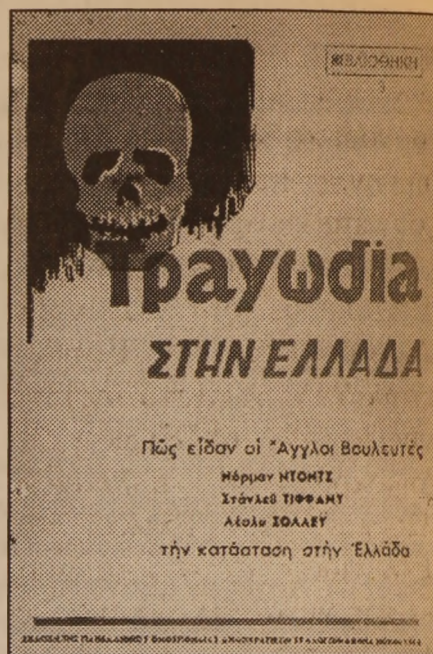
4) Τα αριστερά κόμματα επιτρέπεται να υπάρχουν νόμιμα αν και κάθε γραφείο του ΕΑΜ ή της ΕΠΟΝ (ή οργάνωσή του των νέων) στην Αθήνα, το Βόλο, τη Θεσσαλονίκη σπάσθηκαν έπτά φορές και το να

υπήρξες μέλος του ΕΛΑΣ (ό στρατός της Αντίστασης) σημαίνει ότι είσαι εκτεθειμένος σε κάθε στιγμή να ριχθείς στη φυλακή γιατί σκότωσες στην κατοχή μέλη των φτιαγμένων από τους Γερμανούς Ταγμάτων Ασφαλείας. Ακόμη και το να τραγουδάς ή να σφυρίζεις απλώς τραγούδια της Αντίστασης στα χωριά μπορεί να σου κοστίσει ένα γενναίο ξύλο εκ μέρους της χωροφυλακής.

Έν τούτοις υπάρχουν σημάδια που δείχνουν πως ή νέα κυβέρνηση Τσαλδάρη δέν έχει σκοπό να αφήσει για πολύν ακόμη καιρό και αυτά τα τελευταία ίχνη της Δημοκρατίας που παραμένουν. Η άποψή μας αυτή ένισχύεται από πολλές ένδείξεις, από τις όποιες θα αναφέρουμε εδώ πέντε:

1) Οι «Έπιτροπές Ασφαλείας» τις όποιες χρησιμοποιούσε ο δικτάτορας Μεταξάς σαν όπλο κατά των πολιτικών αντιπάλων του, ξαναζωντανέβουν από το νέο ύπουργό Δημοσίας Τάξεως κ. Σπύρο Θεοτόκη.

Αυτές οι έπιτροπές που αποτελούνται από το διοικητή της Χωροφυλακής, τον νομάρχη, τον εισαγγελέα, ή έναν δικαστή, μπορούν ν' αποφασίσουν εάν ή «δημοσία τάξη και ασφάλεια» απειλούνται και μπορούν να έξορίσουν τους καταδιωκόμενους κάθε περιοχής. Ο κ. Θεοτόκης μās είπε με περηφάνεια ότι έκανε τις έπιτροπές ασφαλείας «περισσότερο νόμιμες» προσθέτοντας έναν ακόμα δικαστή και αφαιρώντας το δικαίωμα της ψήφου από τον διοικητή της χωροφυλακής. Είπε ακόμη ότι πρόσθεσε και το δικαίωμα της προσφυγής στον Γενικό Διοικητή, ως τόσο δέν άρνήθηκε ότι οι έπιτροπές αυτές θα χρησιμοποιηθούν για να έξορίζονται οι αριστεροί ήγέτες από τα χωριά και

Το εξώφυλλο του φυλλαδίου με την έκθεση των βρετανών βουλευτών που εξέδωσαν οι Δημοκρατικοί Σύλλογοι.

τις πόλεις τους και δέν μās βεβαίωσε καθόλου ότι θα επιτρέπεται στο κοινό να παρευρίσκεται στις δίκες, ούτε ότι θα επιτρέπεται ή νόμιμη υπεράσπιση.

Κάτω από το Μεταξά οι έπιτροπές αυτές χρησιμοποιήθηκαν άποδοτικά για να παρεμποδίζονται τα εργατικά συνδικάτα και τα πολιτικά κόμματα και να έξορίζονται οι ήγέτες τους στα νησιά. Αυτό μπορεί να γίνει από ένα δικαστήριο που θα συνεδριάζει μυστικά χωρίς την παρουσία ούτε καν του κατηγορουμένου, και που θα ενεργεί κάτω από τις εισηγήσεις της άστυνομίας ή της χωροφυλακής.

Οι πολιτικοί αντίπαλοι της δεξιάς έχουν πολύν λίγη προστασία από τους νόμους σήμερα. Ωστόσο έχουν τη δυνατότητα (έστω και μακρονή) μιās δίκης που θα γίνει δημόσια με νόμιμο υπεράσπιση πάνω σε ειδικές κατηγορίες. Οι έπιτροπές ασφαλείας συντομεύουν όλη αυτή την διαδικασία.

2) Η άπαγόρευση συλλογής έράνων ή συνεισφορών είναι ένα μέσο που κάνει σχεδόν άδύνατη την ύπαρξη νομίμων οργανώσεων. Η μέθο-

δος αυτή προκαλεί τη σύλληψη και τον ξυλοδαρμό εκείνων που συλλέγουν τους έράνους καθώς και τη δήμευση των χρημάτων που συλλέγουν έτσι οι οργανώσεις από την Γεν. Συνομοσπονδία Έργασίας μέχρι της Έθνικής Άλληλεγγύης (τόν Έρυθρό Σταυρό της Άντίστασης) και την Πανελλήνια Ένωση των Δημοκρατικών Συλλόγων. Ως και στην Ένωση των Ελληνίδων για τα δικαιώματα της γυναίκας απαγορεύθηκε να πάρει μέρος σε διεθνή έρανο υπέρ των παιδιών θυμάτων πολέμου!

3) Προσπάθεια γίνεται τώρα να κηρυχθεί άκυρος ή έκλογή της Διοίκησης της Συνομοσπονδίας Έργατών, που έγινε κάτω από την επίβλεψη της Βρετανικής Συνομοσπονδίας Έργατών και κηρύχθηκε έγκυρος από την Διεθνή Όμοσπονδία Έργασίας. Η ακύρωση αυτή επιδιώχθηκε με απόφαση του Άνωτάτου Δικαστηρίου από τον (πανικόβλητο) έργοτοπατέρα και μοναρχικό βουλευτή Μακρή, που πήρε μόνο τα 7% από τους ψήφους στις εκλογές των εργατικών σωματείων. Έχουμε δε μέχρι τη στιγμή αυτή κάνει παρατηρήσεις πάνω στη στάση και τη σύνθεση του σώματος των Ελλήνων δικαστών σήμερα.

Μια άλλη ρουκέτα είναι η διάλυση από την κυβέρνηση Τσαλδάρη της επιτροπής για τη διανομή των άρβυλων της Ούντρα, που είχε συγκροτηθεί από τον προηγούμενο ύπουργό της Έργασίας. Οί εργάτες αντιπροσωπεύονταν στην επιτροπή αυτή από την Γ.Σ. Έργατών. Η εργασία της επιτροπής ανατέθηκε τώρα πρώτα στον Μακρή και αργότερα έπειτα από διαμαρτυρία της Γ.Σ. Έργατών σε νέα επιτροπή, στην οποία ο Μακρής αντιπροσωπεύονταν σε ίση αναλογία με τη Γ.Σ. Έργατών.

4) Στη Θεσσαλονίκη διαπιστώσαμε ότι ή χωροφυλακή θα έκαθαρίζονταν από τα λίγα δημοκρατικά στοιχεία που απόμεναν στο σώμα -όλοι εκείνοι που πολέμησαν με την Άντίσταση έχουν πιά απομακρυνθεί. Και έτσι ή χωροφυλακή μετατρέπεται ολοκληρωτικά σε ένα όπλο της δεξιάς έναντίον της άριστερας.

5) Όταν βρισκόμαστε στην Ελλάδα ή μοναρχική έφημερίδα «Έμπρός» υποστήριζε ότι ή Ελλάδα «τρομοκρατείται από τους κομμουνιστάς» και καλούσε την κυβέρνηση να «άγανακτήσει και να έξαπολύσει χωρίς οίκτο επίθεση με 120.000 στρατιώτες, χωροφύλακες και άστυφύλακες, να αρχίσει έξονυχιστικές έρευνες, να γεμίσει τις εργατικές συνοικίες με μηχανοκίνητες περιπόλους, να καλέσει τις βρετανικές δυνάμεις να την βοηθήσουν στην προσπάθειά της αυτή και να συλλάβει τον Ζαχαριάδη (Κομμουνιστή άρχηγό) μόλις θά μιλούσε για αυτόάμυνα».

Όταν αναλογισθεί κανείς την παρατήρηση του τέως πρωθυπουργού κ. Σοφούλη ότι, ή άκρα δεξιά όνομάζει κι' αυτούς τους Φιλελευθέρους «κομμουνιστές» τότε ή εισήγηση αυτή της δεξιάς έφημερίδας είναι έξαιρετικά δυσοίωνη.

Μέρος 2ο. - Η ευθύνη της Μεγάλης Βρεταννίας

Είνε λυπηρό να αναφέρουμε ότι παντού όπου πήγαμε, μάς είπαν όλοι και από την Άριστερά παράταξη και από το Κέντρο και από τις εργατικές οργανώσεις: «Υπήρξαμε πάντοτε φίλοι της Άγγλίας, άλλ' αν ή πολιτική της ή σημερινή συνεχισθεί, τότε θά αναγκασθούμε να δοῦμε τους Βρετανούς σαν έχθρούς μας».

Συζητήσαμε με όλες τις ήγε-

Σκίτσο από το Νιούζ Κρόνικλ του Λονδίνου, 16.5.1946

τικές προσωπικότητες, που συναντήσαμε, πάνω στη θέση του βρετανικού στρατού και την πιθανή επίδραση, που θά έχει ή αποχώρησή του.

Από τους Έλληνες της Άριστερας και του Κέντρου υπήρχε μόνο μια όμοφωνη επιθυμία για την άμεση αποχώρησή του, αν ήταν δυνατόν με τον σχηματισμό προηγούμενα μιας περισσότερης κυβερνήσεως και τη δημιουργία συνθηκών για νέες γνήσιες εκλογές.

Άλλά ακόμη και αν αυτές οί προϋποθέσεις δεν πραγματοποιούντο, ή γενική γνώμη ήταν ότι, όσο περισσότερο οί Βρεταννοί μένουν, τόσο χειρότερες θά ήταν οί ταρχές που θά ακολουθοῦσαν την αποχώρησή τους. Η άμεση αποχώρησή τους θά είναι το μικρότερο κακό από τα δύο.

Θά θέλαμε ιδιαιτέρως να επισύρουμε εδώ την προσοχή στη συνέντευξή μας με τον καθηγητή Σβώλο, που αναφέραμε πιο πάνω, άρχηγό της ΕΛΔ-Σοσιαλιστικού Κόμματος, που είναι έξω από το ΕΑΜ και ξεχωρίζει και από τους κομμουνιστές και από τους σοσιαλιστές που είναι στο ΕΑΜ.

Ο καθηγητής Σβώλος δεν έκανε ήπιότερη κριτική πάνω στη βρετανική πολιτική στην Ελλάδα από τους άλλους δημοκρατικούς άρχηγούς, με

τους όποιους όμιλήσαμε. Από τον Σοφούλη, τον φιλελεύθερο, μέχρι το Ζαχαριάδη τον κομμουνιστή.

Άκριβώς, όπως οί άριστεροί, που περιλαμβάνουν ακόμα τον Σοφιανόπουλο και τους άριστερους Φιλελευθέρους, κατάλαβαν ότι δεν μπορούσαν να περιμένουν δικαιοσύνη ή προστασία από τον νόμο ή την χωροφυλακή έτσι κατάλαβαν επίσης ότι δεν μπορούσαν να περιμένουν καμιά προστασία από το βρετανικό στρατό και τις αποστολές. Είνε δύσκολο να δεχθεί κανείς ότι μία κυβέρνηση δεξιάς μπορούσε να ζητήσει τη βρετανική βοήθεια για να υπερασπίσει τους άριστερους από τους ίδιους τους όπαδούς της!

Οί παρατηρήσεις του τέως πρωθυπουργού κ. Σοφούλη πάνω στη σημερινή κατάσταση του νόμου και της τάξης, που αναφέραμε πιο πάνω, αξίζουν να έξετασθούν με μεγάλη προσοχή.

Οί πολιτικοί της Άριστερας και του Κέντρου ήταν απόλυτα πεπεισμένοι ότι ή δεξιά θά αποδεχθεί ότι δεν έχει καμιά άληθινή υποστήριξη στη χώρα μόλις θ' αποχωρήσουν οί Βρετανοί. Η ίδια γνώμη επικρατεί και για την άστυνομική αποστολή και είναι πλατειά διαδεδομένη ή έντύπωση ότι ή παρουσία τόσων Βρετανών και Άμερικανών συμβούλων

αποτελεῖ παραβίαση τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας.

Ἡ δεξιὰ καὶ οἱ ἀνώτεροι Βρεταννοὶ ἀξιωματικοὶ καὶ ἐπίσημοι, ἐξ ἄλλου ἐπιμένουν ὅτι οἱ Βρεταννοὶ πρέπει νὰ μείνουν. Οἱ ἄλλες τάξεις τοῦ βρετανικοῦ στρατοῦ τὸ μόνο πού ἐπιθυμοῦν εἶνε νὰ γυρίσουν στὰ σπίτια τους καὶ δὲν καταλαβαίνουν γιὰ ποῖο λόγο τοὺς κρατοῦν ἀκόμα σὲ μιὰ χώρα πού εἶναι σύμμαχος.

Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν κοινῶν Ἑλλήνων ἐπικρατεῖ μιὰ δικαιολογημένη τάση νὰ ἐρεθίζονται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ συνεχίζουν νὰ κρατοῦν τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ καλύτερα κτίρια, θέατρα κ.λπ. καὶ ἀπὸ μικρότερες λεπτομέρειες κακοῦ τρόπου, ὅπως π.χ. τὸ καθημερινὸ σταμάτημα κάθε κυκλοφορίας στὸν κεντρικώτερο δρόμο τῆς Ἀθήνας, τουλάχιστον ἐπὶ δεκαπέντε λεπτά, καθὼς γίνεται μὲ ἐπισημότητα ἢ ἀλλαγὴ φρουρᾶς στὸ ἀγγλικὸ ἐπιτελεῖο.

Στὴ Θεσσαλονίκη ὁ Ντόντς καὶ ἡ κ. Πύμ εἶχαν συνέντευξη μὲ τὸ Βρετανὸ πρόξενο κ. Πέκ καὶ ἀκόμα μὲ τὸν συνταγματάρχη Γκόρντον, τὸν Βρετανὸ σύμβουλο τῆς ἀστυνομίας.

Ὅταν ρώτησαν τὸν κ. Πέκ πόσες πράξεις τρομοκρατίας ἔγιναν τὸν τελευταῖο καιρὸ, ἔφτιαξε ἓναν πίνακα, ὅστερα ἀπὸ ἐξέταση ἀποδέχθηκε ὅτι περιεῖχε μόνο τρομοκρατία τῆς ἀριστερᾶς κατὰ τῆς δεξιᾶς. Ὅταν τοῦ ἔγινε ἡ σχετικὴ παρατήρηση εἶπε ὅτι εἶχε κάπου καὶ ἓναν ἄλλο κατάλογο πού δείχνει τὴν τρομοκρατία τῆς δεξιᾶς, δὲν κατόρθωσε ὅμως ποτὲ νὰ τὸν παρουσιάσει. Ἐνα ἀξιοσημείωτο σχόλιο τοῦ κ. Πέκ σχετικά μὲ τὴν βρεταννικὴ πολιτικὴ ἦταν ὅτι οἱ κυβερνήσεις μπορεῖ ν' ἀλλάζουν, ἀλλὰ ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ δὲν ἀλλάζει.

Στὴ συνέντευξη μὲ τὸ συνταγματάρχη Γκόρντον οἱ

ἀντιπρόσωποι ἦταν σὲ θέση νὰ δώσουν ἓναν σημαντικὸ ἀριθμὸ πληροφοριῶν σχετικά μὲ τὰ γεγονότα στὴν περιοχὴ Σωχοῦ καὶ ἄλλες περιπτώσεις πού ἐπέσυραν τὴν προσοχὴ τους. Ὁ συνταγματάρχης Γκόρντον παραδέχθηκε ὅτι οἱ ἄνδρες του ἦταν πολὺ λίγοι γιὰ ὅλη τὴ χώρα κι' ἔτσι στὴν πραγματικότητα ἐξαρτᾶ τις πληροφορίες του ἀπὸ ἐκθέσεις τῆς ἑλληνικῆς ἀστυνομίας καὶ χωροφυλακῆς.

Στὴν Ἀθήνα ὁλόκληρη ἡ ἀντιπροσωπεία εἶχε συνεντεύξεις μὲ τὸ Βρετανὸ πρεσβευτὴ, Σέρ Κλίφφορντ Νόρτον, ὅπως καὶ μὲ τὸν ἐπικεφαλῆς τῆς ἀστυνομικῆς ἀποστολῆς Σέρ Τσάρλς Ουϊκάμ. Ἡ συνέντευξή μας μὲ τὸν τελευταῖο βάσταξε ἀπὸ τις 10 τὸ βράδυ ὡς τὴ 1.30' πρωινὴ καὶ στὸ τέλος τῆς ὁ Σέρ Τσάρλς παρατήρησε ὅτι «ποτὲ στὴ ζωὴ του δὲν εἶχε μάθει τόσο πολλὰ μέσα σὲ μιὰ νύχτα».

Κατὰ τὴ διάρκεια αὐτῶν τῶν συνεντεύξεων πεισθήκαμε ἀπόλυτα ὅτι οἱ ἀνώτατοι Βρεταννοὶ ἐκπρόσωποι στὴν Ἑλλάδα παίρνουν τις περισσότερες πληροφορίες τους ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ ἀστυνομία, τὴ χωροφυλακὴ καὶ τις στρατιωτικὲς ἐκθέσεις, ἐκθέσεις πού ὅπως ξέραμε ἐξ ἰδίας πείρας, προσέρχονται χωρὶς ἐξαίρεση ἀπὸ πηγὲς συμπαιθεῖς πρὸς τὴν ἄκρα δεξιὰ. Διαπιστώσαμε ἀκόμα ἀπὸ δική μας πείρα στὸ προξενεῖο στὴ Θεσσαλονίκη ὅτι στὴν περίπτωσή πού δίνονται σὲ βρετανικὰ χέρια ἐκθέσεις γιὰ τὴν τρομοκρατία τῆς δεξιᾶς κυττάζουν νὰ τοὺς παραπλανήσουν σὲ σύγκριση μὲ ὅσα ἐκθέτουν γιὰ τὴν τρομοκρατία τῆς ἀριστερᾶς.

Μέρος 3. – Συμπεράσματα

Ἡ Ἑλλάδα μεταβάλλεται γρήγορα σὲ φασιστικὸ κράτος. Πίσω ἀπὸ μιὰ δημοκρατικὴ πρόσοψη, ὑφίσταται μο-

νομερῆς ἐμφύλιος πόλεμος, ἀσκούμενος ἀπὸ τὴν ἄκρα δεξιὰ, ἐναντίον ὅλων τῶν δημοκρατικῶν στοιχείων πού τολμοῦν νὰ διαφωνοῦν μὲ τὴν κυβέρνησι. Δολοφονίες, παράνομες φυλακίσεις, βίαιες ἐπιθέσεις καὶ τρομοκρατικὴ εἶνε ἡ τύχη χιλιάδων θυμάτων. Ἡ χωροφυλακὴ καὶ ἡ ἀστυνομία εἶνε φασιστικὲς καὶ σάπιες ὡς τὸ κόκκαλο καὶ παίρνουν τὸ πιὸ μεγάλο μέρος στίς δολοφονικὲς ἐνέργειες καὶ ἀνοιχτὰ συνεργάζονται μὲ τοὺς χίτες καὶ ὅλους τοὺς φασίστες τρομοκράτες. Ἄν ἓνας πολίτης ἔχει τὴν τόλμη νὰ παραπονεθεῖ γιὰ τὴ στάση αὐτῆς τῆς ἀστυνομίας δέρεται ἀμέσως, φυλακίζεται καὶ συνηθέστατα χωρὶς νὰ ὑπάρξει κατηγορία ἢ ἔνταλμα ἐναντίον του ἢ κάποτε σκαρώνεται πλαστὴ κατηγορία.

Τὰ κτίρια τῶν δημοκρατικῶν καὶ ἀριστερῶν ἐφημερίδων, Ἑργατικῶν Ὀργανώσεων, Λέσχες τῶν νέων κ.λπ. δέχονται παράνομες ἐπιδρομὲς σ' ὅλη τὴ χώρα καὶ κλείνονται. Π.χ. μιὰ κλινικὴ στὴν Ἀθήνα πού ἦταν γνωστὸ πὼς ἔδινε ἱατρικὴ περίθαλψη σ' ἓνα μεγάλο ἀριθμὸ ἀναπήρων ἀγωνιστῶν τῆς Ἀντίστασης, ἀλλὰ πού ὡς τόσο δὲν ἀρνιόταν βοήθεια καὶ σὲ ὅποιονδήποτε ἄλλον, κλείσθηκε.

Ἡ δικαιοσύνη ἐργάζεται χέρι μὲ χέρι μὲ τὴν χωροφυλακὴ καὶ εἶνε ἀντιδραστικὴ μέχρι διαφθορᾶς. Οἱ δικαστὲς ἐκεῖνοι πού ἀρνήθηκαν νὰ συνεργασθοῦν μὲ τοὺς Γερμανοὺς δὲν βρίσκονται πιά στίς θέσεις τους. Ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ δικαστὲς πού δέχθηκαν νὰ πληρώνονται ἀπὸ τις κυβερνήσεις τῶν Κουϊσλινγκς βρίσκονται ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ὅπως μὲ τὴν δίκη τῶν Πατρῶν δικάζουν καὶ καταδικάζουν τοὺς ἥρωες τοῦ κινήματος τῆς Ἀντίστασης.

Οἱ Ἐπιτροπὲς Ἀσφαλείας πού δούλεψαν τόσο ἄτιμα

στὴ μεταξικὴ δικτατορία ξαναορθώνονται καὶ πάλι σὰν ὄργανα πού θὰ σπάσουν τὸ ἐργατικὸ κίνημα φυλακίζοντας καὶ ἐξορίζοντας τοὺς πολιτικούς ἀντιπάλους τοῦ σημερινοῦ καθεστώτος. Ἀκριβῶς ὅπως συνέβαινε καὶ στὴ χιτλερικὴ Γερμανία, κάθε πρόσωπο πού δὲν ἐγκρίνει τὴ σημερινὴν κυβέρνησι βαφτίζεται ἀμέσως σὲ «κομμουνιστὴ». Ἀκόμα καὶ ἡ δεξιὰ πτέρυγα τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, τοῦ κ. Σοφούλη, χαρακτηρίζεται σὰν κομμουνιστικὴ, ὅπως μᾶς εἶπε ὁ ἴδιος ὁ κ. Σοφούλης.

Τὸ βρετανικὸ γόητρο καὶ ἠθικὸ κῦρος πέφτει γρήγορα στὴν Ἑλλάδα. Ἡ παρουσία βρετανικοῦ στρατοῦ στὸ ἑλληνικὸ ἔδαφος κρίνεται σὰν ἀδικαιολόγητη ἐπέμβαση μιᾶς συμμάχου στίς ἐσωτερικὲς ὑποθέσεις μιᾶς ἄλλης συμμάχου χώρας. Πραγματικά, ὁ ἑλληνικὸς λαὸς μιᾶ γιὰ «κατοχὴ» τῆς χώρας ἀπὸ τοὺς Βρεταννοὺς.

Γυρίζομε ἀπὸ τὸ ταξίδι μας στὴν Ἑλλάδα ἀπόλυτα πεπεισμένοι ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαός, σὰν σύνολο, ἐπιθυμεῖ σταθερὰ τὴ φιλία τοῦ βρετανικοῦ λαοῦ. Πιστεύομε πὼς αὐτὴ εἶνε ἡ ἀποψη ὅλων τῶν κομμάτων τῆς ἀριστερᾶς καὶ τοῦ κέντρου. Ἐχομε σχηματίσει τὴν πεποίθησιν ὡς τόσο ὅτι ἡ φιλία αὐτὴ ἄρχισε νὰ ὑπονομεύεται γρήγορα καὶ θὰ καταστράφει ὁλοκληρωτικὰ ἐκτὸς ἐὰν ἡ βρετανικὴ πολιτικὴ μεταβληθεῖ στὴν Ἑλλάδα καὶ γίνῃ μιὰ στροφὴ πρὸς πραγματοποίηση τῶν ἱερῶν καθηκόντων μας νὰ βοηθήσωμε τοὺς Ἕλληνες –σὰν ἓναν ἀπελευθερωμένον λαὸ τῆς Εὐρώπης– ξεκαθαρίζοντας ὅλα τὰ ὑπολείμματα τοῦ χιτλερισμοῦ καὶ τοῦ φασισμού ἀπὸ τὸ ἔδαφός τους.

Πρὸς τὸ παρόν, ἀλλοίμονο, ἡ πολιτικὴ μας δὲν φέρνει παρὰ τὸ ἀντίθετο ἐντελὼς ἀποτέλεσμα.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΦΑΡΑΚΟΣ

ΑΡΗΣ ΒΕΛΟΥΧΙΩΤΗΣ

Το χαμένο Αρχείο - Άγνωστα κείμενα

ΕΝΑ
ΒΙΒΛΙΟ
ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

- Ακαδημίας 88, 106 78 Αθήνα. Τηλ.: 3302415, 3820612 - fax: 3836658
- Κεντρική Διάθεση: • Γ. Γενναδίου 5, 106 78 Αθήνα. Τηλ.: 3817826, 3806661- fax: 3836658
- Θεσσαλονίκη: Κ. Μελενίκου 30, 546 35. Τηλ.: 245222, 245950
- Βιβλιοπωλεία: • Γ. Γενναδίου 6, 106 78 Αθήνα. Τηλ.: 3817826, 3822169 - fax: 3836658
- Στοά Ορφέως, Στοά Βιβλίου, Πεσμαζόγλου 5, 105 59 Αθήνα. Τηλ.: 3211246

Γελοιογραφίες της εποχής

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΖΕΙ

ΑΠΟ ΤΑΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ:
«Ο κ. Πρωθυπουργός εἰσφέρει ἀδιαθετῶν...»
«Ο κ. Γ. Καφαντάρης ἀδιαθετεῖ...»
...καὶ ἡ κυβέρνησις ἐργάζεται... πυρετωδῶς!

Η κυβέρνηση εργάζεται «πυρετωδώς» – διότι βεβαίως ασθενεί...
Ρωμηός, 2. 12. 1945.

Γὼς τοὺς βλέπει ὁ τύπος τῆς δεξιᾶς

ΜΕΤΑΣΥ ΠΑΠΑΤΖΗΔΩΝ.
ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ.— Τὰ συνεχῶς, ἐγὼ μόνον, κύριε συνάδελφε.

Δαρμασκηνός-Παπανδρέου: Διάλογος
παπατζήδων... *Ρωμηός*, 14. 4. 1946.

Από την εβδομαδιαία εφημερίδα *Ρωμηός* σταχυολογήσαμε μερικές γελοιογραφίες τις οποίες και μεταφέραμε εδώ. Η εφημερίδα, ανεξάρτητη, είχε διευθυντή τον Δ. Κ. Ευαγγελίδη.

Τα δύσκολα εκείνα χρόνια ο Τύπος είχε εντελώς διαφορετική φυσιογνωμία και λειτουργία. Φτηνό χαρτί, μεγάλο σχήμα, αλλά η δουλειά του δημοσιογράφου –κακοπληρωμένη– ήταν ευσυνείδητη και πάντως φανερά ταυτισμένη με κάποιο από τα πολιτικά κόμματα. Θα σταθούμε για λίγο στις γελοιογραφίες που δημοσιεύονταν άφθονες. Άλλωστε οι φωτογραφίες –πάντοτε μαυρόασπρες– δεν εκτυπώνονταν καθαρές. Έτσι το σκίτσο έπαιζε ουσιαστικό ρόλο. Η γελοιογραφία είναι ένα παράξενο είδος. Συνήθως ξεχνιέται την επομένη, δεν αντέχει στον χρόνο. Όμως οι γελοιογραφίες της εποχής εκείνης πιστεύουμε ότι έχουν μια δύναμη και διαχρονικότητα που σπάνια έχουν οι γελοιογραφίες των ημερών μας.

Ο κόσμος είχε δύο βασικά προβλήματα να λύσει: Διατροφή και δουλειά· επίσης αγωνιούσε βαθιά για την πολιτική αστάθεια και περιέπαιζε τους πολιτικούς με σκωπτικό τρόπο έστω κι αν ήταν ταυτισμένος με τα πολιτικά κόμματα.

Οι γελοιογράφοι της εποχής μάς παρέδωσαν τα σκίτσα τους που σχολιάζουν για τα πολιτικά πράγματα με τρόπο ουσιαστικότερο από τις φλύαρες αναλύσεις που διαβάζουμε στον Τύπο σήμερα. Είχαν εξάλλου την ασυλία του σκώμματος. Γιατί οι ρεπόρτερ όφειλαν να είναι πιο σιωπηλοί. Με τον *Ρωμηό* συνεργάστηκαν, επωνύμως ή ανωνύμως, οι σημαντικότεροι γελοιογράφοι της εποχής: Α. Πρωτοπάτσος, ΣΤΑΜ ΣΤΑΜ, Φ. Δημητριάδης, Στ. Πολενάκης και Αρχέλαος.

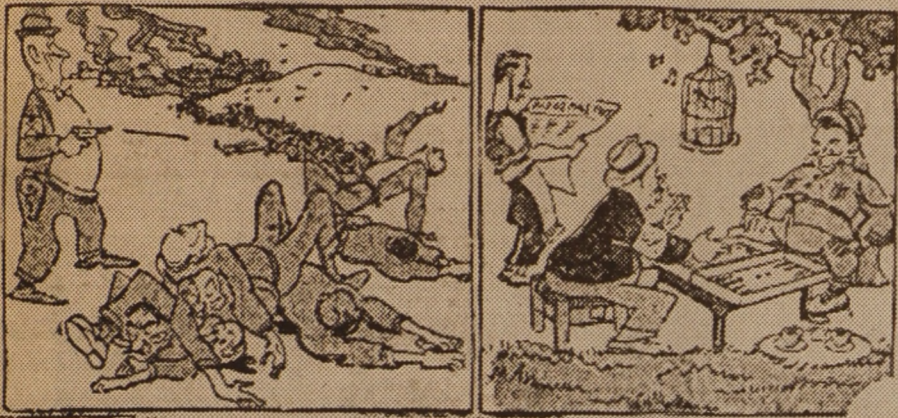
ΜΑΤΑΙΟΤΗΣ...

ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ.— Ἐν εἶν' ὁ βίος μάταιος
αἰώνιος ἔν εἶναι !...

Αποχή: Ο δρῆνος του Ζαχαριάδη. *Ρωμηός*, 28. 4. 1946.

ΠΩΣ ΒΛΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΚΑΛΑΜΑΤΑ

Οι «αριστεροί»

Οι «δεξιοί»

Ένα πολύ ουσιαστικό σχόλιο για το πώς ο φανατισμός οδηγεί την κρίση μας: Οι «αριστεροί» πιστεύουν ότι οι δεξιοί εγκληματούν και οι «δεξιοί» ότι υπάρχει ηρεμία (ο αναγνώστης του *Ριζοσπάστη* διαβάσει ανέμελος και ανενόχλητος από τον κύριο ενωματάρχη που παίζει το ταβλάκι του στη σκιά του πλατάνου). Βέβαια δεν ήταν ούτε έτσι ούτε κι αλλιώς τα πράγματα. Και οι αναγνώστες του *Ρωμηού*, (27. 1. 1946) το εγνώριζαν καλά...

ΣΥΜΦΩΝΟΥΝ... ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΛΛΟΝ ΚΟΣΜΟΝ!

ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ: Μία μόνον λύσις υπάρχει διά να σωθῇ ἡ Ἑλλάς: Νά καλέσωμεν ἐδῶ καὶ τοὺς ἄλλους πολιτικούς πού εὐρίσκονται κάτω!

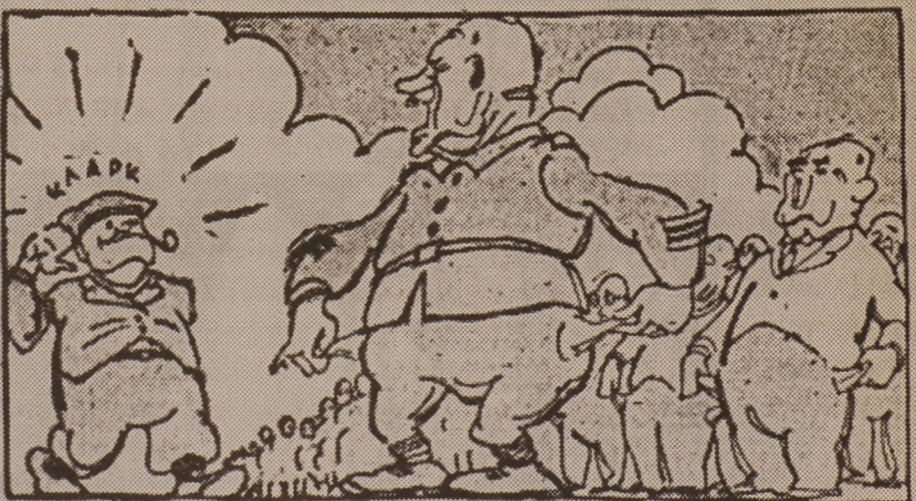
Οι πολίτες είναι απελπισμένοι από τους πολιτικούς: Εύχονται να αποδημήσουν εις Κύριον. Μόνον που ο σκιτσογράφος βάζει τον Ελευθέριο Βενιζέλο να τους προσκαλεί στον Επάνω Κόσμο...
Ρωμηός, 4. 11. 1945.

ΕΥΦΟΥΛΗΣ: Κλίνετε ἐπὶ δεξιᾶ...

— Κλίνετε ἐπ' ἀριστερά!..

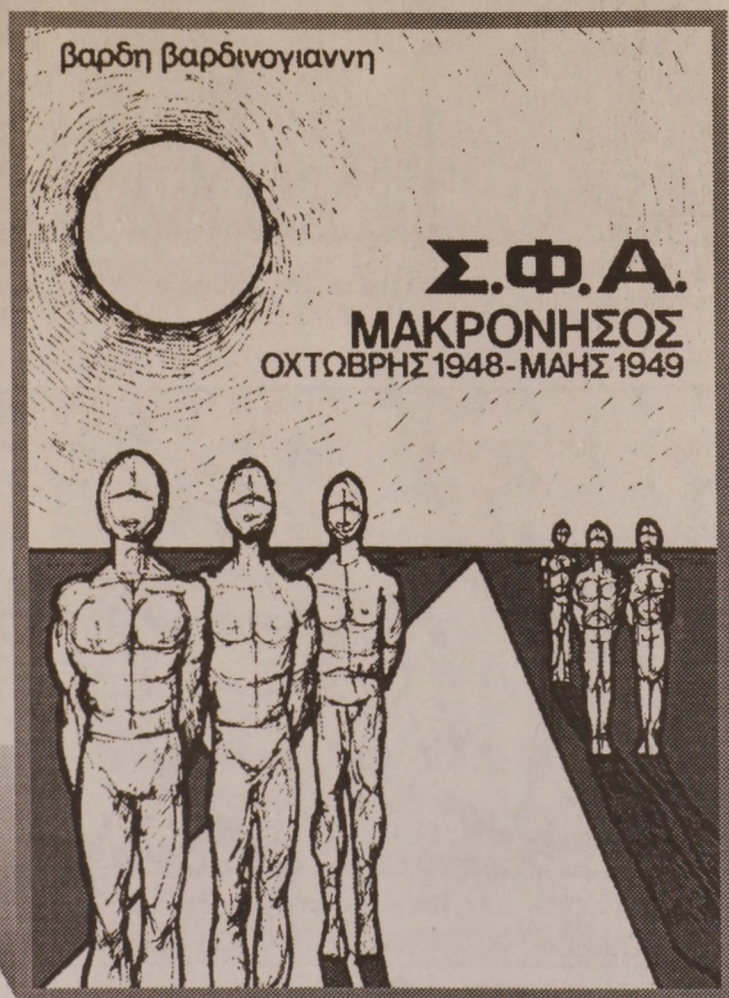
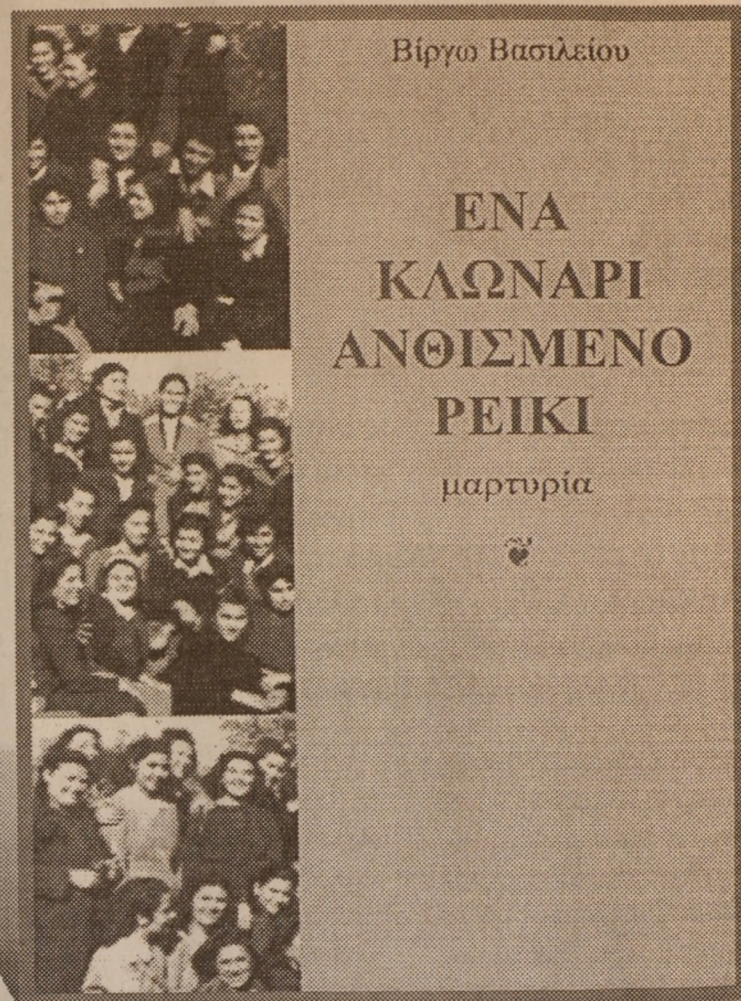
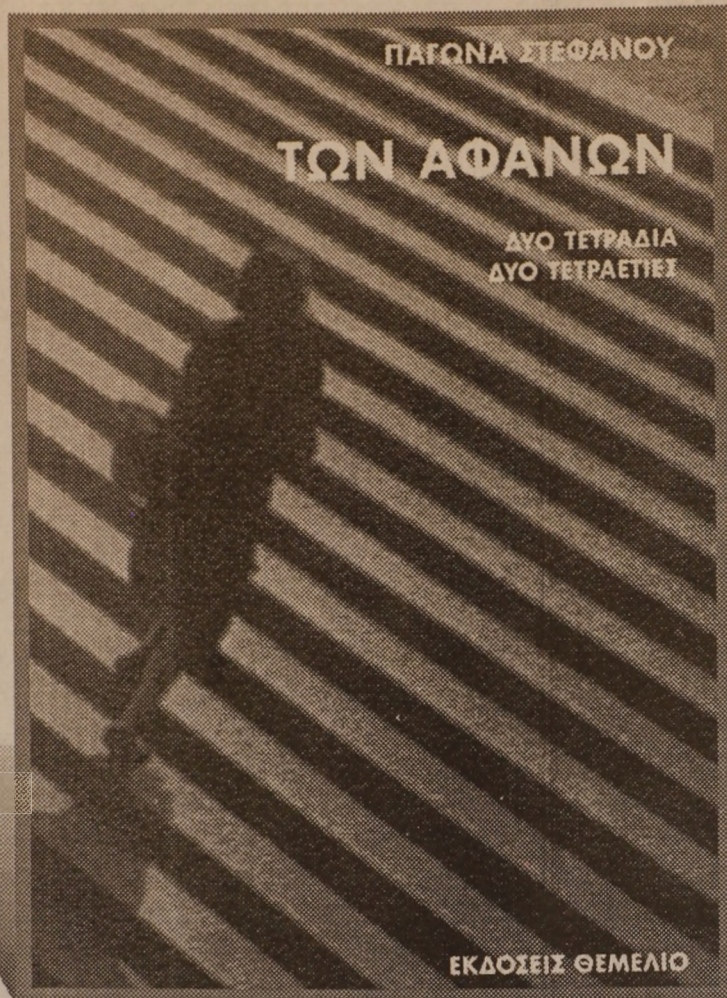
— Παρουσιάστετε ἀρι...

Ο πρωθυπουργός Θ. Σοφούλης κοροϊδεύει τους πάντες: Κρατώντας την ακροδεξιά εφημερίδα *Ελληνικόν Αίμα* διατάζει «Κλίνετε ἐπὶ δεξιᾶ» και με το *Ριζοσπάστη*, «Κλίνετε ἐπ' ἀριστερά». Ο πόνος είναι για την αγγλική οικονομική βοήθεια που υποτίθεται ότι φέρνει ο κ. Κλάρκ. *Ρωμηός*, 23. 12. 1945.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ

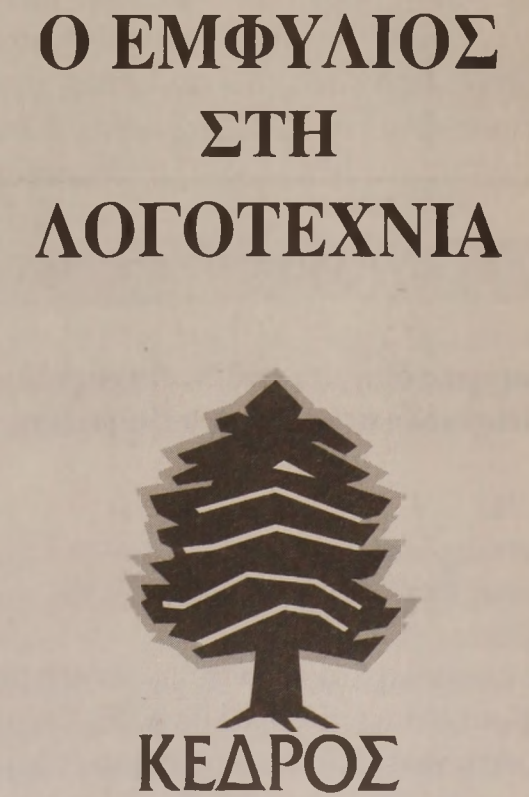
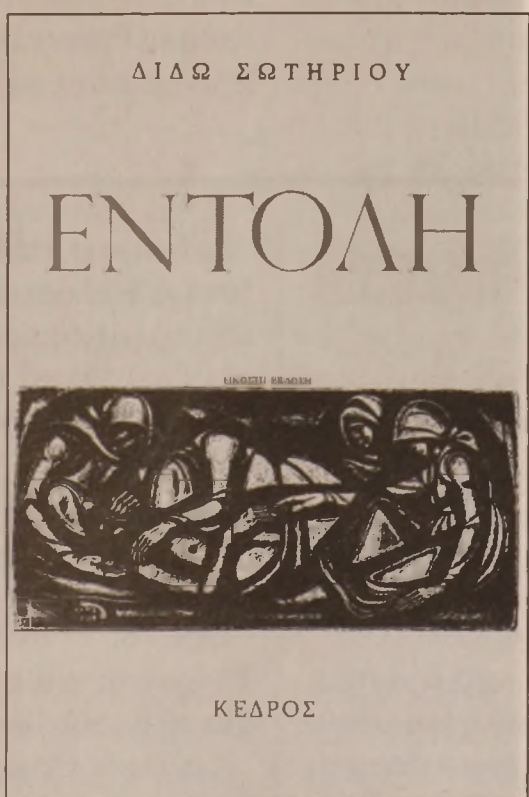
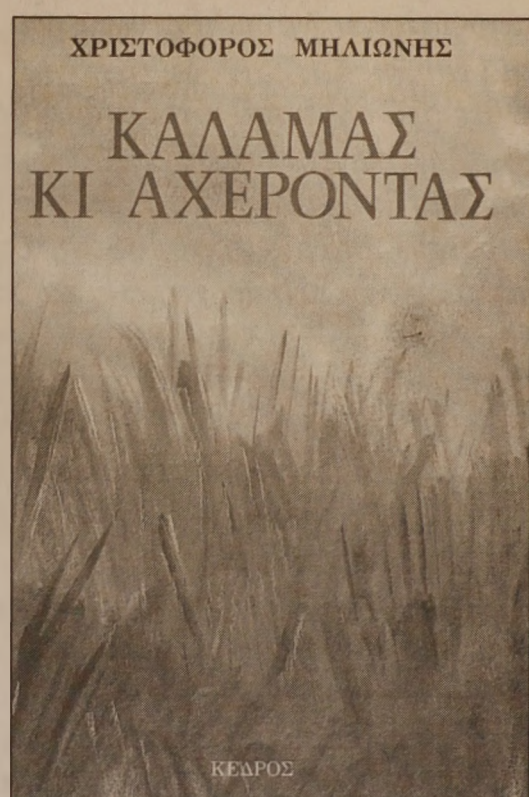
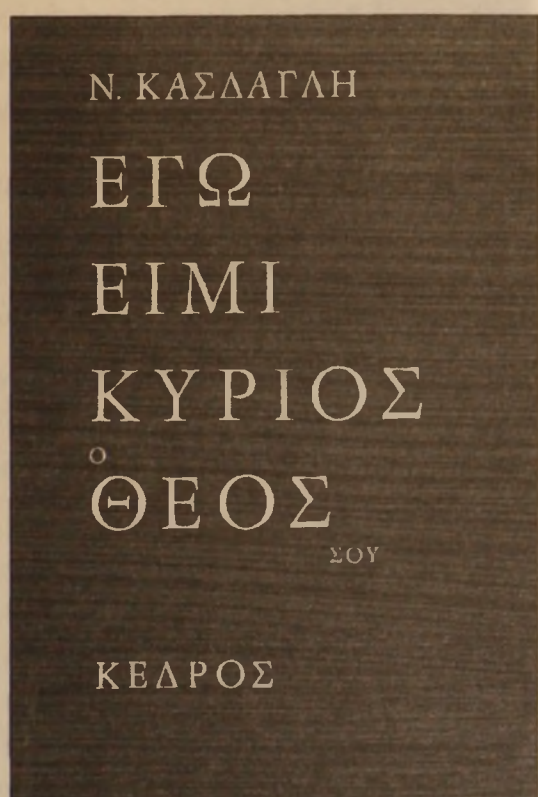
Κυκλοφορούν

4 Βιβλία για τον Εμφύλιο και τα Πέτρινα χρόνια

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ / ΛΕΣΧΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Σόλωνος 84, τηλ.: 36.08.180 / 36.02.646, Fax: 3612092

Ἡ προετοιμασία τοῦ ἐμφυλίου πολέμου

P E N T E K E I M E N A

τοῦ Φίλιππου Ἡλιοῦ

Τεκμήρια ἐξαιρετικῆς σημασίας, τὰ πέντε ἐπίσημα κείμενα πού (ἀνα)δημοσιεύονται στίς ἐπόμενες σελίδες, ἀποτυπώνουν τούς πολιτικούς καί τούς στρατιωτικούς σχεδιασμούς τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ ἀπό τόν Ἀπρίλιο ἕως τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1947. Εἶναι ἡ κρίσιμη περίοδος κατά τήν ὁποία τό ΚΚΕ ἐκτιμᾷ ὅτι ἔχουν ἐξαντληθεῖ ὅλα τὰ περιθώρια γιά μιᾶ πολιτική λύση τοῦ ἐλληνικοῦ προβλήματος· καί ὅτι, ἀκόμη καί ὁ συνδυασμός τῶν πολιτικῶν ἀγώνων μέ τήν ἐνοπλή πίεση, πού ἀποσκοποῦσε στή δημιουργία τῶν προϋποθέσεων γιά τήν ἐπίτευξη ἐνός ἀποδεκτοῦ πολιτικοῦ συμβιβασμοῦ, εἶχε ἐξαντλήσει τὰ περιθώριά του.

Τό ΚΚΕ θεωρεῖ, τώρα πιά, ὅτι εἶναι σέ θέση νά ἐπικρατήσῃ σέ μιᾶ ἐνοπλή ἀναμέτρηση μέ τούς ἀντιπάλους του («τῇ μοναρχοφασιστική κυβέρνηση» καί τούς «ξένους ἱμπεριαλιστές». Ὑπό μιᾶ προϋπόθεση: ὅτι τὰ «ἀδελφά κόμματα» τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν, καί κυρίως οἱ σοβιετικοί καί οἱ γιουγκοσλάβοι, ὅχι μόνο θά ἐνέκριναν τό ἐγχείρημα αὐτό (τό ὁποῖο, στήν πραγματικότητα, εἶχαν ὑποκινήσει) ἀλλά καί ὅτι θά δέχονταν νά ἐξασφαλίσουν τόν ἐφοδιασμό τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ μέ ὅπλισμό καί μέσα (τανκς, ἀεροπλάνα κ.λπ.) πού θά ἐπέτρεπαν νά ἐξισορροπηθεῖ ἡ ὑπεροπλία τοῦ ἀντιπάλου.

Ἀπό τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1947, μέ τίς ἀπόρρητες ὁδηγίες τοῦ Νίκου Ζαχαριάδη πρὸς τόν ἀρχηγό τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ Μάρκο Βαφειάδη ἐμφανίζονται, ἐπεξεργασμένα, σχέδια γιά πολεμικές ἐπιχειρήσεις μεγάλης ἔκτασης πού προέβλεπαν τή δημιουργία, ἀπό τό Δημοκρατικό Στρατό, μιᾶς μεγάλης ἐλεύθερης περιοχῆς πού θά περιελάμβανε «ὅλη τή Θράκη, τή Μακεδονία, ἴσως καί τήν Ἠπειρο». Γιά τούς σχεδιασμούς αὐτούς ἐνημερώθηκαν τόσο ὁ στρατάρχης Τίτο ὅσο καί ἡ σοβιετική ἡγεσία καί, προσωπικά, ἀπό τόν Ν. Ζαχαριάδη, ὁ Ἰωσήφ Στάλιν:

ἀντίρρηση δέν ὑπῆρξε καί οἱ ὑποσχέσεις γιά ἐνίσχυση διευρύνθηκαν.

Ἔτσι, ἀπό τούς ἀπόρρητους στρατιωτικούς σχεδιασμούς, τό ΚΚΕ μποροῦσε νά περάσῃ στή δημόσια διακήρυξη τῆς νέας στρατηγικῆς του: στό συνέδριο τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Γαλλίας, στό Στρασβούργο, τόν Ἰούνιο τοῦ 1947, συνέδριο στό ὁποῖο ὑποτίθεται ὅτι παρευρίσκονταν καί ὁ Γενικός Γραμματέας τοῦ ΚΚΕ Ν. Ζαχαριάδης, ὁ Μιλτιάδης Πορφυρογένης προανέγγειλε τή «δημιουργία μιᾶς λεύτερης δημοκρατικῆς Ἑλλάδας, μέ δική της κυβέρνηση καί δική της κρατική ὑπόσταση».

Λίγες ἐβδομάδες ἀργότερα, τόν Σεπτέμβριο 1947, ἡ τρίτη ὁλομέλεια τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΚΕ (παρόντες: ἕξι μέλη) καί ἡ πολιτικοστρατιωτική σύσκεψη πού ἀκολούθησε, μέ παρουσία ἡγετῶν τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ, ἐνέκρινε τό στρατιωτικό, ἐπιχειρησιακό, σχέδιο πού ἔφερε τό συνθηματικό ὄνομα «Λίμνες». Καί στήν ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας καί στό σχέδιο «Λίμνες» ἀναφέρεται ὅτι «κατά τήν παροῦσα στιγμή ὠρίμασαν οἱ συνθήκες γιά τήν ἐκπλήρωση τοῦ βασικοῦ στρατηγικοῦ καθήκοντος... δηλαδή τή δημιουργία ἐλεύθερου ἐδάφους στήν ἔκταση τῆς Μακεδονίας καί τήν ἀπελευθέρωση ὁλοκλήρου τῆς Μακεδονίας-Θράκης μέ κέντρο τή Θεσσαλονίκη».

Ὡς χρόνος πραγματοποίησης τοῦ σχεδίου φαίνεται ὅτι ὁρίστηκε ὁ Ἀπρίλιος τοῦ 1948.

Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος περνοῦσε, πιά, στήν ὀριστική καί τελική φάση του. Οἱ ἀναντιστοιχίες ἀνάμεσα στούς σχεδιασμούς καί τίς δυνατότητες, οἱ ἀναντιστοιχίες ἀνάμεσα στίς ἐπιθυμίες καί τίς πραγματικότητες, ἔτσι ὅπως αὐτές ἐκδηλώθηκαν σέ ὅλη τή διάρκεια τῆς προετοιμασίας του, προδίκασαν, τελικά, καί τήν ἔκβασή του.

Π Ρ Ω Τ Ο Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο

Οἱ ἀπόρρητες ὁδηγίες τοῦ Ν. Ζαχαριάδη καί τοῦ Γ. Ἰωαννίδη στόν Μάρκο Βαφειάδη, 17 Ἰουλίου 1947

Ἄρθ. 91,
Μάρκον,
ἀπολύτως ἐμπιστευτικό.
Ἀρχίζω.

Σέ μιᾶ δύσκολη καί ὑπεύθυνη στιγμή πού (τό) λαϊκό κίνημα περνά, βρίσκεσαι ἐπὶ κεφαλῆς ΔΣΕ. Στιγμὴ δύσκολη καί ὑπεύθυνη πρῶτο γιατί (τό) λαϊκό κίνημα (τῆς) χώρας ἔχει ν' ἀντιμετωπίσῃ (τόν) Ἀγγλοαμερικανικό ἱμπεριαλισμό πού δίνει βοήθεια (στόν) μοναρχοφασισμό.

Δεύτερο γιατί ἀποστολή (τοῦ) Δ.Σ.Ε. εἶναι ν' ἀποκαταστήσῃ (στήν) Ἑλλάδα λαϊκή Δημοκρατική ἐσωτερική τάξη καί Ἐθνική ἀνεξαρτησία. (Ἡ) καθοδήγηση (τοῦ) Δ.Σ.Ε. ποτέ δέν πρέπει (νά) ξεχνᾷ (τῇ) βασική αὐτή ἀποστολή Δ.Σ.Ε. καί κάθε ἐνέργεια πολιτική καί στρατιωτική πρέπει (νά τήν) ὑποτάσῃ σ' αὐτή.

Δύο εἶναι (τά) κεντρικά πολιτικοστρατιωτικά προβλήματα πού ἔχει νά ἀντιμετωπίσῃ ἡ ἀνώτατη καθοδήγηση (τοῦ) Δ.Σ.Ε.

Πρῶτο: Ὁ συσχετισμός δυνάμεων στή χώρα ὅσο καί (στά) Βαλκάνια καί Εὐρώπη ἐπιτρέπει στό Δ.Σ.Ε. νά λύσῃ μέ ἐπιτυχία τή βασική ἀποστολή του;

Δεύτερο: Ποιό συγκεκριμένο δρόμο πολιτικά καί στρατιωτικά πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ (ὁ) Δ.Σ.Ε. γιά νά τὰ βγάλῃ ἀποτελεσματικά πέρα στήν ἀποστολή του;

Τὴν ἀπάντηση στό πρῶτο ἐρώτημα δίνουν τά γεγονότα τόσο (τόν) καιρό (τῆς) κατοχῆς ὅταν (ἡ) ἐθνική ἀντίσταση μέ (τήν) ἡγεσία (τοῦ) ΕΑΜ συγκέντρωσε τεράστια πλειοψηφία λαοῦ ὅσο καί μεταδεκεμβριανή περίοδο ὅποτε ὁ μοναρχοφασισμός παρόλη (τή) βοήθεια (τῶν) ξένων δέν μπόρεσε συντρίψει (τό) λαϊκό δημοκρατικό κίνημα.

Ἄς μή ξεχνᾶμε ὅτι (τό) κίνημά μας σάν ἀναπόσπαστο κομμάτι ἀπ' τό βαλκανικό, εὐρωπαϊκό καί παγκόσμιο δημοκρατικό καί σοσιαλιστικό κίνημα βρίσκεται σ' αὐτό σοβαρή ὑποστήριξη, ἠθική καί ὕλική ἐνῶ παράλληλα οἱ ἀντιθέσεις τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ αὐξάνουν.

Ἔτσι ἡ ἀπάντηση στό πρῶτο κεντρικό μας πρόβλημα εἶναι θετική. Ὁ συσχετισμός τῶν δυνάμεων τοπικά καί γενικότερα δείχνει ὅτι ὁ Δ.Σ.Ε., ἀδιάρρηχτο καί πρωτοπόρο ἔνοπλο τμήμα λαοῦ σέ ἀδιάρρηκτη σύνδεση καί ἐνότητα μαζί του μπορεῖ νά λύσει μ' ἐπιτυχία τή βασική του ἀποστολή.

(Τό) δεύτερο πρόβλημα συγκεντρώνει μιά σειρά γενικά πολιτικά καί στρατιωτικά ζητήματα καθὼς καί θέματα μέ τρέχουσα ἐπικαιρότητα καί ἄμεση ἐπιταχτικότητα.

Σκοπός (τοῦ) ΔΣΕ εἶναι (νά) ἀπελευθερώσει Ἑλλάδα ἀπό ξενική κατοχή καί μοναρχοφασισμό καί (νά) ἐγκαθιδρύσει λαϊκό δημοκρατικό καθεστῶς.

Γι' αὐτό εἶναι καιρός (ὁ) ΔΣΕ (νά) ἀπαλλαγεῖ ἀπό πρωτογονισμό, ἐμπειρισμό καί τό ἀνταρτίστικο πνεῦμα νά ἀντιμετωπίσει τό πρόβλημα ὁλόκληρο καί νά προσαρμόσει καί τήν πραχτική πολεμική δράση πρὸς τόν κύριο σκοπό.

Γιά νά ματαιωθεῖ ἐχθρικό σχέδιο πρέπει (ὁ) ΔΣΕ (νά) προχωρήσει (στήν) ἐκπλήρωση (τοῦ) βασικοῦ προορισμοῦ του, μετατρέποντας σημερινό ἀνταρτοπόλεμο σέ ταχτικό πόλεμο μέ ἄμεση ἐπιδίωξη τῆ δημιουργία ἐλεύθερης περιοχῆς, ὅχι μόνο σέ ὀρεινές περιοχές, μά σέ βασικές ἀπ' τήν οἰκονομικοπολιτική σημασία τους περιφέρειες.

Εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἡ μετατροπή σέ ταχτικό στρατό τοῦ σημερινοῦ ἀντάρτικου καί ἡ ἀνάλογη πολεμική του δράση ἀφορᾷ τόν ΔΣΕ πού ὑπάρχει καί δρά στίς περιοχές τῆς ἐνιαίας Ἑλεύθερης Ἑλλάδας. Στίς περιοχές πού κατέχει ὁ ἐχθρός ὁ ἀγώνας διεξάγεται ἀπό ἀντάρτικες ὁμάδες γιά νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ εὐκυνησία καί ὁ ἀνταρτοπόλεμος.

Τά γεγονότα δείχνουν ὅτι ἡ περιφέρεια πού γιά τόν ἐχθρό ἀποτελεῖ τό πιό ἀδύνατο καί νευραλγικό σημεῖο καί πού γιά τό λαϊκοδημοκρατικό κίνημα συγκεντρώνει εὐνοϊκές πολιτικοκοινωνικές προϋποθέσεις εἶναι ἡ Μακεδονία καί Θράκη μέ κέντρο τή Θεσσαλονίκη.

Ἔτσι ἀπό αὐτά τά πράγματα σήμερα βασική ἐπιδίωξη (τοῦ) ΔΣΕ εἶναι (ἡ) κατάληψη (τῆς) Θεσσαλονίκης πού θά φέρει ἀποφασιστική ἀλλαγή στήν κατάσταση καί θά λύσει βασικά ὅλο τό πρόβλημά μας.

Ἡ πραγματοποίηση ἑνός τέτοιου ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ εἶναι δυνατή κάτω ἀπό δύο προϋποθέσεις:

Πρῶτο: Τό Γενικό Ἀρχηγεῖο τοῦ ΔΣΕ συνεχίζοντας ἀδιάκοπα καί ἀκούραστα τήν φθορά καί ἀποσύνθεση τῶν ἀντίπαλων δυνάμεων θά φέρει τή φθορά αὐτή σέ τέτοιο σημεῖο ὥστε ὅταν δοθεῖ τό χτύπημα γιά τή Θεσσαλονίκη ἡ ἐξάντληση τῶν ἐχθρικών δυνάμεων νά ἔχει φθάσει στό ἀνώτατο σημεῖο καί ἡ

δυνατότητα ἀντίπραξης νά περιοριστεῖ στό ἐλάχιστο.

Δεύτερο: Γιά νά διεξαχθεῖ μέ ἐπιτυχία τέτοια ἐπιχείρηση πρέπει τό Γεν(ικό) Ἀρχ(ηγείο) νά προετοιμάσει, ἐξασκήσει καί ἐφοδιάσει τίς ἐμπειροπόλεμες ἐφεδρικές δυνάμεις πού θά μείνουν ἔξω ἀπό τίς ἄλλες ἐπιχειρήσεις καί μέ βάση ἓνα καλά δουλεμένο ἐπιτελικό σχέδιο θά διεξαγάγουν τό αἰφνιδιαστικό χτύπημα ἐνάντια στή Θεσσαλονίκη, πού βασικά πρέπει νά κρίνει τήν τύχη γιά ὅλη τή Θράκη καί τή Μακεδονία, ἴσως καί τήν Ἡπειρο, καί θά ἀπωθήσει τό θέατρο ἐπιχειρήσεων πρὸς τή Θεσσαλία καί τή Στερεά.

Ἡ ἀντικειμενική ἐξέταση (τῆς) πραγματικότητας πείθει ὅτι γιά τό λαϊκό δημοκρατικό κίνημα καί τό ΔΣΕ ὑπάρχουν ὅλες οἱ προϋποθέσεις γιά ν' ἀποβλέψουν σέ τέτοιους ἀντικειμενικούς σκοπούς.

Γειά χαρά
Ν(ίκος Ζαχαριάδης) καί
Διονύσης (=Γιάννης Ἰωαννίδης)
17/4/47

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἐπιστολή τοῦ Ν. Ζαχαριάδη στόν Τίτο, 22 Ἀπριλίου 1947

Σεβαστέ σύντροφε,

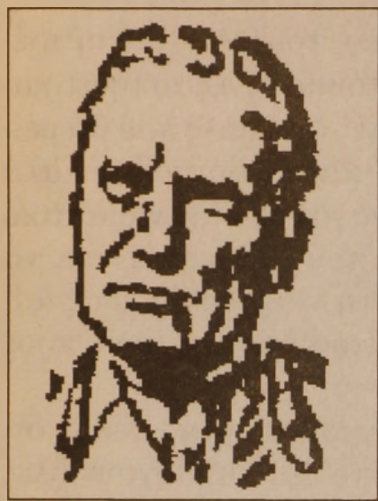
Σχετικά μέ τή χτεσινή συνομιλία μας θέλω νά συνοψίσω τὰ παρακάτω:

1. Τόν τελευταῖο χρόνο, ἀπ' τό Μάρτη τοῦ 1946 καί δῶ, ἡ κατάσταση στήν Ἑλλάδα ὀξύνθηκε καί πῆρε τή μορφή τοῦ ἔνοπλου ἀγώνα. Ὁ ἀγώνας αὐτός, πού βρίσκεται κάτω ἀπ' τήν ἄμεση καθοδήγηση τοῦ ΚΚΕ καί πολιτικά τοποθετεῖται μέσα στά πλαίσια τῆς πάλης τοῦ ΕΑΜ γιά τήν Ἐθνική ἀνεξαρτησία καί τή Λαϊκή δημοκρατία (πρόγραμμα τοῦ ΕΑΜ), διαθέτει σήμερα περὶ τοὺς 20.000 ἀγωνιστές κάτω ἀπ' τή συγκεντρωτική διοίκηση τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγείου καί ἀγκαλιάζει ὅλη τή χώρα. Ὁ Δημοκρατικός Στρατός Ἑλλάδας ξεπερνᾷ σήμερα τό στάδιο τοῦ σκόρπιου παρτιζάνικου ἀγώνα καί τείνει νά διαμορφωθεῖ σέ ταχτικό στρατό. Ἀπ' τήν ὀργανωτική πλευρά αὐτοῦ συγκεντρώνονται σήμερα οἱ κύριες προσπάθειές μας.

2. Παρά τήν ὁλόπλευρη ὑποστήριξη πού ὁ μοναρχοφασισμός ἔχει ἀπ' τόν ἀγγλοαμερικάνικο ἱμπεριαλισμό δέ μπόρεσε καί δέ μπορεῖ –αὐτό δείχνουν τὰ γεγονότα– νά καθυποτάξει καί νά ἐξουδετερώσει τό λαϊκό δημοκρατικό κίνημα καί τό δημοκρατικό στρατό καί ὅλες οἱ ἐνδείξεις δείχνουν ὅτι ἡ βασική σκέψη τοῦ ἐχθροῦ συγκεντρώνεται σέ αὐτό δῶ: νά κρατήσῃ τίς πόλεις καί τίς βασικές συγκοινωνιακές ἀρτηρίες, νά ἀπομονώσῃ τό Δ.Σ.Ε. στίς ὀρεινές περιοχές, νά τόν ἀπομονώσῃ

Νίκος Ζαχαριάδης.
Σκίτσο τοῦ Α. Πρωτοπάτη.

Ο Τίτο.

και απ' το εξωτερικό και να τον υπο-
μονεύσει και φθείρει με το χρόνο.

3. Παρά το γεγονός ότι στις πόλεις
καθυστερεί ακόμα -σε σχέση με την
υπαιθρο-, ή μαχητική ένοπλη λαϊκή
αντίσταση, με βάση την ως τώρα
εξέλιξη της κατάστασης και το συ-
σχετισμό δυνάμεων που υπάρχει μέ-
σα στη χώρα και παρά την άνοιχτη
τώρα παρέμβαση και του αμερικάνι-
κου ιμπεριαλισμού, οι δυνατότητες
για ν' ανατρέψουμε τα πιο πάνω
σχέδια του μοναρχοφασισμού και

των ξένων υποστηρικτών του υπάρχουν. Ο ΔΣΕ έχει όλες τις
δυνατότητες απ' την πλευρά του ανθρώπινου υλικού και μέσα
σε σύντομα χρονικά όρια να φτάσει τις 50.000. Η τακτική του
είναι και στο άμεσο μέλλον πρέπει να είναι με αδιάκοπα χτυ-
πήματα που προοδευτικά πρέπει να δυναμώνουν, να φθείρει
και να ξεχαρβαλώνει τις μοναρχοφασιστικές δυνάμεις. Αυτό
όμως δε φτάνει. Υπάρχουν σήμερα στη χώρα όλες οι προϋπο-
θέσεις και εφόσον ή αγγλοσαξονική ιμπεριαλιστική επέμβαση
θα μείνει βασικά μέσα στα σημερινά πλαίσια, ο ΔΣΕ ν' αναλά-
βει γενικότερα την πρωτοβουλία και να επιφέρει μια σοβαρό-
τερη, αλλαγή στην εσωτερική μας κατάσταση και εξέλιξη χτυ-
πώντας αποφασιστικά το μοναρχοφασισμό, αποσπώντας του
ζωτικές περιοχές και άστικά κέντρα και δημιουργώντας μια
στέρεη και βιώσιμη λεύτερη Ελλάδα.

4. Το πιο νευραλγικό και ασθενικό για το μοναρχοφασισμό
σημείο από κοινωνική, οικονομική, πολιτική, εθνική, στρατιω-
τική και γεωγραφική είναι ή Βόρεια Ελλάδα, δηλαδή, κυρίως
ή ελληνική Μακεδονία και Θράκη. Αντίθετα για το ΔΣΕ εδώ
συγκεντρώνονται οι πιο ευνοϊκές προϋποθέσεις. Ουσιαστική
σημασία, έχει εδώ το γεγονός ότι ο ΔΣΕ διαθέτει πρωτοβουλία
στο διάλεγμα του σημείου όπου θα χτυπήσει. Έδώ, λοιπόν
πρέπει ο ΔΣΕ να καταφέρει αποφασιστικό χτύπημα ενάντια
στο μοναρχοφασισμό συγκεντρώνοντας την κύρια προσπά-
θειά του ενάντια στο κέντρο της περιοχής αυτής.

5. Για να πετύχει ένα τέτοιο χτύπημα χρειάζεται:

α) Αδιάκοπα να συνεχίσει ο ΔΣΕ την επιθετική του δράση σε
όλη τη χώρα, έτσι που να φθείρει και να κρατά πάντα σε συνα-
γερμό και σκόρπισμα τις μοναρχοφασιστικές δυνάμεις.

β) Επιτελικά πρέπει το σχέδιο να δουλευτεί καλά και να εξασ-
φαλιστεί το στοιχείο του αίφνιδιασμού.

γ) Πρέπει από έμπειροπόλεμα και δοκιμασμένα στελέχη και
άνδρες του ΔΣΕ να καταρτιστεί ή εφεδρική δύναμη από 5-7
χιλ. άνδρες που θα πραγματοποιήσει το κύριο χτύπημα ενά-
ντια στο κέντρο της περιοχής όπου θα επιτεθεί.

δ) Η ταυτόχρονη ένοπλη εκδήλωση και μέσα απ' τις πόλεις
στην περιοχή αυτή είναι δυνατή και πρέπει να εξασφαλιστεί.

ε) Πρέπει να χρησιμοποιηθούν εξαντλητικά οι σοβαρές δυνά-
μεις και δυνατότητες που διαθέτουμε μέσα στον κυβερνητικό
στρατό και ναυτικό.

6. Η μεγαλύτερη αδυναμία που παρουσιάζει σήμερα ο ΔΣΕ
και που είναι κι' όλες σοβαρό εμπόδιο στην ανάπτυξή του

είναι ή ανεπάρκεια στον όπλισμό του και στον ανεφοδιασμό
του με όπλα και πολεμοφόδια. Παρά την τόσο σημαντική ενί-
σχυση που έχουμε στο σημείο αυτό από σās, τα τελευταία τη-
λεγραφήματα από το Γενικό Αρχηγείο του ΔΣΕ μιλάν ότι
υπάρχει κιόλας τώρα με τις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις που
διεξάγει ο μοναρχοφασισμός έλλειψη σε πολεμοφόδια. Πρέ-
πει ακόμα να τονιστεί ότι ο όπλισμός που διαθέτει ο ΔΣΕ δε
φτάνει για να χτυπά αποτελεσματικά τον έχθρο στις πόλεις
και κέντρα του που τά 'χει μετατρέψει σε περιχαρακωμένα
στρατόπεδα. Για να πετύχει λοιπόν το χτύπημα που αναφέρε-
ται πιο πάνω πρέπει ή ειδική δύναμη του ΔΣΕ που θα το κατα-
φέρει να είναι κατάλληλα εξοπλισμένη, να εξοπλισθούν ανά-
λογα και οι μαχητικές δυνάμεις μας μέσα στις πόλεις της πε-
ριοχής αυτής και, πράγμα επίσης σοβαρό, τα στρατιωτικά στε-
λέχη και οι καθοδηγητές στην επιχείρηση αυτή πρέπει να κα-
ταρτισθούν και ετοίμασθούν ειδικά:

7. Όταν εξασφαλίσουμε ένα απαραίτητο μίνιμουμ απ' τις πιο
πάνω προϋποθέσεις μπορούμε να δώσουμε το χτύπημά μας
και με την κατάσταση που υπάρχει σήμερα στην Ελλάδα μπο-
ρούμε να μη τη βλέπουμε μόνον σαν προσωρινή εκδήλωση και
επιτυχία μα σαν αφετηρία για πιο ουσιαστική αλλαγή στην
Ελλάδα, έχτος αν έχουμε μια ένοπλη αμερικανική επέμβαση
για να περισώσει το μοναρχοφασισμό, όποτε όμως δημιουρ-
γείται και κάπως πιο γενική διεθνής περιπλοκή.

8. Νομίζω πως αν εξασφαλιστούν οι υλικές δυνατότητες μπο-
ρεί, μερικά τουλάχιστο, ο εφοδιασμός του ΔΣΕ με πολεμικό
υλικό να εξασφαλιστεί απ' τη Γαλλία, Ιταλία, Αγγλία κ.λπ.

9. Είναι απαραίτητο σήμερα το ζήτημα για την όλοπλευρη ενί-
σχυση στο λαϊκό δημοκρατικό κίνημα στην Ελλάδα και στο
ΔΣΕ να μπει σε ευρωπαϊκή και παγκόσμια κλίμακα πιο απο-
φασιστικά.

10. Για μένα προσωπικά νομίζω τα εξής:

α) Επειδή ή ελληνική και αγγλοσαξονική αντίδραση θα κάνει
όλο φασαρία γύρω στην «εξαφάνισή» μου απ' την Ελλάδα
μπορεί με μια άνοιχτη εμφάνισή μου στο Παρίσι να εξηγηθεί
γιατί αναγκάστηκα να φύγω στην Ελλάδα.

β) Να μου εξασφαλιστεί εδώ ή δυνατότητα να μείνω τηρώντας
τους όρους της συνωμοτικότητας κυρίως κόπτοντας τις έπα-
φές μου έχτος από μια με τον σ. Ντενίσωφ (= Γιάννη Ιωαννί-
δη), με τους εδώ Έλληνες συντρόφους. Σε ένα κύκλο από 10-
12 Έλληνες συντρόφους έγινε γνωστό ότι έρχομαι εδώ. Στον
αριθμό αυτό δε συμπεριλαμβάνονται αυτοί που με πέρασαν
έδώ. Ο ανταποκριτής του Ρώυτερ εδώ έκανε νύξη σε εδώ
Έλληνες για ταξίδι μου στη Μόσχα.

γ) Να εξασφαλιστεί μια σίγουρη ταχτική (δυο φορές το μήνα)
έπικοινωνία μου με την Αθήνα.

δ) Αν είναι δυνατό να πάω για πιο πάνω.

ε) Νομίζω ότι ή θέση μου τελικά είναι να βρίσκομαι, ανεπίση-
μα φυσικά, κοντά στο Γενικό Αρχηγείο του ΔΣΕ.

Σ' αυτά συνοψίζω, σεβαστέ σύντροφε, τη χτεσινή συνομιλία
μας. Η εξέλιξη της κατάστασης στην Ελλάδα μάς επιτρέπει
κάθε αίσιοδοξία με την πρωταρχική προϋπόθεση ότι το ΚΚΕ
θα κάνει το καθήκον του διορθώνοντας τα λάθη που έκανε
στο παρελθόν.

Επιτρέψτε να σας εκφράσω την ευγνωμοσύνη του ΚΚΕ για όσα κάνατε για μας. Αυτό το διαισθάνεται και ο λαός μας που νοιώθει ένστιχτώδικα και κατάκαρδα τη Νέα Γιουγκοσλαβία, το Λαό της και το Στρατάρχη της, γιατί νοιώθει ότι το κύριο στήριγμά του απόξω είναι αυτοί.

Το ελληνικό κείμενο απ' το σημειώμά μου αυτό το κρατώ εγώ. Ένα αντίγραφό του δίνω για ενημέρωση στο σ. Μάρκο (είναι ο Ράνκεβιτς). Τη μετάφρασή του στα ρούσικα την έκανε ο σ. Πετρής. Αν νομίζετε σκόπιμα γνωρίζετε το περιεχόμενο αυτό σημειώμά μου αυτό και πιο πάνω. Γνώση του σημειώματός μου αυτού θα πάρει και ο σ. Ντενίσωφ (=Ιωαννίδης). Διατελώ με σεβασμό και αγάπη.

22.4.47

N. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

ΤΡΙΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αποσπάσματα από τό λόγο του Μιλτιάδη Πορφυρογένη στο συνέδριο του Κ.Κ. Γαλλίας. Ιούνιος 1947

Εκεί που έφθασαν τα πράγματα, ο μοναρχοφασισμός σήμερα κάτω από την αμερικανοαγγλική καθοδήγηση, δείχνεται αδιάλλακτος προς κάθε δημοκρατικό δυνατό συμβιβασμό. Έχει την παγκόσμια ιμπεριαλιστική βοήθεια και αποβλέπει να επιβληθεί δυναμικά, ολοκληρωτικά, φασιστικά. Μια απόδειξη γι' αυτό αποτελεί το γεγονός ότι σήμερα στην Ελλάδα ντουφεκίζονται καθημερινά δεκάδες δημοκρατικοί πολίτες, καταδικασμένοι σε θάνατο από τα φασιστικά στρατοδικεία. Έξω απ' αυτούς μένουν όσοι δολοφονούνται από τις μοναρχοφασιστικές συμμορίες και τις δυνάμεις της χωροφυλακής. Ακόμα κι' όσοι αποτελειώνονται στα κρατητήρια και τις φυλακές.

Σήμερα γίνεται ολοένα πιο φανερό ότι δίπλα στις ακούραστες προσπάθειες του ΕΑΜ και του δημοκρατικού κόσμου για λαϊκή συμφιλίωση και κατευνασμό μόνο ή αποφασιστική πολεμική επίδοση και ή ανάπτυξη του Δημοκρατικού Στρα-

τού μπορεί να εξαναγκάσει την αντίδραση να σκεφθεί σοβαρές υποχωρήσεις σαν κι' αυτές που διαγράφτηκαν την άνοιξη, μα τις ματαίωσε ή ξετσίπωτη αμερικανική ιμπεριαλιστική παρεμβολή. Και ή αποφασιστική πολεμική επίδοση και ανάπτυξη του Δημοκρατικού Στρατού της Ελλάδας προστά στο γεγονός της αμερικανοαγγλικής και μοναρχοφασιστικής αδιαλλαξίας αναγκαστικά τείνει να αποκρυσταλλωθεί και αποκρυσταλλώνεται κιόλας προς τη δημιουργία μιας λεύτερης δημοκρατικής Ελλάδας με δική της κυβέρνηση και δική της κρατική υπόσταση. Για ένα τέτοιο πράγμα υπήρχαν και πριν και υπάρχουν και σήμερα, ακόμα περισσότερο, όλες οι απαραίτητες αντικειμενικές στρατιωτικές, πολεμικές, υλικές, πολιτικές ήθικες, ψυχολογικές, μα και γεωγραφικές προϋποθέσεις. Αν προς την κατεύθυνση αυτή είμαστε ακόμα κάπως διστακτικοί, είναι γιατί ή δύναμη της λαϊκής πλειοψηφίας και ή εμπιστοσύνη που μας έχει ο λαός μας επιτρέπουν να κάνουμε υποχωρήσεις, δημοκρατικά ανεκτές και να εξαντλούμε και την παραμικρή δυνατότητα. Από την άλλη όμως μεριά γίνεται ολοένα και περισσότερο φανερό ότι ή αδιαλλαξία της αντίδρασης ξένης και ντόπιας δέ βρίσκει δισταγμούς και αναγκαστικά το υπέρτατο συμφέρον της Δημοκρατίας και της Εθνικής Ανεξαρτησίας φέρνει προς τη δημιουργία λεύτερης Ελλάδας με δική της κυβέρνηση.

Μένει ακόμα σαν έρωματικό, αν την τελευταία στιγμή ή μοναρχοφασιστική αντίδραση θα θελήσει να πάει σ' ένα συμβιβασμό. Εμείς είμαστε πάντα έτοιμοι για ένα τέτοιο συμβιβασμό με βάση τις πιο ελάχιστες δημοκρατικές προϋποθέσεις που είναι:

Να δημιουργηθούν οι όροι για ν' αποφανθεί ο λαός πραγματικά ελεύθερα και ανεπηρέαστα για τις τύχες του και με την υλικά εξασφαλισμένη εγγύηση, ότι αντίδραση δέ θα μπορέσει να επαναλάβει την προδοσία και παρασπονδία της Βάρκιζας. Εμείς είμαστε σε θέση και ξαίρουμε σήμερα ν' ανατρέψουμε και την άπλη σκέψη που θα κάνει ή αντίδραση για τέτοια επανάληψη της παρασπονδίας.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Επιστολή του Ν. Ζαχαριάδη στον Α. Ζντάνωφ, 1.9.47

«Β(ελιγράδι)» 1.9.47

Σεβαστέ σ. Αντρέϊ Αλεξάντροβιτς Ζντάνωφ.

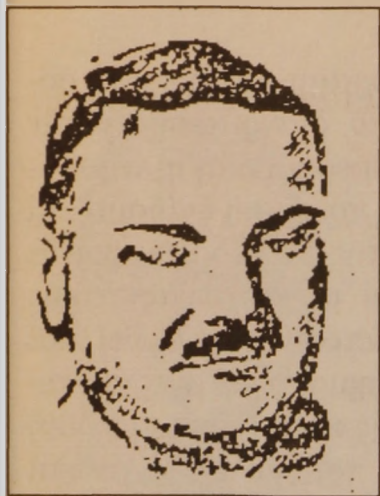
Σας γράφω για να σας εκθέσω την τελευταία εξέλιξη στην Ελλάδα, καθώς και όρισμένα ζητήματα που αφορούν τό λαϊκό δημοκρατικό κίνημα στη χώρα μας.

1. Σήμερα πιά και οι αντίπαλοί μας όμολογούν ότι ή τετράμηνη κυβερνητική εκστρατεία ενάντια στο Δημοκρατικό Στρατό άποτυχε. Γεγονός είναι ότι ο Δημοκρατικός Στρατός όχι μόνο κατόρθωσε να εκμηδενίσει τις έδαφικές επιτυχίες που αρχικά οι κυβερνητικοί είχαν μά σήμερα βρίσκεται σε καλλίτερες θέσεις, αριθμητικά είναι πιο μεγάλος. Τό ήθικό του πιο άκμαϊο, οργανωτικά πιο στερεωμένος, υλικά πιο καλά εξοπλισμένος.

Παρά την έρήμωση που σπέρνει ο μοναρχοφασισμός και πα-
ρά την οικονομική εξάντληση οι αγρότες υποστηρίζουν όσο

Ο σκιτσογράφος Νίκος Καστανάκης, φιλοτέχνησε για το Ρίζο της Δευτέρας (30.6.1947) ένα «διαβατήριο» όπου ανεφέρεται ότι: Το ΚΚΕ επιτρέπει την εισ Γαλλίαν αναχώρησιν του Νικολάου Ζαχαριάδη μετ'επιστροφής. ΔΕΝΕΘΕΩΡΗΘΗ Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ Έβερτ, VU POUR L'ENTRÉE M. Toretz.

Ο Αντρέι Ζντάνωφ.

μπορούν τό Δ.Σ. καί τό ήθικό του λαού παραμένει άκμαίο.

Άπό έναμιση μήνα λειτουργεί ραδιοσταθμός του ΔΣΕ καί αυτό αποτελεί μία πολύ σημαντική βοήθεια στην όλη δουλειά μας.

Χωρίς καμιά υπερβολή μπορούμε νά ποϋμε ότι ή προοπτική για την επιτυχία του δημοκρατικού αγώνα στην Ελλάδα είναι σήμερα πιο θετική άποτι πριν, παρά τό γεγονός ότι ή αμερικανική ανάμιξη στά έσωτερικά προσπαθεί νά μās προβάλλει άνυπέρβλητα έμπόδια.

Γεγονός ακόμα είναι ότι ο πανικός καί ή σύγχιση αυξάνει στίς τάξεις του μοναρχοφασισμού.

Η σύγχιση καί ο πανικός στίς τάξεις του αντίπαλου αναπτύσσεται καί αυξάνει τόσο σε αναλογία μέ τή στερέωση καί τίς επιτυχίες του Δ.Σ. όσο καί άπ' τό γεγονός ότι ή αποσύνθεση μεγαλώνει στίς τάξεις του κυβερνητικού στρατού, πράγμα που πιστοποιείται τόσο άπτίς προσχωρήσεις στο Δ.Σ., όσο καί άπτήν άπροθυμία καί την άνοιχτή άρνηση των κυβερνητικών νά πολεμήσουν, άπτίς μαζικές δίκες καί τίς θανατικές καταδίκες σε βάρος άνδρων καί αξιωματικών του κυβερνητικού στρατού.

Η τέτοια διαμόρφωση της κατάστασης επέτρεψε στο Γενικό Άρχηγείο του Δ.Σ. νά προχωρήσει θετικά προς τή δημιουργία λένφτερων περιοχών μέ δική τους κρατική ύπόσταση. Τό Γ.Α. του Δ.Σ. δημοσίευσε κι' όλες τίς καταστατικές διατάξεις, καί μία σειρά νομοθετικές πράξεις προς την πιο πάνω κατεύθυνση. Άντίγραφα στά ρούσικα άπ' όλα αυτά τά ντοκουμέντα σās έχουμε στείλει. Στην ήμερήσια διάταξη σήμερα στέκει τό ζήτημα της δημιουργίας Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης.

Όλα τά πιο πάνω προωθοϋνται καί πραγματοποιοϋνται σε συμφωνία μέ τό ΕΑΜ· καί, βασικά, καί μέ τούς άλλους, τούς έξωεαμικούς παράγοντες του δημοκρατικού κινήματος.

Οί κυβερνητικές άποτυχίες καί οί επιτυχίες του Δ.Σ. έχουν σαν άποτέλεσμα μία όλοένα καί πιο άνοιχτή επέμβαση των Άμερικανών στην Ελλάδα. Αυτή ή ανάμιξη είναι σήμερα τό βασικό πρόβλημα που μās άπασχολεί. Η θέση μας εδώ είναι καθαρή. Για τό λαό τό ζήτημα είναι επίσης ξεκαθαρισμένο. Καί τό δημοκρατικό κίνημα θ' αντιμετώπισει αποφασιστικά καί χωρίς δισταγμό κάθε παραπέρα αμερικανική ανάμιξη καί επέμβαση στά έσωτερικά μας, όποιαδήποτε μορφής.

2. Άπτή πλευρά της διεθνής θέσης του ελληνικού ζητήματος μεγάλη ενίσχυση μās έδωσε καί σήκωσε καί τό φρόνημα του λαού ή στάση του Γκρομύκο στο Συμβ(ούλιο) Άσφαλείας του Ο.Ε.Ε. Σχετικά σās μεταβιβάζουμε μία σκέψη που έκανε καί μās διατύπωσε ο κ. Σοφιανόπουλος, πρώην ύπουργός των έξωτερικών, που βρίσκεται τώρα στο Παρίσι καί που συνεργάζεται μαζί μας.

Η σκέψη του κ. Σοφιανόπουλου είναι ή εξής:

«Θεωρεί άναγκαίο καί χρήσιμο σε μία όρισμένη εύκαιρία ή σοβιετική πολιτική νά εκφρασθεί στο ελληνικό ζήτημα μέ τό πιο έπίσημο στόμα καί μέ λόγια συμπάθειας για τον ελληνικό λαό,

τήν ανεξαρτησία καί την έδαφική του άκεραιότητα. Ότι τά σοβιέτ θά επιθυμοϋσαν νά δοϋν μία Ελλάδα ελεύθερη, ανεξάρτητη καί ισχυρή όπως της αξίζει νά είναι μετά τούς αγώνες της, αλλά ότι δέ μπορούν νά άνεχτοϋν μία Ελλάδα έστία ραδιοσυργιών καί αμερικανικό ύπήκοο. Ότι τό ζήτημα του καθεστώτος είναι ύπόθεση του λαού της στον όποιο όμως θάπρεπε νά δοθεί ή δυνατότητα νά εκφρασθεί μέ εκλογές που θά κάνει μία δημοκρατική κυβέρνηση».

Αυτά λέει, ο Σοφιανόπουλος καί μεϊς μέ όρισμένες επιφυλάξεις στίς διατυπώσεις, πιστεύουμε ότι ένα τέτοιο πράγμα θά μās βοηθοϋσε σοβαρά.

Ο κ. Σοφιανόπουλος εκφρασε την επιθυμία νά μεταβεί στη Μόσχα.

3. Τά υλικά τά πήραμε καί σās εύχαριστοϋμε πολύ. Μέ την εύκαιρία θέτουμε ύπόψη σας όρισμένες πρόσθετες άνάγκες μας.

1) Χρειαζόμαστε 40 όρειβατικά λυόμενα κανόνια των 6,5 καί 20 όρειβατικά λυόμενα των 7,5.

2) 2.000 άντιτανκικά όπλα (παντσερφάουστ).

3) Μέ όξύτητα μπαίνει σήμερα για τό Δ.Σ. τό πρόβλημα της ύπόδησης καί του ρουχισμού. Θά μās βοηθήσετε πολύ αν μπορούσατε νά μās στείλτε άρβυλα καί ρούχα (ας είναι καί παλιά γερμανικά, ιταλικά, έγγλέζικα ή αμερικάνικα) για 15.000 άντρες.

4) Πήραμε 19 πολύγραφους που μās στείλατε. Θά σās παρακαλέσουμε νά μās στείλτε καί μελάνη, κυρόχαρτο καί χαρτί για τούς πολύγραφους αυτούς γιατί εδώ δύσκολα βρίσκονται.

6) Χρειαζόμαστε 3-4 γερμανικά φορτηγά για τίς μεταφορές υλικού.

7) Θέλουμε μία ρούσικη γραφομηχανή γιατί καθυστεροϋμε πολύ μέ τή δαχτυλογράφηση των υλικών που σās στέλνουμε.

8) Χρειαζόμαστε δημοσιογραφικό χαρτί. Πέρσυ μās πληροφορήσατε ότι διαθέσατε για μās 1.000 τόννους. Άπαυτούς είχαμε πάρει στην Ελλάδα πέρσυ 200 τόννους.

Πριν δύο μήνες μās πληροφόρησαν οί Γιουγκοσλάβοι σύντροφοι ότι μās στέλνετε εδώ άλλους 200 τόννους. Μέχρι τή στιγμή δέν τούς πήραμε ακόμα.

9) Θά μās εύκολύνατε πολύ αν μās στέλνατε 8-10 χειροκίνητα ή ποδοκίνητα πιεστήρια.

10) Χρειαζόμαστε άπαραίτητα για τό Δ(ημοκρατικό) Σ(τρατό) 20 άσυρμάτους.

11) Θά μās εύκολύνατε έξαιρετικά αν μās στέλνατε ένα ισάριθμο ποσό χρήματα μέ αυτό που πήρα όταν είμουνα σε σās.

Με συντροφικούς χαιρετισμούς

Για την Κ.Ε. του ΚΚΕ

N. Ζαχαριάδης

Καί τώρα μία προσωπική παράκληση. Οί σύντροφοι αυτού μου είχαν ύποσχεθεί ένα καλό καί γερό αυτοκίνητο που τό χρειάζομαι πολύ για προσωπική μου χρήση καί για τίς μετακινήσεις μου εδώ, όχι φυσικά για μέσα στη χώρα μου.

Καί ακόμα θά μέ ύποχρεώνατε αν μου στέλνατε τά βιβλία που συμπληρωματικά ζήτησα άπό σ. Μπαράνωφ.

Σās παρακαλώ νά μās συγχωρέσετε που κάθε φορά άπευθυνόμαστε σε σās μέ καινούργιες άπαιτήσεις μά καταλαβαίνετε πόσο ζωτική είναι για μās ή ενίσχυσή σας, δίπλα στην πολύτιμη βοήθεια καί κατανόηση που μās δείχνουν οί φίλοι μας

ἀπὲς ἄλλες χώρες καὶ κατὰ πρῶτο οἱ Γιουγκοσλάβοι καὶ Ἀλβανοὶ σύντροφοί μας.

Θάθελα πολὺ κάθε φορά, ἄς εἶναι καὶ προφορικὰ διὰ μέσω τοῦ σ. Λαβρέντιεφ (μέλος τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΣΕ καὶ πρεσβευτῆς τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως στὸ Βελιγράδι), νὰ παίρνω γνώση γιὰ ὅσα πράγματα μᾶς στέλνετε γιατί συχνὰ βρίσκομαι ἐν ἀγνοίᾳ γιὰ ζητήματα ποὺ μᾶς ἀφοροῦν ἄμεσα.

Ἦρθαν οἱ σ. Γιουσούποφ καὶ Λαβρόφ. Περιμένουμε τὸν Χατούρωφ. Γιὰ τὸν Ζίνκωφ θὰ προτιμούσαμε νὰ μὴ μᾶς τὸν στείλτε.

Μὲ συντροφικούς χαιρετισμούς

Γιὰ τὴν Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ

Ν. Ζαχαριάδης».

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Τὸ τελικὸ σχέδιο τῶν ἐπιχειρήσεων γιὰ το 1947

Αὐστηρὰ ἐμπιστευτικὸ

Σχέδιο «Λίμνες»

10.9.47

Πολιτικὴ κατάσταση

Κατὰ τὴν παρούσα στιγμή ὠρίμασαν οἱ συνθήκες γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τοῦ βασικοῦ στρατηγικοῦ καθήκοντος ποὺ στέκεται μπροστὰ στὸ Δημοκρατικὸ Στρατό μας, δηλαδή τὴ δημιουργία ἐλευθέρου ἐδάφους στὴν ἔκταση τῆς Μακεδονίας καὶ τὴν ἀπελευθέρωση ὅλοκλήρου τῆς Μακεδονίας - Θράκης μὲ κέντρο τὴ Θεσσαλονίκη. Στρατιωτικὰ εἶναι ἀναγκαῖο νὰ δημιουργηθοῦν γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ ὁρισμένες προϋποθέσεις, ὅπως ἐκτίθενται παρακάτω.

Ἡ τρέχουσα πολεμικὴ κατάσταση

Ἑθνικὲς δυνάμεις

Α. Ἑμψυχο ὑλικό

α) Γενικά στὴ χώρα:

Στρατός 100.000 ἄνδρες ἀπὸ τοὺς ὁποίους παρατακτοὶ 40.000 ἄνδρες. Χωροφυλακὴ 30.000 ἄνδρες ἀπὸ τοὺς ὁποίους παρατακτοὶ 15.000 ἄνδρες. Ἑνοπλοὶ ΜΑΥ 40.000 ἄνδρες ἀπὸ τοὺς ὁποίους παρατακτοὶ 5.000 ἄνδρες. Σύνολο 170.000 ἄνδρες ἀπὸ τοὺς ὁποίους παρατακτοὶ 60.000.

β) Περιοχὴ Κεντρικῆς καὶ Δυτικῆς Μακεδονίας

Σύνολο 59.000 ἄνδρες ἀπὸ τοὺς ὁποίους παρατακτοὶ 23.000. Δέν εἶναι γνωστὲς μὲ ἀκρίβεια οἱ δυνάμεις στὴ Θεσσαλονίκη.

γ) Περιοχὲς Μακεδονίας - Ἡπείρου - Θράκης μαζί

Σύνολο 88.000 ἄνδρες ἀπὸ τοὺς ὁποίους παρατακτοὶ 32.000.

Β. Μέσα

α) Ὀπλισμὸς πεζικοῦ:

Σὲ κάθε τάγμα 45 ὅπλοπολυβόλα μπρέντ καὶ 45 αὐτόματα τόμον 2-4 βαρεῖς ὅλμοι (οἱ 2 ἀμερικάνικοι), 2 πολυβόλα βίκερς, 3 πιάτ κατὰ λόχο. Ἀφθονία πυρομαχικῶν.

β) Πυροβολικό:

4 πυροβόλα στὴν ταξιαρχία.

γ) Μηχανοκίνητες δυνάμεις:

1 σύνταγμα θωρακισμένων καὶ ἑλαφρὰ τάνκς σὲ κάθε μεραρχία.

δ) Διαβιβάσεις:

1 ἀσύρματος ἰσχύος 22 κατὰ τάγμα καὶ ραδιοτηλέφωνα κατὰ λόχο καὶ διμοιρία, ἐπίσης ὀπτικά εἶδη.

ε) Μεταφορικά μέσα:

Σὲ ἀφθονία.

στ) Ὑλικά μηχανικοῦ:

Σὲ ἀφθονία.

ζ) Ἐπιμελητεία:

Καλὰ ὁργανωμένη, διαθέτει ὅλα τὰ ἀναγκαῖα.

Δημοκρατικὸς Στρατὸς Ελλάδας

Α. Ἑμψυχο ὑλικό

α) Γενικὴ δύναμη στὴ χώρα,

24.000 μαχητὲς ἀπὸ τοὺς ὁποίους παρατακτοὶ 18.000.

β) Περιοχὴ Κεντρικῆς καὶ Δυτικῆς Μακεδονίας

10.500 μαχητὲς ἀπὸ τοὺς ὁποίους παρατακτοὶ 8.000.

γ) Περιοχὲς Μακεδονίας - Ἡπείρου - Θράκης μαζί,

15.000 μαχητὲς ἀπὸ τοὺς ὁποίους παρατακτοὶ 11.000.

Συσχετισμὸς δυνάμεων γενικά 1:3 σὲ ὄφελος τοῦ ἐχθροῦ.

Β. Μέσα

α) Ὀπλισμὸς πεζικοῦ:

Ὅπλα - αὐτόματα - ὅπλοπολυβόλα διαφόρων τύπων μὲ πολ-
λὲς ἐλλείψεις στὴν Κεντρικὴ καὶ Δυτικὴ Μακεδονία, Ἡπειρο,
καὶ Θράκη καὶ μὲ σοβαρὲς ἐλλείψεις στὴ Θεσσαλία, Ρούμελη
(Κεντρικὴ Ἑλλάδα) καὶ Πελοπόννησο.

Ὀλμοὶ ἀπὸ 1-2 κατὰ τάγμα στὴ Μακεδονία, Ἡπειρο καὶ Θρά-
κη καὶ ἀπὸ 1/2-1 στὴ Θεσσαλία, Ρούμελη καὶ Πελοπόννησο.

β) Πυροβολικό:

Συνολικά 5 πυροβόλα.

γ) Ἐκρηκτικὸ ὑλικό:

Μηδαμινὲς ποσότητες στὴ Μακεδονία - Ἡπειρο - Θράκη καὶ
ἐντελῶς καθόλου στὴ Θεσσαλία - Ρούμελη - Πελοπόννησο.

δ) Μηχανοκίνητα:

Δέν ὑπάρχουν.

ε) Διαβιβάσεις:

Ἀπὸ ἓνα ἀσύρματο κατὰ Ἀρχηγεῖο Περιοχῆς καὶ στὴν πλειο-
ψηφία τῶν περιφερειακῶν Ἀρχηγείων. Δέν ὑπάρχουν καθόλου
στά τάγματα.

στ) Μεταφορικά μέσα:

Ἐντελῶς ἀνεπαρκὴ γιὰ τίς ὑπάρχουσες ἀνάγκες.

ζ) Ἐπιμελητεία:

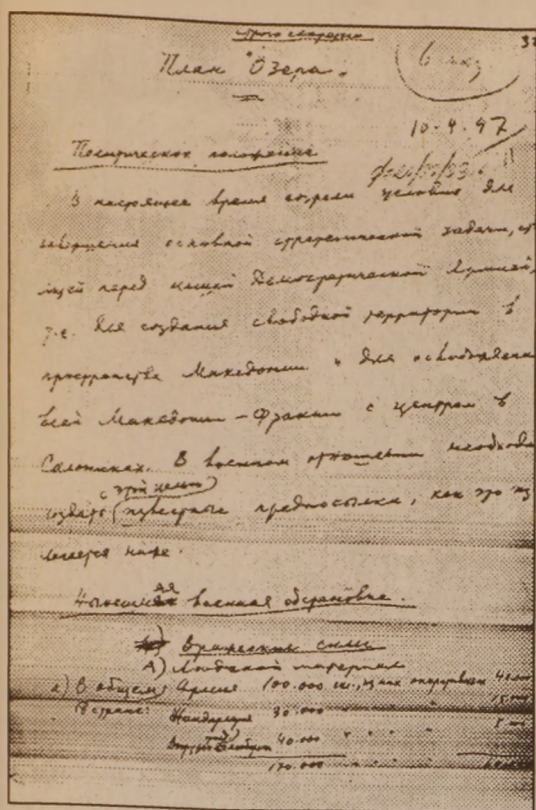
Ὅχι καλὰ ὁργανωμένη καὶ μὲ πηγὲς πολὺ φτωχὲς σὲ σύγκριση
μὲ τίς ἀνάγκες.

Δημιουργία στρατιωτικῶν προϋποθέσεων γιὰ πραγματοποίη- ση βασικῶν σκοπῶν ΔΣΕ.

Α. Ποσοτικὴ ἀνάπτυξη

Οἱ δυνάμεις τοῦ ΔΣΕ μὲ γρήγορους ρυθμοὺς πρέπει νὰ αὐξη-
θοῦν πολὺ ὥστε πρὸς τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1948 νὰ τριπλασιαστοῦν.
Ἰδιαιτέρα αὐτὴ ἡ αὐξηση πρέπει νὰ ἐπιτευχθεῖ στὸ πιὸ σύντομο
διάστημα στὴν Κεντρικὴ καὶ Δυτικὴ Μακεδονία ὥστε νὰ γίνει
δυνατὸ νὰ ἐξοικονομηθοῦν ἀπὸ ἐκεῖ οἱ ἀναγκαῖες ἐφεδρικές ду-
νάμεις γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κύριου ἐκστρατευτικοῦ σώματος
πού θὰ ἐπιχειρήσει τὴν κατάληψη τῆς Θεσσαλονίκης.

Β. Ὁργανωτικὴ προετοιμασία

Η πρώτη σελίδα του χειρογράφου του Σχεδίου «Λίμνες» που φυλάσσεται στα ΑΣΚΙ. Το κείμενο είναι γραμμένο σε ρωσική γλώσσα.

α) Ήδη από τώρα πρέπει να καταπιαστούμε με την οργάνωση μονάδων τακτικού στρατού, πράγμα που προοδευτικά πρέπει να επεκταθεί σε ολόκληρο τό Δημοκρατικό Στρατό και να ολοκληρωθεί προς την άνοιξη.

β) Νά παρθεί, μεταφερθεί και κατανεμηθεί τό αναγκαίο υλικό για τόν πλήρη εξοπλισμό όλων τών δυνάμεων του ΔΣΕ, υπολογίζοντας ότι αυτές θά φτάσουν τούς 60.000 άνδρες.

Λεπτομέρειες για τίς αναγκαίες ποσότητες υλικού κατά κατηγορία δίνονται στό συνημμένο πίνακα.

γ) Νά αναζητηθεί και εκπαιδευτεί τό αναγκαίο τεχνικό προσωπικό για όλα τά όπλα και ιδιαίτερα για τό μηχανικό και τίς διαβιβάσεις (ασυρματιστές, σαμποταριστές, ναρκοθέτες, ναρκοσυλλέκτες κ.λπ.).

δ) Νά αναζητηθεί τό αναγκαίο υλικό για γεφυρώσεις και οχυρώσεις (λαστιχένιες βάρκες, άγκαθωτό σύρμα, εργαλεία, τσιμέντο, έλάσματα κ.λπ.).

ε) Άμεσα νά άνευρεθοῦν μεταφορικά μέσα.

στ) Στό πίο σύντομο διάστημα νά οργανωθεί ή έπιμελητεία και νά εξασφαλίσει πηγές εφοδιασμού ικανές νά καλύπτουν όλες τίς ανάγκες του ΔΣΕ.

Σσέδιο δράσης του ΔΣΕ για την περίοδο της προετοιμασίας του κύριου χτυπήματος.

Άμεσος βασικός σκοπός:

Σταθερή κυριαρχία του ΔΣΕ στό δρόμο Καλαμπάκα - Μέτσοβο - Γιάννενα μέ βασικό σκοπό τήν αποκατάσταση έδαφικής ενότητας μεταξύ Μακεδονίας, Ήπειρου και Θεσσαλίας. Αυτό θά επιτρέψει νά μεταφέρουμε στό νότο σοβαρές ενισχύσεις σε υλικά για νά πετύχουμε τήν ανάπτυξη τών δυνάμεων του ΔΣΕ στις περιοχές Θεσσαλίας, Ρούμελης και Πελοποννήσου και τών σοβαρών επιχειρήσεών τους και έτσι νά εξασφαλίσουμε τήν μέγιστη δυνατή διασπορά τών δυνάμεων του έχθρου και, κατά συνέπεια, νά ανακουφίσουμε τίς περιοχές τής Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας.

Δεύτερος βασικός σκοπός:

Κυριαρχία στις όδικές αρτηρίες Λάρισα - Έλασσόνα - Κοζάνη και Λάρισα - Τέμπη - Κατερίνη μέ βασικό σκοπό τήν αποκατάσταση έδαφικής ενότητας μεταξύ τών βουνών Χάσια - Πιέρια - Όλυμπος - Κίσσαβος.

Σταθερή κυριαρχία του ΔΣΕ στό οροπέδιο Κοζάνης μέχρι τόν ποταμό Άξιό μέ κέντρο βάρους προς τίς διόδους Έδεσσα - Άρνισα και Καστανιά μέ σκοπό τήν αποκοπή τής Δυτικής Μακεδονίας από τό νότο και τήν ανατολή.

Ταυτόχρονα ενίσχυση τής Κεντρικής Μακεδονίας από τήν πλευρά τής Δυτικής και Ανατολικής Μακεδονίας.

Τρίτος βασικός σκοπός:

Νά αναληφθεί αποφασιστική επιθετική προσπάθεια για τή δημιουργία ελεύθερης περιοχής στό χώρο Κόνιτσα - Μέτσοβο, Γρεβενά - Τσοτύλι - Νεστώριο.

Δευτερεύοντες σκοποί:

Ήπειρος

Μόνιμη εγκατάσταση στην περιοχή Παγωνίου και Λάκα Σούλι και εξασφάλιση έλέγχου στην αρτηρία Άρτα - Πρέβεζα - Γιάννενα.

Θεσσαλία

Άπώθηση του έχθρου από τήν κεντρική οροσειρά τής Πίνδου (Κόζιακας - Άγραφα) και τών εκεί θέσεων του Δ.Σ.Ε.

Ρούμελη

Κυριαρχία του ΔΣΕ στό δρόμο Λαμία - Καρπενήσι μέ σκοπό τήν αποκατάσταση έδαφικής ενότητας μεταξύ Θεσσαλίας και Ρούμελης. Ενίσχυση του έλέγχου στό βασικό όδικό άξονα Άθήνα - Λαμία μέ σκοπό τήν άγκίστρωση κατά μήκος αυτής τής αρτηρίας του μεγίστου δυνατού τών δυνάμεων του έχθρου. Προώθηση προς τό όρος Πάρνηθα (κοντά στην Άθήνα), ανάπτυξη τών επιχειρήσεων στη νήσο Εύβοια και αποκατάσταση άμεσης επαφής μέ τήν Πελοπόννησο ώστε νά επιτευχθεί ή μεταφορά εκεί υλικού.

Ανατολική Μακεδονία - Θράκη

Αύξηση τών δυνάμεων του ΔΣΕ μέχρι 10.000 άνδρες. Οχύρωση τών δυνάμεων του ΔΣΕ στην Ανατολική Μακεδονία και τέτοια διάταξή τους πού νά επιτρέπει τή δική μας κυριαρχία στό οροπέδιο του Ζιγνόβου. Αποκοπή τής Θράκης μέ μόνιμη και σταθερή εγκαθίδρυση σοβαρών δυνάμεων του ΔΣΕ στον τομέα του όρους Χαϊντού.

Δημιουργία των προϋποθέσεων για το κράτημα της Θεσσαλονίκης και την υπεράσπιση της πόλης από αεροπορικές επιδρομές και αποβάσεις.

Δημιουργία τμημάτων άντιεραπορικού πυροβολικού μέ βαριά άντιαεροπορικά πυροβόλα.

Εξασφάλιση καταδιωκτικής αεροπορίας.

Εγκαιρη εγκατάσταση στα κυριότερα σημεία ειδικού πυροβολικού (επάκτιου).

Ειδικά μέσα για τό ριζιμο θαλασσίων ναρκών από τόν άέρα και τή θάλασσα.

Έλαφρά ταχυκίνητα πλωτά μέσα για έλεγχο τών άκτών.

10 του Σεπτέμβρη 1947

Μάρκος, Διοικητής του ΔΣΕ.

Λ. Στρίγκος, Βοηθός του Διοικητή για τήν πολιτική δουλειά.

Στ. Παπαγιάννης, Έπιτελάρχης του ΔΣΕ.

Γ. Κικίτσας, Διοικητής του ΔΣΕ Κεντρ. και Δυτ. Μακεδονίας.

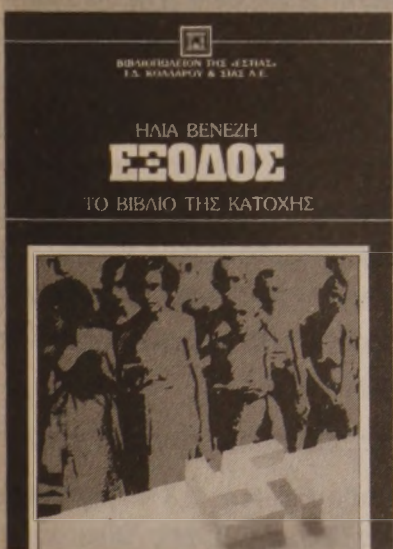
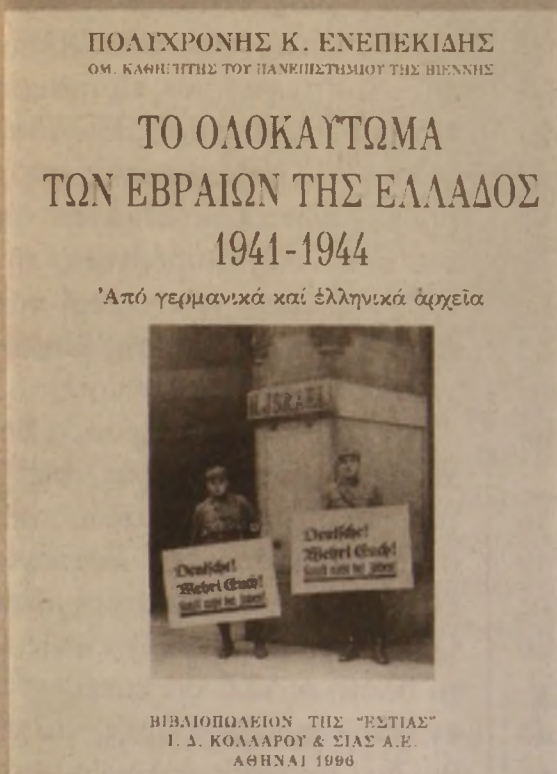
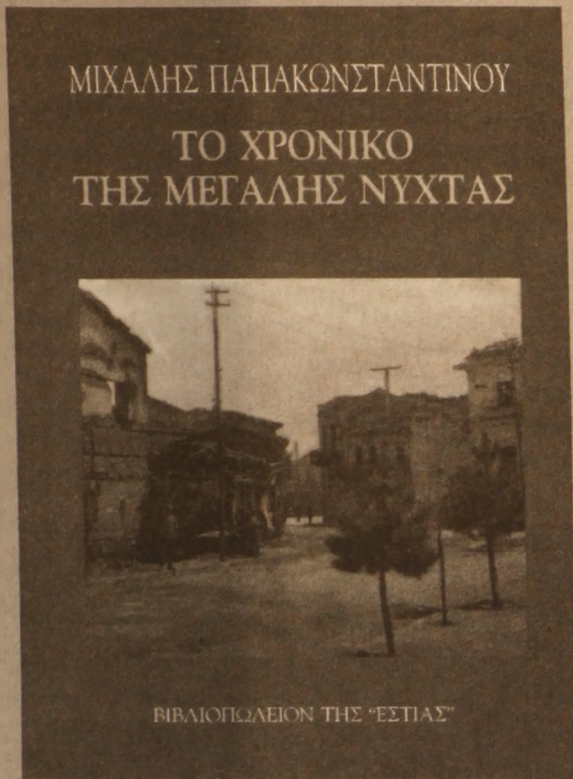
Π. Έρυθριάδης, Βοηθός του Διοικητή του ΔΣΕ Κ. και Δ. Μακεδονίας για τήν πολιτική δουλειά.

Κανακαρίδης, Διοικητής του ΔΣΕ Θράκης.

Λασσάνης, Διοικητής του ΔΣΕ Ανατολικής Μακεδονίας.

ΚΑΤΟΧΗ-ΕΜΦΥΛΙΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ-ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ-ΜΑΡΤΥΡΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 84-105 53 ΑΘΗΝΑ

Η Ειρήνη που δεν έγινε ποτέ

ΙΟΥΛΙΟΣ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1947

του Θανάση Δ. Σφήκα

Αν δεχθεί κανείς ότι η ιστορία είναι ένα ταξίδι στην αρχή του οποίου ο τελικός προορισμός είναι άγνωστος, τότε ό,τι θεωρείται ως «αναπόφευκτο» υφίσταται μόνον αναδρομικά, και ενέχει θέση εργαλείου επεξηγηματικού και ερμηνευτικού, όχι προβλεπτικού.¹

Αλλωστε, η ίδια η έννοια του «αναπόφευκτου» στην ιστορική εξέλιξη συχνά απορρέει από την υπερβολική και εκ του ασφαλούς κατάχρηση του πλεονεκτήματος της εκ των υστέρων γνώσης, αγνοώντας το γεγονός ότι οι «δράστες» εξ ορισμού γνώριζαν πολύ λιγότερα από τον όψιμο παρατηρητή, και ότι δεν ήταν διόλου αναγκαίο ή δεσμευτικό να εξελιχθεί η ιστορία κατά τον τρόπο που εξελίχθηκε.

Ένας τρόπος με τον οποίο μπορεί να περιορισθεί η κατάχρηση του πλεονεκτήματος της εκ των υστέρων γνώσης είναι απλώς να συνειδητοποιήσει κανείς ότι στην αναλυτική και ερμηνευτική λειτουργία του ο ιστορικός συνήθως δεν προϋποθέτει ότι τα ιστορικά γεγονότα είναι αναπόφευκτα προτού συντελεστούν· αντίθετα, συχνά εξετάζει τις διαφορετικές επιλογές που διέθεταν οι «δράστες» της ιστορίας, αποδεχόμενος κατ' αυτόν τον τρόπο ότι η δυνατότητα εναλλακτικών εξελίξεων ήταν όντως υπαρκτή.² Στην περίπτωση του ελληνικού εμφυλίου πολέμου, η απόρριψη των τελεολογικών ερμηνειών μπορεί να βασισθεί σε ένα σημαντικό σώμα πηγών που πιστοποιεί ότι η Αριστερά προσπάθησε καθ' όλη την περίοδο 1945-1949 να επιτύχει έναν συμβιβασμό. Παράλληλα, υπάρχουν ορισμένα στοιχεία βά-

σει των οποίων μπορεί να υποστηριχθεί ότι και η αντικομμουνιστική πλευρά διερεύνησε αυτές τις δυνατότητες.

Τα στοιχεία αυτά προέρχονται από το προσωπικό αρχείο του **Κωνσταντίνου Τσαλδάρη** –ηγέτη του Λαϊκού Κόμματος και, διαδοχικά, πρωθυπουργού, υπουργού Εξωτερικών και αντιπροέδρου της κυβέρνησης την περίοδο 1946-1949– το οποίο φυλάσσεται στο Ίδρυμα «Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής». Από τα στοιχεία αυτά, εδώ παρουσιάζονται δύο έγγραφα: το πρώτο είναι ένα δακτυλογραφημένο «Σημείωμα» του **Θεμιστοκλή Σοφούλη** προς το ΕΑΜ, με ημερομηνία 2 Αυγούστου 1947, το οποίο περιέχει τους όρους του ηγέτη του Κόμματος Φιλελευθέρων και αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης για την κατάπαυση του εμφυλίου και τη συνεννόηση με το ΕΑΜ· το δεύτερο είναι

η απάντηση της Κεντρικής Επιτροπής του ΕΑΜ, την οποία υπογράφει ο Γενικός Γραμματέας της **Αλκιβιάδης Λούλης**. Τα δύο αυτά έγγραφα δεν συνιστούν φανταστικά ή υποθετικά ιστορικά σενάρια που απορρέουν από τη δυσφορία του ιστορικού γι' αυτό που πραγματικά συνέβη, αλλά για τη γραπτή διατύπωση δυνατοτήτων και πιθανοτήτων, οι οποίες ήσαν τόσο υπαρκτές και αληθινές όσο και η μία και μοναδική εξ αυτών που συντελέσθηκε εις βάρος των υπολοίπων.

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ, ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ 1947

Η κατανόηση των δύο αυτών εγγράφων είναι αδύνατη χωρίς τη λεπτομερή αναφορά στις εκτεταμένες διερευνητικές επαφές που έγιναν μεταξύ των δύο πλευρών από τις αρχές του 1947. Στις 17 Φεβρουαρίου 1947, εκ μέρους της ΚΕ του ΕΑΜ, ο **Μιχάλης Κύρκος** ανέπτυξε ενώπιον της Εξεταστικής Επιτροπής του ΟΗΕ τις απόψεις της Αριστεράς για ειρήνευση, ζητώντας: την ουδετερότητα της Ελλάδας υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και την αποχώρηση των βρετανικών στρατευμάτων· τη συμμετοχή του ΕΑΜ στην κυβέρνηση· την παύση των εχθροπραξιών και γενική πολιτική αμνηστία· και τη διάλυση της βουλής και την ταχεία διεξαγωγή εκλογών.³

Στα τέλη Φεβρουαρίου, ο **Σοφοκλής Βενιζέλος**, αντιπρόεδρος της κυβέρνησης του Δημητρίου Μεταξά, πρότεινε στους αντιπροσώπους της Βρετανίας και των ΗΠΑ στην Εξεταστική Επιτροπή του ΟΗΕ ένα σχέδιο ειρήνευσης, σύμφωνα με το οποίο ο ΔΣΕ θα κατέθετε τα όπλα του ενώπιον της Επιτροπής, και στη συνέχεια θα διεξάγονταν εκλογές υπό την αιγίδα της. Οι Βρετανοί χλεύασαν την πρόταση του Βενιζέλου ως «ανέφικτη» και πλανώμενη «στη σφαίρα του φανταστικού»,⁴ χωρίς να θέλουν να εννοήσουν την πραγματική αδυναμία της: ότι μετά την εμπειρία της Συμφωνίας της Βάρκιζας και των επακολούθων της, το ΕΑΜ και το ΚΚΕ δεν εμπιστεύονταν την κατάθεση των όπλων σε μια κυβέρνηση στην οποία δεν θα συμμετείχε το ίδιο το ΕΑΜ.⁵

1. Βλ. σχετικά, N. Ferguson (επιμ.), *Virtual History: Alternatives and Counterfactuals*, Λονδίνο 1997, σσ. 19, 70· M. Scriven, «Truisms as Grounds for Historical Explanations», στο P. Gardiner (επιμ.), *Theories of History*, Λονδίνο 1959, σ. 470.

2. E.H. Carr, *What Is History?*, Λονδίνο 1964, σ. 96.

3. Αρχείο Μιχάλη Κύρκου (ΑΣΚΙ: Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας, Αθήνα), TK 3: κείμενο του λόγου του στην Επιτροπή του

ΟΗΕ, 17 Φεβρουαρίου 1947· Ριζοσπάστης, 18 Φεβρουαρίου 1947· Μ. Κύρκος, *Πίσω Από τα Κάγκελα: Ο Διωγμός της Εθνικής Αντίστασης 1947-1950*, Αθήνα 1996, σσ. 33-34.

4. Αρχεία Βρετανικού Υπουργείου Εξωτερικών (Λονδίνο· εφεξής, FO): FO 371/67062 R2548: Norton προς FO, 24 Φεβρουαρίου 1947.

5. Ριζοσπάστης, 18 Φεβρουαρίου 1947· Αρχείο ΔΣΕ, *Ελευθεροτυπία*, 21 Απριλίου 1986: ανοικτή επιστολή Γιαννούλη προς Δραγούμη, 27

Πράγματι, λίγες ημέρες αργότερα, ο **Νίκος Ζαχαριάδης** δήλωσε ότι το ΚΚΕ ζητούσε ελεύθερες εκλογές τις οποίες θα διενεργούσε μια κυβέρνηση που θα συμπεριλάμβανε το Κέντρο και το ΕΑΜ. Ο ηγέτης του ΚΚΕ τασσόταν εναντίον μιας αμιγώς κεντρώας κυβέρνησης, διότι το πείραμα αυτό είχε δοκιμασθεί το 1945-1946 και είχε αποτύχει. Εν τούτοις, το ΚΚΕ διαπίστωνε «μια ορισμένη σύμπτωση» μεταξύ των απόψεων του παλαιοδημοκρατικού Κέντρου και της δημοκρατικής αριστεράς γενικά, και του ΚΚΕ ειδικότερα. Η διαφορά έγκειτο στη «δημοκρατική συνέπεια», τις «ταλαντεύσεις» και τις «παλινωδίες» του Κέντρου, τις οποίες ο Ζαχαριάδης απέδιδε στους μικροκομματικούς υπολογισμούς και την πίεση από τη δεξιά πτέρυγα της παράταξης, που δεν του επέτρεπαν να επιδιώξει την υλοποίηση αυτών των απόψεων. Εν τούτοις, εάν το παλαιοδημοκρατικό Κέντρο απαλλασσόταν από αυτές τις αρνητικές επιρροές και από την «ξενική κηδεμονία», τότε, κατόπιν μιας πρότερης συμφωνίας για την αποκατάσταση της τάξης και τη διενέργεια ελεύθερων εκλογών, το ΚΚΕ δε θα 'χε αντίρρηση ν' αναθέσει την ηγεσία και ν' αφήσει την πρωτοβουλία για τη λύση του πολιτικού μας ζητήματος, προς την κατεύθυνση της αποκατάστασης της ομαλής δημοκρατικής τάξης, με λεύτερες και αδιάβλητες εκλογές, στον αναγνωρισμένο ηγέτη του Παλαιοδημοκρατικού Κέντρου και αρχηγό του Κόμματος των Φιλελευθέρων κ. Θεμιστοκλή Σοφούλη.⁶

Αργότερα, ο **Γιάννης Ιωαννίδης** επέμεινε ότι το ΚΚΕ εξακολουθούσε να κάνει διάκριση μεταξύ Λαϊκών και Φιλελευθέρων, αλλά «η διάκριση αυτή δεν μπορεί να

έχει την έννοια οποιασδήποτε ανοχής προς το Κέντρο», διότι «ύστερα από το περσινό [1945-1946] πείραμα Σοφούλη, σήμερα δεν μας επιτρέπονται τέτοιες δοκιμές». Η συμμετοχή του ΕΑΜ στην κυβέρνηση εθεωρείτο από το ΚΚΕ ως εγγύηση για τη βιωσιμότητα οποιασδήποτε συμφωνίας.⁷ Ήδη, όμως, στα μέσα Φεβρουαρίου του 1947 το ΚΚΕ αποφάσισε να δώσει προτεραιότητα στην ένοπλη δράση, χωρίς ωστόσο να εγκαταλείψει τελείως τη διερεύνηση μιας συμβιβαστικής λύσης.⁸ Όσα ακολούθησαν ως τον Σεπτέμβριο του 1947 συνι-

καιωμάτων του ελληνικού Λαού». Για να επιτευχθεί αυτό, το ΕΑΜ πρότεινε για μια ακόμη φορά «την ουδετερότητα της Ελλάδος εντός των πλαισίων του ΟΗΕ» και την αποχώρηση των βρετανικών στρατευμάτων. Εν συνεχεία, για την αποκατάσταση της ομαλότητας, «άμεσος προβάλλει η ανάγκη σχηματισμού κυβερνήσεως εξ όλων των κομμάτων και του ΕΑΜ», ενώ το υπόμνημα έκλεινε με τη διαβεβαίωση της Αριστεράς ότι ήταν «πρόθυμοι να συζητήσωμεν με ειλικρίνεια και καλήν πίστην πάσαν τυχόν αντίρρησην επί των ανωτέρω

Ο Θεμ. Σοφούλης αντιμετωπιζόταν με δυσπιστία από την αριστερά. Στο σκίτσο ο κατοχικός πρωθυπουργός Ιωάννης Ράλλης απευθύνεται στον Σοφούλη λέγοντας: «Κιεγώ τους έλεγα πως είμαι πατέρας της Ελλάδας αλλά δεν με πιστεύανε».

στούν την πλέον αινιγματική αλλά και σημαίνουσα περίοδο του εμφυλίου, με βασικά σημεία αναφοράς τις διαδοχικές επαφές μεταξύ του ΕΑΜ, του Σοφούλη και του Μαξίμου για την εξεύρεση συμβιβασμού, την αναγγελία του Δόγματος Τρούμαν, την αποφασιστικότητα των ΗΠΑ να αναχαιτίσουν τον κομμουνισμό διεθνώς με αφετηρία την Ελλάδα, την άφιξη της Αμερικανικής Αποστολής Βοήθειας, την επιμονή των Αμερικανών και των Βρετανών στον σχηματισμό μιας κυβέρνησης ευρέως αντικομμουνιστικού συνασπισμού, και την εξαγγελία του ΚΚΕ ότι σκόπευε να ιδρύσει τη δική του κυβέρνηση στη βόρεια Ελλάδα.⁹

Παρά τον νέο προσανατολισμό του ΚΚΕ τον Φεβρουάριο του 1947, οι επαφές μεταξύ κυβερνητικών κύκλων και της Αριστεράς στην Αθήνα συνεχίστηκαν. Στις 24 Απριλίου 1947, έπειτα από παράκληση του Μαξίμου, η Αριστερά υπέβαλε στον πρωθυπουργό και σε όλους τους πολιτικούς αρχηγούς υπόμνημα, το οποίο είχε συντάξει ο Μιχάλης Κύρκος. Για το ΕΑΜ, «πρωτίστη επιδίωξις όλων των Ελλήνων δέον να είναι η κατάπαυσις της ξένης επεμβάσεως και η ανάκτησις των κυριαρχικών δι-

Ιανουαρίου 1947.

6. Ριζοσπάστης, 1 Μαρτίου 1947.

7. Αρχεία ΚΚΕ (εσ.), επιμ. Φ. Ηλιού, *Αυγή*, 23 Ιανουαρίου 1980: Ιωαννίδης προς Παρτσαλίδη, 24 Ιουνίου 1947.

8. «Μνημόνιο του Νίκου Ζαχαριάδη προς την ηγεσία του ΚΚΣΕ, 15-5-1947», στο *Η Τρίχρονη Εποποιία του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας 1946-1949*, Αθήνα 1998, σσ. 613-614.

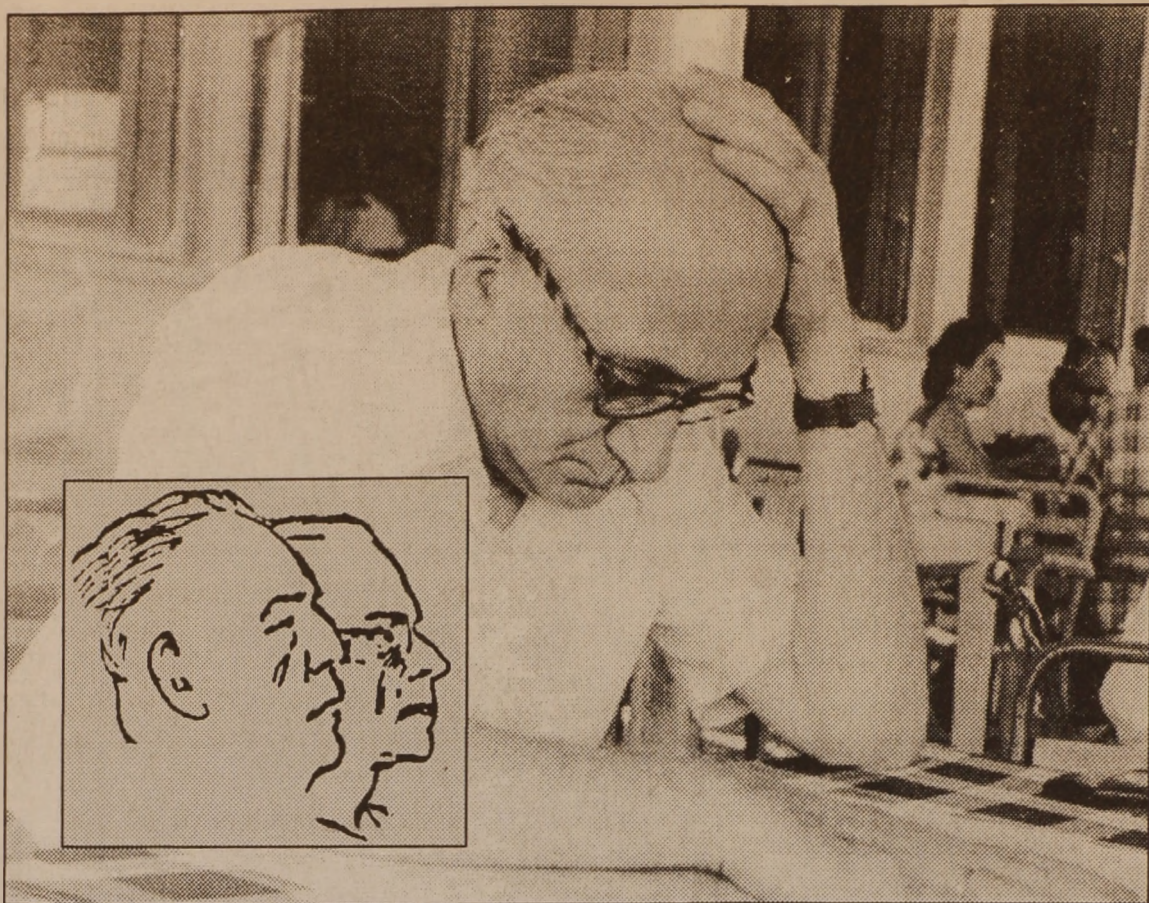
9. Αρχείο Κ. Τσαλδάρη (Ίδρυμα «Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής»), Φ[άκελος] 23Α: Marshall προς Αμερικανική Πρεσβεία (Αθήνα), 28 Μαΐου 1947· *Foreign Relations of the United States* (εφεξής: *FRUS*) (1947): τομ. 5, σσ. 219-224: Marshall προς Griswold, 11 Ιουλίου 1947· ΚΚΕ: *Επίσημα Κείμενα*, τομ. 6, 1945-1949, Αθήνα 1987, σσ. 440-443· Μ. Κύρκος, *ό.π.*, σσ. 36, 38-43.

εκτεθέντων».¹⁰

Στις αρχές Μαΐου, το Γραφείο Μακεδονίας-Θράκης του ΕΑΜ έκανε δημόσια έκκληση για «ειδική σύσκεψη» ώστε να εξευρεθούν «δραστικά μέτρα», με στόχο τον τερματισμό του εμφυλίου. Είναι ενδεικτικό του κλίματος ότι ακόμη και το βρετανικό υπουργείο Εξωτερικών θεώρησε την πρόταση «αρτίως διατυπωμένη» και «λογική», αλλά την απέρριψε με άκρως συνοπτικές διαδικασίες ως «άλλο ένα προπαγανδιστικό πυροτέχνημα του ΕΑΜ»: πριν από κάθε συζήτηση, η Βρετανία απαιτούσε την παράδοση των όπλων του ΔΣΕ.¹¹ Επανεξετάζοντας το ζήτημα της σύνθεσης της κυβέρνησης που θα επέβλεπε τον αφοπλισμό των

ανταρτών, ο Βενιζέλος επανήλθε στα μέσα Μαΐου, προτείνοντας στο ΕΑΜ την παράδοση των όπλων του ΔΣΕ υπό την επίβλεψη του ΟΗΕ, την αποπομπή του Ζέρβα από την κυβέρνηση, και εκλογές που θα διενεργούσε ένα σχήμα με επικεφαλής πιθανόν τον Πλαστήρα και στο οποίο ίσως θα συμμετείχαν και αντιπρόσωποι του ΕΑΜ. Ο Ιωαννίδης απάντησε ότι προϋπόθεση για οποιαδήποτε συμβιβαστική ενέργεια εκ μέρους του ΚΚΕ ήταν η συμμετοχή του ΕΑΜ στην κυβέρνηση.¹²

Η κατάσταση περιπλέχθηκε στις αρχές Ιουλίου, όταν, παρά την εξαγγελία του ΚΚΕ ότι προτίθετο να ιδρύσει τη δική του κυβέρνηση στη βόρεια Ελλάδα, οι πληροφορίες των Λαϊκών περιέργως έφεραν το ΚΚΕ «διατεθειμένον [να] υπαναχωρήσει εξ απομονώσεώς του».¹³ Οι πληροφορίες του ΚΚΕ, από την άλλη πλευρά, ανέφεραν ότι εφημολογείτο η είσοδος του Σοφούλη στην

Η αντιπροσωπεία του ΕΑΜ που συνάντησε τον πρωθυπουργό Θεμ. Σοφούλη αποτελούνταν από τους Μιχάλη Κύρκο (φωτογραφία) και τους Λούλη και Κρητικά (σκίτσο Α. Πρωτοπάτη).

κυβέρνηση, και ότι ο ηγέτης του Κόμματος Φιλελευθέρων επέμενε στην πιθανότητα πολιτικής λύσης του ελληνικού προβλήματος.¹⁴ Ενδεικτικό της σοβαρότητας των περιστάσεων ήταν το πολιτικό και στρατιωτικό κλίμα του καλοκαιριού του 1947. Σε επιστολή προς τον Τσαλδάρη, με ημερομηνία 13 Ιουλίου, ο υφυπουργός Τύπου και Πληροφοριών Γεώργιος Ν. Δρόσος περιέγραψε μια κυβέρνηση σε κατάσταση προϊούσης αποσύνθεσης. «Κυριολεκτικώς δεν ηξεύρω τι να σας πρωτογράψω. [...] Η κυβέρνηση παραπαίει.»

Ο Ζέρβας [...] στερείται ενστροφίας [...] Θεωρείται ύποπτος και ουδείς τον πιστεύει. Ο Βενιζέλος κοιμάται, ο Παναγιωτάκης [Κανελλόπουλος] έχει καταληφθεί από αντικομμουνιστικόν υστερισμόν φλυαρών αφορήτως και ανοήτως, ο Γονατάς σιωπά, ο Αλεξανδρής δυσαρρεστεί όλον τον κόσμο

η εθνική περιπέτεια [...] δεν φαίνεται ότι θα τερματισθεί ταχέως. Εισερχόμεθα δηλονότι εις μίαν μακράς διαρκείας εθνικήν αιμοραγίαν η οποία δύναται να συγκριθεί εν πολλοίς προς την Μ[ικρ] Ασιατική εκστρατεία, όσον αφορά τον ατέρμονα αυτής χαρακτήρα. Είναι λοιπόν ανάγκη να προληφθούν τα ενδεχόμενα κακά. Και είναι μεν αληθές ότι η Μ[ικρ] Ασιατική καταστροφή επήλθεν ένεκα και πολλών άλλων αιτιών, αλλά και σήμερα τα συμπαρομαρτυρούντα αίτια είναι πολλά και ποικίλα και δια τούτον δέον να λάβωμεν πρόνοιαν όπως καταστήσωμεν, όσο το δυνατόν αρραγές το εθνικόν μας μέτωπον.¹⁶

Έπειτα από έναν κύκλο διερευνητικών επαφών με τον Μάξιμο, ο οποίος ήταν διατεθειμένος να διερευνήσει τις δυνατότητες κάποιου συμβιβασμού, στις αρχές Ιουλίου το ΕΑΜ ζήτησε από τον Σοφούλη να αναλάβει πρωτοβουλία. Με την προτροπή του

και, ως λένουν... χρηματίζεται, ο δε Παπανδρέου έχει γελοιοποιηθεί ευρισκόμενος εις Παρισίους δαπάναις του δημοσίου, μετά του φίλου του Καβουνίδη (υπ. Τύπου) και αναμένων συγκατάθεσίν σας δια να προωθηθή προς Ηνωμένας Πολιτείας.¹⁵

Ως προς τη στρατιωτική κατάσταση, άκρως ανησυχητικό ήταν το υπόμνημα του Γεωργίου Στράτου προς την κυβέρνηση, τη στρατιωτική ηγεσία και τους πολιτικούς αρχηγούς προς το τέλος του ίδιου μήνα, στο οποίο ο υπουργός Στρατιωτικών έκανε λόγο για μια ενδεχόμενη καταστροφή ανάλογη με τη Μικρασιατική:

10. Γενικά Αρχεία του Κράτους (εφεξής: ΓΑΚ, Αθήνα): Αρχείο Τσουδερού, Ε (55): Υπόμνημα ΕΑΜ προς Μάξιμο, 24 Απριλίου 1947.

11. FO 371/67003 R6474: Γενικός Πρόξενος της ΑΜ (Θεσσαλονίκη) προς Βρετανική Πρεσβεία Αθήνας, 14 Μαΐου 1947· ό.π., Βρετανική Πρεσβεία Αθήνας προς FO, 14 Μαΐου 1947· ό.π., Σχόλια McCarthy και Selby, 15 και 16 Μαΐου 1947.

12. Αρχεία ΚΚΕ (εσ.): Αιγλή, 23 Ιανουαρίου 1980: Παρτσαλίδης προς Ιωαννίδη, 19 Μαΐου 1947, και Ιωαννίδης προς Παρτσαλίδη, 13 Ιουνίου 1947.

13. Αρχείο Κ. Τσαλδάρη, Φ. 23Α: Πιπινέλλης προς Τσαλδάρη, 4 Ιουλίου 1947, αρ. 32003.

14. Αρχεία ΚΚΕ (ΑΣΚΙ): ΤΚ 151, Φ=7/38/6: «Μόας» προς «Διονύση», 7

Ιουλίου 1947· ό.π., Φ=7/38/11: «Χρήστος» προς «Διονύση», 10 Ιουλίου 1947.

15. Αρχείο Κ. Τσαλδάρη, Φ. 23Α: Χειρόγραφη προσωπική επιστολή Γ.Ν. Δρόσου προς Τσαλδάρη, 13 Ιουλίου 1947.

16. Αρχείο Κ. Τσαλδάρη, Φ. 23Α: Γ. Στράτος προς Μάξιμο, Τσαλδάρη, πολιτικούς αρχηγούς και Αρχηγό ΓΕΣ, 25 Ιουλίου 1947, αρ. 516783.

17. Αρχείο Κ. Τσαλδάρη, Φ. 23Α: Προσωπική χειρόγραφη επιστολή «Πάνου» [Πιπινέλλη] προς «Ντίνο» [Τσαλδάρη], 12 Ιουλίου 1947· Αρχεία ΚΚΕ (ΑΣΚΙ), ΤΚ 151, Φ=7/38/6: «Μόας» προς «Διονύση», 7 Ιουλίου 1947· Μ. Κύρκος, ό.π., σσ. 30-32. Έμφαση στο πρωτότυπο.

18. Αρχείο Κ. Τσαλδάρη, Φ. 23Α: Προσωπική χειρόγραφη επιστολή

εκδότη του *Βήματος* και της *Ελευθερίας* Δημητρίου Λαμπράκη, έγιναν «επανειλημμένοι συναντήσεις Μαξίμου-Σοφούλη δια συνεννοήσεις με ΕΑΜ». Εν συνεχεία ακολούθησε «επίσκεψις Σοφούλη εις τον Βασιλέαν», κατά την οποία ο ηγέτης του Κόμματος Φιλελευθέρων πιθανότατα ζήτησε τη διάλυση της βουλής και τον σχηματισμό μιας δικής του κυβέρνησης, αλλά ο Παύλος αρνήθηκε να συζητήσει οποιαδήποτε πρωτοβουλία, επειδή δεν θα την επέτρεπαν οι Αμερικανοί. Σε επιστολή του προς τον Τσαλδάρη στις 12 Ιουλίου 1947, ο υπουργός Πολιτικού Συντονισμού **Παναγιώτης Πιπινέλλης** έγραψε σχετικά με τη συνάντηση του Σοφούλη με τον Παύλο:

Θετικά ξέρω ότι από την τελευταίαν αυτήν ο Σοφούλης δεν έμεινε καθόλου ευχαριστημένος. Η Α.Μ. απήντησε δια τους εράνους και δια την περιοδείαν του [εις] Θεσσαλίαν και απέφυγε να εκφέρει οιαδήποτε γνώμην επί του αντικειμένου που απησχόλει τον κ. Σοφούλην. Το δυσάρεστον είναι ότι ο Μάξιμος συμφωνεί με Σοφούλην.¹⁷

Τέσσερις ημέρες αργότερα ο Πιπινέλλης ενημέρωσε τον Τσαλδάρη ότι «εξακολουθεί η προσπάθεια ΕΑΜ-ΕΛΔ κ.λπ. προς Σοφούλην και Μάξιμον, ο οποίος πιστεύει ακόμη εις την δυνατότητα συνεννοήσεως».¹⁸

Στις 12 Ιουλίου 1947 απεσταλμένος του ΚΚΕ υπέβαλε προφορικά σε εκπρόσωπο του Σοφούλη τους εξής όρους: διάλυση της βουλής και σχηματισμό «αμιγώς κεντρώας» κυβέρνησης υπό τον ηγέτη του Κόμματος Φιλελευθέρων και με συμμετοχή του Πλαστήρα και του Τσουδερού, χωρίς όμως κάποια προσωπικότητα του ΕΑΜ ή του ΚΚΕ· η κυβέρνηση αυτή θα κατέληγε σε συμφωνία με το ΚΚΕ βάσει προηγούμενων δηλώσεων του Σοφούλη και του Τσουδερού περί κατευνασμού, γενικής αμνηστίας, εγγυήσεων για την ασφάλεια όσων θα παρέδιδαν τα όπλα τους, και νέες εκλο-

γές με αναθεωρημένους καταλόγους το συντομότερο δυνατό· σε αντάλλαγμα, το ΚΚΕ θα σταματούσε τον πόλεμο, ενώ η συμφωνία θα έπρεπε να τεθεί υπό την εγγύηση του ΟΗΕ ή «συμμαχικών παραγόντων». Αποδέκτης των προτάσεων αυτών έγινε παράλληλα και ο Τσουδερός. Ενώ ο Σοφούλης, ο Τσουδερός και –εν μέρει– οι Βρετανοί ήταν διατεθειμένοι να διερευνήσουν περαιτέρω τις προθέσεις του ΚΚΕ, καταλυτική υπήρξε η αμερικανική άποψη ότι οι όροι του έπρεπε να απορριφθούν ως «ανειλικρινείς και επικίνδυνοι».¹⁹ Εν τούτοις, την ίδια ακριβώς ημέρα που διατυπώνονταν αυτή η αμερικανική άποψη, ο Σοφούλης αισθάνθηκε την υποχρέωση να διαψεύσει «κατηγορηματικώς» την είδηση που κυκλοφόρησε στην Αθήνα, ότι υποστήριζε τις προτάσεις του ΕΑΜ περί γενικής αμνηστίας και ουδετερότητας.²⁰

Οι διεργασίες αυτές υπονομεύθηκαν μετά τις 9 Ιουλίου εξαιτίας της σύλληψης και του εκτοπισμού 13.751 πραγματικών ή κατά φαντασίαν αριστερών μόνο στην Αθήνα και τον Πειραιά. Σε έκθεση που συνέταξε ο **Πέτρος Ρούσος** προς το ΚΚΣΕ με ημερομηνία 17 Ιουλίου, οι συλλήψεις και αυτό που το ΚΚΕ θεωρούσε «αρκετά διπρόσωπο ρόλο» του Σοφούλη και των κομμάτων του «Κέντρου» έκλεισαν «ουσιαστικά το δρόμο για την ειρήνευση της χώρας και για συμφωνία ανάμεσα σε όλα τα κόμματα».²¹ Αυτό δεν ήταν ακριβές, διότι ο Σοφούλης και το ΕΑΜ συνέχισαν να συνομιλούν τουλάχιστον ως τις αρχές Αυγούστου του 1947. Ο αμερικανικός πρέσβης **Λίνκολν Μακβέη** ορθώς υποπτευόταν ότι οι κινήσεις του Σοφούλη και του Τσουδερού επηρεάζονταν σε μεγάλο βαθμό από τον Λαμπράκη. Με την υποστήριξη του τελευταίου, ο Σοφούλης και ο Τσουδερός προσπαθούσαν να εξασφαλίσουν τη συγκατάθεση των Βρετανών εκ των προτέρων και ανεξαρτήτως των Αμερικανών, και εν συνεχεία να διαπραγματευθούν με το ΚΚΕ. Οι Φιλελεύθεροι θα χρησιμοποιούσαν τους

κομμουνιστές για να ανατρέψουν την κυβέρνηση Μαξίμου και να εξουδετερώσουν την κυβερνητική και κοινοβουλευτική πλειοψηφία του Λαϊκού Κόμματος, εκτιμώντας ότι μετά θα μπορούσαν να ελέγξουν το ΚΚΕ με πολιτικά μέσα.²² Κατά τους Λαϊκούς, *Το Βήμα* του Λαμπράκη ασκούσε τεράστια επιρροή στο Κόμμα Φιλελευθέρων, ενώ πολλοί βουλευτές του Κόμματος φοβούνταν τον ίδιο τον Λαμπράκη. Ο ίδιος ο Σοφούλης όφειλε σε μεγάλο βαθμό την εκλογή του στην ηγεσία του Κόμματος το 1935 στην υποστήριξη του Λαμπράκη, ο οποίος εν συνεχεία ασκούσε επάνω του σημαντική επιρροή.²³ Σχετικά με τις λεπτομέρειες του σχεδίου που προωθούσαν οι τρεις τους, ενδεικτική ήταν η αρθρογραφία του Τσουδερού στο *Βήμα* τον Απρίλιο του 1947· σε σειρά πέντε άρθρων ο πρώην πρωθυπουργός πρότεινε να ασκηθούν συμμαχικές πιέσεις προς τον βασιλιά Παύλο για τη διάλυση της βουλής και τον σχηματισμό κυβέρνησης χωρίς τους μοναρχικούς και τους κομμουνιστές, η οποία θα εξαπέλυε ειρηνική επίθεση κατά των τελευταίων διά της εφαρμογής προγράμματος οικονομικής ανοικοδόμησης και κοινωνικής πρόνοιας.²⁴

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΕΓΓΡΑΦΟ: ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΟΥ ΣΟΦΟΥΛΗ, 2 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1947

Είναι πολύ πιθανό οι επαφές μεταξύ της Αριστεράς και του Κόμματος Φιλελευθέρων να είχαν προχωρήσει αρκετά, και αυτό διότι στις 2 Αυγούστου ο Σοφούλης αισθάνθηκε εκ νέου την ανάγκη να διαψεύσει δήλωση του **Oscar Lange**, πολωνού αντιπροσώπου στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, σύμφωνα με την οποία ο ηγέτης του Κόμματος Φιλελευθέρων είχε αποδεχθεί τους όρους του ΕΑΜ για τη χορήγηση γενικής αμνηστίας, την αποχώρηση των βρετανικών και αμερικανικών στρατευμάτων και αποστολών από την Ελλάδα και την ουδετερότητα της χώρας.²⁵ Όμως,

«Πάνου» [Πιπινέλλη] προς «Ντίνο» [Τσαλδάρη], 16 Ιουλίου 1947.

19. *FRUS* (1947), τομ. 5, σσ. 243-244: Marshall προς Αμερικανική Πρεσβεία Αθήνας, 18 Ιουλίου 1947. Βλ. επίσης, Θ.Δ. Σφήκας, «Ο Τελευταίος Πειρασμός του ΚΚΕ, Ιούλιος 1947», στο *Ο Μνήμων*, τόμ. 14 (1992), σσ. 151-175.

20. Αρχείο Κ. Τσαλδάρη, Φ. 23Α: «Δελτίον Ειδήσεων εξ Αθηνών», 18 Ιουλίου 1947.

21. «Έκθεση του ΚΚΕ προς το ΚΚΣΕ», 17 Ιουλίου 1947, στο *Η Τρίχρονη Εποποιία του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας*, ό.π., σσ. 622, 624.

22. *FRUS* (1947): τομ. 5, σσ. 250-252: MacVeagh προς Marshall, 21 Ιουλίου 1947.

23. Αρχείο Κ. Τσαλδάρη, Φ. 23Α: επιστολή Γ.Ν. Δρόσου προς Τσαλδάρη, 28 Σεπτεμβρίου 1947. Βλ. επίσης, Κ. Πτίνης, *Θεμιστοκλής Σοφούλης: Πρωθυπουργός της Ελλάδος*, Αθήνα 1994, σσ. 18-23, 28-136, 148· G. Mavrogordatos, «The 1940s Between Past and Future», στο J.O. Iatrides και L. Wrigley (επιμ.), *Greece at the Crossroads: The Civil War and its Legacy*, Πενσυλβάνια 1995, σ. 33.

24. ΓΑΚ: Αρχείο Τσουδερού, Ε (53): Πέντε άρθρα δημοσιευμένα στο *Βήμα*, 22-26 Απριλίου 1947. Βλ. επίσης, ό.π., Ε (49): Σημείωμα για το Ελληνικό Ζήτημα, [Μάρτιος 1947].

25. Αρχείο Κ. Τσαλδάρη, Φ. 23Α: Δελτίο Τύπου του Γραφείου Τύπου της Ελληνικής Πρεσβείας, Νέα Υόρκη, 3 Αυγούστου 1947.

ακριβώς την ίδια ημέρα ο Σοφούλης υπέβαλε προς το/την «Κ.Κ. του ΕΑΜ» λεπτομερές «Σημείωμα» με «τας οριστικές αποφάσεις μου βάσει των οποίων δύναται να πραγματοποιηθεί η συνεργασία του Κόμματος Φιλελευθέρων και του υμετέρου Συνσπισμού του ΕΑΜ επί πιθανής πολιτικής κρίσεως». Σύμφωνα με το σημείωμα του Σοφούλη, είχε προηγηθεί σημείωμα του ΕΑΜ με ημερομηνία 25 Ιουλίου, καθώς και προφορικές συνεννοήσεις μεταξύ του ιδίου και των Μιχάλη Κύρκου, Αλκιβιάδη Λούλη και Σ. Κρητικά. Ο Σοφούλης ζήτησε από το ΕΑΜ «να αναλάβει υποχρέωσιν συνεργασίας ενός έτους» από την ανάληψη της πρωθυπουργίας από τον ίδιο, με στόχο την εφαρμογή του προγράμματος του Κόμματος Φιλελευθέρων και τη δημιουργία προϋποθέσεων για την προσφυγή στις κάλπες. Εντός τριών μηνών από την ανάληψη της πρωθυπουργίας από τον Σοφούλη, ο ΔΣΕ έπρεπε «να έχει τελείως αφοπλισθεί και διαλυθεί καταθέτοντας τον οπλισμόν του [...] υπό τα εξής προϋποθέσεις»: πρώτον, αναγνώριση της εθνικής αντίστασης και απονομή «διακριτικών ευγνωμοσύνης του Έθνους» στους αρχηγούς και τους άνδρες «αμφοτέρων των παρατάξεων»· δεύτερον, χορήγηση γενικής αμνηστίας «σε πάντα τα πολιτικά αδικήματα αμφοτέρων των παρατάξεων»· τρίτον, θέσπιση νομοθεσίας προς αποφυγή των αντεκδικήσεων και προστασία των αμνηστευομένων «μέχρις ευρέσεως εργασίας»· τέταρτον, όσοι πρώην αξιωματικοί του ελληνικού στρατού υπηρέτησαν στον ΕΛΑΣ, τον ΔΣΕ ή σε κάποια αντιστασιακή οργάνωση κατά τη διάρκεια της Κατοχής, θα ετίθεντο σε «τιμητική αποστρατεία», ενώ όσοι είχαν συνεργασθεί με τους κατακτητές θα αποτελούσαν «ειδικόν πίνακα στιγματισμού»· πέμπτον, μετά τις παραπάνω εκκαθαρίσεις, στην ηγεσία του στρατεύματος θα τοποθετούνταν πρόσωπα της κοινής εμπιστοσύνης όλων των κομμάτων.

Μετά την κατάθεση των όπλων του ΔΣΕ, ο Σοφούλης θα διεύρυνε την κυβέρνησή του με δύο μέλη που θα αντιπροσώπευαν το ΕΑΜ ως υπουργοί άνευ χαρτοφυλακίου. Εν συνεχεία, «θα ζητηθή η απομάκρυνσις των ξένων στρατευμάτων επισήμως», ενώ εντός τριών μηνών από την κατάθεση των όπλων η κυβέρνηση θα διενεργούσε δημοτικές εκλογές βάσει νέων εκλογικών καταλόγων. Τέλος, μετά την γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων των δημοτικών εκλογών, ο Σοφούλης θα διεύρυνε την κυβέρνησησή του διά της συμμετοχής όλων των

Ε.Α.Μ.
Κεντρική Έπιτροπή
Άριθ. Πρωτ. (άνευ)

Σημείωμα

Κύριον
Θεμιστοκλήν Σοφούλην

ΕΝΤΑΥΘΑ

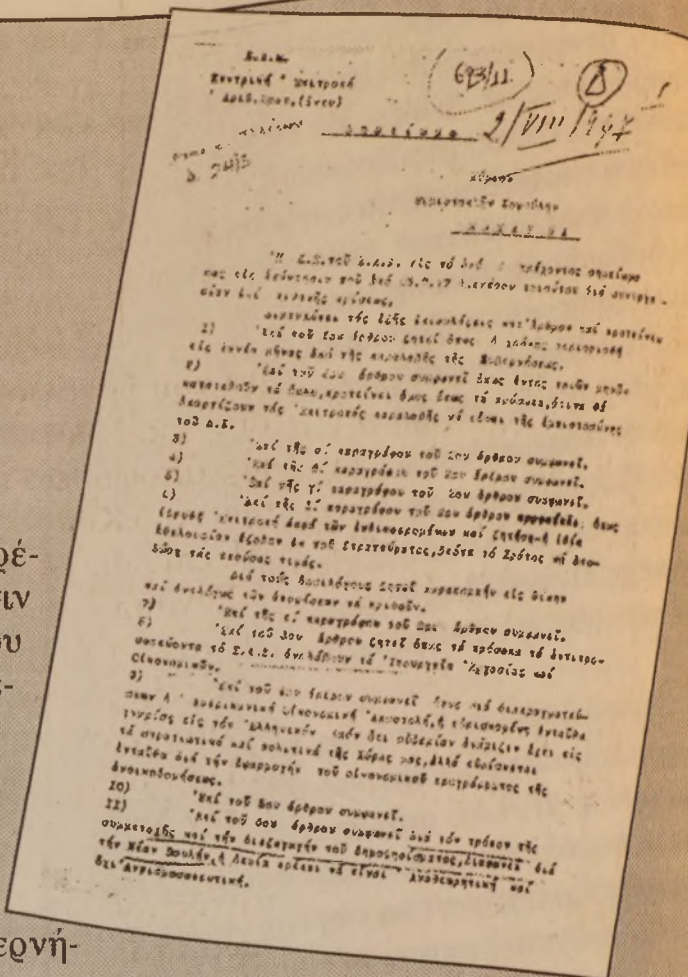
Ἡ Κ.Ε. τοῦ Ε.Α.Μ. εἰς τό ἀπό 2 τρέχοντος σημείωμα σας εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἀπό 25.7.47 ἡμετέρου τοιούτου διά συνεργασίαν ἐπὶ πιθανῆς κρίσεως,

Διατυπώνει τὰς ἐξῆς ἐπιφυλάξεις κατ' ἄρθρον καὶ προτείνει:

- 1) Ἐπὶ τοῦ 1ου ἁρθρου ζητεῖ ὅπως ὁ χρόνος περιορισθῇ εἰς ἑννέα μῆνας ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῆς Κυβερνήσεως.
- 2) Ἐπὶ τοῦ 2ου ἁρθρου συμφωνεῖ ὅπως ἐντός τριῶν μηνῶν κατατεθοῦν τὰ ὅπλα, προτείνει ὅμως ὅπως τὰ πρόσωπα, ἅτινα θὰ ἀπαρτίζουν τὰς Ἐπιτροπὰς παραλαβῆς νὰ εἶναι τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Δ.Σ.
- 3) Ἐπὶ τῆς α'. παραγράφου τοῦ 2ου ἁρθρου συμφωνεῖ.
- 4) Ἐπὶ τῆς β'. παραγράφου τοῦ 2ου ἁρθρου συμφωνεῖ.
- 5) Ἐπὶ τῆς γ'. παραγράφου τοῦ 2ου ἁρθρου συμφωνεῖ.
- 6) Ἐπὶ τῆς δ'. παραγράφου τοῦ 2ου ἁρθρου προτείνει ὅπως ἰδρυθῇ Ἐπιτροπὴ παρὰ τῶν ἐνδιαφερομένων καὶ ζητήσῃ ἢ ἰδίᾳ ἐθελουσίαν ἔξοδον ἐκ τοῦ Στρατεύματος, ὅποτε τὸ Κράτος νὰ ἀποδώσῃ τὰς δεούσας τιμὰς. Διὰ τοὺς δοσιλόγους ζητεῖ παραπομπὴν εἰς δίκην καὶ ἀναλόγως τῶν ἀποφάσεων νὰ κριθοῦν.
- 7) Ἐπὶ τῆς ε'. παραγράφου τοῦ 2ου ἁρθρου συμφωνεῖ.
- 8) Ἐπὶ τοῦ 3ου ἁρθρου ζητεῖ ὅπως τὰ πρόσωπα τὰ ἀντιπροσωπεύοντα τὸ Ε.Α.Μ. ἀναλάβουν τὰ Ὑπουργεῖα Ἑργασίας καὶ Οἰκονομικῶν.
- 9) Ἐπὶ τοῦ 4ου ἁρθρου συμφωνεῖ ὅπως διὰ διαπραγματεύσεων ἢ Ἀμερικανικῇ Οἰκονομικῇ Ἀποστολῇ, ἢ εὐρισκομένη ἐνταῦθα γνωρίσῃ εἰς τὸν Ἑλληνικόν Λαόν ὅτι οὐδεμίαν ἀνάμειξιν ἔχει εἰς τὰ στρατιωτικά καὶ πολιτικά τῆς Χώρας μας, ἀλλὰ εὐρίσκεται ἐνταῦθα διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ οἰκονομικοῦ προγράμματος τῆς ἀνοικοδομήσεως.
- 10) Ἐπὶ τοῦ 5ου ἁρθρου συμφωνεῖ.
- 11) Ἐπὶ τοῦ 6ου ἁρθρου συμφωνεῖ διὰ τὸν τρόπο τῆς συμμετοχῆς καὶ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ δημοψηφίσματος, διαφωνεῖ διὰ τὴν Νέαν Βουλὴν, ἢ ὅποια πρέπει νὰ εἶναι Ἀναθεωρητικὴ καὶ ὄχι Ἀντιπροσωπευτικὴ.
- 12) Ζητεῖ τὴν κατάργησιν τῆς Συντακτικῆς Πράξεως περὶ ἐξυγιάνσεως καὶ τὴν ἐπαναφορὰν τῶν ἀπολυθέντων, διὰ τὴν ὁποίαν ἐνῶ ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀπὸ 25.7.47 σημείωμα μας ὅλως ἀδικαιολογήτως δὲν κάνετε μνησίαν εἰς τὸ ὑμέτερον ἀπὸ 2ας τρέχοντος διὰ τὰς προθέσεις σας.

Ἀθῆναι τῇ 6 Αὐγούστου 1947

Διὰ τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν
Πρλ. Συνσπισμοῦ τοῦ Ε.Α.Μ.
Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς α.α.
ἈΛ. ΛΟΥΛΗΣ

2/8/47

Σημείωμα
Κ.Κ. του Ε.Α.Μ.

Ένταυθα

Εἰς τό ἀπό 25/7/47 σημείωμα τοῦ ὑμετέρου Συνασπισμοῦ καί ἐπὶ τῶν προφορικῶν συνενοήσεων μετά τῶν κ.κ. Κύρκου, Κρητικά καί Λούλη, γνωρίζω διά τοῦ παρόντος τάς ὁριστικές ἀποφάσεις μου Βάσει τῶν ὁποίων δύναται νά πραγματοποιηθῇ ἡ συνεργασία τοῦ Κόμματος τῶν Φιλελευθέρων καί τοῦ ὑμετέρου Συνασπισμοῦ τοῦ Ε.Α.Μ. ἐπὶ πιθανῆς πολυτικῆς κρίσεως.

1) Ἐφ' ὅσον ἀναγνωρίζει ὁ Συνασπισμός τοῦ Ε.Α.Μ. ὅτι μιᾷ Κυβέρνησις ὑπὸ τήν προεδρίαν μου εἶναι ἡ μόνη ἐκ τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως διά τήν ἐφαρμογήν ἑνός προγράμματος εἰρηνεύσεως καί συμφιλίωσης πρέπει ὁ Συνασπισμός τοῦ Ε.Α.Μ. νά ἀναλάβῃ ὑποχρέωσιν συνεργασίας ἑνός ἔτους ἀπὸ τήν ἡμέραν τῆς ἀναλήψεως τῆς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως, διά τήν ἐφαρμογήν τοῦ προγράμματός μου καί τήν δημιουργίαν τῶν προϋποθέσεων διά τήν προσφυγὴν εἰς τάς κάλπας.

2) Ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς ἀναλήψεως τῆς Προεδρίας ὁ Δημοκρατικός Στρατός πρέπει νά ἔχῃ τελείως ἀφοπλισθῇ καί διαλυθῇ καταθέτοντας τὸν ὅπλισμόν του εἰς σημεία ἐντὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας ἅτινα θέλουσι ὁρισθῇ ἐν καιρῷ ὑπὸ τάς ἐξῆς προϋποθέσεις.

α) Διά Νόμων τό Κίνημα τῆς ἀντιστάσεως θέλει ἀναγνωρισθῇ ὡς ἔθνικόν οἱ δὲ ἀρχηγοὶ ἀμφοτέρων τῶν παρατάξεων καθὼς καί οἱ ἄνδρες θέλουσι λάβῃ διακριτικά εὐγνωμοσύνης τοῦ Ἔθνους

β) Διά Νόμου θέλει δοθῇ Γενικὴ ἀμνηστία σέ πάντε τά Πολιτικά ἀδικήματα ἀμφοτέρων τῶν παρατάξεων.

γ) Θέλουσι ψηφισθῇ Νομοθετικά μέτρα πρὸς ἀποφυγὴν ἀντεκδικήσεων τῶν ἀμνηστευομένων καθὼς καί προστασίας τούτων παρὰ τοῦ Κράτους μέχρις εὐρέσεως ἐργασίας.

δ) Οἱ πρώην ἀξ-κοὶ τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. καί τοῦ νῦν Δημοκρ. Στρατοῦ καθὼς καί πάντες τῆς ἀντιθέτου παρατάξεως ἢ τοῦ Κέντρου οἱ ὑπηρετήσαντες εἰς ὁργανώσεις ἀντιστάσεως ὡς καί οἱ ὑπὸ τάς διαταγὰς τοῦ ἐχθροῦ θέλουσι ἀπομακρυνθῇ τελείως ἐκ τοῦ Στρατεύματος τιθέμενοι εἰς τάς τάξεις τῶν ἐφεδριῶν εἰς ἃς ἀνήκουν ἐν τιμητικῇ ἀποστρατεία πλὴν τῶν συνεργασθέντων ὑπὸ τάς διαταγὰς τοῦ ἐχθροῦ οἱ ὅποιοι θά ἀπαρτήσουν ἰδικόν πίνακα στιγματισμοῦ.

ε) Θέλουσι ἀναλάβῃ τάς Διοικήσεις τοῦ Στρατεύματος μετά τήν ἐκκαθάρισιν πρόσωπα κοινῆς ἐμπιστοσύνης ὅλων τῶν Κομμάτων.

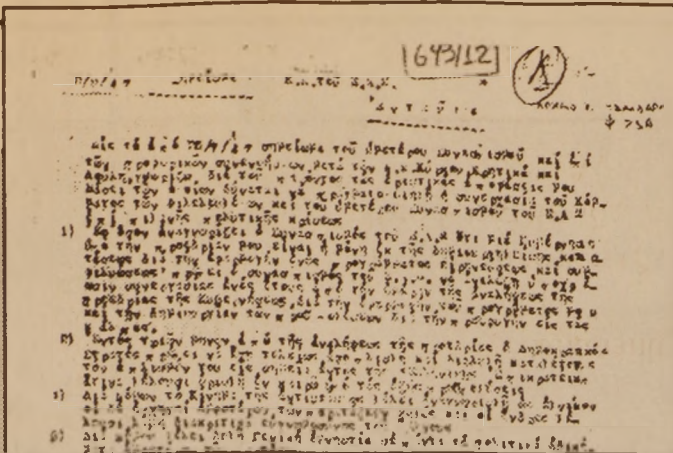
3) Μετά τήν κατάθεσιν τῶν ὅπλων ἢ ὑπὸ τήν προεδρίαν μου Κυβέρνησις θέλει εὐρυνθῇ διά δύο μελλῶν ἅτινα θά ἀντιπροσωπεύουν τό Ε.Α.Μ. ἄνευ χαρτοφυλακίου.

4) Κατόπιν τῆς εἰσόδου τῶν δύο μελλῶν τοῦ Ε.Α.Μ. καί ἐφ' ὅσον κατετέθησαν τά ὅπλα τοῦ Δ.Σ. θά ζητηθῇ ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν ξένων στρατευμάτων ἐπισήμως.

5) Ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς καταθέσεως τῶν ὅπλων θά διεξαχθῶσι Δημοτικές ἐκλογές βάσει νέων καταλόγων ἀκυρουμένων τῶν παλαιῶν καί

6) Βάσει τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν Δημ. ἐκλογῶν θέλει εὐρυνθῇ ἢ ὑπὸ τήν προεδρίαν μου Κυβέρνησις διά τῆς συμμετοχῆς ὅλων τῶν Κομμάτων παραδίδων τήν προεδρία εἰς πρόσωπον κοινῆς ἐμπιστοσύνης διά τήν διεξαγωγὴν Δημοψηφίσματος διά τό πολιτικόν ἐφ' ὅσον τά Κόμματα τοῦ Ε.Α.Μ. δέν θά ἔχουν ἀναγνωρίσει τό ἤδη διεξαχθέν καί διά τήν προσφυγὴν εἰς τάς κάλπας διά νέαν ἀντιπροσωπευτικὴν Βουλὴν.

Ὁ Ἀρχ. τοῦ Κόμματος Φιλελευθέρων
Θ. ΣΟΦΟΥΛΗΣ

κομμάτων καί θά παρέδιδε τήν πρωθυπουργία σέ πρόσωπο κοινῆς ἐμπιστοσύνης γιὰ τὴν διεξαγωγὴ δημοψηφίσματος γιὰ τὸ πολιτικὸ καί γιὰ τὴν προσφυγὴ σὲ κάλπες, ὥστε νὰ προκύψει νέα «ἀντιπροσωπευτικὴ» βουλὴ.²⁶

Σε σχέση με τοὺς ὅρους τοῦ ΕΑΜ τῆς 12ης Ιουλίου 1947, τὸ «Σημείωμα» αὐτὸ ικανοποιοῦσε ὁρισμένες ἀπὸ τὶς ἐπιθυμίες τῆς Ἀριστερᾶς, ἐξακολουθοῦσαν ὁμως νὰ ὑπάρχουν ὁρισμένα ἀμφιλεγόμενα σημεία. Ἐνῶ ὁ Σοφούλης ζητοῦσε τὸν ἀφοπλισμὸ τοῦ ΔΣΕ, τὸ ΚΚΕ φαίνεται νὰ ἦταν διατεθειμένο νὰ ἀναστείλει τὶς στρατιωτικὲς ἐπιχειρήσεις, ἀλλὰ νὰ διατηρήσῃ τὸν ΔΣΕ ὑπὸ τὰ ὅπλα μέχρις ὅτου ἡ συμφωνία ἀποδεικνυόταν βιώσιμη. Μολονότι ἡ θέση αὐτὴ δύσκολα θά μπορούσε νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὸν Σοφούλη, ἐν τούτοις ἦταν ἀναμενόμενη, διότι οἱ κομμουνιστὲς οὐδέποτε ξέχασαν ὅσα ἀκολούθησαν τῇ Συμφωνίᾳ τῆς Βάρκιζας καὶ τὸν ἀφοπλισμὸ τοῦ ΕΛΑΣ τοῦ 1945. Κατὰ δεύτερο λόγο, γιὰ τὴν ἐπίτευξη συμφωνίας τὸ ΚΚΕ ἤθελε ἀμεσες διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ ἰδίου καὶ μιᾶς ἀμιγῆς κεντρῶας κυβέρνησης ὑπὸ τὸν Σοφούλη, ἀλλὰ ἡ θέση τοῦ τελευταίου ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ, ὅπως τουλάχιστον προκύπτει ἀπὸ τὴν πρώτη παράγραφο τοῦ «Σημειώματός» του, ἦταν ἀρνητικὴ. Τέλος, ὁ Σοφούλης δὲν ἔκανε λόγο γιὰ τὸ ζήτημα ἐγγυήσεων ὁποιασδήποτε συμφωνίας ἀπὸ τὸν ΟΗΕ ἢ ἀπὸ τοὺς «συμμάχους», καὶ ἐπίσης πρότεινε γενικὴ ἀμνηστία γιὰ ὅλα τὰ «πολιτικά» ἀδικήματα, τὴ στιγμή που ἡ Ἀριστερὰ εἶχε οδυνηρὲς ἀμνησίες ἀπὸ τὰ προβλήματα που εἶχε δημιουργήσει ἡ ἀσάφεια τοῦ ὅρου «πολιτικά» σὲ ἀνάλογες περιστάσεις τοῦ 1945-1946.

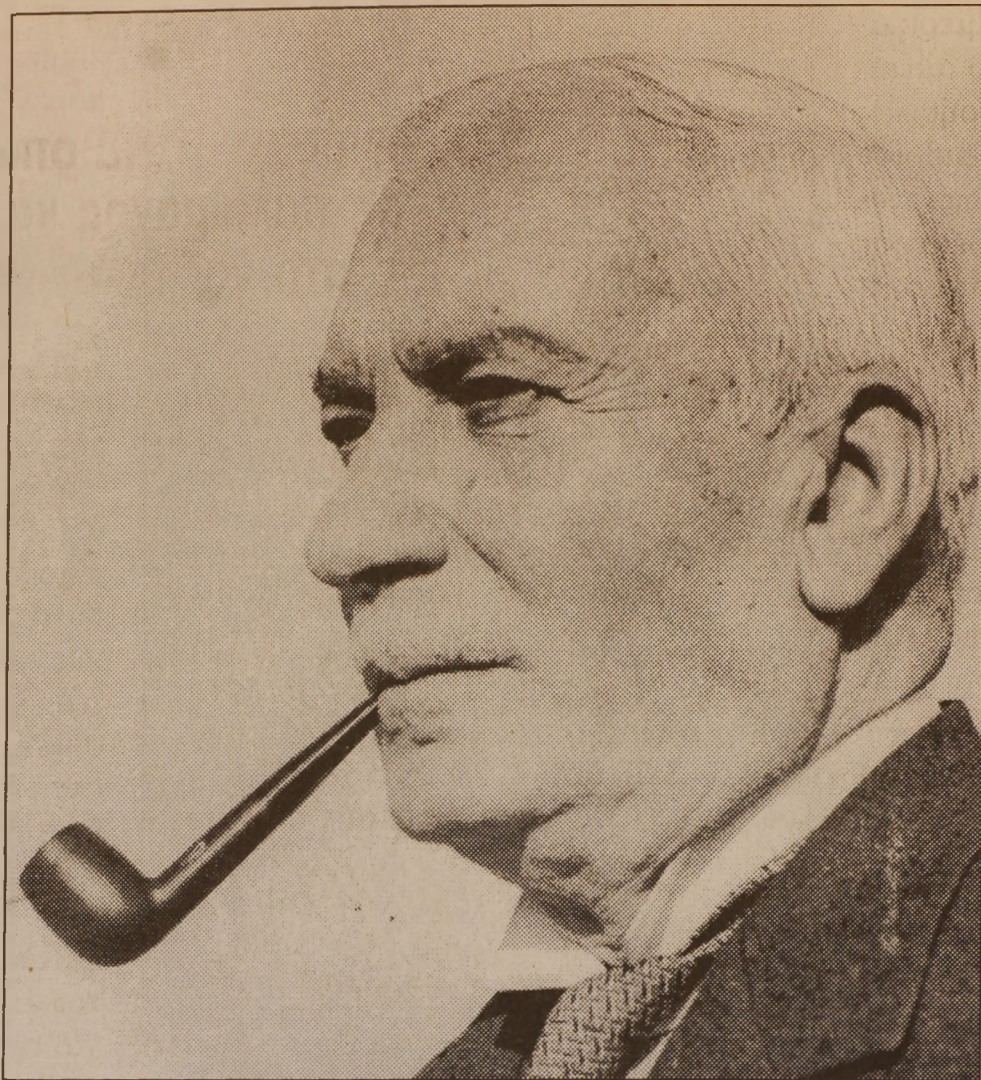
ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΓΓΡΑΦΟ: Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΑΜ, 6 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1947

Παρά τὶς διαφορὲς αὐτές, τέσσερις ἡμέρες ἀργότερα ἡ ΚΕ τοῦ ΕΑΜ ἀπάντησε σὲ τὶς προτάσεις τοῦ Σοφούλη με «Σημείωμα» που υπέγραφε ὁ γενικὸς γραμματέας τῆς ΚΕ Ἀλκιβιάδης Λούλης. Τὸ ΕΑΜ φάνηκε νὰ ἀποδέχεται τὸ πνεῦμα καὶ τὶς γενικὲς κατευθύνσεις τῶν προτάσεων τοῦ Σοφούλη, ἀλλὰ διατηροῦσε ὁρισμένες ἐπιφυ-

26. Ἀρχεῖο Κ. Τσαλδάρη, Φ. 23Α: «Σημείωμα» Σοφούλη πρὸς «Κ.Κ. τοῦ ΕΑΜ», 2 Αυγούστου 1947. Δὲν εἶναι σαφὲς κατὰ πόσον τὸ σημείωμα ἀπευθύνεται πρὸς τὸ «Κομμουνιστικὸ Κόμμα» (ΚΚ) τοῦ ΕΑΜ, ἢ, λόγω λάθους κατὰ τὴν δακτυλογράφηση, πρὸς τὴν «Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ» (ΚΕ) τοῦ ΕΑΜ.

λάξεις για τις οποίες αντιπρότεινε τα εξής: τη μείωση της περιοδου συνεργασίας μεταξύ του ΕΑΜ και της κυβέρνησης Σοφούλη από ένα χρόνο σε εννέα μήνες· την παράδοση των όπλων των ανταρτών εντός τριών μηνών, αλλά σε επιτροπές που θα απαρτιζόνταν από πρόσωπα «της εμπιστοσύνης» του Δημοκρατικού Στρατού· την παραπομπή σε δίκη των δωσιλόγων αξιωματικών, ώστε «αναλόγως των αποφάσεων να κριθούν», και την «εθελουσίαν έξοδον» των υπολοίπων από το στράτευμα· την ανάληψη των υπουργείων Εργασίας και Οικονομικών από τους δύο αντιπροσώπους του ΕΑΜ στην κυβέρνηση· δημόσια δήλωση της Αμερικανικής Οικονομικής Αποστολής ότι «ουδεμίαν ανάμιξιν έχει εις τα στρατιωτικά και πολιτικά της Χώρας μας, αλλά ευρίσκεται ενταύθα δια την εφαρμογήν του οικονομικού προγράμματος της ανοικοδομήσεως»· επίσης, το ΕΑΜ συμφωνούσε στη συμμετοχή στην κυβέρνηση όλων των κομμάτων βάσει των αποτελεσμάτων των δημοτικών εκλογών που πρότεινε ο Σοφούλης, αλλά ζητούσε η νέα βουλή να είναι «αναθεωρητική», και όχι «αντιπροσωπευτική»· τέλος, το ΕΑΜ ζητούσε την κατάργηση των μέτρων «εξυγιάνσεως» του κρατικού μηχανισμού και την επαναφορά των απολυθέντων.²⁷

Από την πλευρά του, το ίδιο το ΚΚΕ έκανε γνωστό ότι οι οποιεσδήποτε διαπραγματεύσεις έπρεπε να διεξαχθούν από τα αρμόδια και υπεύθυνα όργανα.²⁸ Δεδομένου ότι οι επαφές μεταξύ του ΕΑΜ και του Σοφούλη απολάμβαναν της ανιχνευτικής και δοκιμαστικής έγκρισης του ΚΚΕ,²⁹ η αντίδραση του τελευταίου δεν αποτελούσε κατ' ανάγκην απόρριψη των όρων του Σοφούλη· αντίθετα, επιβεβαιώνει την άποψη ότι για τους κομμουνιστές οι ουσιαστικές και απο-

Ο Θεμιστοκλής Σοφούλης.

φασιστικές διαπραγματεύσεις έπρεπε να διεξαχθούν μεταξύ του ίδιου του ΚΚΕ και μιας κυβέρνησης υπό τον Σοφούλη μετά τον σχηματισμό της τελευταίας.

Οι διεργασίες αυτές ενέτειναν τις ανησυχίες του Λαϊκού Κόμματος. Στις 5 Αυγούστου ο Δρόσος ενημέρωσε τον Τσαλδάρη περί «της προφανούς εννοίας της οποίας απολαμβάνει παρά τω Συμμαχικώ παράγοντι» το Κόμμα Φιλελευθέρων, αλλά και για τα «σαφώς δυσμενή δια το Λαϊκόν Κόμμα» «αισθήματα» των Αμερικανών. Έχοντας «άμεσον γνώσιν των εν προκειμένω αποκρυσταλλωθείσων απόψεων του Κόμματος αυτού», ο Δρόσος ισχυρίστηκε ότι αρχικά ο Σοφούλης αντιμετώπιζε «συμπαθώς» το ενδεχόμενο σχηματισμού κυβέρνησης «αποτελούμενης αποκλειστικώς εκ Λαϊκών και Φιλελευθέρων», αλλά παράλληλα ζητούσε «και μεταβολή της ακολουθουμένης πολιτι-

κής εν τη εννοία της προσχωρήσεως του Λαϊκού [Κόμματος] εις τας απόψεις των Φιλελευθέρων». Κατά τις τελευταίες όμως ημέρες –δηλαδή το διάστημα κατά το οποίο ο Σοφούλης και το ΕΑΜ αντάλλασσαν σημειώματα– οι Φιλελεύθεροι είχαν γίνει περισσότερο τολμηροί και φιλόδοξοι:

Ελπίζ όπως ανατεθή εις τους Φιλελευθέρους ο σχηματισμός ιδίας κυβερνήσεως με διάλυσιν της Βουλής. Προς την κατεύθυνσιν ταύτην προσανατολίζονται οι Φιλελεύθεροι έντονότερον κατά τον τελευταίον καιρόν ελπίζοντες πολλά εκ της αμερικανικής υποστηρίξεως.³⁰

Λίγες ημέρες αργότερα, ο Σοφούλης εμφανίστηκε ακόμη πιο τολμηρός. Στις 11 Αυγούστου δήλωσε στον **Stephen Barber** της βρετανικής εφημερίδας *News Chronicle* ότι τελικά ο ΔΣΕ θα επικρατούσε, ότι η Ελλάδα δεν

θα έπρεπε να γίνει αντισλαβικός προμαχώνας, και ότι η αμερικανική πολιτική έφερε την πρωταρχική ευθύνη για το «τραγικό αδιέξοδο» της Ελλάδας. Οι δηλώσεις αυτές χαροποίησαν ιδιαίτερα το ΕΑΜ, αλλά οι αντιδράσεις των Λαϊκών ανάγκασαν τον Σοφούλη να δηλώσει ότι ο βρετανός ανταποκριτής δεν απέδωσε σωστά ορισμένα σημεία της συνέντευξής του. Η βρετανική εφημερίδα επέμεινε ότι τα πάντα είχαν αποδοθεί ακριβέστατα.³¹

Ανεξάρτητα από τις παλινωδίες του Σοφούλη, το απείρως μεγαλύτερο πρόβλημα ήταν ότι ήδη από τον Ιανουάριο του 1947 οι Αμερικανοί τον υποπτεύονταν ως την ελληνική εκδοχή του Αλέξανδρου Κερένσκι.³² Στα τέλη Αυγούστου, ειδικός απεσταλμένος του αμερικανικού υπουργείου Εξωτερικών κατέπλευσε στην Αθήνα επειδή η αμερικανική κυβέρνηση είχε ενο-

27. Αρχείο Κ. Τσαλδάρη, Φ. 24/3: «Σημείωμα» ΚΕ του ΕΑΜ προς Σοφούλη, 6 Αυγούστου 1947.

28. Αρχεία ΚΚΕ (ΑΣΚΙ), ΤΚ 117, Φ=7/14/16 και 17: επιστολές κλιμακίου Αθήνας του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ προς ΠΓ, 10 Αυγούστου 1947.

29. H. Fleischer, «The National Liberation Front (ΕΑΜ), 1941-1947: A Reassessment», στο J.O. Iatrides και L. Wrigley (επιμ.), *ό.π.*, σ. 84.

30. Αρχείο Κ. Τσαλδάρη, Φ. 23Α: Προσωπική επιστολή Γ.Ν. Δρόσου προς Τσαλδάρη, 5 Αυγούστου 1947. Έμφαση στο πρωτότυπο.

31. *News Chronicle*, 11 Αυγούστου 1947· *Ελεύθερη Ελλάδα*, 13 Αυγούστου 1947· *Εμπρός*, 13 Αυγούστου 1947· Αρχείο Κ. Τσαλδάρη, Φ. 23Α: S.L. Hourmouzios προς S. Herbert, 13 Αυγούστου 1947, και

S. Herbert προς S.L. Hourmouzios, 14 Αυγούστου 1947.

32. Θ.Δ. Σφήκας, *Οι Άγγλοι Εργατικοί και ο Εμφύλιος Πόλεμος στην Ελλάδα: Ο Ιμπεριαλισμός της "Μη-Επέμβασης"*, Αθήνα 1997, σ. 363.

33. Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών (ΑΥΕ, Αθήνα), Φ. 134 (2): Δενδραμής (Ουάσινγκτον) προς ΥΠΕΞ, 28 Αυγούστου 1947, αρ. 543· *ό.π.*, Ροδόπουλος (Θεσσαλονίκη) προς Τσαλδάρη και Πιπινέλλη, 1 Σεπτεμβρίου 1947, αρ. 1395· *ό.π.*, περίληψη συνομιλίας μεταξύ Πιπινέλλη, Henderson και MacVeagh, 30 Αυγούστου 1947· FO 371/72240 R2576: Norton προς Bevin, 18 Φεβρουαρίου 1948: Ετήσια Έκθεση για το 1947· Αρχεία ΚΚΕ (ΑΣΚΙ), ΤΚ 117, Φ=7/4/19: «Σμαρώ» προς ΠΓ, 27 Σεπτεμβρίου 1947· *FRUS* (1947): τομ. 5, σσ. 9-11: Marshall

χληθεί από τη στάση του Σοφούλη και από την απροθυμία του να συμμετάσχει σε μια κυβέρνηση υπό τους όρους των Αμερικανών και των Λαϊκών. Έπειτα από αμερικανικές απειλές για διακοπή της βοήθειας προς την Ελλάδα, στις 4 Σεπτεμβρίου 1947, ο Σοφούλης και ο Τσαλδάρης αναγκάστηκαν να συμπράξουν σε κυβέρνηση συνασπισμού.³³ Η εξέλιξη αυτή ήταν κεφαλαιώδους σημασίας διότι –φαινομενικά, τουλάχιστον– εξαφάνισε τον ενδιαμέσο χώρο μεταξύ της Αριστεράς και του Λαϊκού Κόμματος και απομόνωσε το ΕΑΜ και το ΚΚΕ. Εν τούτοις, το ΚΚΕ δεν έπαψε να προωθεί την ειρηνική διάσταση της πολιτικής του ακόμη και μετά τις πολεμικές αποφάσεις της Τρίτης Ολομέλειας του Σεπτεμβρίου του 1947. Από την πλευρά τους, οι Αμερικανοί και οι Βρετανοί ευελπιστούσαν ότι ο σχηματισμός της κυβέρνησης συνασπισμού Λαϊκών-Φιλελευθέρων θα έθετε τέρμα στις συζητήσεις μεταξύ Φιλελευθέρων και ΕΑΜ· ωστόσο, ο Σοφούλης και ο Τσαλδάρης τους διέψευσαν, συνεχίζοντας τις επαφές κατά το 1948 όχι μόνο με την Αριστερά, αλλά και με τη σοβιετική πρεσβεία στην Αθήνα· πάντοτε, όμως, υπό το άγρυπνο βλέμμα των Αμερικανών και των Βρετανών.³⁴

Οι Έλληνες, δεξιοί και αριστεροί, διατήρησαν την ελευθερία τους να διαμορφώνουν οι ίδιοι την ιστορία τους, μόνο που τα όρια της ελευθερίας αυτής τα καθόριζαν εξωτερικοί παράγοντες. Οι αντιδράσεις των Αμερικανών επιβεβαιώνουν την πεποίθηση της ηγεσίας του ΚΚΕ ότι «το ζήτημα της ειρήνευσης σκοντάφτει στους Αμερικανούς αφέντες που επιδιώκουν να λύσουν το ελληνικό ζήτημα με τη βία των όπλων!».³⁵ Εάν, όμως, ενδώσει κανείς στον πειρασμό να αναρωτηθεί γιατί όλοι εκείνοι που ενδιαφέρονταν για κάποιον συμβιβασμό δεν επέμειναν, παρά τις αντιδράσεις των εξωτερικών παραγόντων, θα δικαιώσει εκείνον που είπε ότι «ο τρόπος να μιλάς για το παρελθόν χωρίς να γίνεσαι ύποπτος νοσταλγίας δεν έχει βρεθεί ακόμη».³⁶

προς MacVeagh, 21 Ιανουαρίου 1947· ό.π., σσ. 299-301: MacVeagh προς Marshall, 19 Αυγούστου 1947.

34. Βλ. σχετικά, Θ.Δ. Σφήκας, *Οι Άγγλοι Εργατικοί και ο Εμφύλιος Πόλεμος στην Ελλάδα*, ό.π., σσ. 418-437.

35. Β. Μπαρτζιώτας, *Ο Αγώνας του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας*, 3η εκδ., Αθήνα 1985, σσ. 91-92.

36. Ο. Ελύτης, *Εν Λευκώ*, 5η εκδ., Αθήνα 1999, σ. 300.

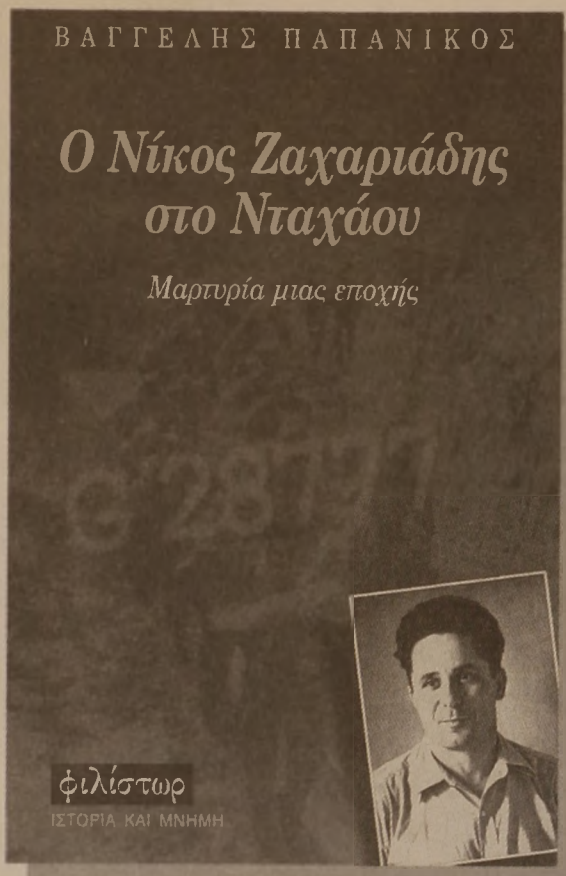
ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ-ΜΑΡΤΥΡΙΑ

Ο αρχηγός του ΚΚΕ όπως τον γνώρισε
ένας παλαίμαχος κομμουνιστής
στο ναζιστικό κάτεργο

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΣ

Ο Νίκος Ζαχαριάδης στο Νταχάου

Μαρτυρία μιας εποχής

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΣ

Ο Νίκος Ζαχαριάδης στο Νταχάου

Από τα μουντρούμια του
Μανιαδάκη και τα γερμανικά
στρατόπεδα ως την
επιστροφή του στην Αθήνα
και την ανάληψη της ηγεσίας
ενός κόμματος που δεν το
γνώριζε πια ούτε ο ίδιος

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ-ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ
Παντελής Κυπριανός
Παναγής Παναγιωτόπουλος

Ο συγγραφέας
Βαγγέλης Παπανίκος

ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

φιλίστωρ

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • 106 77 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 38 18 457 - FAX: 38 19 167

Από το ημερολόγιο της Μαρίας Μπέικου

της Τασούλας Βερβενιώτη

Ελάχιστα ημερολόγια μαχητών του Δημοκρατικού Στρατού –από τα λίγα που σίγουρα υπάρχουν– βρίσκονται σήμερα στα χέρια των ερευνητών. Εξάλλου, η κράτηση ημερολογίου δεν είναι μια συνήθεια διαδεδομένη στην ελληνική κοινωνία. Συναντιέται κυρίως σε αστούς διανοούμενους. Η Μαρία Μπέικου, μια πανέμορφη φοιτήτρια της Ιατρικής, βρέθηκε στον Δημοκρατικό Στρατό με δική της πρωτοβουλία, για να μην πέσει στα χέρια της ασφάλειας, όπως ο άνδρας της, που ήταν φυλακισμένος στη Λαμία, καταδικασμένος σε θάνατο, και ο αδελφός της. Εκτός από μορφωμένη, η Μαρία Μπέικου υπήρξε και καπετάνισσα στη Διμοιρία Ανταρτιστών της ΧΙΠης Μεραρχίας του ΕΛΑΣ, στη Ρούμελη και είχε συνείδηση του ρόλου της μέσα στην ιστορία.

Το ημερολόγιο αποτελείται από τρία μέρη. Αυτό που θα ονομάσουμε συμβατικά πρώτο μέρος δεν βρέθηκε. Υποθέτουμε ότι θα ξεκινούσε τον Αύγουστο του 1947 που πήγε και συνάντησε τον Διαμαντή, Διοικητή της Ιης Μεραρχίας του ΔΣΕ, τον οποίο γνώριζε από τον ΕΛΑΣ. Το δεύτερο αρχίζει από τις 13 και τελειώνει στις 28 Δεκέμβρη 1948. Είναι γραμμένο στις σελίδες ενός μικρού τετραδίου. Το τρίτο είναι μια μικρή ατζέντα του 1949. Κάθε σελίδα έχει τρεις μέρες της εβδομάδας και ο

διαθέσιμος για γραφή χώρος είναι σαφώς μικρότερος από του προηγούμενου.

Αξίζει να επισημάνουμε ότι η ίδια είχε ξεχάσει την ύπαρξη του ημερολογίου. Βρέθηκε όταν συγκέντρωνε το αρχείο του Γεωργούλα Μπέικου για να το δωρίσει στα Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (ΑΣΚΙ). Πριν βρεθεί το ημερολόγιο όμως, μου είχε δώσει τέσσερις συνεντεύξεις (13.9.90, 28.6.95, 3.7.95, 26.10.95) που είναι καταχωρισμένες σε 8 κασέτες. Μετά την εύρεση του ημερολογίου, το διαβάζουμε μαζί και οι συζητήσεις μας καταγράφονται στο μαγνητόφωνο. Η συγκεκριμένη διαδικασία θεωρώ ότι θα επιτρέψει, στην ολοκληρωμένη έκδοση του αρχείου της, να γίνουν κάποιες παρατηρήσεις πάνω στο θέμα της επιλεκτικότητας της μνήμης. Για άλλη μια φορά η Μαρία Μπέικου, έχοντας συνείδηση της ιστορικότητας της μαρτυρίας της, μετέχει σε μια συνεργασία που γι' αυτήν δεν είναι ούτε εύκολη ούτε ανώδυνη.

Το κείμενο που παρατίθεται αφορά το δεύτερο μέρος του ημερολογίου και συγκεκριμένα τις δύο πρώτες μέρες – 13 και 14 Δεκέμβρη 1948. Το επέλεξα κυρίως γιατί το έχουμε διαβάσει μαζί με τη Μαρία και το έχει σχολιάσει. Μια γενική παρατήρηση είναι ότι για τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο δεν θυμάται σχεδόν κανένα από τα πρόσωπα, ούτε και τα γεγονότα

Η ΜΑΡΙΑ ΦΕΡΛΑ γεννήθηκε στο Ξηροχώρι (Ιστιαία) Ευβοίας. Οργανώθηκε στην Αντίσταση το 1942, μόλις τελείωσε το Γυμνάσιο, και στη συνέχεια στο ΚΚΕ. Αρχικά δούλεψε στο ΕΑΜΝ, στον τομέα της Αλληλεγγύης, και με την ίδρυση της ΕΠΟΝ (Φλεβάρης 1943) δούλεψε ως υπεύθυνη ενός τμήματος του Ξηροχωρίου. Τον Απρίλη του 1943 βγήκε στην παρανομία, γιατί κυνηγήθηκε από τους Ιταλούς. Πήγε

στην Αθήνα, όπου φοίτησε στην Οδοντιατρική Σχολή και δούλεψε μέχρι το τέλος του 1943 στην ΕΠΟΝ Σπουδαστών ως υπεύθυνη γυναικών. Το 1944, αναγκάστηκε να γυρίσει στο χωριό της, από όπου με μια βάρκα πέρασε στη Ρούμελη και κατατάχθηκε στη 13η Μεραρχία, που είχε έδρα το Καρπενήσι. Έγινε καπετάνισσα της Διμοιρίας Ανταρτιστών ΕΛΑΣ-ΕΠΟΝ. Με την απελευθέρωση, το 1945, παντρεύτηκε τον Γεωργούλα Μπέικο, στέλεχος του ΕΛΑΣ/ΚΚΕ. Όταν συνέλαβαν τον άνδρα της και τον αδελφό της, ενώ βρισκόταν στην Αθήνα, οργάνωσε μόνη της, το 1947, τη διαφυγή της στο Βουνό, παρ' όλο που αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα υγείας. Στο Δημοκρατικό Στρατό ήταν Ανθυπολοχαγός ΠΕ, υπεύθυνη των γυναικών. Μετά την ήττα πήγε στην Τασκένδη και από κει στη Μόσχα. Είναι η γνωστή εκφωνήτρια της ελληνικής εκπομπής του Ραδιοφωνικού Σταθμού Μόσχας. Σπούδασε κινηματογράφο. Το 1961, μετά την αποφυλάκισή του, ο άνδρας της κατόρθωσε να πάει και κείνος στη Μόσχα ως ανταποκριτής της εφημερίδας *Αυγή*. Γύρισε στην Ελλάδα μόνη της –ο άνδρας της είχε πεθάνει– το 1976.

που αναφέρονται. Επιπλέον, διαβάζοντάς το σήμερα έμεινε έκπληκτη με το λυρισμό των περιγραφών και με την απολυτότητα της πίστης της.

Ο δικός μου σχολιασμός αφορά τη σχέση ανάμεσα στην ιστορική συγκυρία και τους ρόλους –ή σωστότερα τα πρότυπα– που διαμορφώνονται ανάλογα με αυτήν. Θα 'θελα απλώς να θίξω τη σχέση των ανθρώπων με τον πόλεμο και ιδιαίτερα των γυναικών. Ακριβώς επειδή στην παράδοση όλων των χωρών της γης (απ' όσο ξέρω μόνο οι αμαζόνες φέρονται

ως πολεμίστρες) συνηθίζουν να συνδέουν τους άνδρες με τον πόλεμο και τις γυναίκες με την ειρήνη.

Η Μαρία είναι γυναίκα, πράγμα που συνεπάγεται έναν πολύ συγκεκριμένο κοινωνικό ρόλο. Αποφασίζει να τον παίξει. Μετά τη διάλυση του ΕΛΑΣ παντρεύτηκε, και είχαν αποφασίσει με τον άνδρα της ότι θα απείχε από τις πολιτικές δραστηριότητες. Εκείνη θα αναλάμβανε το σπίτι, αυτός θα λειτουργούσε στον δημόσιο χώρο. Η «λευκή τρομοκρατία» όμως ανέτρεψε τις αποφάσεις τους. Η

προϋπηρεσία της στην Αντίσταση και στον ΕΛΑΣ και το ριζοσπαστικό πνεύμα που είχε αναπτυχθεί τότε δεν την είχε βοηθήσει να εσωτερικεύσει πλήρως τον κοινωνικό φυλετικό ρόλο. Ήταν 22 χρόνων όταν, πιεσμένη μεν από την ανάγκη, αλλά και με δική της πρωτοβουλία, βρέθηκε στον Δ.Σ. Η πρωτοβουλία που πήρε ήταν πέρα για πέρα ριζοσπαστική. Αφενός ερχόταν σε αντίθεση με το ρόλο της συζύγου, που στην καλύτερη περίπτωση έπρεπε να χύνει δάκρυα έξω από τη φυλακή, και αφετέρου ερχόταν σε αντιπαράθεση με την επίσημη γραμμή του Κόμματος που δεν επέτρεπε στους αγωνιστές που βρίσκονταν στις πόλεις να βγουν στο Βουνό. Στην απόφασή της αυτή υποβοηθήθηκε από τον άνδρα της, που ενέκρινε την πρωτοβουλία της.

Από κείνη τη στιγμή και μετά είναι και λειτουργεί ως μαχήτρια του Δ.Σ. Ως στρατιώτης. Και ως μαχήτρια περιμένει τις διαταγές όχι μόνο για να μετακινηθεί, αλλά και για οποιαδήποτε ενέργειά της. Είναι ήδη 16 μήνες στον Δ.Σ. και έχει πάρει μέρος σε πολλές επιχειρήσεις. Είναι πλήρως «αφομοιωμένη» θα λέγαμε, σύμφωνα με την έκφραση της εποχής. Χαίρεται που πήραν την Καρδίτσα. «Ο Δ.Σ. στεφανώθηκε με τη νίκη που συγκλόνισε πραγματικά το μοναρχοφασισμό...». Στενοχωριέται που δεν πήρε μέρος στη μάχη. «Νιώθω τύψεις που δεν κάναμε τίποτα. Παντού πόλεμος και τόσο εμείς ήσυχια.» Δεν αναρωτιέται καθόλου γιατί έφυγε ο Δ.Σ. από την Καρδίτσα. Μήπως δεν τα κατάφερε να την κρατήσει; Καταγράφει με σιγουριά «τώρα πια δεν τη θέλουμε άλλο», πριν ακόμα τους ενημερώσουν για τα γεγονότα. Φαίνεται ότι κανείς δεν πολεμά χω-

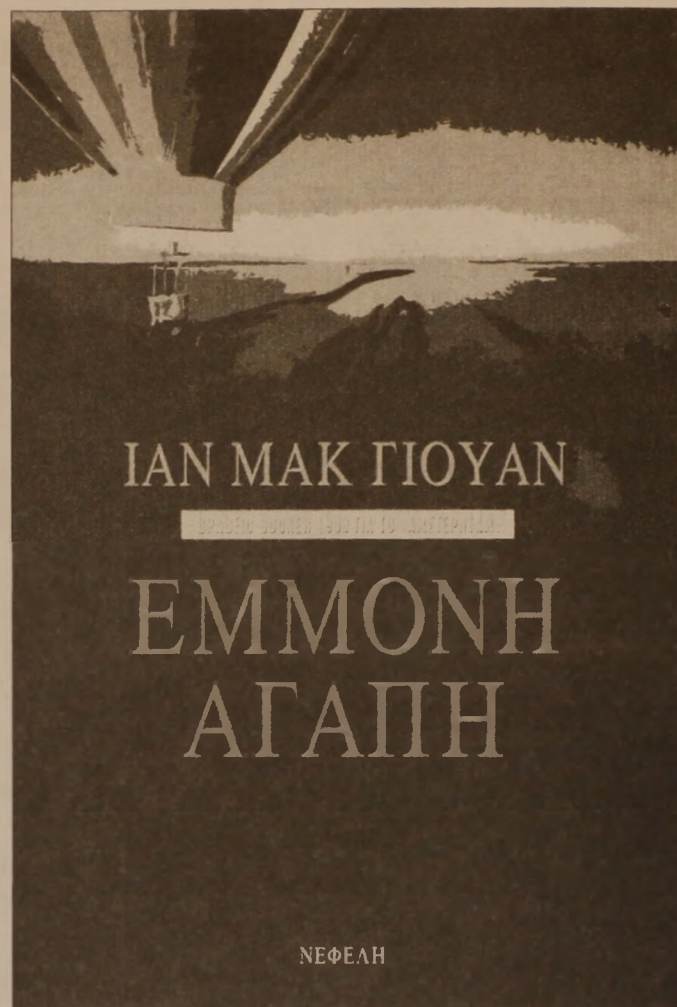
ρίς να είναι σίγουρος για τη νίκη: «Ο ανίκητος στρατός μας [...] είναι αποφασισμένος να νικήσει και θα νικήσει». Αναφέρει εκφράσεις που δεν τις ήξερε από την οικογένειά της, πρέπει όμως να ήταν κοινότοπες στους μαχητές του Δ.Σ., όπως «πόσο τους στοίχισε αυτό το καρύδι». Προσωποποιεί το εργαλείο με το οποίο διεξάγεται ο πόλεμος, το πολυβόλο «που στημένο, γεμάτο καμάρι και περηφάνεια με τη μουσούδα του προς το δρόμο περιμένει λες να αρχίσει να μιλάει κελαηδιστά λέγοντας και δείχνοντας στους φασίστες τι είναι Δ.Σ.».

Ο πόλεμος ως πρακτική δεν είναι άγνωστος σε κανέναν. Θα έλεγα ότι ζούμε σε μια εμπόλεμη κοινωνία. Όλοι είμαστε μέσα σε αυτόν και με τον άλφα ή βήτα τρόπο πολεμάμε κάθε μέρα. Όσο όμως αναπτυσσόμαστε πολιτιστικά και πολιτισμικά αρνούμαστε τις ένοπλες συγκρούσεις, την απώλεια της ανθρώπινης ζωής. Οι περισσότεροι, όμως, από μας εξακολουθούν να χαίρονται πραγματικά όταν μπορούν να «κατατροπώσουν» τον αντίπαλό τους, όταν πετυχαίνουν να τον πλήξουν συναισθηματικά, επαγγελματικά ή έστω και ιδεολογικά. Σε έναν εμφύλιο πόλεμο ο άνθρωπος πρέπει να είναι ακόμα πιο συναισθηματικά οχυρωμένος και οπλισμένος εσωτερικά με ακαταμάχητα επιχειρήματα για το δίκιο του αγώνα του. Σχεδόν τυφλός σε αυτό που είναι, λειτουργεί ή σκέφτεται διαφορετικά από τον ίδιο.

Αυτές οι σκέψεις μου ήρθαν στο νου, όταν η νεαρή φοιτήτρια της ιατρικής «οπλισμένη» με τα ιδανικά της «πανανθρώπινης λευτεριάς» μιλάει με λυρισμό για τη βροχή. Μια βροχή που τους μουσκέυει μέχρι το κόκαλο και όπου η λάσπη που δημιουργεί τους

Ιαν Μακ Γιούαν

ΕΜΜΟΝΗ ΑΓΑΠΗ

Ένα μυθιστόρημα πλούσιο και πολυεπίπεδο, συναρπαστικό και ερεθιστικό, που συνδυάζει θριαμβευτικά φαντασία και οξύνοια, ορθολογισμό και συναισθηματική εγρήγορση.

THE SUNDAY TIMES

Αφήγηση και πλοκή τόσο ελκυστικές, που δεν μπορείς να εγκαταλείψεις το βιβλίο πριν φτάσεις στην τελευταία σελίδα. Το νυστέρι του συγγραφέα φτάνει σε μέγα ψυχολογικό βάθος, θυμίζοντας τα κλασικά αριστουργήματα.

THE GUARDIAN

Επίσης κυκλοφορεί
Ιαν Μακ Γιούαν: *Άμστερνταμ*
(Βραβείο Booker 1998)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 • ΑΘΗΝΑ, 10680

ΤΗΛ. 3607.744 • FAX 3623.093 • E-mail: nefeli-p@otenet.gr

Η Μαρία Μπέικου στο βήμα της Συνδιάσκεψης της ΠΔΕΓ στο Γράμμο, τον Μάρτιο του 1949. Αριστερά ο Β. Μπαρτζιώτας.

εμποδίζει το περπάτημα. Δίπλα στους μαχητές όμως που περπατούσαν φορώντας παντελόνια και άρβυλα περπα-

τούσαν και οι επιστρατευμένοι, κυρίως νεαρά κορίτσια, που φορούσαν φουστάνια και γουρουνοτσάρουχα. Και

είναι καταχείμωνο. Δεκέμβρης μήνας. Σύμφωνα με τη διαταγή έπρεπε να φτάσουν στο Καταφύγι.

Το Καταφύγι, βρίσκεται στα Άγραφα, στην περιοχή της σημερινής λίμνης Πλαστήρα. Είναι ψηλά και από κει βλέπεις όλο τον κάμπο της Καρδίτσας. Το χειμώνα κάνει φοβερό κρύο. Όταν ο Δ.Σ. βάδιζε προς το Καταφύγι, το χωριό είχε εκκενωθεί από το στρατό της Κυβέρνησης της Αθήνας και οι κάτοικοί του είχαν μεταφερθεί στην Καρδίτσα. Ήταν ένα από τα ανταρτοκρατούμενα χωριά. Το περασμένο καλοκαίρι που πήγα και έκανα συνεντεύξεις, όλοι μού είπαν ότι όταν μπήκε ο Δ.Σ. στην Καρδίτσα και έκανε επιστράτευση ακόμα και «οι πιο αριστεροί» του χωριού έκρυβαν τα παιδιά τους και ιδίως τα κορίτσια τους για να μην τα επι-

στρατεύσουν. Η συγκεκριμένη πραγματικότητα διέφευγε από τους μαχητές/τριες του Δ.Σ. Αφορούσε την «άλλη» πλευρά. Οι μαχητές σίγουρα την αγνοούσαν – και έπρεπε να την αγνοούν.

Σύμφωνα με το ημερολόγιο, οι μαχητές έχουν κέφι και όρεξη, λένε τραγούδια και αστεία με τον τηλεβόα, γιατί νίκησαν. «Οι λίγοι που δεν παίρνουν μέρος αφομοιώνονται και πολύ σύντομα τους ακούς να μιλάνε και αυτοί και να γελάνε». Οι επιστρατευμένοι δεν δικαιούνται να μην αποδεχτούν την καινούργια κατάσταση και «αφομοιώνονται». Οι μαχητές του Δ.Σ., όπως όλοι οι στρατιώτες, δεν δικαιούνται να «δουν» το πρόβλημα του «άλλου», γιατί τότε θα τελείωναν οι πόλεμοι.

ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

13.12.1948

...Χθες τελείωσε το άλλο τετράδιο που έγραφα και σήμερα άρχισα τούτο. Όμως η μάχη της Καρδίτσας δεν τελείωσε. Στις 3 το πρωί συμπτυσσόμαστε σύμφωνα με τη δ/γή όμως πριν βγούμε από το Βελέσι, άλλη διαταγή μας λέει να επανέλθουμε στις ίδιες θέσεις. Είναι η δεύτερη μέρα που κρατάμε την Καρδίτσα! Σήμερα περισσότερο λυσσασμένα γίνεται η μάχη. Στους άλλους στόχους δεν έχουμε τίποτα. Δηλαδή Σοφάδες-Φίλια. Στην Καρδίτσα ακούγονται οι κρότοι απ' όλα τα όπλα. Η αεροπορία δεν ησύχασε ούτε λεπτό σήμερα. Οι βόμβες και ρουκέτες πέφτουν η μια κοντά στην άλλη και ο κρότος των εκρήξεων σκορπίζεται μακριά πέρα, που έδειχνε το πόσο τους στοίχισε αυτό το καρύδι...

Νιώθω τύψεις που δεν κάναμε τίποτα. Παντού πόλεμος και τόσο εμείς ήσυχια. Φυσικά δε φταίμε εμείς αν ο εχθρός δεν μας κάνει την τιμή να δοκιμάσει πάνω του το πολυβόλο μας που στημένο, γεμάτο καμάρι και περηφάνεια με τη μουσούδα του προς το δρόμο περιμένει λες να αρχίσει να μιλάει κελαηδιστά λέγοντας και δείχνοντας στους φασίστες τι είναι Δ.Σ.

Δεν πρέπει να καθίσουμε έτσι. Γράφουμε 9 μεγάλες πινακίδες σε χαρτόνια σχετικά με τη μάχη της Καρδίτσας και το καθήκον των φαντάρων. Τις παίρνει ο Πάνος και κατεβαίνει στο χωριό Γουβαλάς [;] όπου τοποθέτησε 7 απ' αυτές. Είχε μιλήσει με τον τηλεβόα στη Φίλια ακόμα και Μακεδόνικα γιατί μάθαμε ότι ήταν Σλαβομακεδόνες στο Τάγμα αυτό.

Έτσι κάτι κάναμε και μεις...

14.12.48

Χθες κατεβήκαμε στο χωριό και περιμέναμε τους λόχους. Οι λόχοι ήρθαν το πρωί και κινήσαμε για τη Ραχούλα στις 7 η ώρα.

Η μάχη της Καρδίτσας τελείωσε... Τώρα πια δεν τη θέλουμε άλλο. Πότε πότε ακούγονται ριπές στο βάθος και ακούστηκαν και οι ερπίστριες των τανκς που έρχονταν από τη Λάρισα. Όμως αργά. Ο Δ.Σ. στεφανώθηκε με τη νίκη που συγκλόνισε πραγματικά το μοναρχοφασισμό... Ο ανίκητος στρατός μας θέλει να δείξει ακόμα μια φορά, βάζοντας τη σφραγίδα του σε μια μεγάλη πόλη της Θεσσαλίας, ότι είναι αποφασισμένος να νικήσει και θα νικήσει!

Βροχή μας έπιασε όλο το δρόμο.

Στη Ραχούλα μάς βρίσκει καινούργια δ/γή που λέει να προχωρήσουμε προς Καταφύγι όπου και η Ταξ. [ιαρχία] Βαδίζουμε με το III Τάγμα, παρ' όλη την κούραση το κέφι δε λείπει, τραγούδια και αστεία με τον τηλεβόα ξεχύνουν τον ενθουσιασμό και την ακλόνητη πίστη των μαχητών μας στη μεγάλη νίκη.

Η βροχή ακολουθεί... Αυλακώνει το πρόσωπο και ενοχλητικά στέκεται στη μύτη που σε υποχρεώνει κάθε τόσο να τη σκουπίζεις. Εξακολουθεί την πορεία της παιχνιδίζοντας για το σβέρκο ή το στήθος. Νιώθεις ένα σύγκρυο και τινάζεσαι. Όμως πολύ σύντομα περνάει βλέποντας γύρω σου τα κοντά φουστάνια ακόμα και τα τσαρούχια που το πλιτσ-πλατς στη λάσπη, σιγοντάρει το κέφι και την όρεξη που καθρεπτίζονται στα περισσότερα πρόσωπα. Οι λίγοι που δεν παίρνουν μέρος αφομοιώνονται και πολύ σύντομα τους ακούς να μιλάνε και αυτοί και να γελάνε.

Φτάνουμε το Καταφύγι στις 2-3 το απόγευμα. Είμαστε βρεγμένοι αρκετά και πρώτη φροντίδα μας είναι να στεγνώσουμε...

ΚΩΣΤΑΣ ΔΕΤΣΙΚΑΣ

1111

Η πύλη του χρόνου

Ταίναρο 111 μ.Χ...

Ανοιχτά, στην ανταριασμένη θάλασσά του βυθίζεται ένα πλοιάριο. Ένας μάγος, μύστης του Μίθρα σώνεται, γλιτώνοντας στον κόρφο του ένα λιγόποντο άγαλμα.

Τον Αιώνα.

Τον κυρίαρχο των τεσσάρων στοιχείων που συνθέτουν το

σύμπαν. Το σύμβολο της απεραντοσύνης. Το αγαλματίδιο με το κεφάλι λιονταριού, τις τέσσερις φτερούγες και το περιτυλιγμένο στο σώμα του φίδι.

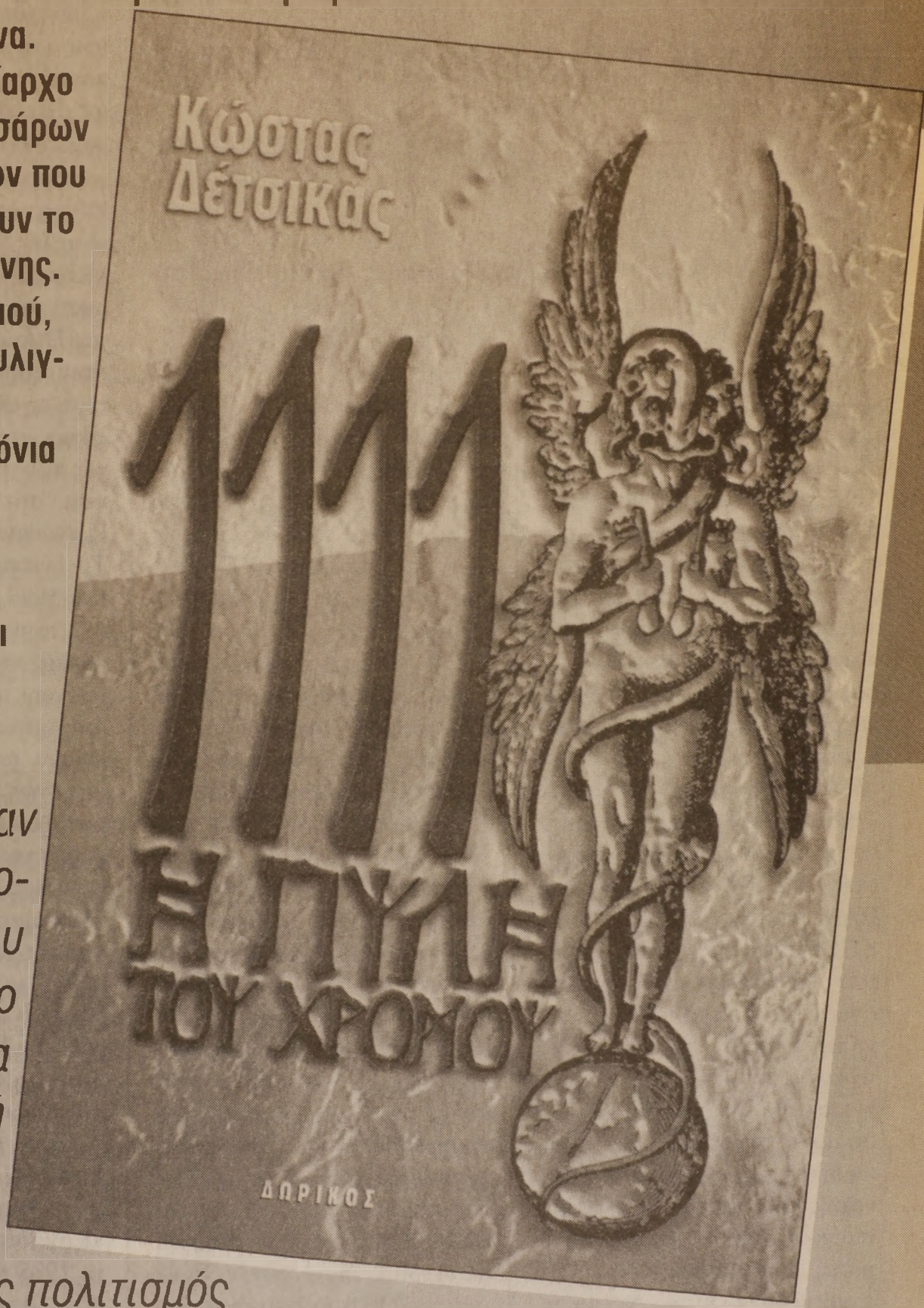
Το ίδιο αγαλματίδιο βρίσκει, χίλια χρόνια μετά, ένας Νορμανδός σταυροφόρος στην Ιερουσαλήμ. Οδηγείτε στο ίδιο σημείο. Στο ακρωτήρι Ταίναρο...

Όπως στο ίδιο σημείο οδηγούνται και τέσσερις φίλοι από την Αθήνα...

Τι τους ενώνει μέσα στο χρόνο;

«Ο Δέτσικας έχει έναν καταπληκτικό, μεταφορικό λόγο. Έχει μέσα του το αφηγηματικό κύτταρο που δεν τον αφήνει να ξεφύγει, επειδή ακριβώς το έχει, από τους μεγάλους μύθους που έχει ο ανθρώπινος πολιτισμός και ειδικά ο Ελληνικός...»

Κώστας Γεωργουσόπουλος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΩΡΙΚΟΣ

Ζωοδόχου Πηγής 29, Αθήνα, Τ.Κ. 106 81, Τηλ.: 3303609 Τηλ. & Fax: 3301866

Πεσμαζόγλου 5 (στοά του βιβλίου), Αθήνα, Τηλ: 3212641

Κυριάκος Τσακίρης : Σελίδες από το προσωπικό του ημερολόγιο

της Ιωάννας Παπαθανασίου

Κώστας ο Θεσσαλός· μ' αυτό το ψευδώνυμο συνέδεσε ο Κυριάκος Τσακίρης την παρουσία και δράση του στις γραμμές του αντιστασιακού κινήματος στα χρόνια του απελευθερωτικού πολέμου, των Δεκεμβριανών και της Βάρκιζας και αργότερα στην περίοδο της «λευκής τρομοκρατίας» και του Δημοκρατικού Στρατού.

Κώστας. Το μικρό όνομα που εγκατέλειπαν εκατοντάδες γνωστοί και άγνωστοι αγωνιστές για να ενταχθούν στο ΕΑΜ, στον ΕΛΑΣ, στην ΕΠΟΝ, στις άλλες οργανώσεις του εθνικο-απελευθερωτικού αγώνα και να περάσουν στη δίνη της ιστορίας, ο Τσακίρης θα το υιοθετούσε ως ψευδώνυμο. Η επιλογή του δεν ακολουθούσε την αρχαιοπρεπή και ηρωική σειρά που εγκαινίασε ο Θανάσης Κλάρας, ο Άρης, δεσμεύοντας το όνομα του πολεμιστή του Δωδεκάθεου. Δεν εγγραφόταν επίσης σε μια τελεολογική άποψη που καθόριζε τα ψευδώνυμα με βάση το επιζητούμενο αποτέλεσμα του αγώνα [Λευτεριάς] και σε καμιά περίπτωση δεν είχε περιπαικτικό ή αυτοσαρκαστικό χαρακτήρα [Παπάρας]. Κρατώντας μόνο το Κ από το Κυριάκος, ο Τσακίρης έγινε απλά Κώστας. Κώστας Θεσσαλός. Το επωνύμιο, ακολουθώντας τη λογική του τόπου καταγω-

γής [Σαμαρινιώτης] που συνήθως συνέπιπτε με το χώρο δράσης [Ρουμελιώτης, Βελουχιώτης], δήλωνε για τον Τσακίρη αποκλειστικά το χώρο δράσης του, τη Θεσσαλία. Έφτασε εκεί, για πρώτη φορά, το 1942 ως γραμματέας περιοχής της ΟΚΝΕ. Για τα επτά επόμενα χρόνια, θα γνώριζε σπιθαμή προς σπιθαμή τη θεσσαλική γη και τους ανθρώπους της και θα γινόταν γνωστός ως Κώστας ο Θεσσαλός.

Με το ψευδώνυμο αυτό θα υπέγραφε και το προσωπικό του ημερολόγιο, το πληρέστερο (–από όσο γνωρίζουμε– σε χρονικό εύρος και εγγραφές, ημερολόγιο αγωνιστή του Δημοκρατικού Στρατού. Τρία πυκνογραμμένα τετράδια και ένα μπλοκ σημειώσεων με την ιδιοχειρή ένδειξη «ατομικό ημερολόγιο» καλύπτουν τη χρονική περίοδο από την 1η Ιανουαρίου του 1948 έως τις 4 Οκτωβρίου 1950. Περιέχουν σημειώσεις για την προσωπική του πορεία από την ημέρα της αναχώρησής του από το ΚΓΑΝΕ [Κλιμάκιο Γενικού Αρχηγείου Νοτίου Ελλάδας] –με την εντολή ανάληψης των καθηκόντων του Πολιτικού Επιτρόπου στο Αρχηγείο Αγράφων του ΔΣΕ– μέχρι την ημέρα που ως, πολιτικός πρόσφυγας στην Πολωνία, καλείται από την κομμουνιστική ηγεσία να αναλάβει δράση στο πλαίσιο των «ειδι-

κών υπηρεσιών» της ΚΕ του ΚΚΕ.

Η αίσθηση του κομματικού καθήκοντος αλλά και η πρόνοια του ίδιου του συγγραφέα, η συνείδησή του απέναντι στην ιστορία, τον οδήγησαν στο να καταθέσει το ημερολόγιο μαζί με τα ελάχιστα πολύτιμα προσωπικά του αντικείμενα [τα γράμματα της γυναίκας του Σάσας, οικογενειακές φωτογραφίες και ένα ρολόι] στο «Κόμμα» πριν από την αναχώρησή του για τη νέα αποστολή, στο Παρίσι, αυτή τη φορά μέσα στην παρανομία, το 1951. Και τύχη αγαθή θέλησε το ημερολόγιο να διασωθεί στις συλλογές που ανήκουν και φυλάσσονται στα Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (ΑΣΚΙ). Το εντοπίσαμε το φθινόπωρο του 1998. Ο Κυριάκος Τσακίρης, που μάταια το αναζητούσε πάντα εν μέσω πολυδιασπασμένων αρχείων, κομματικών απορρήτων και κλειστών συλλογών, άφηνε, εκείνες τις μέρες, την τελευταία του πνοή, καταξιωμένος πια ζωγράφος, χαράκτης της πέτρας και συγγραφέας.

Γεννημένος το 1915, στη Μάκρη της Μικράς Ασίας, ο Τσακίρης μεγάλωσε, προσφυγόπουλο από το 1922, στις γειτονιές του Πειραιά. Σύμφωνα με το «κομματικό του βιογραφικό σημείωμα» [1953, ΑΣΚΙ, Αρχείο ΚΚΕ, τ.κ. 221, φ. 11/6/111], το 1934 εντάχθηκε στις γραμμές της οργάνωσης «Εργατική Βοήθεια» και από το 1935 έγινε μέλος του ΚΚΕ. Δευτεροετής φοιτητής της Νομικής Σχολής, συνελήφθη το 1937 στη διάρκεια της δικτατορίας του Μεταξά και εξορίστηκε στη Σίκινο. Μέλος και στη συνέχεια Γραμματέας του Γραφείου Ομάδας εξορίστων μέχρι την απόδρασή του, το 1941, ο Κυριάκος Τσακίρης ανέλαβε στη συνέχεια τη Γραμματεία της ΟΚΝΕ Πειραιά ενώ ταυτόχρονα διετέλεσε μέλος της Κεντρικής Επι-

τροπής της. Το 1942, στο πλαίσιο της ανασυγκρότησης των κομματικών οργανώσεων στην περιφέρεια, γίνεται Γραμματέας της ΟΚΝΕ στην περιοχή Θεσσαλίας. Στη συγκυρία αυτή, συντελεί στη δημιουργία του νεολαιίστικου «Ιερού Θεσσαλικού Λόχου». Ως αντιπρόσωπος αυτής της οργάνωσης, άλλωστε, συμμετέχει στην ίδρυση της ΕΠΟΝ, το 1943, και εκλέγεται μέλος του Κεντρικού Συμβουλίου της και Γραμματέας της ΕΠΟΝ Θεσσαλίας.

Μέλος του Γραφείου της ΕΠΟΝ Αθήνας από το φθινόπωρο του 1943 μέχρι το καλοκαίρι του 1944, ο Τσακίρης μπήκε στον ΕΛΑΣ με το βαθμό του ταγματάρχη σαν Καπετάνιος στην ΙΙ Ταξιαρχία του. Με την ιδιότητα αυτή, πολέμησε στην Αθήνα στα Δεκεμβριανά. Γραμματέας ΙΙης Αχτίδας της ΚΟΑ [Μεταξουργείο, Κολωνός, Σεπόλια] το 1945, θα την εγκατέλειπε το 1946, μετά την αποχή, για να ξαναβρεθεί στη Θεσσαλία με τη γυναίκα του Σάσα και να αναλάβει καθήκοντα Γραμματέα της Επιτροπής Πόλης Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1947, η Σάσα έπαιρνε το δρόμο της επιστροφής στην Αθήνα –που θα της στοίχιζε συλλήψεις, στρατοδικεία και φυλακές– και ο Κυριάκος το δρόμο του βουνού και της προσωπικής του περιπέτειας. Με το βαθμό του αντισυνταγματάρχη του ΔΣΕ, υπηρέτησε ως Πολιτικός Επίτροπος στο Αρχηγείο Αγράφων που μετεξελίχθηκε στην 138η ταξιαρχία του ΔΣΕ, και στη συνέχεια ως Πολιτικός Επίτροπος και Διοικητής της ταξιαρχίας Ιππικού στη Θεσσαλία.

Τον Κυριάκο Τσακίρη τον γνωρίσαμε από τη μαρτυρία του για την απόδρασή του από τις φυλακές Βούρλων το 1955. Συναντήσαμε την ευαίσθητη γραφή του στις αναμνήσεις του από τη Σίκινο αλλά και στα διηγήματά του για την εποχή της Αντίστασης που πρόκειται

σύντομα να κυκλοφορήσουν. Είδαμε τη σιγουριά του και τη φαντασία του στο χάραγμα της πέτρας. Διαπιστώσαμε τη διεισδυτική του ματιά στα αναρίθμητα σκίτσα των κρατουμένων του Νοσοκομείου Αγίου Παύλου. Και καταλάβαμε την αγάπη του και την αφοσίωσή του στη ζωγραφική στις γραμμές των αγιογραφιών της Αγίας Κιουράς της Λέρου. Τον Κυριάκο Τσακίρη, ως μαχητή του Δημοκρατικού Στρατού, ωστόσο, δεν τον γνωρίσαμε ποτέ. Ο εμφύλιος πόλεμος, άλλωστε, ήταν μια σελίδα στη ζωή του για την οποία απέφευγε να μιλήσει συστηματικά.

Το ημερολόγιό του έρχεται να καλύψει αυτό το κενό στη ζωή μιας πολυσχιδούς προσωπικότητας. Η δημοσίευσή του, ωστόσο, δεν θα αποκαταστήσει μόνο τα ίχνη μιας λησμονημένης, ηθελημένα ή αθέλητα, προσωπικής διαδρομής. Γραμμένο με μια λιτή ωριμότητα που φανερώνει την ανάγκη οικονομίας χρόνου στις πυκνές στιγμές των γεμάτων ένταση και δράση ημερών, το ημερολόγιό μας καθιστά, με μοναδικό τρόπο, κοινωνούς της καθημερινής δραστηριότητας των συγκεκριμένων μονάδων του Δημοκρατικού Στρατού στη Νότια Ελλάδα. Εντασσόμενο στη σειρά των στρατιωτικών ημερολογίων που παραδοσιακά διατηρούν οι διοικητές των στρατιωτικών μονάδων επιτρέπει τη λεπτομερή ανάγνωση των κινήσεων του Δημοκρατικού Στρατού στην περιοχή Θεσσαλίας και Αγράφων. Η συνεχής κίνηση, η συνάντησή με τον εχθρό, οι ενέδρες και οι καθημερινές συγκρούσεις αποτυπώνονται μαζί με τη «λούφα» στα κρησφύγετα, την αναμονή των συνδέσμων, τις πορείες αναγνώρισης και τις απώλειες επαφών. Οι πολεμικές επιχειρήσεις, οι κομματικές συναντήσεις, οι ποικίλες δραστηριότητες και γιορτές συνυπάρχουν με τις αναθέσεις

και αποστολές, τις ασύρματες επικοινωνίες, τη διαρκή μετακίνηση των ανθρώπων και το θάνατο των συντρόφων. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, η ιδεολογική ένταξη, οι ανθρώπινες σχέσεις, η αντιμετώπιση του εχθρού ανιχνεύονται μαζί με τους μηχανισμούς αυτοσυντήρησης, το ένστικτο της επιβίωσης και τη σχέση της με τη γεωγραφία του εδάφους και την εξάρτηση από τα άλογα. Το ημερολόγιο συμπληρώνει τις εγγραφές που μέχρι σήμερα διαθέτουμε για τους τρόπους και όρους με τους οποίους λειτούργησε και αγωνίστηκε ο Δημοκρατικός Στρατός. Βίωμα και ιστορία συμβαδίζουν και συμπληρώνονται.

Από το τρίτο τετράδιο επιλέξαμε μερικές σελίδες που καλύπτουν το διάστημα από 4 έως 24 Μαρτίου 1949, ένα εικοσαήμερο δράσης της Ταξιαρχίας Ιππικού που ξεκινά από την περιοχή Αγράφων και κινείται προς τη Δυτική Θεσσαλία, για να καταλήξει στην Οθρυ. Η «επιχείρηση στο Τομπρούζι» [Ντομπρούσι, σλαβικό τοπωνύμιο που σημαίνει «ίσιο βουνό» στην περιοχή Παλαμά Καρδίτσας] αποτυγχάνει. Ο Κυριάκος τραυματίζεται. Μερικά χρόνια αργότερα, στην ΙΙη Συνδιάσκεψη του ΚΚΕ τον Οκτώβριο του 1950, θα χρεωθεί την αποτυχία της επιχείρησης και θα δηλώσει ότι αναλαμβάνει την πλήρη ευθύνη. Στο ημερολόγιό του αναφέρεται στην προετοιμασία της επιχείρησης, στις συγκρούσεις, στον τραυματισμό του, στα όσα ακολούθησαν. Πρόκειται ίσως για τις πιο εκτενείς εγγραφές που υπάρχουν στο προσωπικό αυτό κείμενο. Γραμμένες στο μεγαλύτερο μέρος τους, προφανώς, στα κρησφύγετα, μετά την επιχείρηση, με άνεση χρόνου και τη δυσφορία του τραυματισμού και της κακουχίας, αποτυπώνουν τον ηρωισμό και τα αδιέξοδα του Δημοκρατικού Στρατού.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΤΣΑΚΙΡΗΣ (1915-1998)

Ο Κυριάκος Τσακίρης γεννήθηκε στη Μάκρη της Μικράς Ασίας. Το 1922 η οικογένειά του εγκαταστάθηκε στον Πειραιά. Ήθελε να σπουδάσει στη Σχολή Καλών Τεχνών, αλλά για λόγους οικονομικούς προτίμησε τη Νομική. Ως φοιτητής εντάσσεται στο ΚΚΕ και συμμετέχει ενεργά στους

αγώνες εναντίον της μοναρχίας και της δικτατορίας. Για τη δράση του εξορίζεται το 1937 στη Σίκινο. Από εκεί δραπετεύει το 1941. Με την αντιστασιακή του δράση αναδεικνύεται σε καθοδηγητικό στέλεχος του ΚΚΕ και της ΟΚΝΕ, συμμετέχει στην ίδρυση της ΕΠΟΝ και συνυπογράφει την ιδρυτική της πράξη. Από κει περνάει στον ένοπλο αγώνα, στον ΕΛΑΣ και συνεχίζει με το Δημοκρατικό Στρατό.

Μετά τον εμφύλιο πόλεμο, η ηγεσία του ΚΚΕ που έχει καταφύγει στο εξωτερικό, τον στέλνει στην Ελλάδα για να βοηθήσει στην αναδιοργάνωση των κομματικών οργανώσεων. Συλλαμβάνεται και κλείνεται στις φυλακές Βούρλων. Το 1955 οργανώνει και πραγματοποιεί μαζί με τους συντρόφους του τη μεγάλη απόδραση των Βούρλων. Συλλαμβάνεται και πάλι και το 1960 καταδικάζεται από το Έκτακτο Στρατοδικείο σε ισόβια.

Απολύεται «υπό όρους» μετά από ένδεκα και πλέον χρόνια τον Απρίλιο του '66. Στις 21 Απριλίου του '67 η Χούντα των Συνταγματαρχών τον συλλαμβάνει και τον εξορίζει στη Γυάρο και στη Λέρο, στο Παρθένι από κει στις φυλακές του Ωρωπού και ξανά πίσω στη Λέρο.

Τα χρόνια της εγκλεισής του στις φυλακές, τις εξορίες και τα στρατόπεδα, ο Κυριάκος Τσακίρης ζωγραφίζει με μολύβι, με πενάκι, με νερομπογιές, με λάδια, σε χαρτί, σε ξύλο, σε μουσαμά, στα πακέτα των τσιγάρων και τέλος στις πέτρες της θάλασσας. Τα έργα του παρουσίασε για πρώτη φορά σε έκθεση το 1974 στην Αθήνα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η εκκλησία της Αγίας Κιουράς που εικονογράφησε ο Κυριάκος Τσακίρης μαζί με δύο άλλους συγκρατούμενούς του ζωγράφους, έχει κηρυχθεί διατηρητέο μνημείο από το 1983.

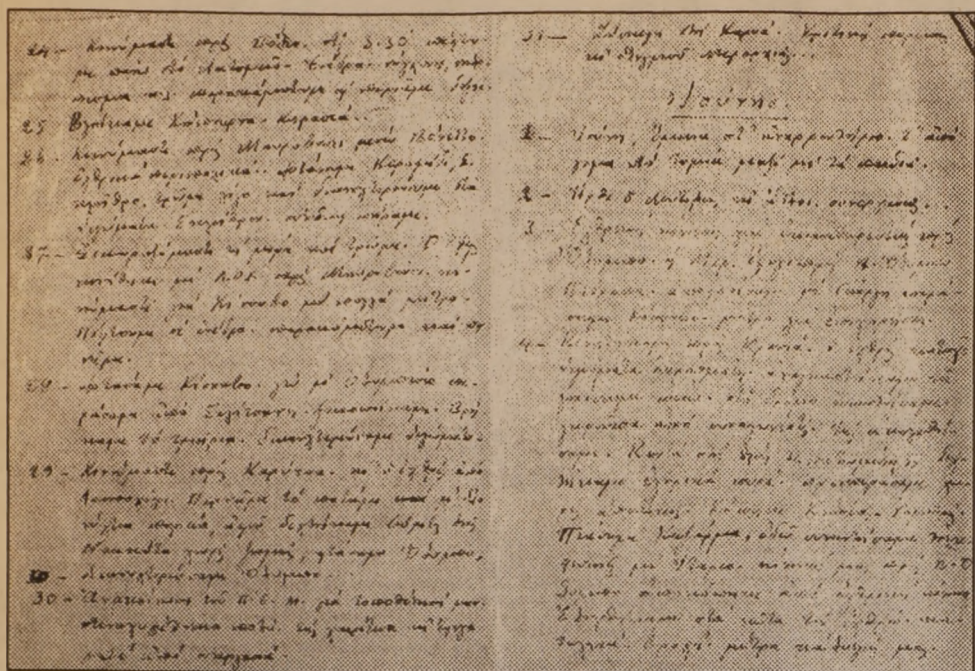
Τα σχέδιά του από τις φυλακές και τα στρατόπεδα της Χούντας τα παρουσίασε σε Λεύκωμα με τον ειρωνικό τίτλο Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών (1974).

Τα σχέδιά του από το Νοσοκομείο Κρατουμένων του 1963-65 τα παρουσίασε το 1996 ο Ελληνογαλλικός Σύνδεσμος και οι Εκδόσεις Καστανιώτη κυκλοφόρησαν συλλεκτικό Λεύκωμα με τον τίτλο Ένας Άλλος Κόσμος.

Δημοσίευσε το 1994 το βιβλίο Βούρλα, η Μεγάλη Απόδραση. Αυτό τιμήθηκε ομόφωνα με το κρατικό λογοτεχνικό βραβείο Μαρτυρίας-Χρονικού.

Το 1996 κυκλοφόρησε το βιβλίο του Σίκινο, αναμνήσεις από την εξορία 1936-1941.

ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠΟ ΤΟ 3ο ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΤΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ - ΜΑΡΤΙΟΣ '49

Σελίδες από το ημερολόγιο του Κυριάκου Τσακίρη.

4-Φτάσαμε Λιοντάρι. Ο εχθρός κατέλαβε Άνω Γρανίτσα και μπήκε στην Κάτω. Σύσκεψη μ' επιλαρχίες για κατάσταση τμήματος και ιδιαίτερα αλόγων. Αποφασίσαμε ν' αφήσουμε τα σταματημένα άλογα, να κρύψουμε τις σέλλες. ο Επιτ/χης με μια ίλη έφιππη με τα γερά άλογα, την ίλη Δ/ης, τον κόσμο των Επ/χιών και το μηχανισμό με το Επιτελείο θα πάει στον Ορθυ. εγώ με τις Δ/σεις Επιλαρχιών και περί τους 180 πεζί, στο Τομπρούζι απ' όπου θα χτυπήσουμε Παλαμά για να πάρουμε άλογα. επιχείρηση δύσκολη, ριψοκίνδυνη, μ' απ' αυτή θα κρίνονταν η άμεση και μελλοντική δράση του ιππικού.

5-Ξεκινάμε για Τομπρούζι από Λιοντάρι πεζί. (87 της II και 100 της I). ο Επιτελάρχης για Ορθυ με τον υπόλοιπο κόσμο. Πορεία μεγάλη κοπιαστική, κάνει κρύο γερό, πολλοί βραδυπορούντες.

6-Ξημερώνουμε μεταξύ Κοτσαρί-Πέτρινο. μας βάλουν οι Μάυδες. Οι Μάυδες Πέτρινου ξεγελιούνται και δε βάλουν, πιάνουμε 5 αιχμαλώτους και τους άλλους κηνυγάμε. Κανονίζουμε διάταξη και μέτρα ασφαλείας με τους Διοικητές. Εγώ

ακολουθώ I Επ/χία στο Δουβλατάνι. Το μεσημέρι ο καιρός χάλασε. Ξύπνησα τη Διοίκηση και έκανα έλεγχο στα μέτρα ασφαλείας. με βεβαίωσαν πως έχουν παρθεί αυστηρά μέτρα. Ενός είπα να βγάλουν περιπόλους γιατί αντάριασε. Στο μεταξύ στις 2 μ.μ. ειδοποιώ το Σωτήρη Επιλαρχο νάρθει για να κανονίσουμε τα μέτρα για την επιχείρηση. Στις 3.30' ήρθε ο Σωτήρης. μου ανέφερε πως πολεμούν απ' τις 10 το πρωί κι' ανέτρεψαν όλες τις προσπάθειες του εχθρού, επίσης πώς στο δρόμο Αηδημήτρη-Δουβλατάνι δεν τον σταμάτησε κανένας, πως μέτρα ασφαλείας δεν έχουμε. ύστερα απ' αυτό κι ενώ είχα ξυπνήσει για Τρίτη φορά τη Δ/ση της I Επ/χίας, γίνεται συζήτηση για τα μέτρα ασφαλείας. βεβαιώνει ο Περικλής πως ελέγχεται ο δρόμος, ότι έκανε έλεγχο ο ίδιος και κάλεσε το Παπαντρέου για να ελέγξει και πάλι. Στο μεταξύ συζητάμε για την επιχείρηση και μ' αυτούς και με τους Κακάτσο-Πολύφημο. Στις 4 μ.μ. κι' ενώ καταλήξαμε για να ειδοποιηθούν τα τμήματα της I να καταΐβουν Δουβλατάνι και να πάμε Αηδημήτρη κι' από κεί μαζί με II να εξωρμήσουμε για Παλαμά,

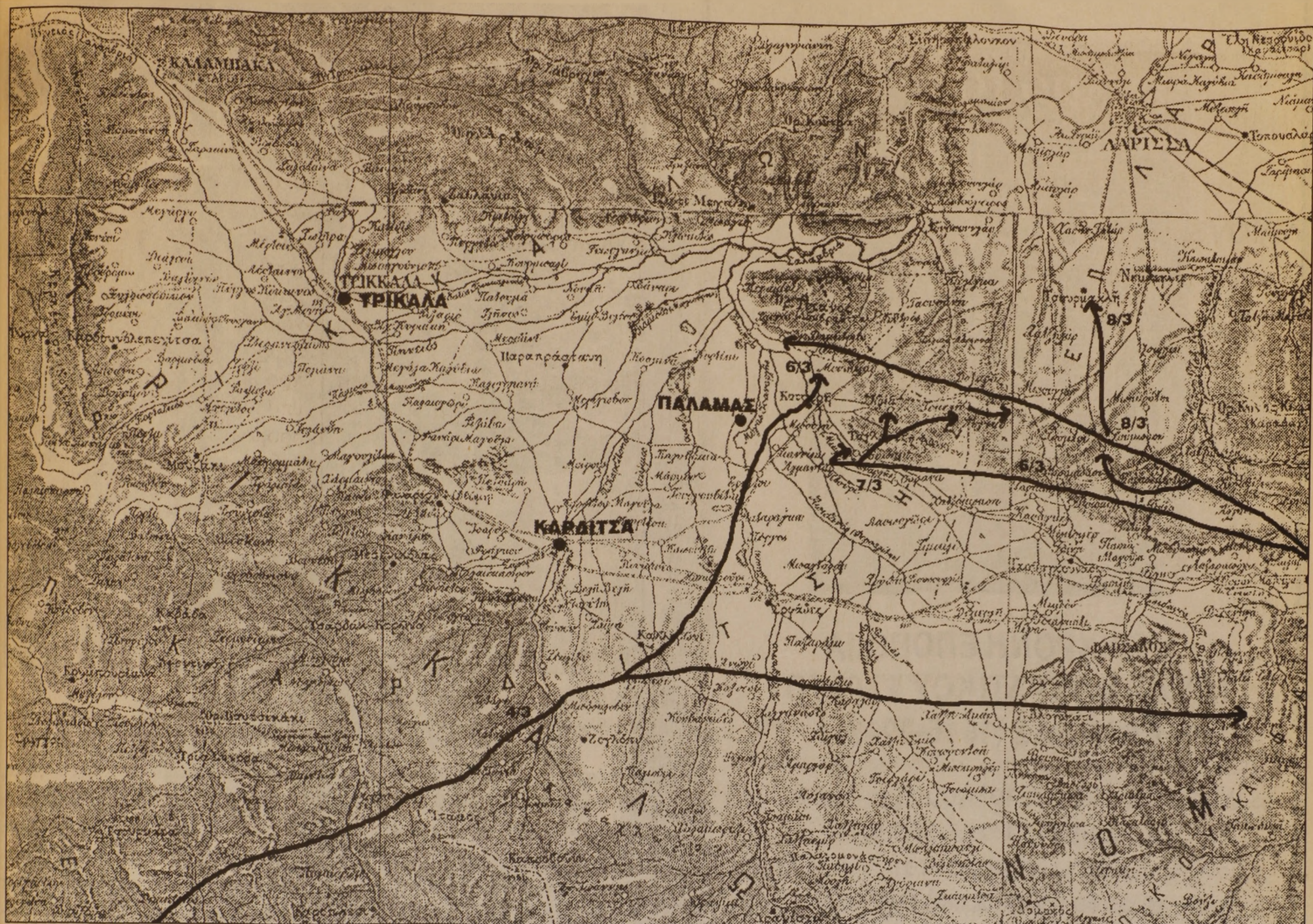
αιφνιδιαστήκαμε απ' τον εχθρό στο χωριό Δουβλατάνι. Διέταξα ουλαμούς να χτυπήσουν. κινήθηκαν. καθηλώθηκαν. Συμπτηχθήκαμε προς Πέτρινο. παίρνοντας τους τραυματίες μαζί μας και τους ουλαμούς. εγώ με Φλογερό και επιτελείς I Επ/χίας. Περικλής - Σωτήρης συμπτήχθηκαν στην ίδια κατεύθυνση αλλά πήγαν Αηδημήτρη. Η χιονοθύελλα μαΐνονταν. προσπάθειές μας να συνδεθούμε με Περικλή - Σωτήρη δεν καρποφόρησαν γιατί οι σύνδεσμοι έχασαν το δρόμο.

Ανέθεσα τη διασφάλιση των τραυματιών στο Κακάτσο και Πολύφημο, και με 40 άντρες περίπου από Πέτρινο ξεκινήσαμε για Σαμπαλή με κατεύθυνση το [σβησμένη λέξη]. Παρ' όλο πούχαμε αντάρτες που γνώριζαν τους δρόμους και ντόπιους συνδέσμους, παραπλανηθήκαμε όλη τη νύχτα και ξημερώσαμε στο Σαμπαλή. Κάλεσα στελέχη μαχητές και τους μίλησα (νάναι σ' επιφυλακή για γερό και σκληρό πόλεμο, να συμπεριφερθούν καλά στον κόσμο). μπλοκάρουμε μερικά σπίτια, απαγορέψαμε την κυκλοφορία και πήραμε διάταξη.. Περίπολός μας μας ανέφερε πως τμήμα μας κατευθύνεται προς Ιλιά. Έστειλα το σ. Π.Ε. [πολιτικό επίτροπο] Πουλόπουλο να συνδεθεί να τους πεί πως βρισκόμαστε εδώ, τη διάταξή μας και γενικό προσανατολισμό σύμπτυξή μας προς Τομπρούζι μέσω Σαμπαλή-Ιλιά. αφού συνδεθή να με ειδοποιήσει μ' όποιο τρόπο μπορεί. σε λίγο (Μήλιος) ανέφερε πως το τμήμα πλησιάζει προς Αλμαντάρ.

7-Καμιά ειδοποίηση, καμιά σύνδεση από Αλμαντάρ. στις 10.30' γαλατάς ανιχνεύει. στις 12 ακούγονται πυρά προς Αλμαντάρ. προδοθήκαμε. βγήκαμε έξω. Στο Αλμαντάρ ανα-

τρέπεται το εχθρικό ιππικό. σκοτώνονται 10. πιάνονται 15 άλογα και μερικοί αιχμαλώτοι. επεμβαίνουν τα τάνκς (7), 8 αεροπλάνα, μιά διλοχία. Τα τμήματά μας συμπτηκνώνονται μαχόμενα προς Σαμπαλή. χτυπά εχθρική ίλη και την ανατρέπω προσπαθώντας να κρατήσω υπό τον έλεγχό μου το μοναδικό δρόμο Σαμπαλή-Ιλιά που ο εχθρός κινούνταν να καταλάβει για ν' αποκόψει τη σύμπτυξη των τμημάτων Αλμαντάρ. πυρομαχικά δεν έχουμε. τελειώνουν. καθελώνουμε και καθυστερούμε τον εχθρό με τα ατομικά όπλα. η μάχη άναψε κατακαμψής. κόλαση πυρός. χιόνι. λιανικά. 300 μ. έξω απ' το Σαμπαλή, τραυματίζονται. όταν συνήλθα είχα μείνει μονάχος. αιμορραγώ. αίμα απ' το στόμα, λιποθυμίες, προχωρώ με υπεράνθρωπες προσπάθειες πέφτοντας διαρκώς. φτάνω στο βάλτο. δοκιμάζω να περάσω. βουλιάζω. ο εχθρός βάλει καταιγιστικά. πίσω μου έρχεται. οι δυνάμεις μου μ' εγκαταλείπουν. βγάζω τις σημειώσεις που είχα και τις χώνω βαθιά μέσα στη λάσπη. οπλίζω. είμαι έτοιμος ν' αυτοκτονήσω, όταν βλέπω πώς ανάμεσα σε καμιά 15αριά που ύρχονταν βρίσκονται και κοπέλες. επρόκειτο για δικούς μας. με τη βοήθειά τους πέρασα το βάλτο, βγήκα στο Τομπρούζι, συνάντησα τις διοικήσεις των τμημάτων κ.λ.

Η μάχη συνεχίζεται. άφθαστος ηρωϊσμός των μαχητών και στελεχών μας. προτιμούν το θάνατο μα δε σηκώνουν τα χέρια. Στις 8.30' το βράδυ συγκεντρωνόμαστε πάνω σε ένα αντίρισμα. η κατάστασή μου είναι ελεεινή. Κάλεσα το Περικλή και του ανέθεσα τη Διοίκηση (Σωτήρης τραυματίας), καθορίζοντας δρομολόγιο Ψυχικό-Καραδεμιρτζή-Οθρυ. Εγκλωβι-

Από τη Γρανίτσα Αγράφων στην περιοχή Παλαμά... Η απεικόνιση της πορείας και των επιχειρήσεων έγινε σε χάρτη του ΓΕΣ της εποχής των Βαλκανικών Πολέμων, όπου διατηρούνται ακόμα τα παλιά τοπωνύμια.

ζόμαστε. Ξεφεύγουμε από εχθρικό κλοιό. στη πορεία συμφωνώ με Περικλή να χτυπήσουμε το Τικιλή για να πάρουμε άλογα, γιατί έχουμε πολλούς τραυματίες, κρουοπαγημένους, πληγισμένους κ.λ. Χτυπάμε το Τικιλή. οι Μάυδες έφυγαν. πήραμε περί τα 60-70 άλογα. κινήθηκαν τάνκς. καθυστερήσαμε πάνω από 2 ώρες. Ξεκινάμε για το ψυχικό. έπαθα κρουοπαγήματα. πρίστηκαν χέρια και πόδια. είμαι με 3 κάλτσες. Λιποθυμίες μούρχονται. σταματώ λίγο όχι πάνω από 1/2 ώρα για να βρώ παπούτσια. Ρωτώ το Φλογερό αν τακτοποιήθηκαν όλοι οι τραυματίες και το παρακαλώ να πάει στη φάλαγγα και να μου φέρει ένα ζευγάρι άρβυλ-

λα. γύρισε. και μούπε πως η φάλαγγα ξεκίνησε. ξεκινάω και γώ μαζί με το Σωτήρη κι' άλλους τραυματίες και κολλάμε στο τέλος της φάλαγγας.

8-Πάνω στο δημόσιο δρόμο (Καραδιμιρτζή) διαπιστώνουμε πώς είχαμε κοπεί απ' την εμπροσθο-φυλακή (Περικλή). κάνουμε αριστερά προς Σούμπασι. έχει φέξει. πιάνει το δρόμο ο Πλάτανος. περνάει όλος ο κόσμος. στους Μπικάδες μας προλαβαίνει η αεροπορία. χτυπιέμαι κι' εγώ κι' ο Σωτήρης. Πολλοί μαχητές καθλώνονται στο χωριό απ' την αεροπορία καθώς κι' ορισμένα στελέχη κι' αργότερα σκοτώνονται, πιάνονται ή αιχμαλωτίζονται απ' τα τάνκς και τον εχθρό. Φτάνουμε

στο Κουκλόμπασι κι' από κεί στο Τσακαρλή όπου μένουμε τη νύχτα. Υποφέρω πολύ. άλλο τίποτα δεν ξέρουμε για το Περικλή και την εμπροσθοφυλακή.

9-Κατευθύνομαι στη Γούρα. πάω στο αναρρωτήριο. συναντάω τον Επιτελάρχη, επιτελείο κ.λ. του μίλησα για όλα. τούπα ν' ανασυγκροτήσει το τμήμα, να συγκεντρώσει τους αποκομένους με τη βοήθεια της Μ. 22. κ.λ.

10-Ο εχθρός κινείται με πολλές δυνάμεις κι' από τρεις κατευθύνσεις προς Οθρυ. Σηκώνεται το αναρρωτήριο. χιόνια. κρύο. πόνοι. αιμοραγία. μένουμε πάνω στα χιόνια.

11-Μένουμε πάνω στα χιόνια. χιονίζει.

12-τα ίδια. ο εχθρός κινείται διαρκώς.

13-Μαρτυρική πορεία προς προπήλιο. δεν έχουμε τρόφιμα, ούτε νοσοκόμο. χιονίζει.

14-τα ίδια. πόνοι φριχτοί. το τραύμα αιμοραγεί και μυρίζει. φάγαμε αλογίσιο κρέας. Φεύγουμε προς Κοκκοτούς. συνάντησή με Α.Π. Μετά από 13ωρη πορεία φτάνουμε σ' ένα καλύβι. ζεσταθήκαμε. φάγαμε.

15-Φτάσαμε στο δάσος. ο νοσοκόμος είδε το καταφύγιο. η μέρα πέρασε ήρεμα.

16-Μάς έφεραν λίγα τρόφιμα. ησυχία.

17-Το μεσημέρι ακούστηκαν ριπές. ο εχθρός βγήκε στους

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ

Η ΤΡΙΧΡΟΝΗ

ΕΠΟΠΟΙΑ

ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ

ΣΤΡΑΤΟΥ

ΕΛΛΑΔΑΣ

1946-1949

αφιγμένα στα 80χρονα του ΚΚΕ

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Η ΤΡΙΧΡΟΝΗ ΕΠΟΠΟΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΕΛΛΑΔΑΣ (1946-1949)

Τα άγνωστα για πολλούς γεγονότα,
ντοκουμέντα και μαρτυρίες
που περιέχονται
σ' αυτό το ιστορικό βιβλίο,
το κατατάσσουν ανεπιφύλακτα
στα βιβλία-ντοκουμέντα
της σύγχρονης ιστορίας
του λαϊκού κινήματος
και της Ελλάδας.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 3820835, Fax: 3813354
<http://www.sep.gr> — e-mail: info@sep.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΛΕΙΑ: Μαυροκορδάτου 3, Αθήνα, Τηλ.: 3829835

Μπακατσέλου 3 & Εγνατία, Θεσσαλονίκη, Τηλ.: 283810

28ης Οκτωβρίου 19, Γιάννενα, Τηλ.: 38090

Σκαρλάτου Σούτσου 7, Λάρισα, Τηλ.: 041 531818

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροκορδάτου 3, 106 78 Αθήνα

Τηλ.: (01) 3829835, 3808132, Fax: 3829814

Έφιππη ταξιαρχία του ΔΣΕ. Από το λεύκωμα
Τα δίχρονα του Δημοκρατικού Στρατού.

Κοκκοτούς. Κινηθήκαμε γρήγορα προς το καταφύγιο. ο νοσοκόμος τόχασε. τη νύχτα επι τέλους το βρήκε. Καταιβήκαμε με τριχιά. απαίσιο. σκοτάδι. μπόχα. υγρασία. στάλες. βάθος 15μ. πλάτος 1.20. πετριολαιοκάντηλο. Ξενύχτι. δίψα. πείνα. σωστός «υγρός τάφος». ο εχθρός κοντά, πάνω από τα κεφάλια μας. τον ακούμε. δε κινούμαστε. συγκρατάμε και το βήχα ακόμα.

18-ο εχθρός στις ίδιες θέσεις. έξω λιακάδα, φώς, ζωή. μέσα σκοτάδι, υγρασία, πνιγή. σε πιρουνιάζει η υγρασία, σε μουδιάζει η ακινησία, σε πνίγει η μούχλα και η μπόχα. εκνευρισμός, δύσπνοια, πόνοι, δίψα, πείνα.

19-βρέχει. μαρτύριο. τα νερά μπαίνουν μέσα.

20-βρέχει. στα τρόφιμα. καμιά είδηση. ο γέρος δε φάνηκε.

21-τα ίδια. νηστικοί - βρεμένοι. Εξαντλημένοι. Απομονωμένοι, εγκαταλελειμένοι. Θα πεθάνουμε έτσι; Όχι. Ποτέ. Αποφασίζω. λέω την απόφασή μου στο Σωτήρη "αν δε φανεί ο γέ-

ρος ως αύριο βράδυ, θα βγούμε, θα συρθούμε στον καθαρό αέρα, και αν λάχει να πεθάνουμε, να πεθάνουμε καλλίτερα αντιμετώπι με τον εχθρό κι' όχι με σταυρωμένα τα χέρια στον τάφο". Μ' ενδοιασμούς συμφωνεί.

22-Ερχεται ο γέρος. δε θέλει να μπη. πανικόβλητος. τον εξαναγκάζω να καταιβεί. μας λέει ότι έχει επαφή με τη διμοιρία ανιχνευτών. του δίνω ένα σημείωμα. στέλνω και τον Αντώνη το σύνδεσμο μαζί του για σιγουριά. το περιμένω το βράδυ νάρθει να μας πάρει. βρέχει πολύ. μάλλον δεν θάρθουν απόψε.

23-βρέχει πολύ. δεν ήρθαν.

24-Ερχονται. βγαίνουμε έξω. σωστά φαντάσματα. ζαλιζόμαστε. περπατάμε με κόπο όλη τη νύχτα. φτάνουμε σ' ένα καλύβι. ανάβουμε φωτιά, τρώμε λίγο, καπνίζω. συνήλθαμε. αξίζουν τα παιδιά. μούρχεται να τους φιλήσω όλους, σα νάδα για πρώτη φορά μαχητές.

[ΑΣΚΙ, Αρχείο ΚΚΕ, τ.κ. 475
Φ=28/40/47]

Από τον Τρότσκυ στον Γκέντελ

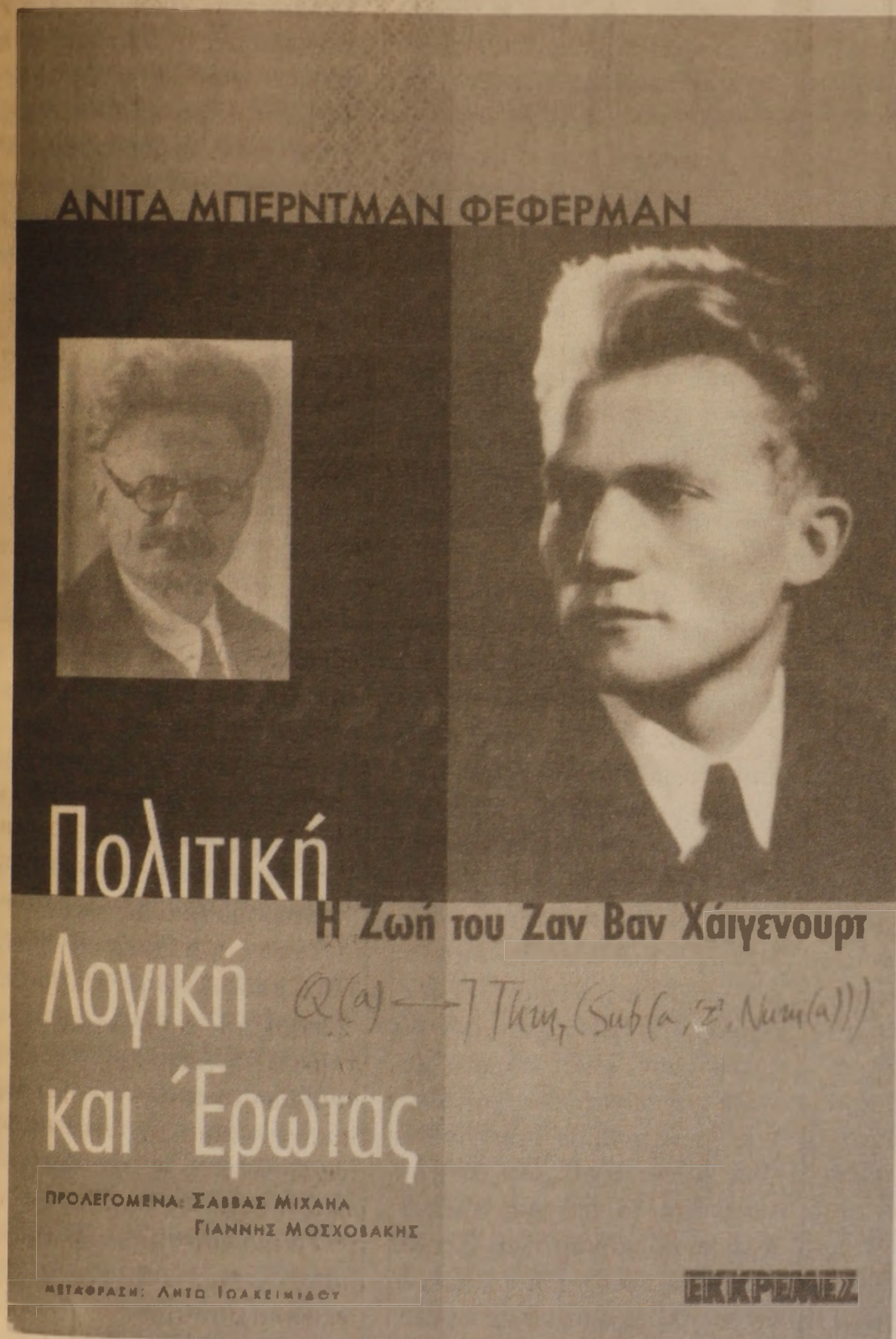
Πολιτική, λογική και έρωτας

ΑΝΙΤΑ ΜΠΕΡΝΤΜΑΝ ΦΕΦΕΡΜΑΝ

Η ζωή του Ζαν βαν Χάιγκενουρτ

Σωματοφύλακα και γραμματέα του Τρότσκυ
Ιστορικού της μαθηματικής λογικής

Προλεγόμενα: Σάββας Μιχαήλ,
Γιάννης Μοσχοβάκης

Ο Ζαν βαν Χάιγκενουρτ σε ηλικία είκοσι ετών, εγκαταλείπει την επιστημονική καριέρα που ανοιγόταν μπροστά του για να ενώσει τις δυνάμεις του με τον Λέοντα Τρότσκυ εξόριστο τότε στη Πρίγκιπο. Έγινε γραμματέας και σωματοφύλακός του, ακολουθώντας κάθε βήμα και κάθε σκέψη του σε όλες τις περιπλανήσεις έγινε μάρτυρας και συνένοχος στη σκηνή της παγκόσμιας πολιτικής του '30. Μετά τη δολοφονία του Τρότσκυ, παρέμεινε στις τάξεις των τροτσκιστών και συνέχισε τον πολιτικό του ακτιβισμό. Το 1948 όμως, απομακρύνεται από την πολιτική για να επιστρέψει σε ένα άλλο πεδίο, εκείνο της μαθηματικής λογικής και της ιστορίας της. Δίδαξε σε διάφορα πανεπιστήμια, ενώ ταυτόχρονα ήταν

υπεύθυνος των αρχείων του Τρότσκυ στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ. Μετά από πολλές θυελλώδεις σχέσεις και τέσσερις γάμους βρίσκει το θάνατο στην πόλη του Μεξικού από το χέρι της τελευταίας του συζύγου που αμέσως μετά αυτοκτονεί. Το βιβλίο της Ανίτα Μπέρνταμαν Φέφερμαν είναι μια συναρπαστική αφήγηση, με ρυθμό, σασπένς και πολύ ζωντανά και άρτια σκιαγραφημένα πρόσωπα. Η πρώτη ολοκληρωμένη βιογραφία -πολιτικό θρίλερ- αυτής της αινιγματικής όσο και σαγηνευτικής φυσιογνωμίας.

Εκδόσεις
ΕΚΚΡΕΜΕΣ

Κόκκινα σιντριβάνια στο χιόνι

του Μήτσου Αλεξανδρόπουλου

Ο Γράμμος είναι ένα συγκρότημα στον μεγάλο σχηματισμό του Βοΐου. Από την κεντρική του κορυφή, την ουρανομήκη Τσουκαρέτσα, εκτείνεται προς τα δυτικά η κεντρική ραχοκοκαλιά που πάει κάτω προς τη Λυκόραχη και το ποτάμι της Ζούζουλης. Κάπου στη μέση ένας αυχένος χωρίζει την κορυφογραμμή στα δύο, την Απάνω και Κάτω Αρένα, εκεί είναι το υποχρεωτικό πέρασμα (όταν κανείς πηγαίνει από τις χαμηλότερες διαβάσεις, αλλά πάντα μες στη γεωγραφία του βουνού) από τον ανατολικό στο δυτικό Γράμμο.

Όπως όλα τα ξάγναντα, είναι κι αυτό εδώ γυμνό από βλάστηση. Το χειμώνα, κάτω από τα χιόνια, δίνει την εντύπωση μιας φαρδειάς δημοσίας που καβαλάει τη μια πλαγιά για να πέσει με ακόμα μεγαλύτερη κλίση στην άλλη. Άπειρες φορές έχω κουβαλήσει τα πόδια μου σ' αυτές τις δύο πλαγιές, που όσο προσιτές φαίνονται από μακριά, τόσο αμείλικτες είναι, καθώς αργούν φοβερά να τελειώσουν, προχωρείς και προχωρείς με την ιδέα πως το τέλος είναι ένα βήμα πιο πέρα, μα κάποιος για να σου βγάλει την ψυχή το μεταθέτει διαρκώς πιο πάνω με αποτέλεσμα να σου βγει πράγματι η ψυχή όσο να το φτάσεις.

Αυτοί οι μουλωχτοί ανήφοροι

είναι πολύ χειρότεροι από τους άλλους, ακόμα και τους πιο κοφτούς. Εγώ τον όρθιο ανήφορο, που συντόμευε και τον δρόμο, τον προτιμούσα για τον εξής κυρίως λόγο: το αριστερό μου πόδι, ύστερ' από ένα τραύμα στο γόνατο, έμεινε κάπως πιο ευαίσθητο στις οδοιπορίες, ιδιαίτερα κάτω στο πέλμα, που το 'βλεπες να γυρίζει όλο προς τα μέσα και να διπλώνεται σαν να σου έβγαине ξαφνικά το παπούτσι, πράγμα βέβαια που πολύ με δυσκόλευε στο βάδισμα. Συχνότερα όμως συνέβαινε αυτό, όταν πήγαινα σ' ένα δρόμο έστω ομαλό, παρά όταν σκαρφάωννα προσεκτικά έναν ανήφορο, έχοντας για στήριγμα και μια μαγκούρα, μεταλλικό κοντάρι ομπρέλας, ό,τι ακριβώς μου χρειαζόταν με τη στερεότητά του, την ελαφράδα του και κυρίως την σφήνα του κάτω, που μπορούσες να τη μπήξεις ακόμα και στην πέτρα και να βασιστείς αλπινιστικά, με βεβαιότητα. Τη μαγκούρα αυτή –ήταν και κουδουνιστή, καθώς το στεφανάκι, όπου βιδώνονταν τα μπαλίνια, δεν μπόρεσα τελικά να το βγάλω και με κάθε χτύπημα κάτω τιναζόταν από τη θέση του και κουδούνιζε, ιδίως όταν χτυπούσε σε πέτρα– αυτή τη μαγκούρα μού την είχε κάνει δώρο ο Βλαντάς όταν ακόμα ήταν ομπρέλα, μόνος μου μ' ένα σουγιάδάκι την μετεποίησα σε μαγκούρα.

Αλλά το ανέβασμα και το κα-

τέβασμα σ' εκείνες τις πλαγιές είναι ακόμα πιο δύσκολο όταν τα χιόνια λιώσουν, οπότε τα δυο πλευρά μεταβάλλονται σε χειμάρους, που σέρνουν κάτω τα νερά, ανοίγοντας στο χώμα, λασπωμένο από τις πατημασιές ανθρώπων και ζώων, αυλάκια και κάνουν ακόμα πιο δύσκολο το περπάτημα και σου επιτείνουν το αγκομαχητό... Αν σήμερα ο διαβάτης, σκαρφαλώνοντας εκεί πάνω, αισθανθεί κάπου να κρέμεται ακόμα κανένα αγκομαχητό, κανένα χαμόγελο, σίγουρα είναι τα δικά μου – πάντα, περνώντας από κει, θυμούνται τον πολυμήχανο Κολοκοτρώνη: «Στον ανήφορο να γελάς, σκέψου στην άλλη μεριά τον κατήφορο».

Αλλά τότε μ' εμάς συνέβαιναν και μερικά άλλα πράγματα που οι παλιοί άνθρωποι δεν μπορούσαν να τα φανταστούν – ο τούρκος δεν ερχόταν μόνο από πίσω με το γιαταγάνι, ορμούσε κι από ψηλά, από πάνω σου. Πουθενά αλλού δεν αισθανόσουν τόσο ανυπεράσπιστος, όσο σε κάτι τέτοιες διαβάσεις, όταν μάλιστα ήταν κι ολόλευκες μες το χιόνι. Η διαδρομή, από εκεί που τα δέντρα τελειώνουν, είναι αρκετά μεγάλη και συνεχώς αυγαταίνει, όσο κι ο ρυθμός σου γίνεται όλο και πιο αργός. Αν, βγαίνοντας από τα δέντρα, αμέσως μόλις η κουκίδα σου άρχιζε να προβάλλει στο χιόνι, αν εκείνη τη στιγμή σ' έπιανε με τη διόπτρα του ο άλλος από το καρπούλι απέναντι κι έδινε το σήμα στη βάση – η σαίτα που θα σου τέντωναν από κει πέρα και το αρπακτικό που θ' απογειωνόταν με χαραγμένο απάνω τ' όνομά σου, θα σε προλάβαιναν κάπου στα μισά του δρόμου ή, ακόμα χειρότερα, κατάγναντα στην κορυφή.

Δεν είχες κατά πού να κάνεις, πού να κατευθύνεις τις φούντες των τσαρουχιών σου – και καλά αν φορούσαμε κι εμείς τότε φουστανέλλα να μη μας

ξεχωρίζανε πάνω στο χιόνι. Κάποτε ούτε χακί δεν είχαμε, ο καθένας έριχνε πάνω του ό,τι εύρισκε, συνήθως αυτά τα ίδια που φορούσε ανεβαίνοντας στο βουνό. Δεν ήταν καθόλου ευχάριστο ν' ακούσεις σφύριγμα οβίδας ή αεροπλάνο να βουίζει σαν είχες ήδη ξανοιχτεί στο επικίνδυνο πέρασμα, επικίνδυνο και τη νύχτα, γιατί το γωνιόμετρο εκεί πέρα ήταν σταθερά στημένο ώστε και τη νύχτα η οβίδα να γράφει την ίδια τροχιά, όπως και στο φως της μέρας. Επισημασμένα τα έλεγαν οι αντάρτες αυτά τα πυρά και βρίσκαν τρόπους να τα παρακάμπουν και, ακόμα, να τα προκαλούν.

-Βάρα στο γάμο του Καραγκιόζη! κορόιδευαν τους άλλους μες στη νύχτα.

Πρέπει σ' αυτά να προσθέσω πως το 1949 οι ποσότητες σε βλήματα πυροβολικού και βόμβες αεροπλάνων, που είχε στη διάθεσή του ο κυβερνητικός στρατός, δεν εγνώριζαν πια περιορισμούς.

Ο στρατός εκείνη την εποχή τα πυρομαχικά δεν τα μέτραγε. Πέφταν οι βόμβες σαν βροχή. Δεν μπορώ να φανταστώ άλλη εποχή, άλλο πόλεμο, όπου ελληνική σπιθαμή γης να κεραυνοβολήθηκε από τόσο σίδερο, όσο εκείνη τη χρονιά τα δικά μας βουνά – την άνοιξη και το καλοκαίρι του 1949.

Το λυωμένο μέταλλο έπεφτε από πάνω κύματα-κύματα μια ατελείωτη λάβα...

Εκείνη την ημέρα ερχόμουν από την ηπειρώτικη πλευρά. Ανέβηκα την πλαγιά, αφήνοντας πίσω την ποταμιά του Σαραντάπορου με το ψηλό, ογκωδέστατο, σκεπασμένο από τα χιόνια οροπέδιο του Σμόλικα αριστερά και δεξιά την άλλη κορυφογραμμή του Γράμμου κατά μήκος των συνόρων με την Αλβανία, μια αλυσίδα κορυφές που η μια κόβει την ορμή της άλλης, πέφτοντας συνεχώς ως κάτω στην πεδιάδα της Κόνιτσας. Εκεί, πέρα από την

Κόνιτσα, ο ορίζοντας ξανοίγει κι όλο το τοπίο παίρνει μια εκπληκτική ημεράδα, όταν κοιτάξεις από ψηλά. Οι μεγάλοι όγκοι, που η βαθιά ρεματιά υπογραμμίζει από κάτω συναρπαστικά τις ανορθωμένες τους μάζες με τα χωριά σκόρπια εδώ κι εκεί στις πλαγιές κι άλλα σαν αϊτοφωλιές ψηλά στους όχθους του ποταμιού, παίρνουν, όταν εσύ είσαι ακόμα πιο ψηλά, έναν χαρακτήρα παραίσθησης, σαν, όλα που βλέπεις, να είναι και κάπως ονειρεμένα, φανταστικά, γραμμένα με το νου. Σου δημιουργείται εκείνο το αίσθημα, εκείνη η ηδονική φρεναπάτη, που σε κάνει καμιά φορά από κει ψηλά που είσαι, από ένα ύψος θεόρατο, να δώσεις μια και με όλη σου την ύπαρξη να βουτήξεις κάτω, να την χαρείς και μ' αυτό τον τρόπο, μ' όλο σου το κορμί και την ψυχή, αυτή την ονειροφантаσία...

Είχα αφήσει πια την κορυφή και κατηφόριζα στην άλλη μεριά, όταν εκεί πιο κάτω είδα τα σκοτωμένα μουλάρια.

Γράφτηκε η εικόνα αυτή μέσα μου για να μην ξεγραφτεί ποτέ πια.

-Θα τα δεις, θα τα δεις, μόνο πέρανα γρήγορα, με είχαν προειδοποιήσει οι δύο σύνδεσμοι που πέρασαν δίπλα μου, ταχείς σαν άλογα, πριν καμιά ώρα.

Η μέρα ήταν καθαρή, ουρανός και χιόνια δυο αντικρυστοί καθρέφτες. Ακόμα και ο σκίουρος από τον ένα καθρέφτη θα προβαλλόταν στον άλλο (μα πρέπει να σημειώσω πως ούτε σκίουρο ούτε άλλο άγριο ζωντανό είδα στον Γράμμο και στη Μουργκάνα εκείνα τα χρόνια. Όλες οι άγριες ψυχές, μικρές και μεγάλες, είχαν λυγίσει στην ήσυχη Αλβανία, αγρίμι μία μόνο φορά είδα στο Γράμμο κι αυτό το αφήνω γι' άλλη φορά).

Τα μουλάρια και τα τρία ήταν νεκρά, χωρίς ακόμα να έχουν παγώσει. Τους είχαν πάρει το φορτίο και τα σαμάρια και κεί-

Κάπου στο Γράμμο. Φωτογραφία των ΑΣΚΙ.

τονταν τώρα ολόγυμνα στο χιόνι νεκροί συλημένοι.

Όλη η βιαιότητα των όσων συνέβησαν εδώ πριν λίγη ώρα (εγώ ξεκίνησα από την άλλη πλευρά του γυμνού, σχεδόν αμέσως μόλις πέρασε κι έφυγε το σμήνος των αεροπλάνων) είχε αποτυπωθεί στο χιόνι.

Και τα τρία ζώα χτυπήθηκαν έξω από το πατημένο μονοπάτι, εκεί ίσως τα τράβηξαν οι ημιονηγοί, όπως τα φέρναν, ή τραβήχτηκαν μόνα τους, και τα τρία μαζί, σ' εκείνη την κατεύθυνση όπου τα έσπρωχνε από πίσω το βουητό των αεροπλάνων και το κροτάλισμα των πολυβόλων τους. Όπως έπεσαν, σχηματίζουν ένα τρίγωνο σχεδόν, των δύο τα κεφάλια βρέθηκαν πολύ κοντά, μύτη με μύτη, και τα μεγάλα ανοιχτά μάτια τους ακόμα αλληλοκοιτάζονταν.

Αλλά το πιο σπαραχτικό ήταν ο πανζουρλισμός του αίματος πάνω στο χιόνι.

Όλες οι κόκκινες γραμμές του κόσμου, όλα τα κεντήδια και οι δαντέλες, όλα τα σχήματα που μπορεί να χαράξει σ' ένα χαρτί το πιο τρελό χέρι, όλα τα κόκκινα πάνω στο λευ-

κό, τα άστρα, τα παραλληλόγραμμα, οι πυραμίδες, οι κύκλοι, οι ευθείες κι όλα τα παιχνίδια των σιντριβανιών ήταν εκεί γραμμένα σ' αυτόν τον απίστευτο πίνακα, που σαν να είχε κρατήσει κι αυτήν ακόμα τη ζεστή άχνα της ζωής, που μόλις είχε σηκωθεί από τα δύστυχα πλάσματα.

Υγρά, όπως ήταν ακόμα -απάγωτα-, απλώθηκαν μέσα μου σαν τα φρέσκα χρώματα μιας νωπογραφίας.

Ρίζωσαν, ενσωματώθηκαν στο δικό μου χώμα και μένει η εικόνα με τα κόκκινα σιντριβάνια στο χιόνι σαν ένας κεντρικός κώδικας της μνήμης.

Οι ισχυρές εντυπώσεις, αυτές που μας πλημμύρισαν κάποτε με μια σπουδαία συγκίνηση, κάπου μας αφήνουν ένα δικό τους νεύρο και πάνε και το βρίσκουν έπειτα ερεθισμοί που περνάνε, χωρίς και να το ελέγχουμε, μεσ' από τα μάτια μας, μεσ' από τα αυτιά και το δέρμα μας - από τη συνείδησή μας. Και πάλι μας συγκλονίζουν, έστω κι αν ο ίδιος ο ερεθισμός είναι ασήμαντος. Μας συγκλονίζουν γιατί βρίσκουν και κεντρίζουν εκείνο το άλλο μας

νεύρο. Υπάρχει το νεύρο μέσα μας σαν ένας ισχυρός μαγνήτης που τραβά πάνω του ό,τι τον δονεί, κάποτε από πολύ μακριά και με αφορμές ανεξλέγκτες και πολλές φορές άσχετες.

Το άσπρο και το κόκκινο, το αίμα και το χιόνι, ό,τι μπορεί να τα ξυπνήσει στο νου, στην καρδιά αυτά τα δύο, άνοιξε εκείνη την ημέρα δρόμο μέσα μου και μένει ανοιχτός, όσο εκεί εξακολουθεί να υπάρχει η εικόνα των τριών σκοτωμένων ζώων κι εκείνο το τρελό πανηγύρι του αίματος γύρω τους σαν μια μακάβρια σύνθεση από ακάνθινα στεφάνια.

Στεκόμουν εκεί από πάνω δεν ξέρω κι εγώ πόση ώρα. Στεκόμουν και κοιτάζα, σαν μέσα μου μια μηχανή να κρατάγε ανοιχτό το διάφραγμα και δεν μπορούσε να κλείσει.

Σε κάποια στιγμή άκουσα μια φωνή. Από πάνω κατέβαινε ένας αντάρτης, στάθηκε κι αυτός λίγο κοιτάζοντας τα ζώα κι εγύρισε να φύγει. Δεν θα είχε απομακρυνθεί παρά ελάχιστα μέτρα, όταν ακούσαμε τη βοή των αεροπλάνων, αρκετά μακρινή ακόμα.

Αρχίσαμε να τρέχουμε.

Εκεί πιο κάτω, μες στα δέντρα, στην τοποθεσία Καμπίτσος, ήταν πάντα ένα δικό μας φυλάκιο. Κάποτε στάθμευε κανένας λόχος ή μια μεγαλύτερη μονάδα. Το μέρος είχε νερό. Ήταν κι ένα είδος σταυροδρόμι, αριστερά πήγαινε για την Αητομηλίτσα, πάντα θα εύρισκες εκεί επιμελητές και ημιονηγούς. Φτάνοντας στο σημείο αυτό, ήσουν από τ' αεροπλάνα ασφαλισμένος, ο δρόμος συνέχιζε κάτω από δέντρα – από το καλυμμένο, έλεγαν οι αντάρτες.

Ήταν εκεί και κάτι καλύβια, όπου, κατά τις περιστάσεις, μπορούσες να διανυκτερεύσεις. Μπορούσες επίσης να καθήσεις να γράψεις το κομμάτι σου και με κανέναν σύνδεσμο να το στείλεις στην εφημερίδα, αν ήταν να πήγαινες κάπου αλλού. Τέτοιου είδους πανδοχεία και ταχυδρομικοί κόμβοι ήταν σκόρπια σε διάφορα σημεία του Γράμμου κι όλο κάποιος βρισκόταν εκεί υπεύθυνος, ο φρούραρχος, όπως τους λέγαμε, κανένας άρρωστος ή γέρος αντάρτης. Και καθόλου σπάνια, κάποιος από τα τιμωρημένα στελέχη, που είπαμε πιο πάνω.

Εκείνη την ημέρα πράγματι εκεί –φρούραρχος– ήταν ένας καπετάνιος, μόλις πριν ένα μήνα διοικητής μεγάλης μονάδας, παλιό στέλεχος του κόμματος. Ο Ζαχαριάδης, για λόγους που εμείς αγνοούσαμε, τον έπιασε από το αυτί και τον ξαπόστειλε σ' αυτά τα καλύβια.

Καθώς πλησιάζαμε τρέχοντας, αντιληφθήκαμε κάτι να μας φωνάζουν από κει κάτω. Στο μεταξύ και τ' αεροπλάνα είχαν φτάσει εκεί που ήθελαν, μπορεί και να είχαν αρχίσει ήδη να κροταλίζουν. Σε περιπτώσεις σαν αυτές, τις λεπτομέρειες δεν τις ξεχωρίζεις, σημασία έχει το ουσιώδες, να μην την πάθεις σαν τα μουλάρια – φωνές, αεροπλάνα και πολυβολισμοί μας βρήκαν την ίδια

Κάπου στο Γράμμο. Φωτογραφία των ΑΣΚΙ.

στιγμή σε κάποια απόσταση ακόμα από την αγία σκέπη των ελάτων και ό,τι κατάλαβα εγώ τουλάχιστον ήταν πως οι άλλοι από κει κάτω μας φώναζαν και μας κατηγορούσαν ότι δίναμε στ' αεροπλάνα στόχο, πηγαίνοντάς τα κάτ' επάνω τους και ήταν, με το δίκιο τους, οργισμένοι εναντίον μας. Κυρίως ένας απ' αυτούς, που είχε βγάλει κι εκράδαινε το περιστροφό του.

Του αντάρτη –που έφτασε πρώτος– του τράβηξε ένα χαστούκι, και το περιστροφό εξακολουθούσε να το κραδαίνει. Ήταν έξω φρενών.

Εδώ και δύο περίπου μήνες μ' αυτόν τον άνθρωπο, περαστικόν από το αμπρί μας, τότε που ήταν ακόμα στρατηλάτης, τρανός κατά την ορολογία τότε μεταξύ των ανταρτών, είχαμε αλυσιδωτά απαγγείλει Παλαμά, ακόμα και Καβάφη, και το ότι η συμπεριφορά του εκείνη την ημέρα στα καλύβια δεν ήταν η ενδεδειγμένη το συνειδητοποίησε αμέσως μόλις μ' εγνώρισε – και υπάρχουν ακόμα μερικές λεπτομέρειες, όταν από πάνω μας είχε ανάψει ο καταιγισμός κι εμείς όλοι είχαμε μπει στο χο-

ρό και χορεύαμε όλους χωρίς διάκριση τους χορούς πίσω από τους κορμούς των δέντρων. Υπάρχουν κι απ' αυτή τη φάση μερικές λεπτομέρειες που σ' έκαναν απολύτως βέβαιον ότι σ' αυτόν τον άνθρωπο, συμπαθέστατο, όχι μονάδα ανταρτών, αλλά ούτε τα τρία σκοτωμένα μουλάρια εκεί στην πλαγιά έπρεπε να του εμπιστευθείς σ' έναν τέτοιο πόλεμο.

Πέρασαν χρόνια. Η τύχη το έφερε να είμαι από τους τελευταίους που τον είδαν, νεκρό πια, να τον διαβάζει ο ρουμάνος παπάς σ' ένα νοσοκομείο, αφού όλ' αυτά τα χρόνια είχε μείνει τελείως παραμερισμένος, λησμονημένος και, εκεί στο ξένο νοσοκομείο όπου κι εγώ νοσηλευόμουν, τελείως άγνωστος – ο Ζαχαριάδης ήταν ακόμα στο τιμόνι κι εκράταγε ανοιχτό το βιβλίο με τους λογαριασμούς...

Σκληρός ηγέτης... Αλλά ακόμα πιο σκληρή η εποχή – και για κείνον τον ίδιο.

Σκληρή εποχή, σκληρές καρδιές, λέει κι ο Πούσκιν και πρέπει να το λάβουμε κι αυτό υπό σημείωση.

Ποτέ δεν μπόρεσα να δεχτώ

μέσα μου, για όλους εκείνους τους ανθρώπους, ούτε και τότε πάνω στο βουνό, τις ευθύνες που τους αποδόθηκαν, τις τιμωρίες και τα μαρτύρια που τους έγιναν. Κι αν τώρα χρησιμοποίησα κάπου εκφράσεις, που μπορούν και να φανούν επικριτικές, καθόλου δεν σημαίνει πως απευθύνονται στους ανθρώπους. Αν όχι όλοι τους, πάντως οι πιο πολλοί, μα και όλοι τους θα έλεγα, ήταν άνθρωποι αξιόλογοι, μερικοί πολύ άξιοι, πολύ προικισμένοι. Πολύ πιο άξιοι, σαν Έλληνες και σαν άνθρωποι της δικής μας εποχής, από άλλους που πέρασαν μέσα από εκείνες τις καταιγίδες, χωρίς πουθενά να βραχεί το πόδι τους, χωρίς το ελάχιστο να ζημιώσει η ζωή τους, η καριέρα τους, όμως γι' αυτούς εδώ η ζωή ήταν μια αδιάκοπη αλυσίδα δοκιμασίες, ατελείωτη πορεία μες στις συμπληγάδες, απ' όπου όλοι δεν μπόρεσαν τελικά να περάσουν.

Γράφω με συμπάθεια κι ένα δικό μου πόνο γι' αυτούς τους ανθρώπους, γιατί αυτό είναι το αίσθημά μου. Αυτό ήταν από μιας αρχής.

Πολλοί ποτέ πια δεν μπόρεσαν να ξαναβρούν τον εαυτό τους, τις δυνάμεις τους και την αξία τους. Έμειναν σκλάβοι μιας στιγμής, που ήταν και η κατακόρυφη της ζωής τους – εκείνης απ' όπου τους γκρέμισαν τότε.

Η ψυχή έγινε στυφή κι η θέληση μούδιασε. Κάτι έμεινε μέσα τους και τους έλεγε πως είχαν δίκιο, πως το δίκιο το είχε ο άλλος, πως όλοι είχαν το δίκιο κι όλοι το άδικο – με όλα αυτά η επιστροφή ήταν ουσιαστικά αδύνατη κι όταν ακόμα ο Ζαχαριάδης δεν υπήρχε. «Ούτε για καθοδηγητές κάνουμε τώρα εμείς ούτε για καθοδηγούμενοι», έλεγε κι ο πανέξυπνος Θανάσης Χατζής.

Κάπου έμεινε ένα κενό σαν τη φυσαλίδα στο γυαλί, απ' όπου δεν τη βγάζεις παρά μ' ένα σπάσιμο...

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

1

ΑΡΧΕΙΟΤΑΞΙΟ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΙΟΥΝΙΟΣ 1999

ΑΡΧΕΙΑ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΟΕΜΕΑΙΟ

Άνοιχτά Άρχεια Έκθεσεις Άνδρέα Τζήμα Άρχειο Ραδιοφωνικού Σταθμού Τρία γράμματα της Μέλπας
Άξιότη Έφημερίδες τοίχου τών φυλακών Μαρτυρίες πολιτικών κρατουμένων Τομέας Λογοτεχνών της
ΕΔΑ Άρχειο Ένωσης Τεχνικών Έλληνικού Κινηματογράφου «Εξωκοινοβουλευτική Άριστερά» και
άρχειακά τεκμήρια Άρχειο ΕΚΟΝ Ρήγας Φεραίος Από την ιστορία του Άρχειου του ΚΚΕ Φωτογραφικό
Άρχειο Τεκμήρια της Έλληνικής Αντίστασης Τά άρχεια της Κομιντέρν Διεθνές Ίνστιτούτο Κοινωνικής
Ίστορίας (Άμστερνταμ) Πολιτικοί πρόσφυγες στην Ούγγαρία Τών Άφανών Συναντήσεις Χρονικό

ΑΡΧΕΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΠΛΑΤΕΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ 1 - ΑΘΗΝΑ 105 53
ΤΗΛ. - FAX: 32.23.062, e-mail: aski@otenet.gr

ΒΙΚΤΩΡΙΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ποιήματα στη εξορία

Η ποιήτρια Βικτωρία Θεοδώρου, γεννημένη στα Χανιά το 1926, είναι το δεύτερο παιδί του λαϊκού εικονογράφου Στάθη Θεοδώρου από το Βέλες της Σερβίας γέννημα και θρέμμα μάνας κρητικιάς, της Μαρίας. Στα δεκάξι της, μέσα στην Κατοχή, εντάσσεται στην ΕΠΟΝ.

Το 1947 στην Αθήνα, φοιτήτρια ήδη της Φιλοσοφικής Σχολής, οδηγείται στην Ασφάλεια και από τα κρατητήρια, μετά από τρεις μήνες, παίρνει το δρόμο της εξορίας. Μεταφέρεται πρώτα στη Χίο και κατόπιν στο Τρίκκερι, για να καταλήξει στη Μακρόνησο.

Τα τρία ανέκδοτα ποιήματά της που δημοσιεύουμε προέρχονται απ' την περίοδο της Μακρονήσου (1950) και είναι κατατεθειμένα από την ίδια στα ΑΣΚΙ.

ΚΕΝΤΗΜΑ ΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ

Μέσα στή φυλακή κεντᾶμε ἀδιάκοπα
μέ χιλιοπλούμιστες κλωστές,
ἀπάνω σ' ἄσπρα καί σέ κόκκινα μαντήλια
ὅτι δέν ἤμποροῦν νά δοῦν τὰ μάτια μας
κι ὅτι τὰ χέρια μας νά φτάσουνε καί νά χαροῦν,
μέ τ' ἀλαφρό βελόνι τό ξομπλιάζουμε
πάνω στά ὁλόασπρα τὰ μαντήλια
Τή Γῆς μέ τ' ἀγριολούλουδα
τόν οὐρανό μέ τ' ἄστρα, μέ τόν ἥλιο
καί τὰ σύννεφα,
τή θάλασσα μέ τὰ καράβια τὰ γοργά.
Δρόμους, πλατειούς, ἀτέλειωτους
δίχως συρματοπλέγματα,
Πάντοτε δρόμους ...
Τ' ὄνειρο ὁ ἀκριβός μου σύντροφος
φέρει μετάξια μυριοχρώματα
ἄσπρα μαντήλια κι ἄλικά
τοῦ δειλinoῦ καί τῆς Αὐγῆς κοντύλια
νά ζωγραφίζουμε στούς τοίχους τοῦ κελλιοῦ

Κεντᾶμε ὁλοένα μέσ στή Φυλακή
καί πλέκουμε κλωστή κλωστή
καί φρύγανο τό φρύγανο
τίς πού μᾶς χάλασαν φωλιές
κι ὑφαίνουμε τοῦ καραβιοῦ πού θά μᾶς πάρει
ἀπ' τόν ξερόβραχο
—Πανιά...

ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ

—Πῶς δέ σ' ἀπάντησα κι ἐγώ
καί πῶς δέ σ' ἠῦρα
—Πῶς δέ σ' ἀπάντησα κι ἐγώ,
ὦ Σύντροφε ἀκριβέ,
καί πῶς δέν πρόφταξα
νά σ' ἀγκαλιάσω ...
—Πῶς δέ σ' ἀντάμωσα
πρίν νά μοῦ δέσουνε τὰ χέρια
πρίν νά μέ ζώσουνε

μέ τὰ συρματοπλέγματα,
γιά νά σέ καρτερῶ
τίς νύχτες τοῦ χειμῶνα τίς ἀτέλειωτες,
καί τίς μεγάλες μέρες
τῆς φυλακῆς ...
—Πῶς δέ σ' ἀγάπησα
νά 'χω κι ἐγώ τήν ἔγνοια
μή σέ χάσω ...
Γιά νά μιλῶ
καθῶς μιλοῦν γιά τούς καλούς τους
οἱ συντρόφισσες
γιά σένα ...
Καί ν' ἀλαφραίνουνε οἱ ὥρες
τῆς Φυλακῆς ...

ΚΡΑΤΗΣΑΜΕ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

‘Ο ἥλιος δύνει πίσ' ἀπ' τό κορμί τῆς Ἀττικῆς
‘Ο ἥλιος γέρνει στόν τριανταφυλλένιο οὐρανό
Εὐτυχισμένοι πού τόν εἶδαμε καί σήμερα
κρατήσαμε καί σήμερα...
Τό βράδυ πνίγει τ' ἀπλωμένα σύρματα καί τὰ κλουβιά
ρουφᾷ ἡ νύχτα τ' ἀτσαλένιο φῶς στούς βράχους
χαρά μας πού θά γύρουμε ν' ἀναπαυτοῦμε
κάτου ἀπό τέτοια ἀστέρια
μιά νύχτα ἀκόμα.
Θά 'ν' ἡσυχῇ ἡ ἀποψινή βραδιά
δέ θά σαλεύει φύλλο μήτε κῦμα
Θά 'ν' ἡσυχᾷ καί θά δειλιάζουν οἱ βασανιστές
νά μαστιγώσουν τὰ κοριά μας
θά τρέμουνε μήν ἀκουστοῦν οἱ βόγγοι μας

Νά τ' ἀπαλό κορμί τῆς Ἀττικῆς!
Νά τ' ἄστρα, νά ἡ θάλασσα!
Μποροῦν ἀκόμα καί θωροῦν τὰ μάτια μας
δέ χάσαμε ἀκόμα τὰ συλλογικά μας...

Γλυκειά δροσιά μᾶς ραίνει ὁ οὐρανός
λές καί φυτρώσανε χιλιάδες πεῦκα κι ἔλατα
στό ξερονῆσι.
Εὐτυχισμένοι πού κρατήσαμε καί σήμερα...

Από τις Εκδόσεις
ΕΞΑΝΤΑΣ

Με βάση τις εμπειρίες του συγγραφέα από την κατακτημένη Ελλάδα του 1942-43, η εξιστόρηση των γεγονότων που επηρέασαν την ελληνική Αντίσταση και προκάλεσαν την έκρηξη του εμφυλίου πολέμου το 1944.

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΧΑΡΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

**ΑΡΗΣ
Ο ΑΡΧΗΓΟΣ
ΤΩΝ
ΑΤΑΚΤΩΝ**

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΞΑΝΤΑΣ

Ένα βιβλίο-σταθμός που ξεπερνά το επίπεδο της δημοσιογραφίας και της μονόπλευρης εξύμνησης ή πολεμικής και διεκδικεί μια σημαντική θέση στις τάξεις της σύγχρονης ελληνικής ιστοριογραφίας.

Η μεγαλύτερη έρευνα που έγινε ποτέ για τον Άρη Βελουχιώτη. Ένα βιβλίο που θα μας οδηγήσει στην Αυτογνωσία, αναδεικνύοντας — με αφετηρία τον Άρη — τη φυλή μας στις δύσκολες ώρες.

ΕΞΑΝΤΑΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ

Διδότου 59 — 106 81 ΑΘΗΝΑ — Τηλ.: 38.25.780, 38.04.885 — Fax: 38.13.065

Μην κλάψετε, μη μαυροφορέσετε

Από ένα μεγάλο αριθμό αυτογράφων μαρτυριών πολιτικών κρατουμένων στις φυλακές Αίγινας το 1963, οι οποίες προέρχονται από το αρχείο της προδικτατορικής ΕΔΑ, φυλάσσονται στα ΑΣΚΙ και πρόκειται σύντομα να δημοσιευτούν με την φροντίδα της Άντας Κάπολα, επιλέξαμε, ενδεικτικά, τα κείμενα των τεσσάρων αγωνιστών Θανάση Γαλύφα, Κώστα Τσιλοχρήστου, Θανάση Καπερνέκα, Β. Ξυραφά, που ακολουθούν: Φυλακίσεις, βασανισμοί, μεταγωγές, εξορίες, εκτελέσεις: ένα «απάνθισμα» του μαρτυρίου. Τα κείμενα μεταγράφηκαν με πιστότητα ως προς την ορθογραφία και τις γλωσσικές ιδιοτυπίες τους.

Τα σχέδια που συνοδεύουν τις μαρτυρίες είναι του Ασαντούρ Μπαχαριάν· σχεδιάστηκαν στις Φυλακές Αβέρωφ και απεικονίζουν μελλοθανάτους. Ανήκουν σε ένα μεγάλο σύνολο ανάλογων προσωπογραφιών, παρουσιάζονται σ' αυτό το τεύχος και προέρχονται από το αρχείο του ζωγράφου.

τοί και χωρίς ρούχα και στήν ανάγκη έδω κατουράμε τή νύχτα.

Τώρα γίναμε 28. Συνέχεια είμαστε καθιστοί, δέν χωράει για νά ξαπλώσουμε. Μόνο τρεις άρρωστοι είναι ξαπλωμένοι. Πάνω στό καζάνι καθόσαντε πέντε και όταν κουράζονταν κατέβεναν για νά άνεβοϋν άλλοι. Ψηλά ήταν ένας μικρός φεγγίτης και παρ' όλο τό κρύο πού ήταν έξω, έμεις κει μέσα λυώναμε στόν ιδρώτα και πνιγόμαστε από τήν καρβουνόσκονη.

Οί συγκρατούμενοι ήταν στρατιώτες του Δημοκρατικού Στρατού και πολίτες

από διάφορα μέρη. Οί κουβέντες μας λιγοστές. Ένας είπε σέ μιά στιγμή για τήν κατάσταση. Τόν σταματήσαμε γιατί τέτοια συζήτηση δέν ωφελοϋσε κείνες τίς ώρες. Σέ λίγο ένας «περίεργος» μέ ρωτάει πού ήμουνα κλπ. Τόν κύτταξα δύσπιστα. Από δίπλα μου πετάχτηκε ένας μισόκοπος σοβαρός και επιβλητικός, Κώστας τό όνομα του, και του λέει, Τώρα δέν χρειάζεται νά ρωτάμε τόν καθένα πού ήτανε και τί έκανε. Έδω είμαστε κρατούμενοι και μās ενδιαφέρει νά μās δώσουν νερό, νά μās άνοιξουνε λίγο τήν πόρτα νά

Η πρώτη έντύπωση απ' τή λευτεριά στό κρατητήριο

Στά μέσα Φλεβάρη του 1949 αφήνω τά χιονισμένα και ματωβαμένα βουνά του Έρύμανθου (Ηλείας) και τά αγαπημένα όρεινά χωριά της και τούς καλούς πατριώτες πού τόσα πολλά πρόσφεραν στόν άγώνα για τήν ανεξαρτησία και τή Δημοκρατία και μέ τίς χειροπέδες στά χέρια κλεισμένος σένα στρατιωτικό αυτοκίνητο μέ πāνε για τά Ολύμπια πού είναι τό Α2 της 9ης Μεραρχίας.

Φτάσαμε τό μεσημέρι. Τά γραφεία είναι έγκατεστημένα σέ ένα μεγάλο ξενοδοχείο του «ΣΠΑΠ». Προτού μπω μέσα έρριξα μιά τελευταία ματιά γύρω μου, γιατί από δώ και πέρα αρχίζει άλλη ζωή. Μά τήν ίδια στιγμή μούρχεται μιά κλωτσιά στήν πλάτη και μέ σπρωξιές βρέθηκα σένα ήμιυπόγειο μέ ξύλινη πόρτα και μιά μεγάλη

άμπάρα. Όταν μπήκα μέσα είδα ένα τρομερό θέαμα. Ήταν μιά μικρή καρβουναποθήκη. Στή μέση ένα μεγάλο ατμοκάζανο μέ ζεστό νερό ποϋδινε στό ξενοδοχείο και ασφυκτικά γεμάτη από γδυτούς και μαυρισμένους ανθρώπους. Για άφρικανούς τούς πέρασα. Είχαν γίνει έτσι από τή σκόνη του καρβουνου πού ήταν δέκα πόντους στό χώμα. Τούς χαιρέτησα. Έστερα από λίγο μέ πολύ κόπο μέ πλησίασε ένας και μου λέει σιγά: Είσαι ζωντανός Θανάση; Δέν τόν είχα γνωρίσει από τή μουτζούρα. Ήταν ό γνωστός μου Πολιτοφύλακας Γιάννης Φωτόπουλος από τά Όλύμπια. Γιατί είστε μαυρισμένοι ρωτάω. Νά από τήν καρβουνόσκονη μου λένε. Έτσι θά γίνεις και σύ ίσαμε αύριο, γιατί έδω μέσα τρώμε, στή σκόνη κοιμόμαστε γδυ-

Η πρώτη έντύπωση απ' τή λευτεριά στό κρατητήριο -
είδα μέσα βουνά του 1949 άσόντα τά χιονισμένα και
ματωβαμένα βουνά του Έρύμανθου (Ηλείας) και τά αγαπημέ-
να όρεινά χωριά της και τούς καλούς πατριώτες πού τόσα
πολλά πρόσφεραν στόν άγώνα για τήν ανεξαρτησία και τή
Δημοκρατία και μέ τίς χειροπέδες στά χέρια κλεισμένος
έκατομηνό αυτοκίνητο μέ πāνε για τά Ολύμπια πού είναι
τό Α2 της 9ης Μεραρχίας.

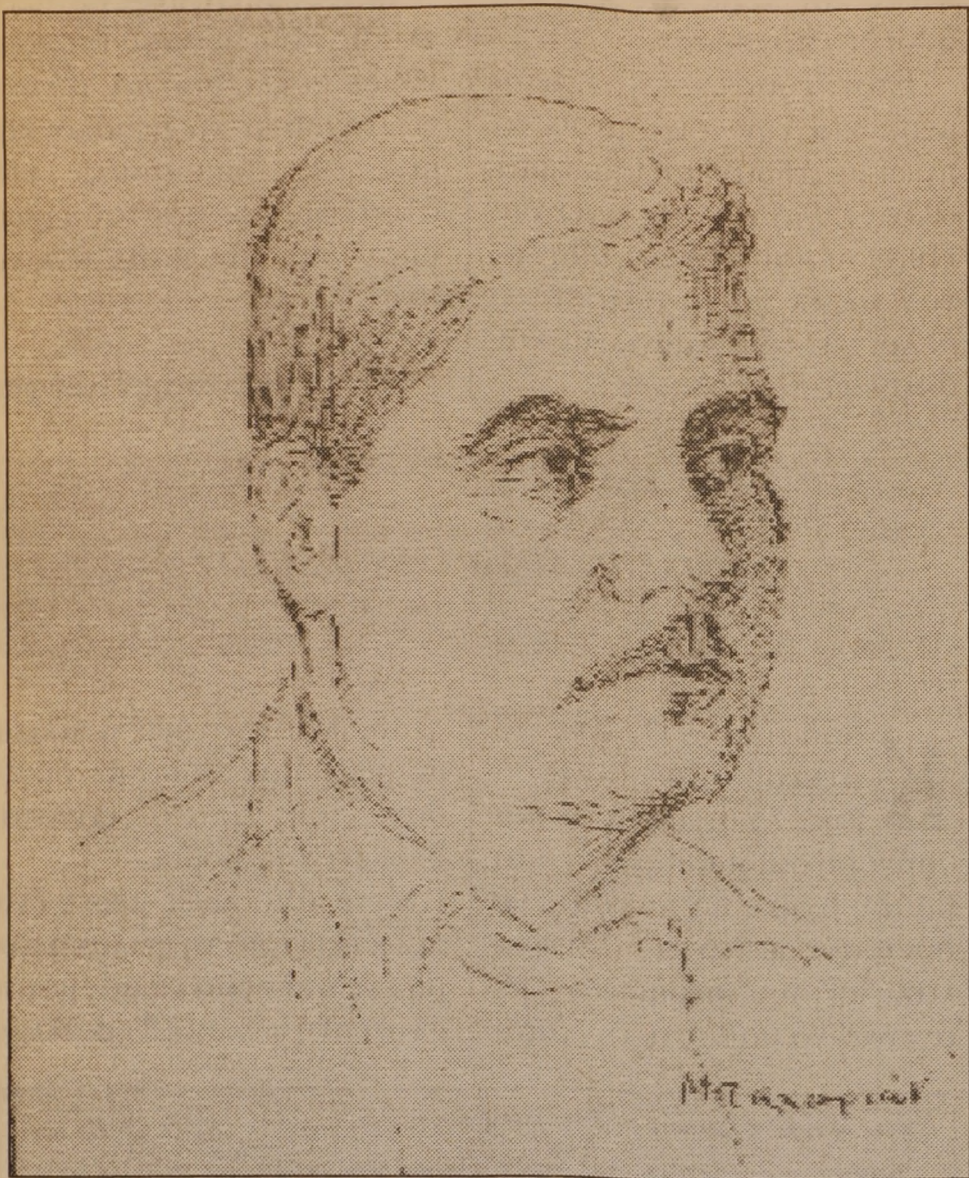
Φτάσαμε τό μεσημέρι. Τά γραφεία είναι εγκατεστημένα
σε ένα μεγάλο ξενοδοχείο του «ΣΠΑΠ». Προτού μπω μέσα έρρι-
ξα μιά τελευταία ματιά γύρω μου, γιατί από δώ και πέρα αρχί-
ζει άλλη ζωή. Μά τήν ίδια στιγμή μούρχεται μιά κλωτσιά στήν
πλάτη και μέ σπρωξιές βρέθηκα σένα ήμιυπόγειο μέ ξύ-
λινη πόρτα και μιά μεγάλη άμπάρα. Όταν μπήκα μέσα είδα ένα
τρομερό θέαμα. Ήταν μιά μικρή καρβουναποθήκη. Στή μέση
ένα μεγάλο ατμοκάζανο μέ ζεστό νερό ποϋδινε στό ξενοδοχείο
και ασφυκτικά γεμάτη από γδυτούς και μαυρισμένους ανθρώ-
πους. Για άφρικανούς τούς πέρασα. Είχαν γίνει έτσι από τή
σκόνη του καρβουνου πού ήταν δέκα πόντους στό χώμα. Τούς
χαιρέτησα. Έστερα από λίγο μέ πολύ κόπο μέ πλησίασε ένας
και μου λέει σιγά: Είσαι ζωντανός Θανάση; Δέν τόν είχα
γνωρίσει από τή μουτζούρα. Ήταν ό γνωστός μου Πολιτοφύλακας
Γιάννης Φωτόπουλος από τά Όλύμπια. Γιατί είστε μαυρισμένοι
ρωτάω. Νά από τήν καρβουνόσκονη μου λένε. Έτσι θά γίνεις και
σύ ίσαμε αύριο, γιατί έδω μέσα τρώμε, στή σκόνη κοιμόμαστε
γδυ-

Τώρα γίναμε 28. Συνέχεια είμαστε καθιστοί, δέν χωράει
για νά ξαπλώσουμε. Μόνο τρεις άρρωστοι είναι ξαπλωμένοι.
Πάνω στό καζάνι καθόσαντε πέντε και όταν κουράζονταν
κατέβεναν για νά άνεβοϋν άλλοι. Ψηλά ήταν ένας μικρός
φεγγίτης και παρ' όλο τό κρύο πού ήταν έξω, έμεις κει
μέσα λυώναμε στόν ιδρώτα και πνιγόμαστε από τήν
καρβουνόσκονη.

Οί συγκρατούμενοι ήταν στρατιώτες του Δημοκρατικού

Η πρώτη σελίδα του χφ. του Θανάση Γαλύφα.

89

Σταμάτης Μπιτσίκος. Σχέδιο του Α. Μπαχαριάν.

Έκει όπως μᾶς είχανε πει ἄλλοι συν. θά μᾶς ἀπομονώ-
νανε σέ ξεχωριστό θάλαμο,
πού ἦταν μόνο μελοθάνατοι,
γιά νά μὴν ἔχουμε καμιὰ ἐπα-
φή μέ τούς ἄλλους συν. μας.
Σέ λίγο μᾶς βάλανε τίς χειρο-
πέδες καί ξεκινήσαμε. Οἱ χω-
ροφύλακες ἦταν σκεπτικοί,
γιατί σ' ὅλη τή διαδρομή
ἀκούγονταν τό ντουφέκι τοῦ
Δ.Σ. Στό δρόμο σέ κάθε φυ-
λάκιο μᾶς σταματούσανε καί
μᾶς ἀπειλοῦσαν, λέγοντας
στούς χωροφύλακες: Τί τούς
πηγαίνετε στή φυλακή καί
δέν τούς σκοτώνετε; Ἔτσι
φτάσαμε στά Τρίκαλα πού
μᾶς καρτεροῦσε ὁ πρῶτος
θάλαμος πού μέσα ἦταν σι-
βαγμένοι ἀρκετοί μελοθάνα-
τοι. Χωρίς νά προφτάσουμε
νά κατεβοῦμε καλά-καλά
ἀπό τήν κλούβα, ἀρχίζουν τά
βασανιστήρια. Μέ ἐπικεφα-
λή τόν βασανιστή ἀρχιφύλα-
κα Τόγια καί μέ φύλακες,

σπρώχνοντας μᾶς κλείσανε
στό θάλαμο. Σέ διαμαρτυρία
μας γιατί μᾶς φέρνονται μέ
τέτοιο βάρβαρο τρόπο, ἡ
ἀπάντηση ἦταν: Τί λέτε μω-
ρέ, θέλετε καί ρέστα, ἀφοῦ σέ
λίγο καιρό δέν θά ὑπάρχει
κανεῖς ἀπό σᾶς. Ἀφοῦ χαιρε-
τίσαμε τούς συν. μας, στρώ-
σαμε τά λίγα ροῦχα πού εἶχα-
με κάτω στό τσιμέντο καί ξα-
πλώσαμε γιά νά ξεκουρα-
στοῦμε.

Σέ μιά γωνιά δυό μάτια
νεο<ε>λ[αι]ίστικα παρακο-
λουθούσανε κάθε κίνησή
μας, ἦταν ὁ Θόδωρος ἀπό
τήν Κόπρινα Καλαμπάκας.
Δέν ἀργήσαμε νά γνωρι-
στοῦμε μέ τό Θόδωρο. Ἀφοῦ
μιλήσαμε γιά τό τρομοκρατι-
κό καί βάρβαρο καθεστῶς
τοῦ θαλάμου μᾶς εἶπε: Ξέρε-
τε συν. παίρνουν τακτικά γιά
ἐκτέλεση καί δέν μᾶς ἀφή-
νουν νά χαιρετίσουμε τούς
συν. γιά τελευταῖα φορά.

Και πράγματι, μετά ἀπό λί-
γες μέρες ἓνα πρωῒ ἡ σιδερέ-
νια πόρτα ἄνοιξε καί μπήκε
μέ τό χαρτί στό χέρι ἓνας φύ-
λακας καί ἀρκετοί δῆμοι.
Ὅλοι μέ σταματημένοι τήν
ἀναπνοή καρτερούσαμε ν'
ἀκούσουμε ποιός εἶναι, φω-
νάξανε ἓνα συν. Σηκώθηκε,
ντύθηκε καί χωρίς νά τόν
ἀφήσουν νά μᾶς χαιρετίσει
τόν πήρανε γιά ἐκτέλεση. Ἡ
ζωή μέσα στό θάλαμο συνε-
χίζονταν νά εἶναι σκληρή καί
βασανιστική. Τούς ἀναγκά-
ζανε ἀρκετό καιρό νά προ-
σεύχονται πρωῒ καί βράδυ,
ἀπειλώντας τους, ἂν δέν κά-
νουν προσευχή θά τούς ἐκτε-
λέσουν. Ἐπρεπε νά σταμα-
τήσει αὐτό τό ἐγκ[λ]ηματικό
καί βάρβαρο μέτρο σέ βάρος
τῶν συν. μας. Ἐπίσης δέν
μᾶς ἀφήνανε νά βγοῦμε ἔξω
ἀπό τόν θάλαμο οὔτε λεπτό.
ἐκεῖ πλήσιμο, σωματική ἀνά-
γκη κ.λ.π. Δέν ἄργησε ὅμως
νά σταματήσει αὐτό τό τρο-
μοκρατικό καθεστῶς στό θά-
λαμο. Κατορθώσαμε νά χαι-
ρετοῦμε τούς συν. πού πέρ-
νανε γιά ἐκτέλεση. Μέ τόν
Θόδωρο κάναμε πολλές συ-
ζητήσεις. Ζύγωνε ἡ γιορτή
τῆς ΕΠΟΝ. Ἀρχίσαμε τά
βράδρια νά λέμε κανένα τρα-
γουδάκι καί νά ἐτοιμαζόμα-
στε γιά τήν γιορτή. Δέν προ-
λάβουμε νά γιορτάσουμε μα-
ζύ μέ τόν Θόδωρο τό 1948 τή
γιορτή τῆς ΕΠΟΝ. Γιατί ἓνα
πρωῒ μέσα στή χειμωνιάτικη
ἡσυχία ἀκούστηκε τό ἄνοιγ-
μα τῆς πόρτας καί νά προβά-
λουνε πάλι οἱ ἐγκληματικές
σιλουέτες τῶν δημίων. Ὅλοι
σηκωθήκαμε καί μέ σταμα-
τημένη τήν ἀνάσα καρτερού-
σαμε ποιόν θά φωνάξουν.
Ἀκούστηκε ἡ φωνή τοῦ δη-
μίου νά φωνάζει: Θόδωρος ...
γρήγορα νά ἐτοιμαστεῖ. Ὁ
Θόδωρος ἄκουσε τ' ὄνομά
του ἀτάραχος. Ἀρχισε νά
ντύνεται χωρίς νά προσέχει
τίς ἀπε[ι]λές τῶν δημίων. Καί
πράγματι, ἀφοῦ ντύθηκε
ἄρχισε νά χαιρετάει τούς

συν. λές καί θά πήγαινε γιά
ταξίδι. Ὁ ἡρωϊσμός καί ἡ
αὐτοπεποίθηση τοῦ Θόδω-
ρου στάθηκε παράδειγμα γιά
ὅλους τούς συντρόφους.
Ἀφοῦ μᾶς χαιρέτισε ὅλους
μᾶς ὑποσχέθηκε ὅτι σάν ἐπο-
νίτης πού εἶναι θά νικήσει καί
τόν θάνατο καί πραγματικά
τόν νίκησε. Μέ ψιλά τό κεφάλι
χάθηκε μέσα στο πικτό
σκοτάδι. Σέ λίγο δέν θά
ὑπῆρχε, ἀκούστηκαν οἱ πυ-
ροβολισμοί. Ὁ Θόδωρος
ἔπεσε γιά τήν λευθεριά τῆς
πατρίδας. Ναί, τό 18χρονο
αὐτό παληκάρι ἀφήνοντας
τό βιβλίο, ἄρπαξε τό ὄπλο
στά χέρια καί πολέμησε γιά
τήν λευτεριά τῆς πατρίδας
μας. Ἔτσι ὁ Θόδωρος θά μεί-
νει πάντα ἀξέχαστος στή
μνήμη μας.

Τσιλοχρήστος Κώστας

Γεννάρης 1963

Φυλ. Αἰγίνας

Τό 1954 εἴμουναι στή φυλα-
κή Κέρκυρας. Γύρω στά τέλη
Σεπτέμβρη εἶχαμε πληροφο-
ρίες ὅτι θά μᾶς μεταφέρανε
ξανά στό κολαστήριο τῆς Γι-
ούρας. Μᾶς ἰδοποιήσανε γιά
μεταγωγή χωρίς νά μᾶς λένε
γιά πού καί παρά τίς διαμαρ-
τυρίες μας πρὸς τήν Διεύθυν-
ση στάθηκε ἀδύνατο. Τονί-
σαμε τίς εὐθῆνες πού ἔχουν
γιά τήν ἐπαναλειτουργία τῆς
Γιούρας καί τούς θυμίσαμε
τά θύματα πού θρηνίσαμε
τήν παλιά περίοδο.

Ἀρχισαν νά μᾶς στηβά-
ζουν μέσα στά αὐτοκίνητα μέ
τίς χειροπέδες στά χέρια δυό-
δυό γιά νά μᾶς μεταφέρουν
στό ἀρματαγωγό. Διαμαρτυ-
ρηθήκαμε πρὸς τόν λαό τῆς
Κέρκυρας γιά τήν ἐξοντω-
τική αὐτή μεταγωγή. Στίς δια-
μαρτυρίες μας οἱ χωροφύλα-
κες λισασμένοι ἀρχισαν νά
μᾶς χτυποῦν ἀλύπητα ὅπου
φτάνανε, ἀπηλόντας μας ἂν
δέν σταματήσουμε τίς φωνές
θά μᾶς σκοτώσουν ὅλους.
Μέ τούς ὑποκόπανους καί
κάνες τῶν ὅπλων τραυματί-

Οἱ φύλακες μέ ξύλα κι' ὅτι
ἄλλο βρῖσκανε μπροστά τους

Μετά από 35 περίπου μέρες συνεχής[ς] ἐκκλήσεις μας πρὸς τὸν λαό, ξεσκεπάζοντας καθημερινὰ τὰ σκοτεινὰ σχέδια τοῦ Κορινάρη, πού ἀποβλέπανε στὴν πολιτική καὶ φυσική ἐξόντωσή μας, ἀναγκάστηκαν νὰ τὸν διώξουν ἀπὸ τὴν φυλακή.

Τσιλοχρήστος Κώστας
Γενάρης 1963
Φυλ. Αϊγίνας

Ἡ πρώτη ἐκτέλεση τῶν 6 ἀγωνιστῶν τῆς
Ἑθνικῆς Ἀντίστασης στήν Κέρκυρα.

Μᾶς ἄφισαν νά τίς χαροῦμε

κατά τήν «χριστιανική» συ-
νήθεια. Μά δέν ἔπαυαν ὅλες
αὐτές τίς μέρες νά μᾶς ὑπεν-
θυμίζουν πῶς ἅμα περάσουν
οἱ γιορτές μᾶς περιμένει ἡ
Λαζαρέτα. Στίς 8 Γενάρη
ρωτήσαμε τόν ὑπαρχιφύλα-

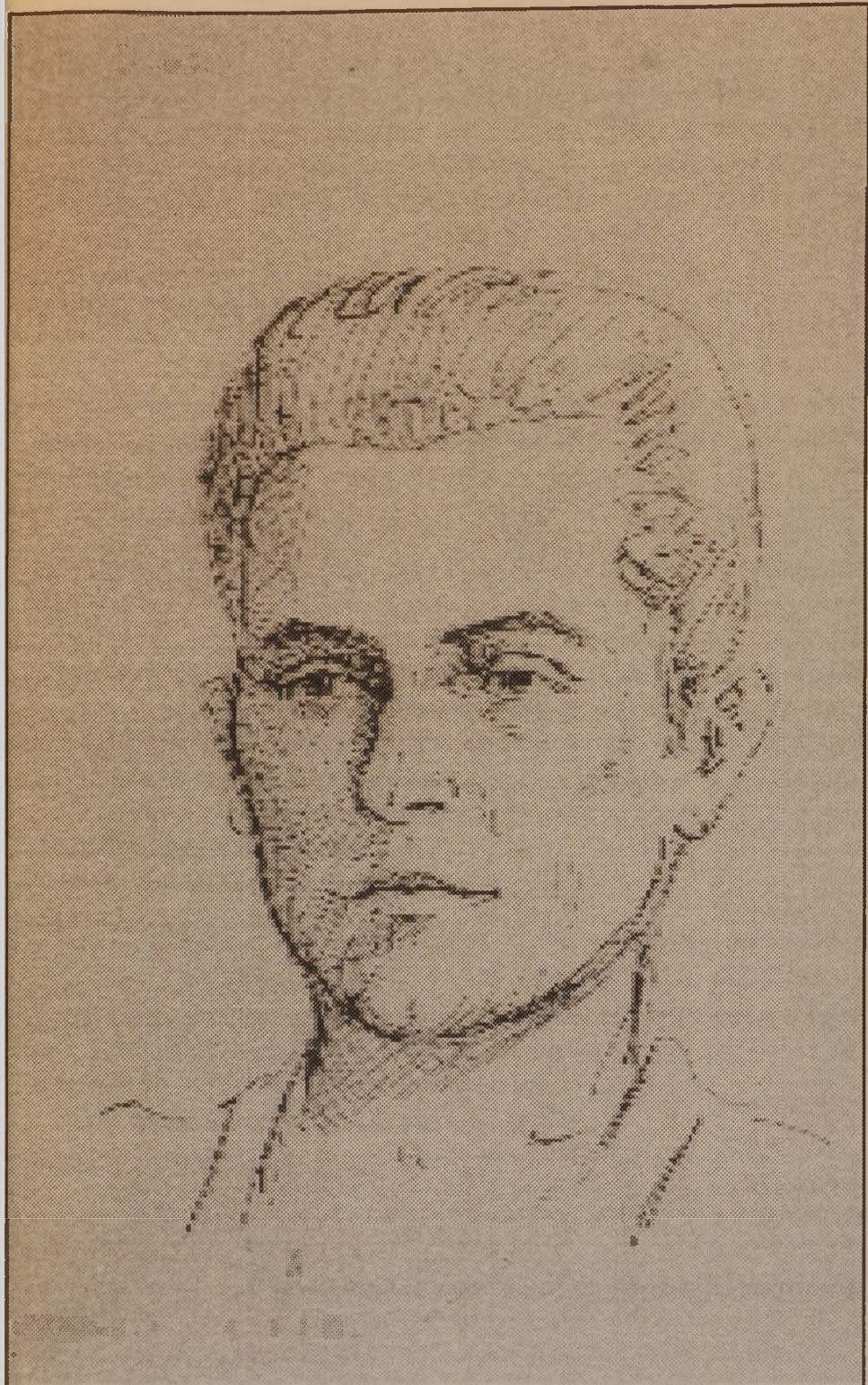
Ὅταν ἐναι· ἐναι ἐξαιτίας τῆς ἀν. γιὰ τὴν πλάνην
ἐκείνην ἀντιθέτως καὶ προχωρῶντας γιὰ τὴν ἀπομόνω-
σιν, ἀρξάμενοι καὶ μὴ ἀποχωρεῖν καὶ μὴ τὸ ἐκείνην
ἀποβῆται → «Ὁ ἀπὸ μὲ καὶ ἐκείνην γιὰ τὴν ἀπο-
μόνωσιν ἐκείνην ὁ ἀπὸ μὲ καὶ ἐκείνην ἀποβῆται καὶ τὸν

Η πρώτη σελίδα του χφ. του Θανάση Καπερνέκα.

κα Γραμμένο, ἂν ἦρθε τό κα-
ράβι καί ἂν ἔφερε γράμματα
καί ἐπιταγές. Καί αὐτός μᾶς
ἀπάντησε πῶς ἔφερε γράμ-
ματα, ἐπιταγές καί κάτι ἄλλο
ἀκόμα. (Ὑπονοώντας ἐντολή
γιά ἐκτελέσεις). Δέν μᾶς γέ-
λασε. Στίς 10 Γενάρη πρίν
ἀκόμα προλάβουμε νά τελει-
ώσουμε τό βραδυνό φαγιτό,
μπῆκαν στίς ἀκτῖνες καί
πῆραν 6 ἀγωνιστές τῆς Ἀντί-
στασης, πού κατηγοροῦνταν
γιά κατοχικά ἀδικήματα. Δέν
μᾶς αἰφνιδιάσανε, τό βλέπα-
με καθαρά, πῶς μέ τήν ἐξέλη-
ξη πού πέρνανε τά πράγματα
πῶς καί οἱ ἀγωνιστές τῆς
ἀντίστασης θά ὀδηγοῦνταν
στό ἐκτελεστικό ἀπόσπασμα.
Στήν Δ. ἀκτίνα πού πέρναν
ἕναν νεαρό πού δέν θυμᾶμαι

τό ὄνομά του, ὁ ἴδιος ὁ παραπάνω ὑπαρχιφύλακας Γραμμένος τοῦ ἔλεγε «Ἄντε παιδί μου τελείωνε γρήγορα γιατί βιάζουμε, θέλω νά φύγω». Δέν σκεφτόταν γιά τήν ζωή ενός νέου παρὰ μήπως τόν καθυστερήσει κανένα δεκάλεπτο παραπάνω.

“Όταν ἕνας-ἕνας ἐτοιμάστη-
καν, γιατί ἦταν σέ διάφορες
ἀκτίνες καί προχωρώντας γιά
τὴν ἀπομόνωση, ἀρχισαν νά
μᾶς ἀποχαιρετοῦν μέ τό
«Γειά σας ἀδέρφια» «Θά
πᾶμε μέ τό κεφάλι ψηλά»-» Ὁ
ἀποχαιρετισμός ὁ δικός μας
τούς συνόδεψε· μέ 200 περί-
που χωνιά καί ἄλλα τόσα
στόματα, ἐπὶ πολλά λεπτά
τῆς ὥρας. [«]Γειά σας ἀδέρ-
φια μέ τό κεφάλι ψηλά».

Ανώνυμος. Σχέδιο του Α. Μπαχαριάν.

“Όταν τούς κλείσανε στά πειθαρχεία και σταμάτησαν οί αποχαιρετισμοί μέ τά χωνιά, κάλεσαν όποιος είχε συγγενή, φίλο, κοντοχωριανό, για νά τούς άφίσουν τίς τελευταίες τους παραγγελίες. Δέν θυμάμαι τών άλλων τά όνόματα, θυμάμαι μόνον του Τάσιου του Ζερβού από τά χωριά του Αϊγίου. “Αφισαν όλοι από ένα γράμμα για τούς δικούς τους. Διαβάστηκαν και στίς ακτίνες. Τό περιεχόμενό τους δέν άλλαζε καθώς θυμάμε και πολύ. “Ανάλογα τό πρόσωπο πού άπευθυνόταν μάνα,

γυναίκα, αδελφή ή παιδί. Τό περιεχόμενό τους όμως ήταν τέτοιο πού σου συντάραζε την ψυχή. «Μήν κλάψετε, μήν δακρύσετε, μήν μαυροφορέσετε, έγραφε ό Τάσιος ό Ζερβός[,] χρειάστηκε νά δώσω τή ζωή μου για τό μεγάλο ιδανικό και θά την δώσω χωρίς κανέναν δισταγμό. Γι’ αυτό νά είσαστε και σεις υπερίφανοι, πού δώσατε παιδί και αδερφό για την πατρίδα[»]. “Εγραφε και άλλα πολλά πού δέν τά θυμάμαι καλά, για συμφιλίωση, για νά σταματήσει τό αίμα και νά είναι τό δικό

τους τελευταίο κλπ.

Μετά από τά γράμματα άρχισαν χορό και τραγούδι, ως την ώρα πού τούς παρέλαβε τό εκτελεστικό άπόσπασμα.

“Εμείς όμως δέν ακούγαμε σχεδόν τίποτε, διότι στά 180-200 παράθυρα, τόσα χωνιά κατάγγελναν στό Λαό της Κέρκυρας τό καινούργιο έγκλημα πού διαπράττονταν σέ βάρος τών αγωνιστών της “Αντίστασης μέ τό σύνθημα: «Λαέ της Κέρκυρας άπόψε μās πήραν 6 αγωνιστές της “Αντίστασης για νά τούς εκτελέσουν»[.] Σέ μερικά κενά πού άφηναν οί φωνές, ακούγονταν ό χορός και τό τραγούδι της λεβεντιάς, πού σέ λίγες ώρες θά ποτιζαν μέ τό αίμα τους τή γή πού πάλεψαν νά λευτερώσουν.

“Η ώρα πλησιάζει. Οί συν. πού τούς συντρόφεψαν όλη την νύχτα πρέπει νά γυρίσουν στίς ακτίνες τους. Αυτή ή στιγμή ήταν ή πιό συγκινητική. Οί μελλοθάνατοι, άγκάλιαζαν και φιλούσαν τά αδέρφια τους και δέν ένοούσαν νά τούς αφήσουν από την άγκαλιά τους, λεγοντάς τους τά τελευταία τους λόγια. Τούς υπόσχονταν πώς θά πάνε μέ τό κεφάλι ψηλά. Πώς δέν θά λογαριάσου[ν] τά έχθρικά βόλια, πώς δέν θά τούς λιγίσουν. Και εύχόντουσαν νά μήν χυθεί άλλο αίμα. Μά οί δεσμοφύλακες βιάζονται, έμπρός νά φύγουν οί επισκέπτες. Φεύγουν οί σύντροφοι την ώρα πού ακούγεται τό μαρσάρισμα του αυτοκινήτου πού θά τούς παραλάβαινε.

Κείνη ακριβώς τή στιγμή ένα χωνί φωνάζει «προσοχή» «προσοχή» «Σταματήστε» «Σταματήστε» Τό επαναλαμβάνει και άλλο και άλλο και σέ λίγο σέ όλη την φυλακή απλώνεται μιά νεκρική σιγή. “Η προσοχή όλων μας στρέφεται προς τά πει-

θαρχεία για νά ακούσουμε τά τελευταία τους λόγια. Πέρασαν μόνον λίγα λεπτά και ακούγονται οί φωνές τους γεμάτες συγκύνηση και αγωνιστικό παλμό. «Γειά σας αδέρφια για πάντα<>> Ζήτω ή “Ελλάδα. Ζήτω τό κόμμα μας. Ζήτω ή “Αντίσταση». Γειά σας αδέρφια, γειά σας ήρωες, τούς απαντήσαμε μέ λύπη και συγκύνηση για κάμποση ώρα όλα τά χωνιά και όλες οί φωνές. “Υστερα τό σύνθημα αλλάζει. «Λαέ της Κέρκυρας τούτη τή στιγμή πήραν τούς αγωνιστές της “Αντίστασης για νά τούς ντουφεκίσουν, διαμαρτυρηθήτε νά σταματήσει τό έγκλημα[»].

Οί μελλοθάνατοι συνεχίζουν τό τραγούδι και στό ταξίδι τους για την Λαζαρέτα, άψηφώντας τίς άπηλές του εκτελεστικού άποσπάσματος.

Μέ τά ξημερώματα όλα τά χωνιά τραγουδούν τό “Εμπρός ΕΛΑΣ για την “Ελλάδα. Μετά τόν εθνικό ύμνο και την ώρα πού πάνω κάτω τά έχθρικά βόλια θά τρυπούσαν τά κορμιά τών αγωνιστών της “Αντίστασης, ψέλνουμε τό Πέσατε θύματα αδέρφια έσεϊς σ’ άνισο πάλη κ’ άγώνα— Κατόπιν μέ τό άνοιγμα της φυλακής κατεβήκαμε όλοι στά προαυλια τών ακτίνων και χορέψαμε τό χορό του Ζαλόγκου. Τό έχε γειά καυμένη κόσμε— Μ’ αυτό κλείνει ή όλονύχτια πάλη και δι<μ>αμαρτυρία μας και μαζί της είχαν πάψει νά χτυπούν και οί καρδιές τών συντρόφων μας, πού είχαν ποτίσει μέ τό αίμα τους τόν ξερόβραχο της Λαζαρέτας, για νά μείνουν άξέχαστοι μέσα στίς καρδιές όλων μας.

Καπερνέκας Θανάσης
Γενάρης 1963
Φυλ. Αϊγίνας

Πώς πήγαμε στη Μακρόνισο

Ηταν 8 του Μάρτη 1948 όταν μᾶς ἔβγαλαν ὅλους ἀπό τό Νιόκαστρο τῆς Πύλου (ἀπαγορευμένη φυλακή ἐπί Μεταξά, πού τήν χρησιμοποίησαν γιά τούς κομμουνιστές κρατούμενους γιά μεγαλύτερη ἀσφάλεια, μὴν τούς ἀπελευθερώσει ὁ ΔΣ.) Δεξιά καί ἀριστερά μας σέ ὅλο τό μάκρος γιά τό λυμάνι φρουροῦσαν ὀπλοφόροι τῶν παρακρατικών ὁργανώσεων (ΤΕΑ)[.]

Μᾶς μετέφεραν μέ μεγάλη βάρκα στό βαπόρι. Ἦταν 10 ἡ ὥρα πρωινῆ. Μαρτιάτικη μέρα καί γαλινεμένη ἡ θάλασσα<.> (χαρά Θεοῦ πού λέμε). Ὅλοι μας νιώθαμε πρὸς στιγμή χαρά πού βρεθήκαμε σέ ἓνα τόσο ὠραῖο περιβάλλον, ἀπ' τὴν μακρόχρονη κλεισούρα καί τὴν ὑγρασία τῶν ντουβαριῶν τοῦ φρουρίου.

Δέν ξέραμε πού θά μᾶς πῆγαν. Ὅλοι μας ὅμως προαισθανόμαστε ὅτι δέν θά μᾶς εὐγενε σέ καλό. Τό βαπόρι ξεκίνησε παρακάπτωντας τό ἀκροτήριό καί στρίβοντας γιά τό λυμάνι τῆς Καλαμά<τά>τας. Πρὶν φτάσουμε μᾶς ἔκλεισαν ὅλους μέσα γιά νά μὴν φενόμαστε καί τό βαπόρι ἄραξε στήν προκυμαία.

Μετά ἀπὸ κάμποση ὥρα μᾶς ἔφεραν καί τούς ἄλλους κρατούμενους τῶν φυλακῶν Καλαμάτας καί γίναμε καμιὰ τρακοσαριά περίπου. Στό λυμάνι δέν φάνηκε κανένας ἄνθρωπος. Εἶχαν πάρει μέτρα γιά νά μὴν ἔρθουν οἱ δικοί μας νά μᾶς ἀποχαιρετίσουν. Τό βαπόρι ξεκίνησε μιά ὥρα[ῖα] ἡμέρα καί μέ ἡσυχία θάλασσα ἔπερνε τὴν στροφὴ στό τέναρο. Ἐνας χωροφύλακας στὴ γέφυρα

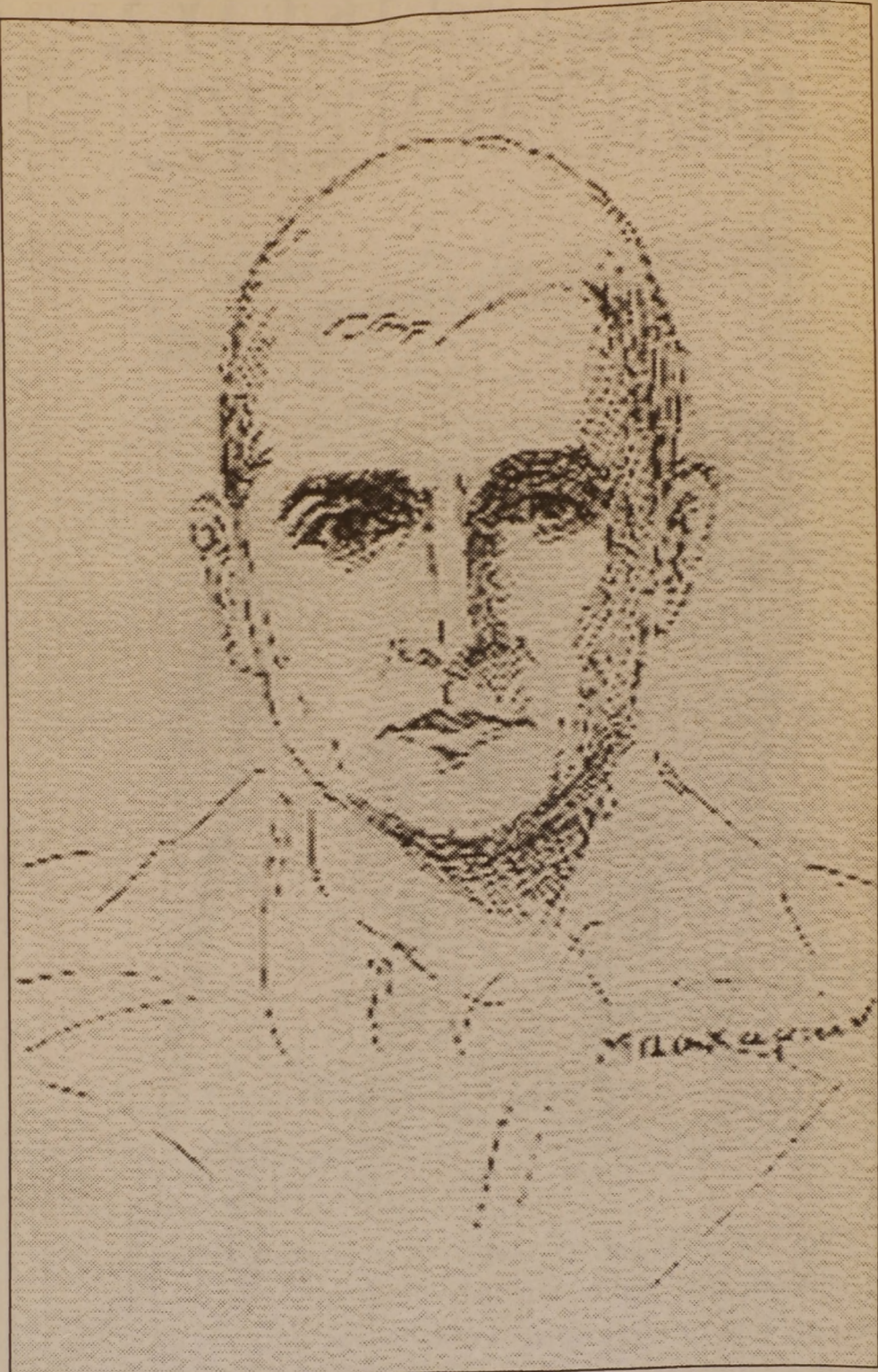
ξερνοῦσε στά καλά καθούμενα.

Ὅταν ἀπομακρυνθήκαμε ἀπὸ τὴ στεριά καί πίκνωσε τό σκοτάδι, ψηθηρίστηκε ὅτι πάμε γιά τὴ Μακρόνισο. Μᾶς ἐπιτρέπει νά κυκλοφοροῦμε στό κατάστρωμα. Ὅσο περνοῦσαν οἱ ὥρες τόσο ἀγρίευε καί τό κύμα καί τό κρύο γινόταν πιό τσουχτερό. Ἡ θάλασσα γινόταν ὅλο καί πιό μανιασμένη. Τά κύματα ἐπλαιναν τό κατάστρωμα καί ὅλοι ἀναγκαστικάμε νά σιβαχτοῦμε μέσα, ἓνας πάνω στὸν ἄλλον. Τά τροφιμὰ μας πού ἦταν κυρίως ψωμί καί τυρὶ ἀχρυστεύθηκαν ἀπ' τὴ θάλασσα πού τὰ εἶχαμε πάρει ἀπ' τὴν ὑπηρεσία τῶν Φυλακῶν γιά 6 ἡμέρες. Τά ξερατά εἶχαν ἀρχίσει ἀπὸ πολὺ νορῆς. Ἡ τσίκνα τους πού ἀναθυμίαζε ἦταν ἀνυπόφορη.

Τό κρύο καί ἡ τρικυμία δυνάμω<ν>σαν πιό πολὺ, πέραν τά μέσάνυχτα. Τά χαράματα διακρίναμε τὴ θάλασσα ἀφρισμένη, λές καί εἶχε πέσει χιόνι. Ἀπὸ μακριὰ διακρίναμε τὴν Μακρόνισο. Ὅταν σταμάτισε κοντάτό καράβι ἀπὸ τὴν πολλὴ τρικυμία δέν μποροῦσε νά πιάσει καί τράβηξε γιά τό Λαύριο. Ἐκεῖ μῆναμε καί τὴν νύχτα καί τό πρωτὶ ξεκινήσαμε γιά τὴν Μακρόνισο.

Ἡ θάλασσα ἐξακολουθοῦσε νά εἶναι πολλὴ ἄγρια. Φτάσαμε καί τό καράβι ἔριξε ἄγκυρα μακριὰ ἀπ' τὸν ὄρμο.

Μᾶς πλεύρισε μιά ὑδροφόρα γιά νά μᾶς πάρει, μέ ἓναν σκυλοκαπετάνιο πού ὅλο φώναζε καί ἔλεγε: «Τί τούς φέρατε ἐδῶ; δώστε τους σέ μένα νά τούς πάω στά ἀνοι-

Γιώργος Γισμάς.

Σχέδιο του Α. Μπαχαριάν.

χτά νά τούς φουντάρω, τους βούλγαρους». Ὅσοι ἦταν δικάσμενοι τούς κράτισαν στό καράβι γιά νά τούς πάνε γιά τὴ Γιούρα καί ἐμᾶς τούς ὑποδίκους μᾶς ἔβαλαν στήν ὑδροφόρα γιά νά μᾶς ἀποβιβάσουν στό ἀναμορφωτήριο. Ὅταν ἀποβιβαστήκαμε μέ τά πράγματά μας, εἴμασταν ζαλισμένοι, τσακισμένοι, καί ξεπαγιασμένοι ἀπ' τό κρύο.

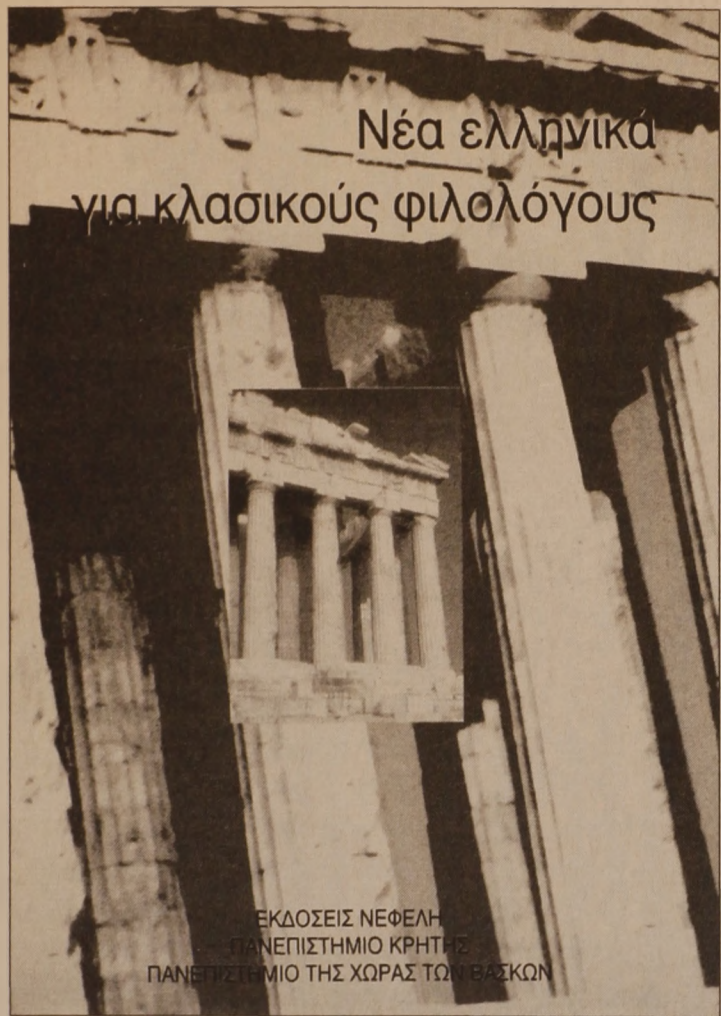
Ἐκεῖ ἦταν τό πρῶτο τάγμα. Μιά πλατεία κατὰ μίκος καί δὺπλα στό ἀντέρισμα μερικὲς χιλιάδες στρατιῶτες παρατεταγμένοι βγάζοντας φωνές ἀποδοκιμασίας ριθμικά! «ἔξω βουλγαριά». Ἦταν

ἀριστεροὶ πού δέν τούς εἶχαν ἐμπιστοσύνη νά τούς στήλουν στά μάχιμα τμήματα. Τούς εἶχαν μαζέψει ἐκεῖ κατὰ τάγματα καί μέ τὴν πιθὸ τοῦ βούρδουλα καί τοῦ πολυβόλου, τούς εἶχαν καταντίσει σέ αὐτό τό αἶσχος.

Πρὶν δύο μέρες εἶχαν βάλει καθὼς λέγανε μέ πολυβόλα ἀπὸ τὴ θάλασσα μέ καράβι καί ἀπὸ ξυρά στό τρίτο τάγμα, καί χτύπισαν τούς φαντάρους στό ψαχνό γιατί ἔβρισκαν ἀντίσταση στό ἔργο τῆς ἀναμόρφωσης.

Μᾶς πλίσιασαν μερικοὶ φαντάροι μέ ἄσπρες ζώνες, μέ πιστόλι στὴ μέση καί ἀπὸ ἓνα

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΙΑ ΚΛΑΣΙΚΟΥΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΥΣ

Τα *Νέα ελληνικά για κλασικούς φιλόλογους* είναι μία μέθοδος που δημιουργήθηκε ειδικά για όσους θέλουν να μάθουν τα νέα ελληνικά ξεκινώντας από την αρχαία μορφή της γλώσσας: προορίζεται για τους κλασικούς φιλόλογους αλλά και όσους έχουν βασικές γνώσεις αρχαίων ελληνικών.

Το εγχειρίδιο *Νέα ελληνικά για κλασικούς φιλόλογους* συνδυάζει τη συστηματική γραμματική και λεξιλογική διδασκαλία με την επικοινωνιακή και πολιτισμική-ιστορική προσέγγιση. Χάρη στην ειδική διδακτική μεθοδολογία του μονόγλωσσου αυτού εγχειριδίου, ο σπουδαστής εξοικειώνεται γρήγορα με τις κυριότερες γραμματικές και επικοινωνιακές δομές της γλώσσας, καθώς και με ένα πλούσιο λεξιλόγιο.

Μόλις κυκλοφόρησε

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΤΩΝ ΒΑΣΚΩΝ**

Πώς πήγαμε στη Μαυρονίκη

Ήταν 8 του Μάρτη 1948 όταν μας έβγαλαν όλην από το Πόλεμο του Πύργου (ανατολική Φυλακή επί Μεταξά και την χρυσή-ποίησαν για τας υποφουρμαγές υφαισμενών την κοταχύτερη αινά-χαι, μιν τὸς ἀπερθευθῆναι ο ΔΣ.) Διὰ τὴν ἀριστερά μας εἶ-
δρο τοῦ μαύρου γιατὴν γυμνὰν γραμμοῦσαν ἐπὶ τοῦ τοῦ παρα-
γοιτικῶν ὁρμητικῶν (ΤΡΑ)

Μας βρέθηκαν μετὰ τὴν ἐξορία ἐπὶ τοῦ Πύργου. Ήταν 10 ἡ ὥρα
πρὶν τὴν Μαρτίου μὲν αὐτὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
θεῶν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
δὴ αὐτὴν εἶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
εἶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
εἶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν

Δὲν γέγραφε καὶ οὐδὲν πῆγαν. Ὅσοι μας ἔβλεπον προσηγο-
μασσε ὅτι δὲν εἶναι καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
ραυτὴν τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
μὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν

Μετὰ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
μὴν τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν

Ὅταν ἀπομακρυνθῆναι ἀπὸ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν
καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν καὶ τὴν

Η πρώτη σελίδα του χφ. του Β. Ξυραφά.

ρόπαλο στό χέρι ὁ καθέννας.

Ήταν οἱ λεγόμενοι ἀλφαμί-
τες τρομοκράτες ἀναμορφω-
τές. Ἀγριεμένοι καὶ ἀπλητη-
κοὶ μᾶς πέταξαν πρῶτα ὅσες
κουβέρτες ἦταν κόκκινες στή
θάλασσα γιατί γι' αὐτοὺς
ἀποτελοῦσαν τὸ πανί τοῦ
ταύρου, γιατί εἶχαν κομμου-
νιστικό χρώμα. Μᾶς παρᾶτα-
ξαν στή γραμμή καὶ ἀργοπο-
ροῦσαν γιὰ νὰ πάρουν πλη-
ρωφορίες ἀπὸ μερικοὺς χίτες
κρατούμενους πού εἶχαμε
μαζί μας. Αὐτοὶ ἀνέκταν σέ
παρακρατική ὁργάνωση καὶ
τούς εἶχαν βάλει φυλακή για-
τί εἶχαν κάνει ἐγκλήματα.

Ἀφοῦ πῆραν μερικοὺς ψή-
θους γιὰ μερικοὺς ἀπὸ

μᾶς, τοὺς ἄρχισαν νὰ τοὺς
χτυποῦν μέ τὰ ρόπαλλα. Ἐπι-
τέλους δόθηκε ἡ διαταγή νὰ
ξεκινήσουμε. Ὁ καθέννας
φρόντιζε νὰ πάρει καὶ τὰ
πραγματὰ του. Ἡ ἀποδοκι-
μασία τῶν φαντάρων συνε-
χειζόταν ριθμικά. Οἱ ἀλφαμί-
τες ἄρχισαν μέ τὰ ρόπαλλα
νὰ χτυποῦν ἀδιάκριτα ὅλους.
Πετάξαμε τὰ πραγματὰ μας
καὶ τὸ βάλλαμε στό πόδι γιὰ
νὰ γλιτώσουμε.

Μᾶς πῆγαν κινηγῶντας μέ-
χρι τίς λεγόμενες φυλακές,
πού ἦταν μιά ἐριμη πλαγιά.

Β. Ξυραφᾶς
Φυλακές Αἰγίνης
10-4-63

Τα λιτά φαγιούμ ενός χρέους

ΣΚΙΤΣΑ ΨΙΧΟΥΛΑ ΖΩΗΣ
ΣΚΙΤΣΑ ΜΕΛΛΟΘΑΝΑΤΩΝ

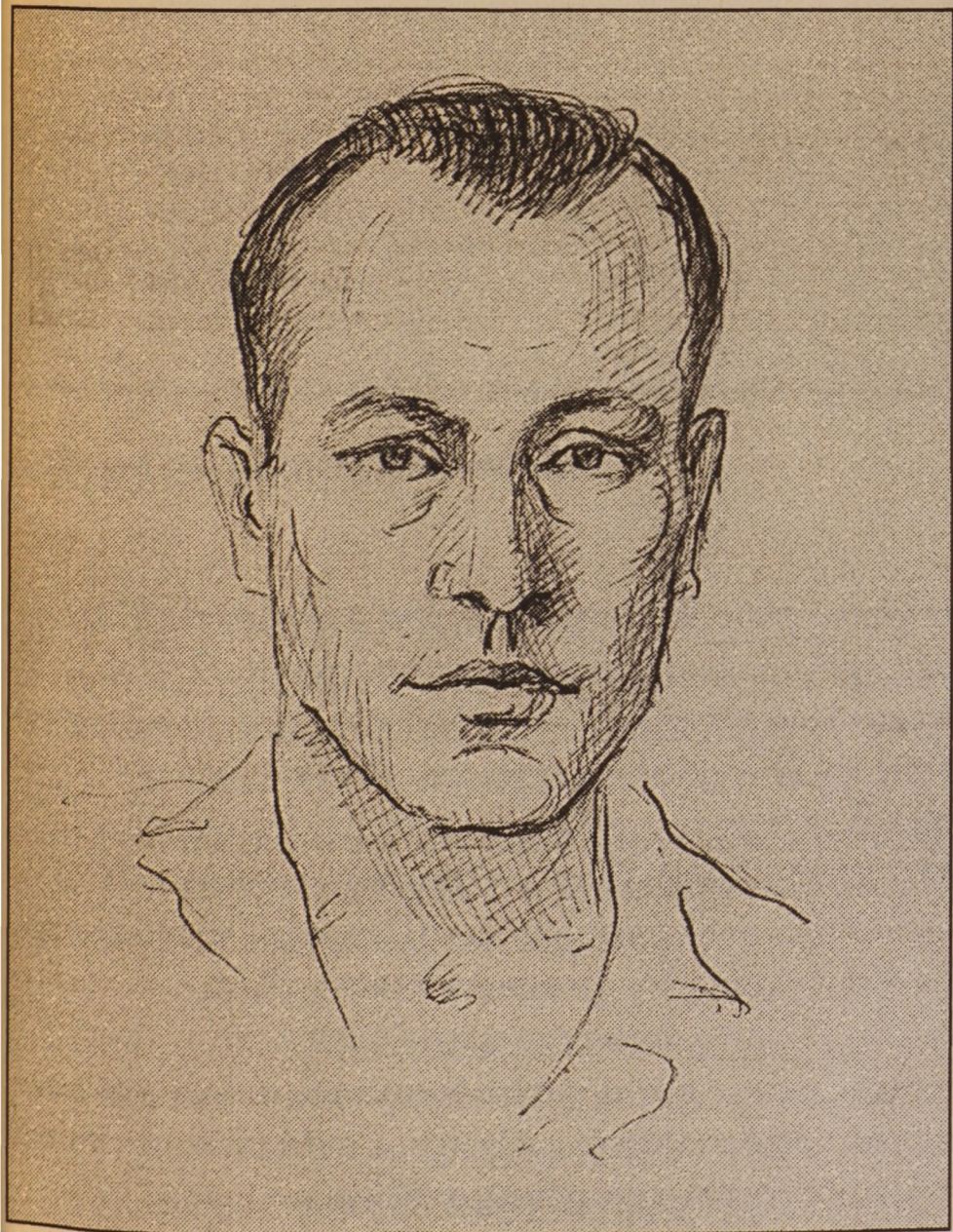
του Μάνου Στεφανίδη

«Δεν υπάρχει πιο πικρή, πιο αδυσώπητη μοναξιά,
απ' αυτό τον μικρό σωρό ρούχων του εκτελεσμένου
συντρόφου, μπροστά στην πόρτα της φυλακής...

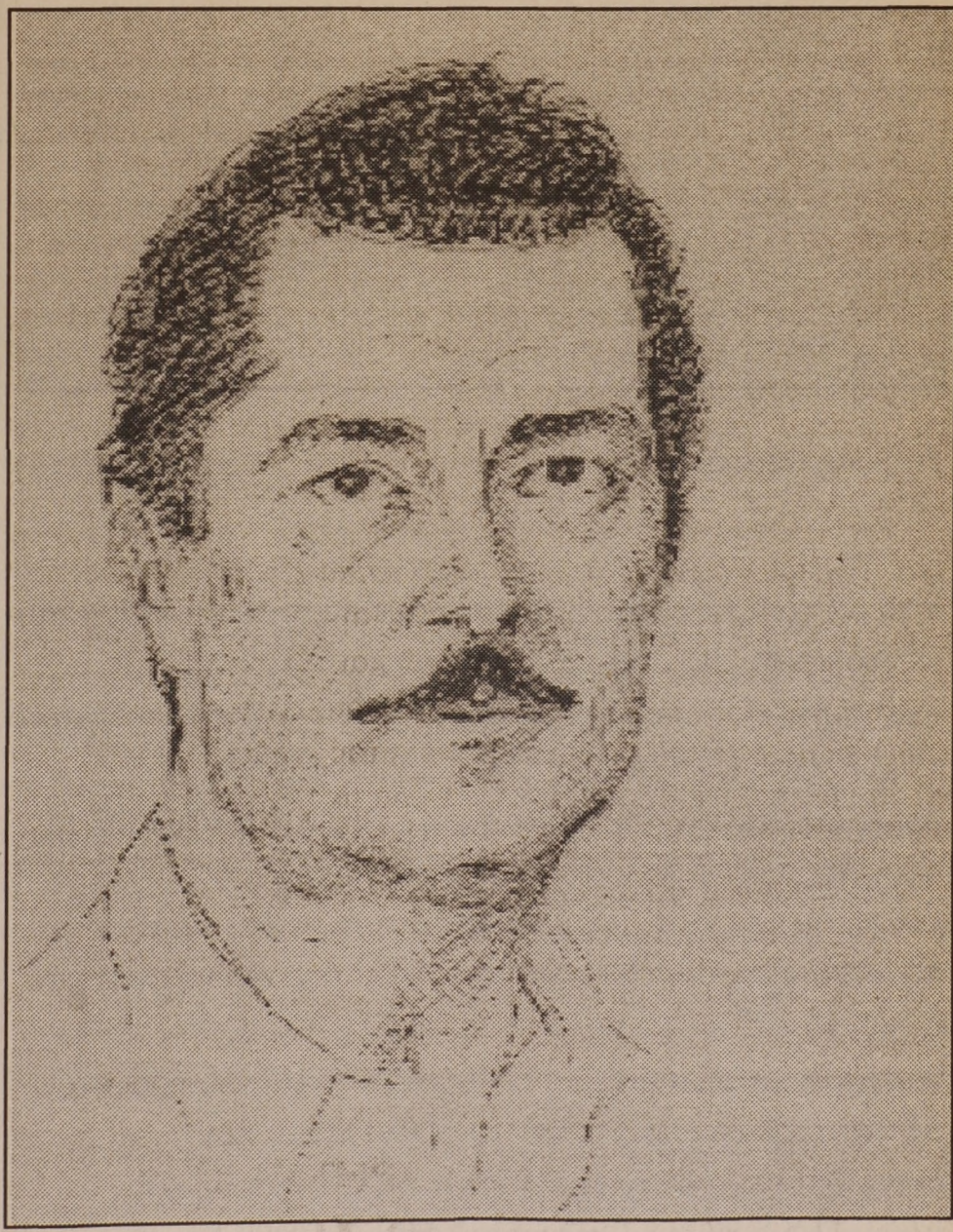
Και συ να τον σχεδιάζεις, λίγες μέρες πριν,
καταγράφοντας και την πιο μικρή λεπτομέρεια, ώστε
να του μοιάσει...».

Ασ. Μπαχαριάν

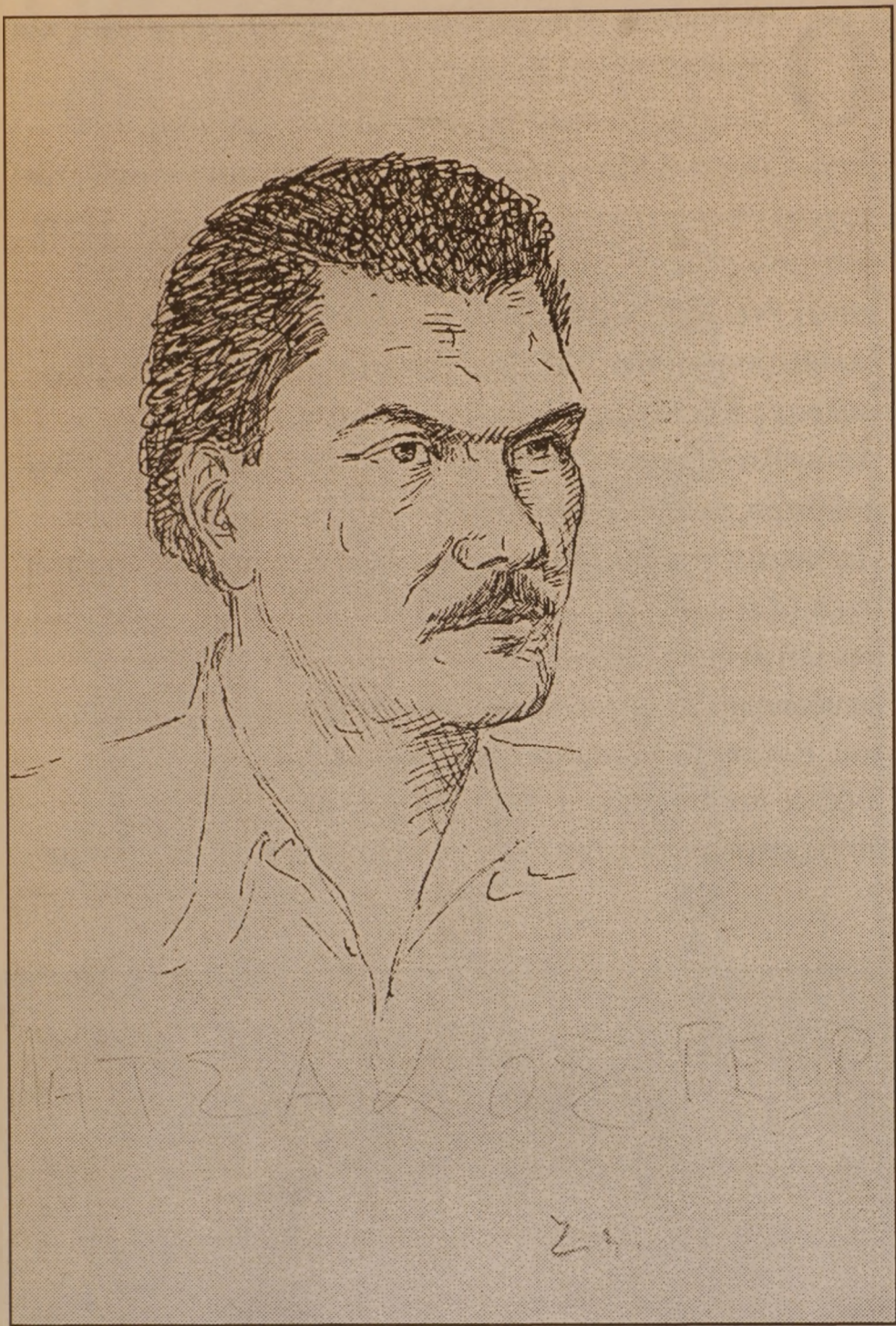
Ο Ασαντούρ Μπαχαριάν (1924-1990), ζωγράφος και αγωνιστής της Εθνικής Αντίστασης, συλλαμβάνεται τραυματισμένος από τους Εγγλέζους στη Μάχη των Δεκεμβριανών και εκτοπίζεται αρχικά σε στρατόπεδο συγκέντρωσης στο Μπάρι. Ήταν τότε μόλις είκοσι χρόνων. Επιστρέφοντας, αρχίζει γι' αυτόν ένα οδυνηρό δρομολόγιο στα κολαστήρια της ελευθεροφροσύνης: Γυάρος, φυλακές Αβέρωφ, Ιτζεδίν, φυλακές Κέρκυρας, Χαλκίδα, Βούρλα, Αίγινα κ.ά. Αποφυλακίζεται το 1960 και κρατά ως το θάνατό του ένα πολύτιμο, μυστικό αρχείο προσωπογραφικών σκίτσων. Πρόκειται για μελλοθάνατους συγκρατούμενούς του που σχεδιάζει γρήγορα, λίγο πριν από το τέλος, ως τελευταία οφειλή μνήμης. Συχνά ο ίδιος σημειώνει το όνομα ή το ψευδώνυμο του αγωνιστή και τη χρονολογία εκτέλεσής του. Επίσης, ο Μπαχαριάν, καταδικασμένος ήδη σε ισόβια, προσπαθεί να συντάξει μαζί με άλλους συγκρατούμενούς του έναν κατάλογο εκτελεσθέντων με

Νίκος Καστανιάς, Γαλίσκαρι Ικαρίας, Λεωχάρους 16, Πειραιάς.

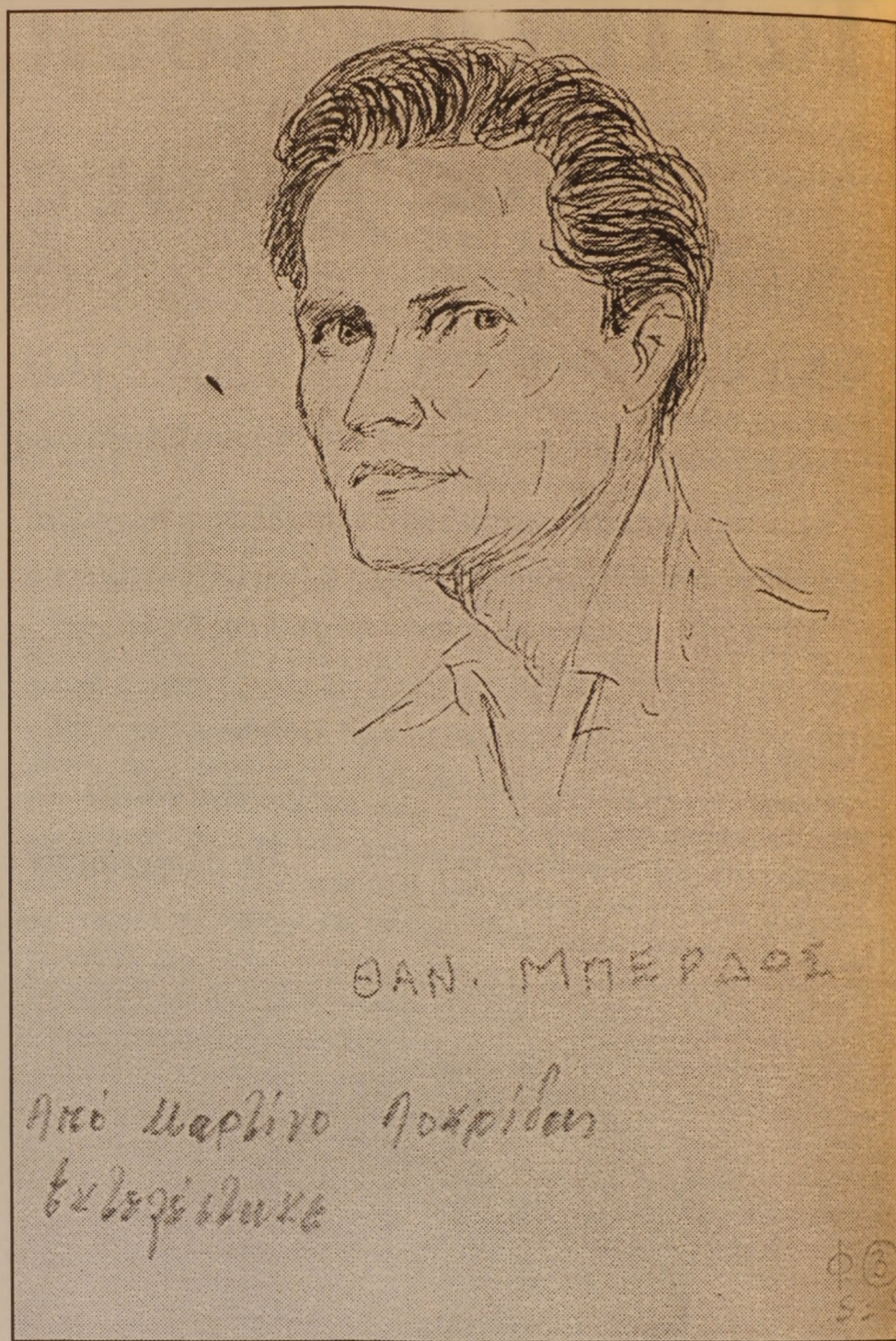

Γ. Λαγός, Παρμενίδου 14, Παγκράτι

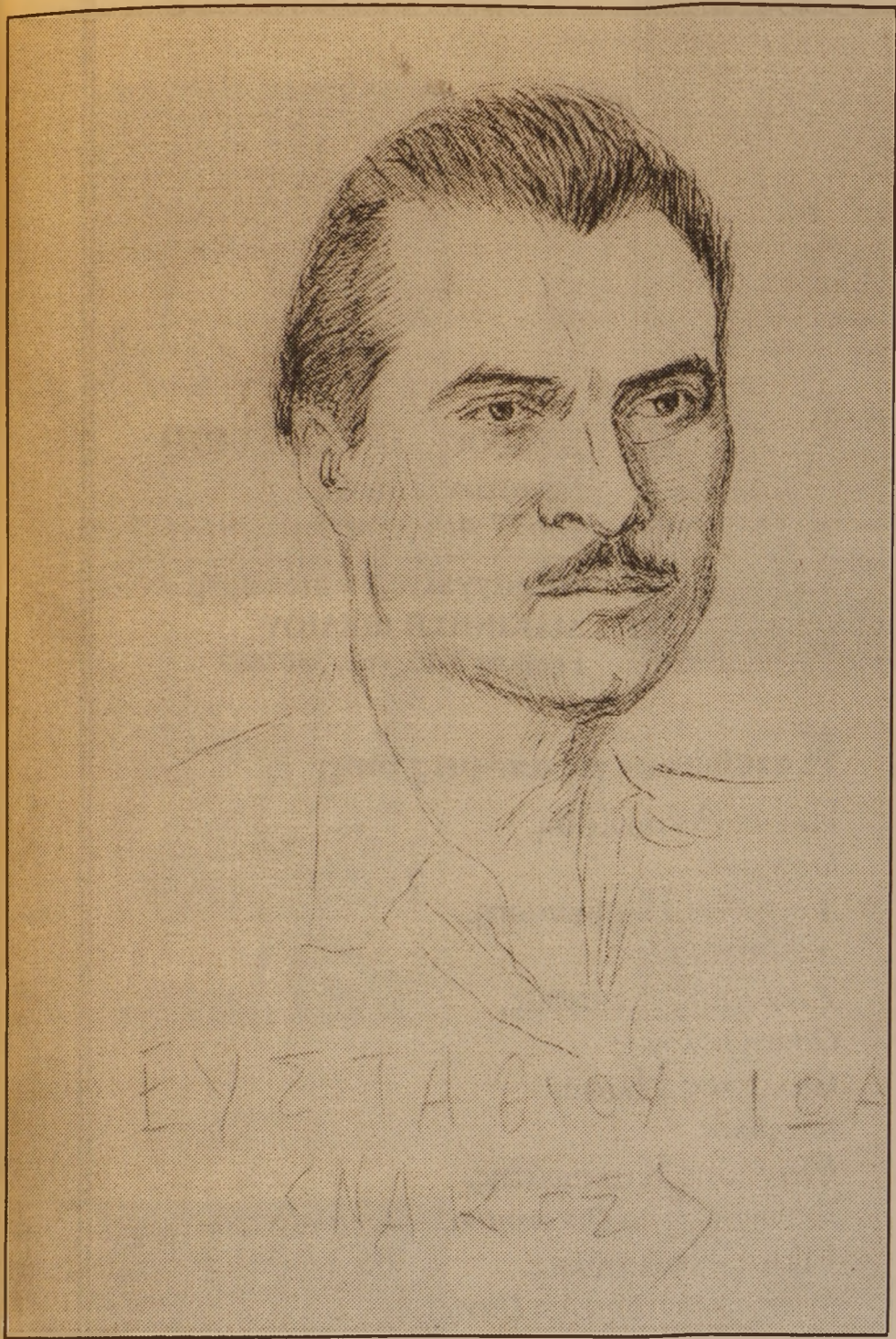
Γεώργιος Μητσάκος

λίγα βιογραφικά στοιχεία, ώστε αυτά να χρησιμοποιηθούν σε διεθνείς οργανισμούς για να σταματήσουν οι εκατόμβες των εκτελέσεων στην Ελλάδα. Πρόκειται για το χειμώνα του 1948 στις φυλακές Αβέρωφ, οπότε και σημειώνεται, λόγω της αποκορύφωσης του Εμφυλίου, το αγριότερο κύμα δολοφονικών αντεκδικήσεων του επίσημου κράτους. Το υλικό αυτό, που περιλαμβάνει περισσότερα από 100 πορτραίτα φιλοτεχνημένα σε χαρτί διαστ. 16 x 10 εκ. με μολύβι, πενάκι ή στυλογράφο καθώς και γράμματα ή σημειώσεις θανατοποινιτών, διέσωσε ο Μπαχαριάν σε μια βαλίτσα με διπλό πάτο. Τον φαντάζομαι να διεκπεραιώνει αυτό το συντροφικό καθήκον και συγχρόνως να αποδραματοποιεί τη στιγμή με

Θαν. Μπέρδος, Από Μαρτίνο Λοκρίδος.

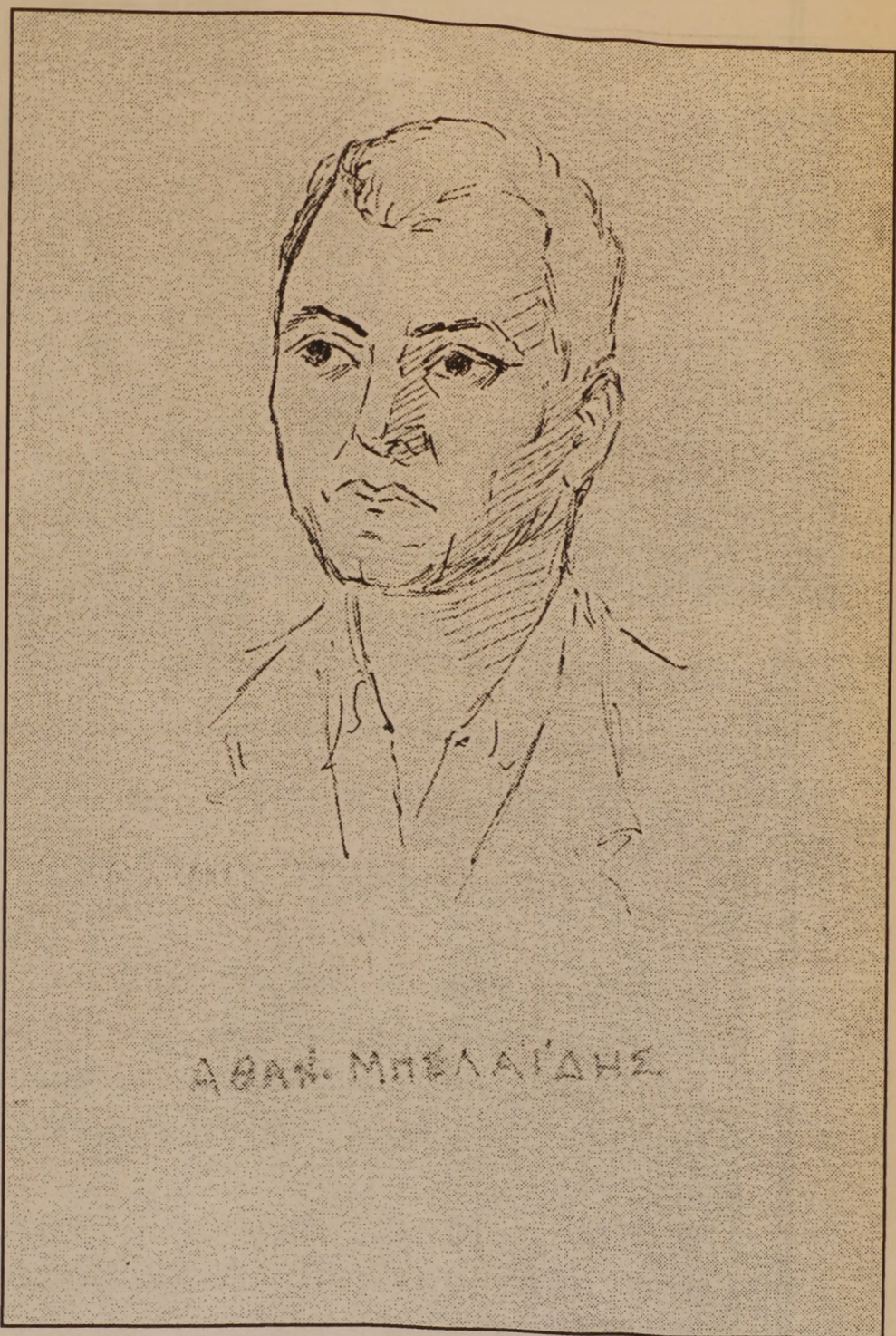
το χιούμορ του. Το σκίτσο του είναι άκρως ρεαλιστικό, θέλοντας να υποκαταστήσει τη φωτογραφία. Ο ίδιος ταπεινά εγκαταλείπει κάθε φιλοδοξία προσωπικού ύφους. Ούτε και υπογράφει τα έργα του –πλην ελαχίστων–, ακολουθώντας το παράδειγμα παλαιών αγιογράφων. Μέσα από τη μνημείωση των φθαρτών, υπό άμεση εξαφάνιση, προσώπων μοιάζει ο ζωγράφος να παίρνει και να δίνει θάρρος. Με τρεμάμενη γραφή, τέλος, συμπληρώνει το όνομα του εικονιζόμενου και είναι σαν να γράφει, όπως ο αρχαίος συνάδελφός του από το φαγιούμ, «Αριστόδημε ευψύχει»... Αλήθεια... αυτά τα σκίτσα έχουν τελικά σημασία αντιστρόφως ανάλογη του μικρού τους μεγέθους.

Ιωάννης Ευσταθίου (Νάκος)

Αργότερα, το 1988, μετά την αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης, σχεδίασε ο ίδιος ένα βιβλίο-μνημόσυνο που θα περιελάμβανε όσα σχέδια μπόρεσε να διασώσει. Και λέω «όσα», γιατί αρκετές προσωπογραφίες δόθηκαν στους οικείους των χαμένων ως τελευταίο ψίχουλο ζωής. Περισσότερο να πω ότι το βιβλίο εκείνο δεν έχει ακόμη εκδοθεί. Τα σχέδια αυτά του Ασάντούρ, λιτά αλλά έμφορτα μιας ενέργειας μοναδικής, ίσως να είναι τα φαγιούμ της νεότερης ιστορίας μας. Πρόκειται για σχεδιαστικές γραμμές που συνειδητά –όσο και συγκινημένα– χαράζουν τις γραμμές συνειδητοποιημένων προσώπων χωρίς να διστάζουν. Με τα μάτια να κοιτάνε σταθερά, όπως η στιγμή επέβαλλε. Πέρα απ' το φόβο...

Μ. Στ.

Αθαν. Μπελαϊδής

«Ήταν απόγευμα, θυμάμαι. Μόλις πρόλαβα να τον ζωγραφίσω... Ακούω ακόμα το γέλιο του... “Φτιάξε με ωραίο, ρε μπαγάσα Μπαχαριάν. Κι άμα βγεις, το πρώτο φιλί που θα δώσεις να 'ναι στο κορίτσι μου...”. Χτύπησε το καμπανάκι της καταμέτρησης... Το βράδυ τον πήρανε στην απομόνωση... Δεκαπέντε μέρες έκανα να πιάσω χαρτί και μολύβι. Μόλις σχεδίαζα κάποιον, όλοι με ρωτούσαν: “Εμαθες τίποτα, βρε Αρμενάκι; Ήρθε η ώρα μου;».

«Το πιστεύεις πως δεν θυμάμαι πια; Προσπαθώ να θυμηθώ ονόματα και το μόνο που ξεπροβάλλει μπροστά μου είναι τα πρόσωπά τους. Γλυκά, αποφασισμένα, όμορφα, γιατί τότε η ζωή μετριόταν αλλιώς...».

Ασ. Μπαχαριάν

Δεκέμβρης του '44

Νεότερη έρευνα
Νέες προσεγγίσεις

Επιμέλεια:
ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΦΑΡΑΚΟΣ

Εκδόσεις **φιλίστωρ**

Θεμιστοκλέους 31
10677 Αθήνα • Τηλ. 3818457

Παραγγελίες • διανομή:
ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ
Γραβιάς 9-13, τηλ. 3807689

ΤΙ ΑΚΡΙΒΩΣ ΗΤΑΝ ο Δεκέμβρης του '44;

- Ποιοι ήθελαν να συντρίψουν το μεγάλο λαϊκό κίνημα του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ δύο μόλις μήνες μετά την απελευθέρωση της χώρας από τη γερμανική κατοχή;
- Ποιοι ήταν οι βασικοί παράγοντες που οδήγησαν στη Δεκεμβριανή σύγκρουση;
- Πόσο σφράγισε ο Δεκέμβρης την κατοπινή πορεία της χώρας και πόσο νωπά είναι ακόμα τα σημάδια του;

– Κρίσιμα ερωτήματα για ένα από τα δραματικότερα κεφάλαια της νεοελληνικής ιστορίας, στα οποία απαντούν διακεκριμένοι επιστήμονες, ιστορικοί, ερευνητές και δημοσιογράφοι. Ό,τι νεότερο έχουν προσφέρει ως τώρα η σύγχρονη σκέψη και η έρευνα, πλαισιωμένο με ντοκουμέντα και αποδείξεις, θα το βρει ο αναγνώστης καταχωρημένο σ' αυτό το πολύτιμο βιβλίο, αποτύπωμα μιας εποχής και ενός αγώνα, που μπορεί να τέλειωσε με ήττα, αλλά δε χάθηκε.

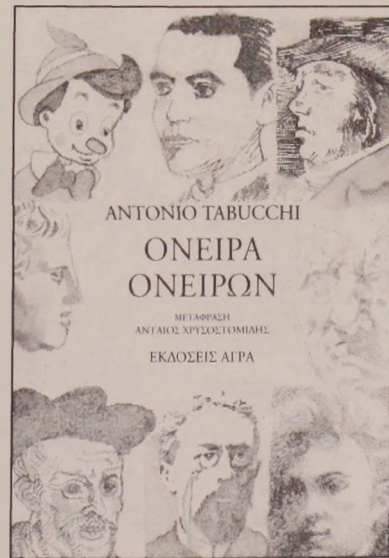
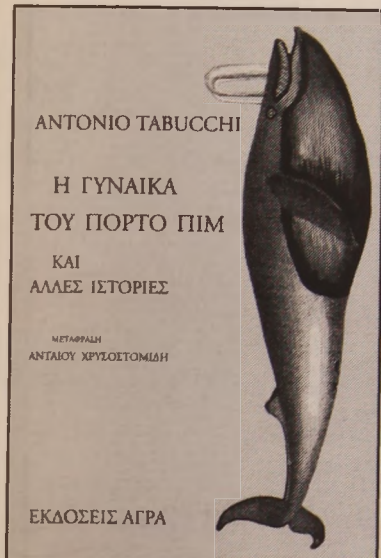
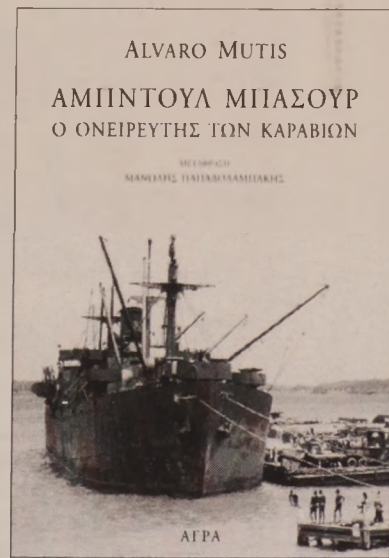
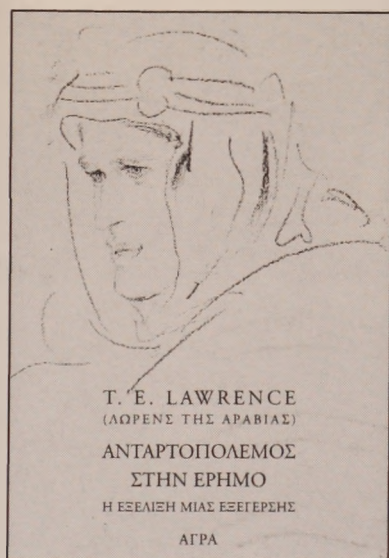
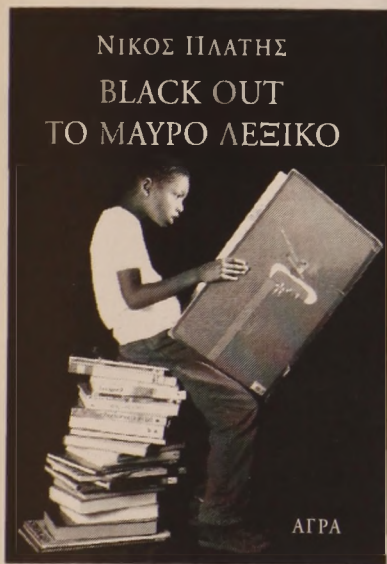
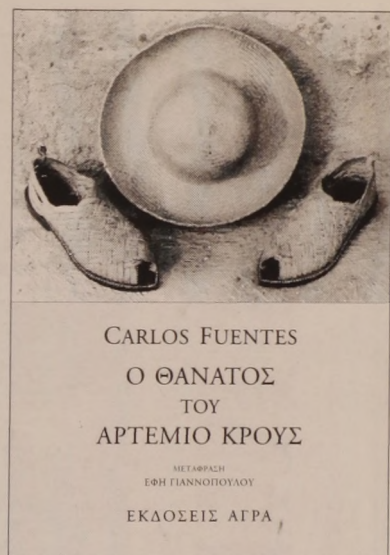
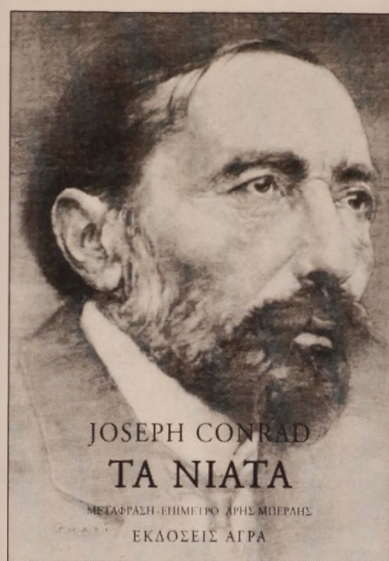
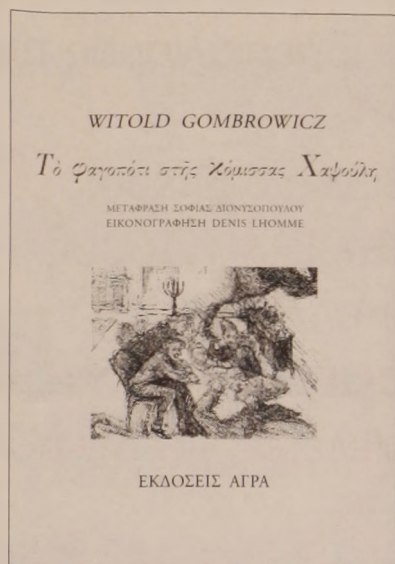
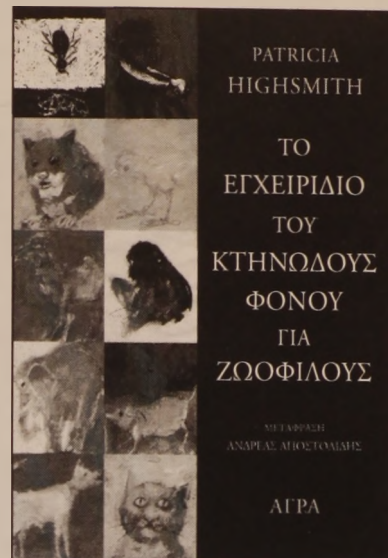
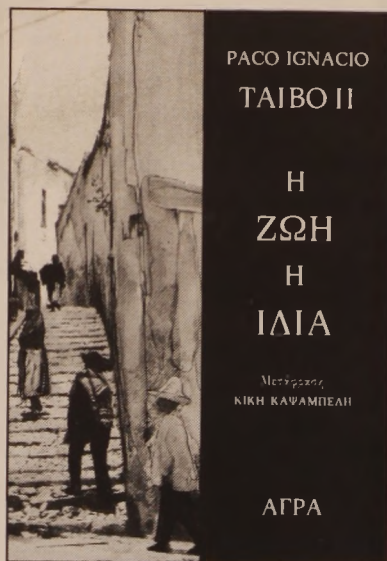
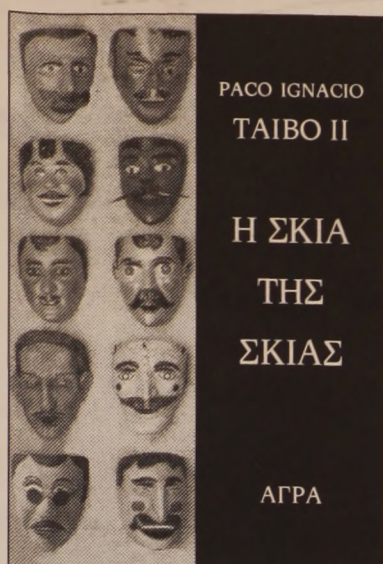
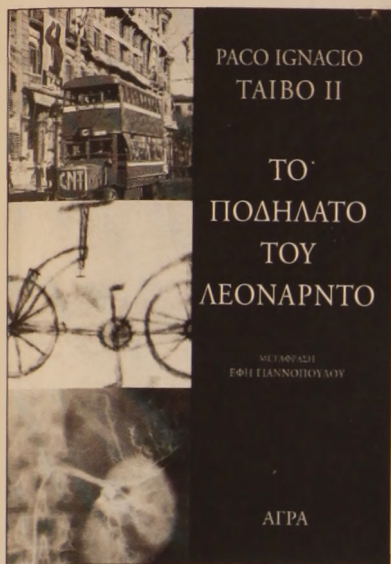
Καταθέτουν τις απόψεις τους:

Ελένη Αντωνιάδη,
Ιστορικός
Τασούλα Βερβενιώτη,
Δρ. Ιστορίας
Ζαχαρίας Δεμαθάς,
Οικονομολόγος
Φίλιππος Ηλιού,
Ιστορικός
Θανάσης Καλαφάτης,
Καθηγητής στο Οικονομικό Παν/μιο Πειραιά
Ηλίας Κατσούλης,
Καθηγητής Παντείου Παν/μίου
Γιούλα Κουτσοπανάγου,
Ιστορικός-ερευνήτρια
Λεωνίδας Κύρκος
Γαβρίλης Λαμπάτος,
Καθηγητής-ερευνητής
Γιώργος Λεονταρίτης,
Δημοσιογράφος, συγγραφέας
Γιώργος Μαργαρίτης,
Καθηγητής στη Φιλοσοφική Σχ. Παν/μίου Κρήτης
Ιορδάν Μπάεφ,
Δρ. Φιλοσοφίας
Φοίβος Οικονομίδης,
Δημοσιογράφος, συγγραφέας
Προκόπης Παπαστράτης,
Καθηγητής Ιστορίας στο Πάντειο Παν/μιο
Απόστολος Στρογγύλης,
Δημοσιογράφος, συγγραφέας
Γρηγόρης Φαράκος
Χάγκεν Φλάισερ,
Καθηγητής Ιστορίας στο Παν/μιο Αθηνών

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΑΓΡΑ

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Η ΤΡΙΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ποιός ξεκίνησε
τον **εμφύλιο πόλεμο**
στην Ελλάδα;

Τρεις ερευνητές-ιστορικοί
διερευνούν τρεις διαφορετικές
πλευρές του δράματος
της νεότερης ελληνικής ιστορίας

Βιβλίο πρώτο:

Θανάσης Σφήκας

Οι Άγγλοι εργατικοί

και **εμφύλιος πόλεμος**

στην Ελλάδα

Ο Ιμπεριαλισμός της «Μη επέμβασης»

Βιβλίο δεύτερο:

Ντέιβιντ Κλόουζ

ο ελληνικός

εμφύλιος πόλεμος

Μελέτες για την πόλωση

Βιβλίο τρίτο:

Ιορντάν Μπάεφ

Ο **εμφύλιος πόλεμος**

Διεθνείς διαστάσεις

Τρία τεκμηριωμένα βιβλία
που φωτίζουν με μοναδική
πειστικότητα τις αιτίες
και τις συνέπειες
ενός αδελφοκτόνου πολέμου

εκδόσεις φιλίστωρ

Θεμιστοκλέους 31, 106 77 Αθήνα

Τηλ. 38 18 457, fax: 38 19 167

παραγγελίες – διανομή

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΑΘ. Π. ΧΡΙΣΤΑΚΗΣ

Ιπποκράτους 10, τηλ. 36 07 876

ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

Γραβιάς 9-13, τηλ. 38 07 689